

Dr. SZIVES · BÉLA

A
TÖVISFALVI TISZTELENDŐ

Szives Schmiedt Béla:
A tövisfalvai
tisztelendő

**A
TÖVISFALVAI TISZTELENDŐ**

**IRTA:
SZIVES BÉLA**

**BUDAPEST, 1948
K O R D A R T. K I A D Á S A**

A szatmári Püspökség magyarországi Helynökségének 1947 július 31-i
344. számú engedélyével.

F. k.: Varga E. — Korda-nyomda, Bp., VIII., Csépreghy-u. 2. Fel.: Schaff Á.

Csendes és jóságos éjtszaka után békés hajnalra virradt a határ. A langyos harmat ragyogóra mosta a földet. A harmat után megérkezett a simogató szellő is, amely aztán szárazra törölte a faleveleket. Ragyogott a természet. A bimbók pompázó kipattanásra készülődtek. A fűszálak frissen és üdén nyujtózkodtak egymás közelségében. Nem irigykedett senki senkire és semmi semmire. Nyakigérő bőségben lubickolt fű, fa, virág, madár és ember a boldogító jólétben: az alvás utáni csendben, a természet hajnali szenteltvizében, a reggeli napsütésben.

Munka-kezdő reggel volt.

A pusztateremi út megélénkült. Évszázadok óta adja-lőki ez az embervért. Reggel friss embereket ereszt a határba, estére aztán visszaszívja a fáradt, poros nagy vércseppeket a községbe, ebbe az öreg tág tüdőbe. A falu az utcáin keresztül lélekezik és étkezik. A pusztateremi út nagy és széles nyakbőséggel nyúlt ki a község törzséből, hogy gazdag csordulással ömölhessen az éhes-szomjas falu gyomrába az étel, ital, a bor, a búza meg a kövér csorda, amely a falu lábbonjáró éléskamrája volt.

Ahol az a három lélek szaporázza a lépteiket, akik után megyünk, ott a pusztateremi út már elvesztette igazi uralkodó jellegét: megsoványodva és megfogyva kanyargott bele a végtelenbe vesző messziségbe; a községből kiérve lépten-nyomon vesztett erejéből, szélességéből. Sok szerteágazó útnak adott életet. Az erre-arra térők széthullottak az erezetszerű dűlőutakon, búcsút biccentve annak, akinek tovább kellett mennie, mert messzebbre, az asztal szélére esett a kenyere.

Nagy gond és súlyos házi feladat ez a kenyér. Mindennap felgömbülő kérdés, amelyet a feneketlen

világgyomor vet fel, s amit a nemzetgazdászok „kenyér-kérdés”-nek neveznek. A kenyér-kérdésre a vén anyaföld adja meg a választ. De csak hosszas megfontolás és sok töprengés után. Földanyánk jó-sokáig gondolkodik, amíg ad valamit, ráadásul megköveteli, hogy előbb gyúrják és csiklandozzák, mégpedig két kézzel és szívesen. Vannak, akik neheztelnek ezért és makacs komizságról vádolják. Ezek azt szeretnék, ha minket is úgy táplálna, ahogy a réti-füvet és a fákat eteti. Ezeknek bizony úribb dolguk van. Csak állanak, álldogálnak, mindig ugyanazon a helyen, talpukon keresztül harapás és vérzés nélkül minden felszívódik, amire akár a nyíló rózsatőnek, akár pedig a fűrtöktől roskadó szőlőtőkének szüksége van. Hát nem lehetne ez a vén föld az emberrel szemben is ilyen kedves és előzékeny?

Ügylátszik, hogy nem. Nem a föld hibájából, hanem Isten akaratából, aki úgy gondolta ki és úgy tervezte meg az embert, hogy legyen dolga és ne ácsorogjon, mint a nádszál, hanem keresse meg a kenyerét, mégpedig hajlongva, tíz körmével, keservesen. Így érdekesebb, különösen akkor, ha lel is valamit.

A kis Palika már meglegelte azt, amit keresett. Nagyon kereshette, mert előre szaladt érte. Szétvetett, pihenő lábacskákkal, megnyúlt boldog testtel állt és várt az út szegélyén, a határbeli nagy szőnyeg kirojtosodott peremén. Ragyogó szemmel és tátott szájjal itta be a látványt, miközben visszavisszanézett egyre közeledő szülei felé:

— Tessenek sietni! Itt van! Tessenek már sietni!
— ismételtette a nógató hívószót.

— Ej, nem megy az el! — nyugtatgatta az izgagtott legénykét édesapja, aki öregedő lépésekkel követte előtte tipegő feleségét. Szerény két lélek volt Boldi és Bébi. Nem is lehettek mások, mert olyan nádfedeles házban laktak, amely alázatra szoktatja a koponyát meg a szívet. Boldi magashomlokú,

őszülő, melegszemű ember volt. Bébi kicsiny aszszonyka, s ráadásul a gond is apasztotta a természet, mert a sok munka kiszívta izmaiból a vért s jóformán már csak a szívében folyt még valami ebből a piros nedvből. Ellentét volt a két ember, de összenőttek. Szürke kapálógépek voltak. Mindig ugyanegyért dolgoztak és csak imádkozni jártak más irányba. Boldi a ház végén álldogált, s a jószág majszolását és neszezését hallgatva végezte el rendesen esti imáját. Bébi a kút mellé állt és onnan imádkozta rá az udvarra a Gondviselés biztonságos fátyolát. Boldi az áldott mindennapi kenyérért szeretett imádkozni, Bébi meg a gyűlölet apadásáért és a szeretet gyarapodásáért. A vagyon nem izgatta őket. Házasságkötésük után idejében tudomásul vették, hogy az élet mindenkinek aranyhegyeket ígér, de a legtöbbnek csak tökmaggal fizet. De azért is dolgozni kell! Dolgoztak is. Látástól-vakulásig könyörögtek a röögőknek: Adjátok meg Palikánknak a mindennapi kenyeret! Onmagukról nem volt szavuk. Úgy gondolták, Palika majd hagy nekik is valamit abból.

— Milyen régóta itt vagyok! — biztatgatta új változatban szüleit Palika, aki megbűvölten bámulta a két tövisfát. Ez volt ugyanis a csodás nagy látvány. — Micsoda mérges két fa! — borzadozott a kis öreg, nem ügyelve az útkanyar szép kökeresztjére, amely mellett két borzas felkiáltójelként ágaskodott az ég-magas két tövisfa.

Meg kell értenünk Palika csodálkozását. Elvégre a faluban nem volt ilyen fa. Közönséges emberek udvarában csak eperfa és akácfa járja. De Jézus kiskertjébe más fa dukál. A falusi udvarokban parasztfákra jártak énekelni és aludni a madarak, úribb esetben gesztenyefára. De itt egészen más az eset. Jézus udvarában olyan fa nőhet csak, amelyre nem lehet feljární, legfeljebb szemmel és szívvel, mint a ferde tornyokra meg a villámhárítókra.

Anyá is, apa is nagy benső örömmel itták be a

boldog gyermek alakját, ezt a róluk tört édes kis aranygallyacskát, amelyre kis kék gyolcsgatyácskát hullajtott rá a nagy szegénység.

— Oszt köszöntél? — faggatta a gyermeket az édesanya. — Emeld meg szépen a kalapodat!

— Köszöntem. — De azért ismét megemelte csüngősereszű kopott kis fejfedőjét, amelyet bizony a legnagyobb jóakarattal sem lehetett kalapnak nevezni. Régen divatját múlta, de megfelelt a célnak: ápolt és eltakart. A szegény ember divatlapjában ez a lényeg, ez a jelige!

A köszönés így tehát dupla volt. Az egyik valószínűleg a keresztfának szólt, a másik pedig a tövisfának.

A kis család összetalálkozott. A szeretet három áramköre összeért és egymásba fonódott. Boldi és Bébi nagyot lélekzett, mint a világutazók nagy vasúti gócpontokon. Ez a hely is az volt. Régóta az volt. Az egész vidék szemében. A vándorok rendszeren itt cserélték meg a batyut. Egymás között vagy jobbvállról a balra. A pócsi búcsúra menők is itt költötték el madárlátta falatjaikat. A megtévedtek itt tértek jobbra és a dolgozó ember itt kért esőt fátadalmaira.

A férfi gyorsabban járja meg az áhítat útját, mint a fehérnép. Boldi már régen elmondta az áment is, amikor Bébi asszony könyörögnivalójának még csak a felét fonta rá a kökereszt kerítésére. Nem tudott várni az asszonyra, halk kötődéssel rászólt fiacskájára:

— Hadd lám, mit tudsz! Olvasd el csak azt az írást a kökereszt fehér palatábláján!

— Ott azokat az aranyos betűket?

— Azokat kisfiam.

— Oszt mindet?

— Egészen a pontig, kis bogaram! — zárta le a vitát a gyermek bíborbaborult arcában gyönyörködő apa.

Mit volt mit tenni, Palika lelkének le kellett szállani a fáról, mert a lelke a két hatalmas és érdekes fán mászkált s neki kellett mennie a márvány-táblának testestül-lelkestül. Fejjel. Ésszel. Egészen.

Az édesapa pedig büszke gyönyörrel nézte, élvezte, hogyan vizsgázik kék gyolcsgatyácskában, márványos, aranyos betűkkel birkózva a pusztateremi szentkereszt árnyékában az ő Palikája. És Palika nekiment a végtelennek.

IGY SZE-RET-TE IS-TEN AZ
EM-BE-RE-KET, HOGY EGY-
SZU-LÓTT FI-ÁT AD-TA É-
RET-TUNK, HOGY MIN-DEN-KI
UD-VO-ZUL-JON.

Amikor kis hangját a szabály szerint a végső szótagnál ölébe ejtette, úgy tetszett, mintha egy kis ezüstcsengetyű esett volna a fűre. Mégpedig angyal kezéből. Tompuló hanggal, meleget terjesztve. A helyzet valóban meleg volt. Szentélyszerűen meleg. Nem olyan, mint Mózes körül annakidején a Sínai-hegyen, amikor dörgött és villámlott, hanem mint az égben az angyalok körül, akik az Úr perzselő közelségében éneklik a dicsőítő szent szere-nádot. Boldi is, Palika is gombolkózni kezdtek. Palika az ingecskén eresztett egy fokot, Boldi pedig a mel-lényén . . . mert a szív néha több levegőt fogyaszt . . . akkor is, ha megijed, és akkor is, ha öröm éri. Palika túl volt az olvasás ijedelmén. Boldi pedig lubickolt az örömben. Teljes bőségben.

Palika ránézett édesapjára:

— Jó volt?

— Jó volt!

Palikának melege volt, ami teljesen érthető, hiszen négy és félsor aranybetűvel birkózott meg. Szótagközi szuszogással, cifrára cirkalmazott nagybetűkkel. Nem csoda, ha megizzadt, amikor a szuszogató végső szótaghoz érkezett.

Bébi és Boldi összenéztek. Az asszony mutatkozott bátrabbnak. Megbirkózva a befelé hulló édesanyai könnyekkel, ennyit szólt a kis vizsgáshoz:

— Lelkem drága kis egyszülöttje.

Palika ugyanis egyszülött volt. Az első is meg az utolsó is. Többet kértek ugyan a jó Istentől, a szeretet rózsafáján azonban nem nőtt több ágacska. És most ott látták állani azt az egyszülött ágacskát az egyszülöttek Egyszülöttjének fénykörében.

A nép azt tartja, hogy az első gyermek az Istené, a második az édesanyáé, a harmadik az édesapáé, a többi a nagyszülőké, no meg a hazáé vagy rosszabbik esetben az utcáé. Palika szülei azon elmélkedtek, hogy ezt az egyszülöttet oda kellene adni az emberek megváltására és boldogítására: hadd haladjon Krisztus útján és hadd osztozzék az egyszülöttek sorsán.

— Csakhogy nagy dolog a kereszt, sajnálnám azt a vékony két kis vállat! — sóhajtott fel Boldi és ez a belülről jövő fojtott szomorkodás olyan volt, mint a bús szivárványba göngyölt csomag. Sok színben játszott. Beillett féltő rettegésnek is, de beleegyezésnek is lehetett értelmezni. Volt benne valami a megfutamodásból, de a felajánlásból is. S ahogy elharapta az utolsó szót, magához kapta a fiúcskát, mintha nem adná oda szolgának Jézus Krisztus gazdaságába. De aztán mosolyogva eltolta magától:

— No, rendben van! Eredj és csókolj meg a keresztet!

— Hon? — rémült meg Palika, mert a kőkereszt bizony igen magas volt. Istenhez illőn nagy.

— Ahon akarod, drága kisfiam.

Palika javított egyet a kis kék gyolcsgatyácska biztonságán, aztán magabiztos lépésekkel a kerítéshez ment, megmarkolta és rálendült.

— Istenem! — sikoltott Bébi asszony.

— Ne félj, — szólt a férfi és magához húzta öregedő társát — jó helyen jár!

Palika ráguggolt a léckerítés korhadó karfájára, ráhullajtotta kis testét a kőkereszt alapzatára, s átölelve azt a hideg, nagy és szent világot, megcsókolta a márványlapot ott, ahol az írás ragyogott. Aztán lehajtotta fejét és indult vissza, le a földre, ahol egy férfi és egy asszony viaskodott egy nagy fekete madárral: — a jövővel.

— Mi lesz velünk akkor? — ijedezett az asszony. Nem mondott többet, mert a bizonytalan jövőnek az ember csak a félkezét és azon is csak a kisujját szeretné feláldozni. Tapogatódzásképen. Bébi is csak egy kérdéssel sóhajtott rá a jövőt eltakaró nagy lepelre.

— Ne félj, meglátod, hogy megélünk, amíg meghalunk. Aztán meg egészen jó dolgunk lesz, mert Jézus ismerni fog minket a Palikánkról.

Nem szóltak többet. Boldi vállára kapta a kapát, az asszony pedig felmarkolta a kis batyut és szaporázva keresték a földet, amelyet a telekkönyv számukra őrizget. Édes kis porció volt az az öreg földgömb hátán. Szerették és szívesen művelték. Déli pihenéskor talán titkon meg is csókokolták néha és meghaltak volna, ha ki kellett volna írni a mezsgyére szúrt táblára, hogy ez a föld eladó. Év-ről-évre művelték, kapálták, hogy lassan egyszer egészen belekapálják magukat. Egészen a sír mélyére.

Palika elmaradt. De szemmel tartotta szüleit, akik szóltanul baktattak. Mit is beszéljen az a lélek, amelyik a keresztnél állott és akinek ott látomása volt. A felfeszített áldott Krisztus nem rémhistória és nem kósza hír, hanem a legszentebb áldozat, amelyhez a csend éppen olyan ünnepélyes kíséret, mint az orgonazugás.

Szép idő volt.

A márványkereszt meglevenedtek a felkelő nap sugarai és az aranyos Krisztus-testen mosollyá érték a fények. A felülvaló világ nagyon örvend-

hetett. Egy egészséges, bár vékony-növésű gyermek búcsút mondott a fáknak és a madárfészkeknek, s megtagadott gyermekörömei kárpótlásául rákúszott a keresztfára, ahol a madárfészkekben és repedésekben egyszer majd lelkeket és lelki értékeket keres.

Valami szellő rázta meg a két tövisfát.

Palika visszanézett. Szép, csodás dolgot látott. A levelekről gyémánthoz hasonló harmatcseppek hullottak a mélybe, de a tövisék felnyársalták azokat. A fák nagy fénylő gyertyákká váltak és a kereszt színes, puha mézeskalácsa, amelyen megelevenedett Krisztus. Nem szólt semmit, csak nézte, nézte Palikát. Palika megijedt. Kiáltani akart, de nem tudott. A csodás látvány megbűvölte. Beugrott gyorsan az út melletti árkocskába és összetette a kezét. A szemét is behúnyta és mit tehet okosabbat ilyenkor az ember, mint hogy javulást és jobbulást ígér. Örökké időszerű sóhaj. Az iskolában tanították meg erre, mert ez a legnagyobb siralomvölgyi lecke.

A fogadkozás után megnyugodott. Felnézett és elhatározta, hogy vállalja az utat.

Az út további szakaszán már Jézus Krisztus kislegénykéjének érezte magát, akire két tövisfa vet árnyékot, de mindig kereszt alakjában...

*

Körülbelül ötven évvel később történt...

A tél gyengülőben volt. Végelgyengülésben. A fellegek meg-megrázkódtak néha, de a magasan úszó, nagy hideg dunnáiban már alig volt valami. A havazás csak tavaszi bolondozás volt. Sietős sűrűséggel hullott a hó, de a hulló hópelyhek maguk is tisztában voltak azzal, hogy nem vár rájuk tartós jövő. Olvadás lesz a sorsuk és sár a szomorú változatuk. Talán azért is fogództak össze olyan aggodalmasan. A bajban lévők közösségi érzésével.

Az úton szekérkaraván haladt. Tarkán. Egymástól változó távolságban. A hó sapkásan borította be

a szekereket, a löcsöket is meg az embereket is, akik a szekerek mellett lépegettek tócsától-tócsáig, kényyszerűn ugrálva és szokásszerűen dünnyögve. Nem méregből, csak inkább időtöltésből.

A tempósan zörgő szekerek benyomultak a községbe.

— Hozzák az új papot! — mozgatta meg a legszélső ház asszonya a szoba népét. Nem kellett többet mondania, a következő pillanatban az egész társaság az ablakhoz tódult. Az asszony és az ember az egyikhez, a másik utcai ablakban pedig a gyermekek gyűltek össze. Egymás tetejébe, emeletszerűen.

— Egy... kettő... három... négy... — A gyermekek voltak a számolók. Egymást túlkiabálva visongtak és találgatták, vajjon jön-e még szekér. Jött bizony.

— Éppen tizenkettő volt! — kiáltott át a másik ablakba a nagyobbik legényke. — Mint az apostolok.

A gyermekeknek tetszett a téma. Kacagva, hangoskodva cibálták, húzták, formálták.

— Csakugyan! — ujjongott a leányka — még a nevük is apostolos. — És sorolni kezdte a szekeresek nevét: — Bánom Péter bácsi, Cseppentő András bácsi, Liha János bácsi.

— Dehogyan apostolos, — csattant fel a fiú — hisz a mi falunkban nincsen Júdás, csak szentképen.

— Júdás, szentképen! — kacagott fel gúnyosan a leányka — no ezt jól megmondtad. Tán azt sem tudod, hogy kicsoda Júdás. Szégyeld magad!

Régi szokás a kicsik világában, hogy az eszmecserék nagyobbik hányada háborúval végződik és a kibékülésekkel kezdődnek az újabb eszmecserék. Mi a nehezebb? Nem könnyű megmondani. A kicsinyeknél a háború. A nagyoknál talán a kibékülés.

A felpaprikázott legényke nem tudta elhelyezni tízágú két tenyerét a leányka hajában, mert közbe-

lépett az édesanya azzal, hogy csend legyen, mert különben nem tud eléggé figyelni.

A rend helyreállott és a béke visszarepült a kis szívekbe. Az élet visszazökkent a rendes kerékvágásba, a kis apróságokat pedig visszarázta a szigorú fegyelem a nadrágocskákba. Ezzel aztán eseménytelenné is vált a ház.

Hagyjuk ott.

Menjünk inkább a szekerek után, amelyek hosszú és tekintélyes sorban nyújtóztak előre az úton. Lassú, de biztos méltósággal nyelték a távolságot. Már közel jártak a falu közepéhez, ahol a kanyarnál a templom-hegy púposodik. Régi őr ez a templom-hegy. Nagyon régi. Régebbi, mint a falu. Először ő volt. Sokáig ült magánosan, mint egy nyugvó, bánatos kotlós, aztán egyszer kikelt alatta és mellette az élet: a házak, s kiléptek azokból az emberek, a gyermekek, mégpedig mindig többen, s játszani kezdték a hátán, a szárnyai alatt, miközben Isten magocskákat szórt nekik a földre a lábuk elé. A gyermekek ettek, jóllaktak és megnőttek. Emberek lettek.

A templom-hegy először persze csak fűszálakat és mezei vadvirágokat hordott a hátán. Ez a sokat szenvedett vén, bánatos föld bőrén a tarka irha, amelyre lepihen a szomorú ember, kinyújtózik rajta és kialussza magából bánatát vagy a mérgét. A templomot csak később rakták rá a hegyre az emberek, hogy dicséretet zenghessenek Istennek, aki a fehér kenyér drága morzsáival élelmezi őket ingyen és szüntelen.

A templom magánosan állott a hegy hátán. A messzeségből nagybundás hegyi pásztornak látszott. Mozdulatlan volt, pedig szél is taszigálta meg a napsugár is csalogatta, de mindhiába. A templom mozdulatlanul állt, várt és imádkozott tovább. Az persze nem lehetetlen, hogy a sok ima közben néha elálmodozott és arra gondolt, hogy el kellene men-

nie egyszer a hegyeken túlra is, de a keletfelé elnyúló árnyék visszatartotta: — Maradj! Maradj itt, ezen a hegyen várnak. Isten várának. Légy e tüskés nép körózsája. Légy evangéliuma az erre ballagó vándornak. Hirdesd keletrenéző szentélyeddel és nyugatra mutató tornyoddal az embereknek, hogy ne feledjék soha, keletről jöttek ugyan, de nyugatfelé kell tartanunk. A nap is örökké arra tart. Légy határköve ennek a vidéknek és az itt turkáló népnek, amelyik mindentől és mindenkitől távol, nem talál senki mást veszekedéseéhez, versengéseihez vagy szeretkezéseéhez, csak önmagát. Légy pásztora e kövek és bokrok között hányódó népnek és tartsd össze őket harangod és orgonád szavával.

A templom helyén is maradt. Pedig egyszer elfújta a szél a torony kalapját. Mindhiába. Az öreg templom nem nyúlt utána. Végül is újat hoztak neki az emberek. Azóta kissé furán mutat. A hamuszürke toronysisak idegenül illeszkedik a templom fedeléhez, amelyik a korhadó faszindelyek kopott barnaságával nyúlik el az őrszem hátán.

A templomon jobbról is, balról is három-három ablak van. Még a bejáratí ajtó érdemel figyelmet. Ha vasból lenne, akkor szép díszes csatnak mondhatná az ember. Csakhogy nem abból van. Minek is? Ahol a házikók ajtaján egyszerű fakilincs van, ott zavarba jönne a földszagú áhítat a vaspántos ajtó előtt.

A helységet Tövisfalvának nevezik a térképen. Tövisfalva nem történelmi hely. Nincsenek benne szökőkutak és márványpaloták sem. Tövisfalván az élet roskadozó és könnyen gyúlékony házak alá fészkelte be magát. Házacskák alá, amiket szolgabírói engedély nélkül raktak és raknak még ma is a szerelmes párok, s amelyek könnyen beomlanak egy-egy tavaszi olvadás nyomán, maguk alá temetve néha áldozataikat is. Nem sorakoznak és nem tá-

maszkodnak egymásmellé, mint az emeletes városi paloták, hanem tervszerűtlenül kerültek és kerülnek még ma is a hegyoldalra vagy a csendes völgybe. Mint a varjúfészkek egy-egy erdőrészbe.

Tövisfalva nem alkot zárt egységet. Nem veszi körül fal és nem őrzi őrszem. A hegyekről minden irányban és minden bokor mellől le lehet ereszkedni a faluba és arra a kövesútra, amelyik nincsen semmiféle rokonságban az utak királyával, a Via Appia-val.

Ezen a szürke úton érkezett a faluba a szekérkaraván. És ezen az úton jön a karaván után egy pap.

Az új pap.

Gyalog jön. Esernyő van nála. Erősen markolja, támasznak használja. Egy esernyőben azonban nincsen annyi erő, amennyi ahhoz szükséges, hogy Tövisfalvára jöjjön valaki papnak. Az új papot a hivatás és küldetés sodorta méterről-méterre előre. A pap olyan, mint a vándorló lelkiismeret. Ma itt van, holnap másutt. Mindig sürget, nógat, mozgat, javítgat. Nagy erő ez. Az élet titka ez, amely minden idők legnagyobb és legfenségebb hajtóereje. Már a sátor- és esernyőkészítő Pál apostolt is a hivatás és küldetés vitte Rómába. A mi vándorunkat is ugyanaz vonzza, hívogatja egy maroknyi emberkupa élére oktatónak, hiteltetőnek.

Az országút jobb- és baloldalán már látszanak a füstölgő kémények. Pál szeme megnedvesedik, amikor meglátja az első tövisfalvai füstcsíkot, aztán a másodikat, majd a harmadikat és azután a többit is. Az ég felé igyekvő lehelletfinom fátylcsíkok a tömjénfüstölőt juttatták eszébe. Megállott, imádsággá szelidítette magában a gondolatokat és érzéseket:

— Engedd, Uram, hogy ez a falu turibulummá váljék a kezemben, amelyből a szeretet tiszta para-
zsán az emberi jószág aranyló tömjénzemecskéi

küldjék a természetfelettség illatát Feléd. Add, Uram, hogy fáradhatatlan és éber legyek és ki ne aludjék a tűz a kezemben.

Úgy tetszett, mintha valaki valahonnan Amen-t mondott volna erre az útszéli röpimára. A tövisfalvai új tisztelendő nem tévedett. Az Úr volt mellette egy útszéli fakereszt. Pál pap megemelte kalapját és tisztelgett a pléhkrisztus előtt.

— Imádlak Téged, Krisztus, és áldlak, mert szentkereszted által megváltottad a világot.

A télvégi nap búcsúzóban volt. A szél szétfújta a megszakadt fellegdunnákat az égen, a havazás megszűnt és valami lelket simogató halvány fény terült rá a vidékre. A hó a kereszt vízszintes fáján meg a ferdére siklott kis kerítés oszlopain fénylő aranyszínűre változott. Pár percre olyan fenségessé vált a faluvégi kereszt helye, mintha a tövisfalvai új pap jelentkezése és kihallgatása az égben folyt volna le.

— Pál pap vagyok, — mondta kalapját megemelve — szolgálattételre jelentkezem.

A szó elakadt a torkán. Az érzések tömege fojtogatta. Lehajtotta a fejét, mint egy alázatos munkás, akit megbűvölt a kalászok erdeje, de meg a mezsgye is, mert nagy dolog a munkába-állás. Különösen nagy dolog ez annál, akit már ráncosra aszalt a forró nap és akit megtörtek a küzdelmek. Pál nem mai gyerek volt. Sok nehéz emlék terhelte hátát s ezek súlya nagyon megviseli az embert. Őregedő munkás volt, aki az apostolok útján elég nagy és komoly távolságot tett már meg és aki a mult nagy sátorlapja alatt sok begyepesedett sírhantot, sok behavazott lábnyomot hagyott vissza rendben és rendetlenségben vegyesen.

— Uram, öszülök. Ne vess meg! — A fekete ruhás, lehajtott fejű emberen úgy festettek az öszülő hajfürtök, mint a hócsomók az oszlopfejek. — Adj dolgot, mert gyorsan hal az ember, ha nincs dolga

többé. Ezért halnak meg a nyugdíjba küldött öregek olyan hamarosan. És adj a dologhoz minél több erőt. Ráadásképen eddigi adományaidhoz.

— Bizzál, fiam! Szeretlek! Dolgozzál és légy áldás a népeden!

Pál pap felnézett a keresztre, a fény azonban megvakította, ezért aztán nem látta azt, akivel beszélgetett. De tudta, hogy Krisztus előtt áll.

— Az szeretnék lenni!

A lehúnyt szemű pap mintha kihúzta volna magát. Munkaképesnek akart mutatkozni az Úr szőlőjének ez új parcellájában, amelyben — jaj, a falu neve ijeszt! — a szőlőtőkéken talán tövis terem fürt helyett.

— Uram! Nem szükséges vallanom. Mindent tudsz. Hiszen a te udvarodban szolgáltam eddig is. Nincsen titok előtted. Ismersz engem. Te szőttél anyám méhében. Előre láttad utamat. Bárhol vagyok, Te veszel körül. Amikor leszállottam az alvilágba, az élet sarába, láttál és megsajnálta, s ha felszállanék az égbe, Te ott volnál. Alázattal kérlek, vezess mostani új ösvényemen is, amelyen már sokkal kisebbeket lépek... mert félek. Tudod, miért jövök. A zsarnokok szeretnek városokban meg tartományokban gondolkozni. Én csak emberekben gondolkozom... Nekem emberek kellene, akiket nézhetek, megfésülhetek, megáldhatok és megszentelhetek. Tudod azt is, hogy miért szedtem fel sátorfámat, miért jöttem ide... Fejhajtva kérlek, Uram, maradj velem.

Estefelé... hazafelé. Pál pap még nem akart odamenni, ahol végtelen és örök az alvás és ahol csönddel szeretkezik az árnyék. Még nem kereste azt a kilincset, amelyik a sírba vezet. Élni akart még, mert terve volt. Dolga volt és még álmodni akart. A lélek mindhalálig gyümölcs vagy játékszer után vágyik. A pap lelke kehely után. Pál papé munka után. Csak a test az, amelyik előregszik és nap-

lementekor egy kövön ül és elmélkedik homlokát lehajtva.

Pál pap áldás akart lenni. Sokaknak vagy legalább egynek. Egy valakinek.

A keresztt előtt állva a gyermekkori keresztt jutott eszébe, amelyik úgy élt emlékezetében és életében, mint valami határkő. Nem feledte a márványírást: az egyszülött a legkedvesebb áldozat. Ő is az akart lenni. Már akkor az akart lenni, amikor huszonöt évvel ezelőtt a katedrális szőnyegére lépett. A szőnyeg azonban nagyon furcsa világ. Kanyargós és egyszer váratlanul végeszakad és akkor következik a sár... meg a por... meg a sár... Pál már évtizedek óta sárban jár. A püspöki templom szőnyege ugyanis nagyon rövid volt. Mese-szerűen rövid. Utána a falu pora és sara következett. De nem panaszkodott. Elvégre nagyon hosszúak és kanyargósak az élet útjai... nincsen annyi szőnyeg, hogy leterítse.

Amikor Pál Tövisfalva felé vette az irányt, nem álmodott másról, mint amit Tövisfalva ígérhetett. Egy utat a sár felé töviseken... rózsák mellett... felhők alatt... sziklák között... csillagok nélkül... Az út már a lába alatt kanyargott. Pál a falu szíve felé tartott.

Még nem ismerte új állomáshelyét. Nem járt Tövisfalván. Nem jött háztűznézőbe. Csak a fiatalok szokták megnézni a helyzetet és felmérni a méreteket: érdemes-e? Pál már az élet második felében járt. Ilyenkor már nem az a kérdés, hogy elég-e a munkaterület a stólához, hanem elég-e a stóla a reá váró munkához. Pál bizakodott. De nem úgy, mint a világmegváltó fiatalok, akik azt kiáltják a nép felé: Isten után mindenetek lesztek! Boldoggá teszlek titeket! Ő már tudta, hogy a népboldogítás a legnagyobb szomorújáték ezen a világon. Emberrel fogódzni és emberre hagyatkozni néha nagyon kedves és üdvös dolog, de aki emberekkel szerződik, vi-

gyázzon, nehogy végül is egyedül maradjon. Aztán azt is tudta, hogy a népboldogítás nem foglalkozás, hanem csak vállalkozás, mégpedig olyan vállalkozás, ami a legtöbbször kudarccal jár. Azért nem jár sikerrel, mert a boldogság nem kenyér, nem ruha, nem jó szó, nem ölelés, hanem a szívek szerénysége és a kevéssel való megelégedés. Éppen azért a boldogság fokmérője a kereszt, amellyel azt is meg lehet mérni, hogy milyen boldog valaki a boldogtalanságban. A fiatal papok persze azt hiszik, hogy az boldogítja a népet, aki leszedi az emberek válláról és a szobák faláról a nehézségeket. Az öregek nem így vélekednek. Az öregek abból indulnak ki, hogy amíg ember mozog a föld hátán, addig a vén gyerekek azt a játékot játsszák, amit a fiatal gyerekek így emlegetnek: „Add tovább!” Tudniillik az ütést adják ilyenkor tovább... paskolják egymást.

Sajnos, az emberi természet arra hajlik, hogy másokra löcsöljük rá a bajt. Senki sem akarja érezni a nélkülözést és a hiányt, azért aztán elveszi a másét, de sohasem a más keresztjét, hanem a mások kenyerét. Pedig valakinek le kell hajolnia a földre, valakinek fel kell fognia az északi szelet és valakinek ki kell mosnia, szárítania, vasalnia a szennyest. Pál pap azt vallotta, hogy fogyasszon kiki a hidegből, markoljon mindenki a semmiből és vállaljon mindenki pár tövist a lábába, hogy megoszolják a baj... fogyjon a füst... könnyebbedjék a gond... Ez is világmegváltás. A szíves keresztviselés a legnagyobb emberboldogítás. Vegye fel tehát mindenki a keresztjét és kövesse Krisztust. Aki erre tanítja az embereket, az minden idők legnagyobb jótévője.

Nincs mit tagadni, a kereszt nem kíváncsi zászló. Rideg alkotmány és kemény tákolmány. Talán nem is lehet kívánni, hogy az ember örülni tudjon két egymáson keresztülszaladó rúdnak. Nem is vállalta az emberiség ilyen csupaszon és szárazon. A rudakra egy rőf színes rongyot dobott rá és így

már szívesen vállalta labarumnak. A kereszt rúdján leomló színpompa már lelkesít, sőt tűzbe visz.

Pál nagyon jól tudta, hogy minden tűz után hamu marad a színhelyen. Tudta azt is, hogy minden hamucsomó egy adag tanulság. Néha kis adag, néha nagy adag. Pál nem volt mai gyerek. Öregedő ember volt. Már érzékelte a nyelvén a hamu ízét, ezért tartotta őt bölcs embernek a püspöke is. Elég bölcsnek ahhoz, hogy egy hegyoldalra ülve a hegyi beszédet ismételgesse és a boldogságot Krisztusban összegezze.

Pál erről akart beszélni a tövisfalvaiaknak és ezzel akarta igazolni önmagát.

A nap lebukóban volt. Pál meggyorsította lépéseit, hogy utolérje a szekereket. Azok bizony jól előre haladtak. Már nem lehetett hallani a zörgésüket sem. De nem is hallhatta, mert már jóideje befordultak a plébánia udvarára és megkezdték a lerakodást.

A bútor bizony kopottas és öreg volt. Az elhasznátság fáradt illata áradt belőlük.

*

A városokat úgy kezelik, hogy feldarabolják, felnégyelik. Egy darabban nem bír velük sem a postás, sem a polgármester. Ezeket a részeket negyedeknek hívják. A negyedeket aztán elkeresztelik. Tövisfalvát nem osztották sem negyedekre, sem kerületekre. Nem volt erre szükség, mert minden ház a szem határán belül feküdt. Ami meg véletlenül mégis azon kívül álmosodott, az nem volt fontos és nem volt értékes sem az adóhivatalnak, sem a tövisfalvai idegenforgalomnak. A hegy lejtőjére csúszott házak mindenkinek kezeügyében voltak. A papnak is, a bírónak is, a postásnak is és az adóvégrehajtónak is. Ha pedig idegen talált betévedni a faluba és keresett valakit, akkor azt úgy irányították egyenesbe, hogy felmutattak valahova a hegyoldalra vagy pedig leböktek a völgybe és röviden

megmondták a lényegét: — Ott van! — És ez elégnek bizonyult. A szemhatáron megmutatkozott a célpont és ráhunyorgott az emberre egy ferdekalapú házacska, oldalt dülve a fűben, mint valami korhadó gomba.

Az országút mellett formás, pirosfedelű ház állott. Jó nagy darab épület. Gangosabb, mint társai. Ide tért haza a szekérkaraván egyik tagja.

— Na megvolt? — fordult az asszony a férjéhez.

— Meg.

— Rangos a holmi?

— Nem mondhatnám.

— És bölcső?

— Nem volt — nevetett a férfi az asszony huncut kíváncsiszkodására. Rövid választ adott, mert a sok beszéd világosabb lett volna, mint a ravasz kacagás. Több lett volna benne a bizonyosságból. Több a tisztességből és több a tisztaságból. Csak-hogy itt más volt a szándék. Ebben a házban rossz lélek ült a kéményen. Feketemeszelős csúnya, nagy madár, amelyik örökös káromlásra szoktatta a ház lakóit. Ebben a házban az egyenes vonalra is görbén írták a szöveget, ami jelen vonatkozásban azt jelentette, hogy papra és padlóra köpni egyformán kívánatos és szokásos.

Az élet tele van lehetetlenségekkel és lehetőségekkel. Különösen Tövisfalván, ahol például az is a lehetőségek közé tartozik, hogy az emberek benézzenek és belássanak egymás agyába és tányérjába. Ha valaki az átellenes hegyhajlatból felnézett volna a plébánia felé, az jól láthatta volna, hogy Pál pap ingóságai között nem volt sem bölcső, sem Mózes-kosár.

Nagy dolog az elhelyezkedés.

Új világ, új kerettel és új levegővel fogadja az embert. Ilyenkor a régi is új. Nem keletkezésében, hanem az újság hatásával. Ilyen hatással voltak

Pálra az öreg fák. Az udvarban is, a kertben is. Kétszer-háromszor körüljárta a házat és az udvart, aztán megállapította, hogy nincsen mit tenni, a fákat tudomásul kell venni. Maradjanak ott, ahol állanak. Próbáljanak élni és gyümölcsözni. — Irgalom az öregségnek! — mosolygott a kopasz, télvégi disztelenségre.

Az új állomáshelyen nemcsak külső, hanem belső elhelyezkedési probléma is van. Ez sokkal nehezebb, mint a másik. Kinn az udvaron a fát egyszerűen kikerüli az ember. A szobában azonban mindennek fel kell ajánlania magát: a széknek, az ágynak, a pohár víznek. Amikor elhelyez az ember egy székét, elhelyezi az ágyát, akkor előrelep egyet és átmenti a multat a jövőbe.

Az emberi élet vonala véges. Ebből a vonalból az egyik rész a mult kódébe vész. Érdekes és sokszor történelmien értékes kábelvezeték ez, amelyre száz és száz rongy aggatódik rá, amin sárkányok akadnak fenn és amelyen néha szörnyen sziszegő polipcsorda hintázik. Ijesztően és rémesen. Van, aki birkózni kezd a multtal és rendet akar teremteni visszamenően. Mások nem néznek hátra, megpróbálják feledni a tegnapot és tegnapelőttöt, inkább a fonal előttük levő részére ügyelnek. Díszíteni akarják a sikerek apró és tarka zászlócskáival. Pál jól tudta, hogy élete így fejezhető ki a legpontosabban: nagy mult... csekély jövő! Hát igen, aki kenyere nagyobbik részét már megette, az nem hord nagy tarisznyát. Pál pap sem zsúfolta tele új világát sok limmel-lommal. Miért? Minek? Kinek? Olyan három szócska ez, amelyek mint örökké lábatlankodó gyerekre folyton kérdezgetnek minket.

Pál lakása berendezésekor őszintén válaszolt ezekre a kérdésekre. Válaszolt a püspöknek, a híveknek és Istennek, de önmagának is válaszolt, mert az ember önmagának társa és jóbarátja. Néha megdicsérjük önmagunkat, néha meg vitatkozunk ön-

magunkkal. A jobb kéz a ballal. A szem a füllel. A láb a szívvel. Az igen a nemmel. A hasznos a szükségessel. Az ilyen viták nyomán meg-megválnak valami fölöslegestől, valami tehertől.

Amikor az a kérdés jelentkezett, hogy melyik szobát kellene fogadószobának berendezni, Pál legyintett egy nagyot. Elmúlt az az idő, amikor az ember hűvös előkelőséget és előkelő hűvösséget játszott a hivatalos látogatást tevő jegyzővel szemben vagy az arra járó és a plébánia előtt itató szolgabíró irányában. Mindez már mult idő! A szalonoknak őszintébbeknek és igazábbaknak kell lenniük. Szakítaniok kell a multtal, mert a legtöbb szalon bűnre vivő alkalom volt. Naplopásra és léhaságra szoktatta a Pató Pálokat és a Divat Icákat.

Eddigi állomáshelyein Pálnak is volt szalonja. Zöldszínű garnitúrával. Szép, kényelmes kis bársonyvilág volt. De mire Tövisfalvára jutott, akkorára széthullott a zöldszínű bársonyvilág arányos és szabályos szerkezete. — Minek az? — kérdezte Pál önmagától. A válasz egy legyintés volt.

Szalon helyett ebédlőt rendezett be. Pár öreg bútordarab került a nagyszobába, amelyre még halálunk után is szükségünk van. Az lesz utolsó hálósobánk. Ott vetik meg a jó lelkek utolsó álmunkhoz a párnánkat. Az ebédlő közepén. Látványnak és búcsúzásnak. Az ebédlő bútorzata igen egyszerű volt. Sem a fában, sem a vonalakban nem volt semmi hajlongás és semmiféle barokk bókolás. A síma asztal olyan volt, mint egy nagy lapostányér. Körülötte pár szék álmoskodott. A sarokban pedig egy tálalószekrény állott.

Az igazi munkát természetesen a dolgozószoba berendezése jelentette. A nappali szoba. Ehhez bizony idő kellett.

Pál egyszobás ember volt. Cellás lélek. Nem volt külön hálósobája. Azt vallotta, hogy a térdeplő meg az íróasztal és a pihentető ágy a legjobb és

legmeghittebb három cimborá. Az egyik az imádságos hajnal tüzes szekere, a másik a munkás nap-palok áldozati oltára, az ágy pedig az éjtszakák varázslatos műtőasztala. Újjászületünk rajta.

Bizony pár napba került, amíg végre frissen vetett, tiszta, fehér ágyba dőlhetett. Áldott, gazdag éjtszaka borult rá. A falu csendje összeölekezett a szoba meghitt melegével és a kályha parázsának vöröslő fényével. Békés pihenés ígérkezett. A jó érzést lélektanilag is meg lehetett magyarázni: a legjobb párna a tiszta lelkiismeret. Pálban még nem zakatolt Tövisfalva. Új helyén még nem mardosta semmi. Sem hiány, sem hátrány. Ágya peremén még nem ültek villogó szemű szörnyetegek, amelyek az éjtszaka derekán rámásznak az ember mellére és számonkérlik azt, amit még nem végzett el. Szörnyű kinokat tudnak okozni.

Boldog az az ember, akinek az ágya szélére az Úr ül egy kis beszélgetésre. Pál maga mellett érezte az Urat, aki biztatta és bátorította. Ezért hitt — előrehaladott kora ellenére is — abban, hogy számítani fog Tövisfalván. Meg aztán reménykedett egy kis csillagban, amelyet szeretett és amelynek útját és titkát imádságos két kézzel takargatta. Első nyugodt, csendes éjtszakáján erre a kis csillagra gondolt, erre a csillagra fonta esti imájának koszorúját és erre a fényességes pontocskára akasztotta tiszta álma vándortarisznyáját.

— Fénylő csillag, le ne ess! — sóhajtott fel és átadta magát a tiszta ágynak és az álmok csónakának.

Elaludt.

Másnap frissen ébredt. Felöltözködött. Nagynak és erősnek érezte magát. Ilyen érzésekkel nem lehet elviselni egy szűk szobát. Birkózni akart Tövisfalváért. Bárki legyen is az ellenség. Az ördöggel is szembe mert volna szállani, olyan erők áramlottak benne. Kiment a levegőre. A küzdőtérre. A tor-

nácon azonban nem volt ellenség. Öreg oszlopok fogadták néma szótlanságban, repedezett, régi barna festéssel és rozsdás, öreg, hajlott szegekkel. Túl az oszlopokon ott kacagott a hajnal. A béke állott a feljáratí lépcső legalsó fokán. Pál rálépett a lépcsőre, belenézett a fénylő nap korongjába és valami térnélküli messzeségbe felkiáltotta új címét.

Pál a reggeli tiszta csend varázskörébe került. A hajnal küszöbén újra fiatalnak érezte magát. Ha elemezte volna érzéseit, akkor észrevette volna, hogy tulajdonképen tévedés áldozata: ugyanis csak az idő volt fiatal. És megtévesztette a tövisfalvai új élet-kezdés, ami igazában nem kezdés, hanem csak új bekezdés volt. A reggeli órák erősek, erősebbek, mint a későbbiek. Nem terheli őket a tegnapi fáradtsága, az éjtszakák részegsége, a küzdelmek indulata, bosszúsága vagy vesztesége. Reggelre minden elillan az emberből, ami tegnap megfeküdte az erőket: így például elkullog az ember szíve mellől a szeretetlenség ugató kutya, az ember fáradt agya mellől pedig elsompolyog a tüzes szakállú vad zongorista, a Mefisztó-szemöldökű fekete lázító. Az így egymagára maradt emberre ráköszönt hajnalban a Nap: — Szabad egy fordulatra? — És az ember szívesen szótfogad ennek az áldott nagy Táncoltatónak. A gyermek vasalt kis nadrágjával délelőtt tízre már a fára szalad, az öreg nyugdíjas templomba topog, a fiatalok munkába rohannak, a Rózák pedig sietve asztalt terítenek az új naphoz.

A napbanező Pálra ráköszönt valaki. Nem látta a köszönőt, mert behúnyt szemmel terítette ki a fényre orcáját, de a köszönést hallani vélte.

— Jó reggelt!

— Jó reggelt! — mosolygott vissza Pál és évdni kezdett örök barátunkkal, a titokzatos Idővel. — Huncut vagy ám, Idő, mert úton-útfélen nagyon ajánlod magadat! Reggel, délben, este mindig jónak mondd porcióidat.

— Jó is vagyok én! — vágott vissza az Idő. — Jó puha szőnyeg vagyok, hosszú, piros futószőnyeg, amelyet a Nagy Kéz gurít és terít ki király és cigány, öreg és gyerek lába elé. Az emberé aztán a nagy lecke: élni, járni rajta. Igazán nem az én hibám, hogy egyesek cigánykereket vetnek rajtam, mások viszont szépen elvégzik munkájukat.

Pál csak egy fanyar mosollyal válaszolt a szellemeskedésre.

— Nincsen igazad! — indulatoskodott az Idő. — Egyáltalában nem vagy öreg és én nem örülök a cigánykerekeknek. Te még nagyon is munkaképes vagy. Nagy akciók bújkálnak kezeid között. Elő velük! Huncut az ember, amíg mozog, szokták mondani. Nos, ez valóban így van. Sokat tehet az ember, amíg él. Hogy idővel lassúbbra fogja az ütemeket, az tisztán stílus dolga. Az emberben hétévenként nemcsak a test anyaga: a vér, a hús, a csont cserélődik ki, úgyhogy semmi sem marad belőle, hanem felcserélődik a lélek is. Stílusok sora következik: aki ilyen volt, olyan lesz. De miért lenne ez baj? A baj ott kezdődik, amikor mozgalmas helyre tehetetlen ember kerül, vagy amikor az események götikájába lelki-törpe gurul. Nos, ez már szépséghiba. Sőt katasztrófa.

— No és mi az én esetem? — ráncolta kérdőre homlokát Pál.

— Vincellér került tövisbokor mellé. Ez történt és semmi több — mosolygott az Idő. — Ez a te eseted. Érdekes eset egészében is, részleteiben is. No de ne vágjunk az események elébe, mert akkor önmagunk alatt fűrészeljük el a fát. Márpedig ez esztelenség lenne! Ma az a tennivaló, hogy öleld meg a lehetőséget: légy jóban a percekkel és gyűjts a Nagy Naptól sok meleget, hogy meleget sugárzó öreg kályha, nem pedig kopott fűtőtest légy az Úr szőlőskertjében.

— Tisztelendő úr, kérem, tessék beteghez jönni!

Pál meghökkent. Behúnyt szeme megrebbent. A tornácfeljáró tövében kis legényke lihegett.

— Tessék szíves lenni nagyon sietni! — ismételte meg leckéjét a fiú.

Ez az élet! — Sietni! Tessék sietni! — Hát vajjon nem vétek ez a stílus ellen? Hogy tud sietni egy öregedő ember? Lám, ezek az életnek azok a zavarai, amelyeken túl kell tennünk magunkat, mégpedig nyugodtan és könnyedén.

A beteg egy tornác végén feküdt szénacsomón. Egy fiatal, alig 20 éves legény testéből lassú szivárgással folydogált az éltető vér, majd elbújt a szénában, nyomokat hagyva földön, ruhán, testen. Dermesztő kép volt. Valami különös tragikum villant abban a szomorú tényben, hogy fiatal fiú nézett Pálra esdő meleg tekintettel: Mentse meg az életemet, Tisztelendő úr.

Az udvarra szétvert harctér csendje feküdt. Pál érkezésekor egy férfi tűnt el az udvarról. Bement a házba. Ezzel üres is lett a szomorú színpad, amelyen egyelőre a Titok volt a főszereplő. Fátyolban és véres ruhában.

— Ki vagy, fiam?

— Idegen.

— Mégis, ki vagy? Mondj valami közelebbit!

— Keresztény.

Pált valami drámai meghatottság járta át. Áram volt-e vagy másféle lelki erő, nem tudta megállapítani. De nem is ért rá erre. A fiú felé nyújtotta két kezét és megszorította a feléje emelkedő remegő gyerekembert.

— Akkor nem vagy egészen idegen, kedves fiam, akkor te testvérem vagy. Beszélj, mi történt veled?

A fiúból nehéz sóhaj szakadt fel. Melléhez emelte két véres kezét és szétgombolta az ingét, hogy a szíve levegőhöz jusson. Nem válaszolt azonnal, talán fölöslegesnek vélte ilyen beszédes képhez

a magyarázó szöveget, vagy talán nem tudta, hogy miként és hol kezdje a szomorú történetet. Oldalra hullajtotta fejét, úgy suttogetta el véres-fekete vallo-mását.

— Édesapám lovat vett a múlt vásáron. Hibátlan, szép jószágot. A ló ebből az udvarból való volt. Harmadnap pecsétes, ajánlott levelet küldtek ránk innen és felszólítottak, hogy vonultassuk be a besorozott Gidránt a katonasághoz, mert lefoglalta az állam. A levél nagyon megtört bennünket. Bántotta édesapámat, hogy szándékosan megkárosítottak minket. Ennek a háznak a tulajdonosa volt a károsítónk. Biztosan azért adott gyorsan túl a lovon, hogy üsse meg magát más. Ezért aztán felültetett édesapám a lóra, és azt mondta, hogy hozzam vissza és adjam vissza. De pórul jártam, mert szóváltás támadt közöttünk és összetörték.

— De nagyon ám! — szólalt meg egy öregember Pál mögött. Valahonnan a ház végéről sompolygott elő. Ájtatoskodni jött a Szentséghez.

— És a háziak? — szólt Pál széjjelnézve az udvaron. — Hol vannak?

Nagy csönd következett. A beteg talán azért nem szólt, mert nem akart azokra gondolni és azokkal foglalkozni, akik botra szórták és késhegyre kapták. Az öreg tanúskodó sem szólt semmit, mert a véres szóból kevés is sok. E helyett egy szomorú tekintetet vetett a házra.

Pál a pitvarajtó felé nézett, amely mögött szótlan csendben lapult egy véreskezű család.

— Kik ezek?

— Hívei — szólt az öreg.

— Akkor hát ők is keresztények! — úgy mondta ezt a vérében fetregő legény, mintha aláírásnak szánta volna egy képhez, szükszavú, de sokatmondó szövegnek.

Pál lehullajtotta a fejét és csak annyit mondott: — Szomorú kereszténység. — Aztán, hogy leplezze

zavarát, keresztet vetett magára is és a véres fiúra is és más, egészen templomos hangon mondta: — Az Úr legyen ajkadon és szívedben, hogy helyesen vallhasd meg bűneidet.

Két ember közé a láthatatlan harmadik ereszkedett le: a szénacsomón született Bűnbocsátó.

Amikor felállt Pál, körülnézett; hogy mit kezdjen és mit tegyen, mert tennie kellett valamit. Elvégre nem maradhatott a vérében a legény, nem maradhatott segítség nélkül a szalmacsomón, a szabadban. Először is bement a házba, békét köszönt a ház lakóira, szava azonban visszhangtalan maradt. Pál megérezte, hogy most erősnek és okosnak kell lennie, mert nehéz ügye lesz.

— Emberek! Mi történt itten?

— Aminek történni kellett! — horkant fel egy alak a szoba mélyéből. Szava véres volt és sötét. Nagyot nyelt, aztán odavágta a kalapját a vetetlen ágyra.

Pál elsápadt, aztán izzó keserőséggel robbant ki a lelke:

— A szeretet nem cselekszik rosszat a felebarátjának!

— Ki az én felebarátom?! — vágott vissza a szoba mélyén álló alak. Úgy mondta ezt, mint aki a kérdésére nem vár választ, mert elintézett probléma ez az életében. A kérdést meghagyta kérdésnek, nehogy cselekvésre kötelezze. Így tett Pilátus is annakidején az igazsággal.

Pál egy percig kinézett az ablakon, aztán öklöbe szorította két tenyerét, és megrázva a ház közepén, felnyögött:

— Szörnyű, hogy még mindig itt tartunk! — Nem szólt többet, sarkon fordult és kiment a házból. Szívszorító érzésekkel lépett vissza a küszöbön. Az első küszöbön Tövisfalyán. Rettenetes tragikum a világhódító kereszténység királyi koronáján, hogy nem diádalmaskodik minden keresztényben a valódi

evangéliumi szeretet. Ez az evangéliumi szeretet más, mint a törvénytudók és törvénytárgyarázók szeretetparancsa, amelyben a legtöbbször nincsen köszönet, mert kompromittálja a felebaráti szeretet törvényében a lényegét: azt tudniillik, hogy mindig, minden körülmény között kell szeretnünk embertársainkat, még ellenségeinket is. Pál szörnyű terhet cipelt a szívében, azt a tudatot, hogy a keresztények lelkén nagy nyílt seb van, melyet azok tágítanak és azok nem engednek begyógyulni, akik nem lelik az emberek között a felebarátot. Vannak, akiknek az élete gyűlölködés, lopás, verekedés, marakodás; és miután elintézték, megölték ellenfelüket, égrenéző szemforgatással szögeznek le: „Nincsen ellenségem.” — Szörnyű, micsoda Krisztus nélküli kereszténység ez! — nyögött fel Pál befelé hulló keserőséggel, messze révedező töprengéssel.

A zavarba jutott ember segítség után pillant. Pál is szétnézett, kivel állhatna össze és kivel felelhetné meg a keserőséget. De nem látott sehol senkit sem.

— Vannak bizony itt emberek — szólalt meg a kisajtóban álldogáló legényke.

— Hol? — fakadt ki Pál.

— Mindenütt a kerítések mögött. Elbújtak, a bokrok között guggolnak és onnan lesik, hogy mit tetszik csinálni.

— Igen! — döbrent meg Pál. — Szörnyű! Akkor nincs itt mit kezdeni. Vállamra kapom a betegben Krisztust és hazaviszem, hogy vendégem legyen. A szikkadt szívűeket pedig saját lelkiismeretükre hagyom, ha d mardossa őket a féreg, miként az Írás mondja: „Gyötrellem és szorongatás a sorsa minden emberi léleknek, ki gonoszat cselekszik.” — Nem szólt többet, a beteg felé sietett. A beteg azonban éppen abban a pillanatban tűnt el a ház mögött. Az öregember vitte el kis hajlékába kézenfogva, át-

ölelve. Pál áldást vetett utánuk: „Dicsőség, tisztesség és béke mindenkinek, ki jót cselekszik.”

A vérzősebű legényke abban a pillanatban megtorpant és feljajdult:

— Jaj, mi lesz a lovunkkal?

— Elintézem. Ne aggódj miatta! — szólt Pál.

A ló az udvaron állott, fához kötözve. Takaró nyúlt el rajta, nehogy megfázzék. Pál hozzá ment, megveregette, megsimogatta. Eddig észre sem vette, most aztán körüljárta, megfogta a kötőféket és halk, befelé hulló szavakkal sóhajtott fel: — Ha fiatalabb lennék, megnyergelnék, miként Pál apostol annak idején szintén megnyergelt egy paripát. Én is keresztények után rohannék, de nem azért, hogy elfogjam őket, hanem azért, hogy megértessem velük ezt a nagy igazságot: Isten a Szeretet. Aki szeret, az Istenben marad és Isten őbenne! És nem szünnék meghangoztatni, hogy „gondoskodjál arról, testvér, hogy jó híred legyen” az emberek között. Ne feledd, aki azt mondja, „szeretem az Istent, de gyűlölök valakit”, az hazug! Ó, mennyi álnokság és üresség, mennyi külső vasaltság és mennyi belső turpisság, térdhajtás és belső kongás hangoskodik sokak, nagyon sokak kereszténykedése, keresztvetése és égrenézése mögött! A hit egymagában halott. A dogmák közé oda kell iktatni a tennivalókat, mégpedig vörös betűkkel, hogy lássa és tudja mindenki. A tennivalót nem szabad elhallgatni. Szentpáli lovasokat kellene útnak indítani a világ minden tájára és útjára, hogy izzó arccal, rózsás ajakkal, lángoló újmutatással hirdessék szüntelenül, egészen a sírba borulásig: „Szóljak bár az emberek vagy az angyalok nyelvén, ha szeretetem nincsen, olyanná lettem, mint a zengő érc vagy pengő cimbalom. És legyen bár prófétáló tehetségem és ismerjem bár az összes titkokat és minden tudományt, és legyen bár olyan teljes hitem, hogy a hegyeket áthelyezzem: ha szeretetem nincsen, semmi sem vagyok. És osszam el

bár egész vagyonomat a szegények táplálására, és adjam bár át testemet úgy, hogy elégjek: ha szeretetem nincsen, semmit sem használ nekem! A szeretet türelmes, nyájas: a szeretet nem féltékeny, nem cselekszik rosszat, nem fuvalkodik fel, nem nagyívágyó, nem keresi a magáét, nem gerjed haragra, nem gondol rosszat, nem örvend a gonoszságnak, de együtt örvend az igazsággal: mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel."

A nap égi fénnel szórta tele a merengő embert. Hivatást és küldetést szentesített most is, miként annakidején a damaszkuszi úton. A tövisfalvai tisztelendő azonban más missziót érzett ereiben, mint a damaszkuszi út Saulja. Pál újra izzóvá akarta tenni a keresztényekben a keresztény lelkületet, hogy a világ a keresztények táborát tetteik után ítélhesse meg, miként gyümölcseiről ismerni meg a fát.

Óriási vállalkozás!

Különösen délután, amikor a legnagyobb szándék is törpe vággyá és kicsiny akarássá zsugorodik össze. Pált lángra lobbantotta a vágy. A vágy, amelyik azonban nem tudott lóra pattanni, hogy vágató híradással és tanítással követelje az új idők nagy, szent összeesküvését, a szeretet szövetségét, amely feleslegessé tenne minden börtönt, rendört, kulcsot, kilincset és bilincset és azt eredményezné, hogy a föld a boldogság alázatos tűzhelyévé válnék.

Pál a ló mellett maradt — a porban. Tövisfalva porában. A szemével és tekintetével azonban megigazította a nyeret és valakit beleálmodott, aki egyszer majd az ő nevében is hirdeti: Szenteljük meg ezt a földet szeretetben!

Vannak képzelődések, amelyek már majdnem látomások. Ilyen volt Pálé is. Napsütéses és tisztaságos. Harangoztak is hozzá. És ő volt az öreg sekrestyés, aki boldogan nézi az előtte lobogó Szent Tűzet, melyhez ő hordta össze a rőzséket. Az el-

jövendő nagy Tűzben pedig egy arc mosolygott reá, amelyre áldást adott, hogy hirdesse a szeretetet.

Pál eloldotta a kötőféket és odaadta a kisajtóban ácsorgó legénykének:

— Vezesd biztos helyre.

A fiú elment.

Pál utána nézett. Aztán ő is hazaindult.

A templomdombon még mindig harangoztak. Pál felnézett a hegyen örökdő templom toronykeresztjére: — Szeretném legalább akkora körzetben szolgálni a szeretetet, ameddig ellátszik a tövisfalvai kereszt.

*

Aki a tövisfalvai plébánia épületét megtervezte, bölcs ember volt. Egyszerű épületet rakott a domboldalra, amivel nem tette iriggyé az embereket. Nem épített palotát, nehogy azt mondhassák a kis kunyhók morgói: — Minek olyan nagy ház egyetlen szál embernek? — A hegyes vidékeken amúgysem épülnek nagy házak, mert a hegyek szerénységre intik az embert. Így született aprósnak a tövisfalvai plébánia az örökké feketében suhanó reverendás árnyék számára, amelyik változó vonalakban ugyan, de végtelen folytonossággal jött-ment a templom és a paplak között.

Pál is megért a paplakban.

Sőt, volt egy ajtó, amelyiken alig lépett át. Ez a konyha felé nyílt. A természetes világba. Kissé zajosba és szagosba, amelyben tocsogók sorakoznak a padlón, rézüstök villognak a falon, fényes porcelánok rikítanak a polcokon. A takaréktűzhely a vasnak és a téglának valami rendkívüli összetétele volt. Alakra nézve egy megbomlott, sziszegő macskához hasonlított, amely elől és hátul megereszkedik, a közepén pedig magasba ível. A füstcső mint valami görbe, mérges macskafarok rontott a falnak. Az építmény minden éle-széle vasalva volt. Így a legnagyobb tüzelés vagy a legsürgősebb főzési

rohamunka esetén sem robbant volna szét a szerelvénny. A nagy darab alkotmányt az egyházközség meszeltette negyedévenként. Így évtizedes egymásutánban a fehéres színnek minden árnyalata sorakozott fel egymásra a tűzhelyen. A tűzhelynek kitűnő huzatja volt. Jó tűz égett benne. Olyankor az elülső részen levő kétlyukas kisajtó úgy ontotta a fényt, mint egy morgó macska szeme. Dühös dörömböléssel, miközben polgári nyugalommal sétáltak a felívelődő hasalj, mint tüzes híd alatt az egerek. A cincogó világ számára azonban az igazi rettegést a tűzhely őre, a szakácsnő jelentette.

Róza.

Róza sokat mozgó, kevés szavú, maga elé meredő, szemüveges egyéniség volt. Személyleírásánál minden vonatkozásban a rendes, általános jelzőket kellene használni, az orrát kivéve. Ezt kissé magasan hordta. Jellegzetes módon folyton magasra rántott orrcimpával járt. Talán a szagok és a füstök miatt, amelyek évek folyamán orra alá csaptak, de lehet, hogy veleszületett természeténél fogva. Ne járjunk utána és ne döntsük el. Elvégre az embert a belső erények teszik szimpatikussá és kiválóvá. Róza mindenesetre jóságos lélek volt, ámbár nem adta fel könnyen és olcsón bizonyos elveit. Ezeket legokosabb volt nem érinteni vagy pedig kikerülni. Róza egyébként nem volt mai gyerek. Jól benne volt a korban és ennek igazolásául mindig feketében járt. Nem volt virító rózsza, de nem is akart az lenni. Nem igyekezett látszatszmegoldásokkal pótolni a hiányzó valóságokat. Igazi mozgó pont volt egész életében, semmi több. De a pont is sokat számít gyakran.

Amikor Pál megkapta a Tövisfalvára szóló ki nevezését, így bókkolt be a konyhába:

— Na Róza, eljön-e Tövisre rózsának?

Róza nagyot akart nézni, ezért feltolta a szemüvegét a homlokára, aztán szerényen mosolygott

egyét, ami azt jelentette, hogy máris csomagol. A csomagolás után ráperdült egy agyonszegezett, rozoga ládára és a láda elhozta Tővisfalvára. Itt a leszállás után azonnal alaposan szétnézett azon a folton, amit úgy hívnak: „paplak” és tüstént belemerült a munkába. Jött-ment. Lótott-futott. De kellett is mozognia, mert hiszen az új világ nem volt egészen kiépítve. Folyékony halmazállapotban volt még minden: a bútorzat, a ruhák és az edények. Költözködési stádiumban. Az egyik szoba még negyednap is rendetlen volt. Pál pap be is szólt a konyhába:

— Róza! Hozza rendbe a vendégszobát!

Róza nagyot nézett:

— Talán csak nem jön már vendég, hiszen még mi magunk is vendégek vagyunk!

Pál a diófa alatt állott és onnan szólt vissza:

— Az esperes úr jön. — Aztán pár irányvonalat húzott, majd elrendezte, hogy az üvegajtós könyvállvány a sarokban maradjon. Arra kell állítani a fényképet. Végül ezzel zárta le az intézkedést: — A többi jobban tudja.

Pál gyakran használta ezt a mondatot: „A többi már tudja.” Amikor Róza ezt hallotta, minden hatalom neki adatott abban a keretben, amelyet Pál eléje rajzolt. Ezúttal a vendégszoba volt a keret. Ebbe kellett beleillesztenie azt a bizonyos fényképet is, amely miatt Pál visszaszólt, mégpedig hangsúlyozottan.

Róza már ott sem volt a konyhában. Elveszett abban a kis szobában, amelyben fejebúbjáig ért a rendetlenség, mert nemcsak az lapult meg a kis szobában, ami oda való volt, hanem sok más is: ládák tele és kongó állapotban, képek, szobrok sarokba állítva, üvegek, cserepek, függönyrudak és szőnyegek. Tervszerűtlenül és rendetlenül.

Róza először alaposan szétnézett, nem művészi és mérnöki szemmel ugyan, hanem a célszerűség

szemüvegén keresztül. Munkára lendítette a kezét és megindult az elrendezkedés. Körülbelül úgy, mint a nagy világmindenségben annakidején Isten kormányzó keze nyomán. Isten is külön helyre tolta a vizeket, külön helyre a földrészeket, aztán ledugdosott ide-oda valamit, hogy mutasson valamit ez a világ, ha majd szétnéz benne Ádám és Éva. Ilyen gondolatokkal tölt, emelt, porolt Róza is.

A raktárból szoba lett. Mégpedig kedves kis szoba: ágygal, éjjeliszekrénykével, asztallal és mindazzal, amire a vendégnek szüksége lehet. Maga a szentsüvegű püspök úr is elhálhat ebben — büszkélkedett csendes befelé-beszélgetéssel Róza, — aki egyébként igen nagy tisztelettel tekintett mindig a püspök fejére, azon is legfőképpen a süvegére. Talán az életszentség égbetörő kicsúcsosodását látta benne vagy valami más megfoghatatlant. A valóságot nehéz volt kívülről eldönteni. Az bizonyosnak látszott, hogy Róza szemében a szent kehely után mindjárt a püspöksüveg következett. Azonnal és azonos tisztelettel.

Helyére került az alig másfél méter magas könyvszekrény is. Valójában már akkor is a végleges helyén állott, amikor Róza rendcsinálás végett a szobába lépett. Ezt a szekrényt maga Pál állította a sarokba a fuvarosokkal. Rózának már csak millimétereket kellett rajta igazítani. A szekrény tartalmát maga Pál ágyazta be annak homályos mélységébe. Az ajtaján díszes tejüveg volt. Hogy milyen könyvek voltak a szekrényben, azt Róza sem tudta. Mások sem nagyon. A könyvek gerincén voltak ugyan címiratok, de azok az aranyló betűk nem jelentettek többet Róza szemében, mint a nevek az embereken. Csak akkor tudjuk meg, ki és mi lakik az emberekben, ha felnyitják kabátjukat és ingüket. A könyvek is csak akkor árulják el tartalmukat, ha az olvasó keze között kigombolódnak, ha kiárad a

bennük rejlő erő: ha földre teperik a hitetlent vagy magasba emelik a reménytelent.

A szekrény mindig zárva volt. Pedig sokat nyitogatta Pál. Órákhosszat elüldögélt előtte. A látogatás után azonban kattant a zár és továbbra is titok maradt a belső. Fokozta a szekrény titokzatosságát az a latin írás is, amely a homlokzatán díszlett kis ezüstplaketten: SACERDOTIBUS DE SACERDOTIBUS. Róza ebből a három szóból csak a DE szócskát értette. Véleménye szerint ez az egy szócska magyar beszéd volt. Nem mondott ugyan sokat, de azért eleget. Valami ellentmondás feszült benne. Ez a „de” rendesen a dac hátán szokott lovagolni, ha pedig gyalog jár, akkor toppant hozzá az ember egyet. Erőset és mérgeset.

A „de” szócskát két latin szó vette közre. Bizonyára szelidítésképen — gondolta Róza. De miért volt szükség éppen kettőre ugyanabból a szóból, az újabb talány volt, melyet Róza nem tudott megfejteni, mert magyar anyanyelvén kívül csak konyhanyelven tudott. Ez a konyha-nyelv pedig olyan volt, mint a patikáriusok beszéde: csupa kavarás, keverés, kenés és főzés, csupa recept és mérés.

Végül a fénykép is rákerült a könyvszekrény tetejére. Nem volt nagy kép, mindössze üveglapok közé szorított levelezőlap. Ízléses márványtartóban állott, örökös vigyázz-állásban. Ez a fénykép azonban kevés lett volna egymagában a könyvszekrény felső lapjára. Nem is volt társtalan. Mellkép-nagyságú Krisztus-szobor állott mögötte. A szobor egyszerű, de ízléses, szép terralith-öntvény volt. Bizonyosan nagyon sok példányt készített belőle a gyártóüzem. Jól tette, mert szép, hatásos művet alkotott. A szobor kiemelkedő része a szomorú Krisztus-fej volt, amely mögött töviskorona látszott a háttérben gloriolaképen. Krisztus fájdalmas nézéssel hajlott rá a fényképre.

A szobor jobb- és baloldalán ízléses váza állott.

Vázákban egyébként nem volt hiány. Pál papnál nagyon szerették a virágot. A sok váza közül egyet éppenúgy kezelt, mintha örökmécses lenne. Mindíg volt benne egy-két szál virág vagy legalábbis fenyő- vagy tamariszkusz-ágacska. Télen és nyáron is.

Ez az örökké virágzó váza a dolgozószobában volt.

*

Aki nagyon szívére veszi az emberek kellemetlenkedéseit, az mihamarabb emberkerülővé válik. Nincs mit tagadni, az emberek rakoncátlan gyermekek. Nem nyugszanak. Törtetnek. Fészkelődnek, miközben bizony könnyen rátaposnak mások lelkére. Van, aki fájó szívére ráfújdogál, mint a gyermek a sebére, vagy talán mesével csitítja elszomorodott gondolatait és aztán ismét belevegyül a forgatagba. Vannak azonban olyanok is, akik kivonják szívüket a forgalomból... ne taposhasson rá senki. Az ilyen ember lassankint csak azokat fogadja szívdobbanásnyi közelségbe, akikben bízhatik és akik lábujjhegyen járnak körülötte. A többi embert kimérten „kezeli”.

Pál élete alkonyán arra ébredt, hogy kevesen keresik fel. Pedig valamikor sok vendége volt, nagy baráti köre. Nótás-mókás forgóhintás volt, aki sok embert ültetett a barátság és boldogság lovackáira. A forgóhinta azonban mindig lassabban keringett, a lendület alábbhagyott és a látogatók úgy eltűntek, — sokan fizetés és hála nélkül — hogy végül is egészen egymagára maradt. Csak az élményei maradtak vele. Részben a bőrén, részben a szívében.

Persze, azért nem volt egészen társtalan. Páran kitartottak mellette. Ilyen régi, húséges embere volt az esperes.

Régen a kő is lágy volt. Az esperesek régen mások voltak, anyagiakban is és formájukban is. Régente mosolygósnak, kövérednek és öregnek kellett lennie a papnak, hogy hatvan esztendőskor-

rában esperessé legyen. Ha nem tényleges, akkor legalább címzetes. Ma bizony más a helyzet és más a gyakorlat. Megváltozott az esperesek munkaköre, hivatása is. Nem a papi, hanem az irodai. A mai idők esperese nem „láttamoz”, hanem rohamra vezeti társait.

A régi kellemes gesztenyefák helyébe más fák kerültek. Pál esperese akácfa volt. Építkezéshez jó anyag, virágos jókedvében gazdag szellemi kamara, de nem volt tanácsos megmászni, mert tüskés természetű lévén, könnyen megkarcolt. A püspök azt szerette benne, hogy jó haszonfa volt az egyházmegye kertjében. Pál viszont májusi virágzásai miatt rajongott érte. Egyébként pedig kerülte a kerület. Kölcsönösen: ő a kerületet, a kerület meg őt.

A rózsát érteni kell megfogni. Az akácfa is. Óvatosan és szelíden kell megkörnyékezní. A megmarkolás után pedig nem kell elengedni. Pál is ragaszkodott espereséhez, aki hűségért hűséggel fizetett.

Az esperes Simonvárról jött Tövisfalvára. Mocsaras, lápos világból. Paptársai úgy vélték, hogy ezért nem érti a hegyvidéki papok nyelvét és lelkét, mert más a hegyek kenvere és más a völgyeké. Pál és az esperese megértették egymást. Minden a szíven és a témán fordul meg. A társalgáshoz gyakorlat kell, a megbeszélésekhez azonban szív. És téma. Sem az egyik, sem a másik nem szerette a léha tárgyakat. A mélységből és a magasságból markolták az anyagot és minden anyagba fényt gyúrtak. Ezért világított a mondanivalójuk.

Az esperes érdeklődéssel szemlélte Pál lakását. Itt-ott élénken helyeselt, egyébként pedig egyszerűen tudomásul vette azt, amit látott.

— A mi korunkban az a fontos, hogy kapaszkodjunk bele az új földbe, nehogy valami kis szél is felborítson bennünket.

Pál megértette a célzást. Nevetett.

A vendégszobában megállottak a könyvszekrény előtt. Pál feltárta az üvegszárnyakat és napot engedett be. Elmondta, hogy Róza szemében valószínű frigszekrény ez a kis könyvtár, mert a többi szekrény nyitva van előtte, csak ennél várja lakosítók. De titok előtte ez a szekrény azért is, mert varázsigének nézi e három szót: sacerdotibus de sacerdotibus, ami egyszerűen csak annyi, hogy: papoknak — papokról.

— És kit ábrázol a fénykép? — mutatott az esperes a szekrény tetejére.

— Ehhez előbb le kell ülnünk! — szólt Pál nem titkolható izgalommal és bevezette az irodába az esperest.

Az esperes egy karosszékbe ült és várakozóan nézett át a másik sarokba, ahol Szent Pál apostol méter-magas szobra tövében ült a másik Pál, a tövisfalvai pap.

— Első kápláni állomáshelyemen — kezdte Pál — keresztapa lettem. Egy asszonyka járt be a plébániára nagymosásra és nagytakarításra. Az asszonyka széthulló életet élt a férjével, aki ködbevesző útjairól csak testben szokott hazatérni. Lelke valahol másutt maradt és odamaradt lelkével együtt a jóság, a finomság meg a köteles családfenntartói gondosság is. Az asszonyka mosott, vasalt s közben pihentetőül sírdogált.

— Egyszer keresztelésre hívtak. A szokásos időn kívül. Napközben. A sekrestyébe siettem, ahol a szülésznő várt magánosan, karján egy gyermekkel. Síró csöppséggel.

— Hol vannak a keresztszülők?

A szülésznő rám nézett, aztán bocsánatkérően csak annyit mondott: — Nincsenek keresztszülők.

— Kié a gyermek?

— Az Anikáé.

Meghökkenstem. Anika volt a plébánia nagyseprűje. Szegény jó mosónőnket becértük Anikának.

mert rendes, jó és tiszta lélek volt. Egyébként pedig Anna volt a becsületes keresztneve.

— A keresztanyaságot magamra vállalom, — mondta a szülésznő — keresztapa után azonban nem jártam. Anika fekszik. A férje nincsen itthon. Úton van. A nagyvilágban. Sokáig töprengtünk, hogy mit csináljunk, kihez forduljunk, végül is abban állapodtunk meg, hogy káplán urat kérjük meg, álljon a kisgyermek mellé. Legyen védelmezője. Vállalja el a keresztapai tisztet.

Meglepett a lelki kapcsolat ilyen váratlan felajánlása. Pár percig töprengtem lapozgatva a szertartás-könyvben, aztán engedtem a reám rohanó érzéseknek.

— Jól van! — mondtam. — Mi a gyerek?

— Fiú.

— És mi lesz a neve?

— Anika azt mondta, hogy a névválasztást rábízza a keresztapjára.

— Síromig rejtély marad előttem, miért jutott Timóteusz neve az eszembe. Döntöttem. — Timóteusz lesz! — mondtam és ráadtam a csöppségre ezt a ritka nevet.

A keresztelési szertartást bizony nagy belső izgalommal végeztem. Nem egyszer rendet kellett teremtenem képzeletemben. Gondolataim érzelmeimmel birkóztak. Közben pedig Anikát láttam, amint ágyában gyötrődve őrizi otthonát. Hazavárja a fiacskáját, aki mint Timóteusz fog megérkezni édesanyjához. Én pedig Pál vagyok, — fonogattam tovább gondolataimat — annak a Pálnak gyarló követője, akinek szintén volt egy ügye egy másik Timóteusszal, Eunükének, annak a rég meghalt zsidó Anikónak a fiával. És a bibliai fiúnál sem szerepelt az édesapa, mint itt sem...

A keresztelés megtörtént. A szertartás után a szentélybe vitte a szülésznő a gyereket és hosszan álldogálva, imát mormolt a kis csöppség feje fölött.

Éppen az örökmécses alatt álltak. Akarva-e vagy önkénytelenül választotta-e ki azt a központi helyet, nem tudom. Nem kérdeztem meg, de nem is felejtettem el. Megható látvány volt. Nem tudtam szabadulni a gondolatoktól: szegényes párnácskában... ártatlan fiúcska... feje fölött égő láng... katonavetés... Krisztus szolgálatára... Az ima után a szülésznő nagysietve hazament a kisfiúval. Szomorú házba, nagyon szegény jászolba.

Aznap estére nagy ugatással viaskodni kezdett valakivel a kutyánk. Miféle idegen lehet? — töprengtem. Káplánszobám ajtajához alig pár lépésnyire volt a tornác. Négy-öt kemény lépés után valaki rávert az ajtómrá. Nem kopogás volt, hanem támadás. Az Anika férje robbant be. Csomaggal ölében. A gyermekkel. Nagyot fújt, aztán köszönés nélkül felhorkant:

— Tartsa el ezt a gyereket, ha csúffá tette a fészkemet! — és lehullajtotta íróasztalomra.

A váratlan támadásra nem tudtam, mit tegyek. Merre forduljak, kibe fogódzom. A gyerekekre vagy az emberbe?

— Ember, mi van magával? — kiáltottam rá végül is.

— Nevelje fel a Timóteuszát! — ordította láto-gatóm.

— Fiatalember voltam. Igaz, sose viaskodtam senkivel, de most munka várt reám. Még hozzá olyan, amire nem tanítottak a papneveldeben. Döntöttem, vállalom kell a kellemetlen harcot. Vissza kell löcsölnöm a gyerekeket a feldúlt apára. Mégpedig sürgősen és minden körülmény között.

— Semmi közöm a gyermekéhez! Vigye hazal — vágtam az öklömmel az íróasztalra.

— Nincsen köze? — fújt nagyot a bős alak — nincsen semmi köze? — sziszegte fojtott torokhangon és gúnyosan villogtatta a szemét. — Hát ki mocs-kolta be a fészkemet?

— Hogyan? Mivel? Mikor? — pattantam fel és felháborodva néztem ellenfelemre, aki nem szűnő heveséggel támadott.

— Ezzel a Timóteusz névvel!

A körülöttem forgó világ ebben a pillanatban megállt. Egy kis lélekzethez jutottam. — Ember, hát csak ez a baja? Hát ezért hurcolta ide ezt a gyermeket? Nem sül ki a szeme ilyet csinálni velem, aki a legnagyobb szíveséggel ajánlottam Isten oltalmába gyermekét? Ezt érdemlem meg azért, hogy megfogadtam a templomban, figyelni fogom és szeretni fogom ezt a kis emberkét?

A férfi nagyot fűjt. Kinézett az ablakon, majd ránézett a csöppségre. A gyermek kopasz kis feje megmozdult az összedúlt pólyában és mintha-először az édesapjára nézett volna, aztán lassú pillantással reám. Az apa lassú mozdulattal felölelte, nézte, nézte, aztán valami székenkező tekintettel reám emelte szemét, majd hozzám emelte az egész csomagot a benne ágaskodó aprósággal és egészen halkán ennyit mondott:

— Ha szeretni fogja, akkor csókolja meg!

— Teremtőm! — sóhajtottam — ez az ember megőrült. De nem mérlegeltem semmit, hanem megcsókoltam a kis csöppséget.

— No, jól van, — mondta most már egészen szelíden a férfi — ha ezután is szeretni fogja, akkor minden rendben lesz, akkor van már apja a gyermeknek, mert én nem vagyok apja és én nem vagyok méltó arra, hogy egy ilyen szépnevű gyermeket megcsókoljak.

A szívem helyrezökkent. A harcnak vége lett, mégpedig nemvárt fordulattal. Az előbb vaksötét világ hirtelen megfényesedett. Tágranyitott szemmel néztem magam elé és mellemet tele szippantottam megnyugtató, friss levegővel. A gyermek pedig hazaindult. Az apja karján. A részeg ember feltűnően biztos lépésekkel ment le a tornác fokain.

Utána néztem. Ameddig engedte az alkonyati félhomály. Titkon áldást is vettem utánuk. Látogatóim baj nélkül jutottak haza. Aztán nőtt a gyermek. Megnőtt. Jól tanult. Növekedett bölcseségben és kedvességben Isten és emberek előtt egyaránt. Amit pedig megígértem, azt becsülettel meg is tartottam. Gondom volt a gyermekre. Rajta tartottam a kezeimet, irányítottam a nevelését és elősegítettem testi-lelki fejlődését. Közben meleg érzélem fejlődött ki bennem a gyermek iránt. Megkedveltem. Szívesen hoztam érte áldozatot, mert akié a szívünk, azé a pénzünk. Mikor aztán a gyermekből nagyfiú lett, viszonyunk új jelleget kapott. Pál apostol és Timóteusz kapcsolatára utalok. A gyermek is építgette a hidat. Bizalommal viseltetett irántam, én pedig a mai napig hű maradtam egy szívhez, amelyet szívvemmel és lehelletemmel melengetek.

— Itt tartunk jelenleg, — mondta Pál elérzékenyülten fejezvé be vallomását — jól esik, hogy elmondhattam ezt a sorsszerű esetet. Öreg história ez, de mindennap újjászületik a szeretet állandó megnyilatkozásában. S mennél tovább vándorolunk, mennél jobban távolodunk egymástól, annál erősebb és tisztább a köztünk kifejlődött kapcsolat. Én hiszek abban, hogy ez a gyermek az enyém. Lélekben, szeretetben és jószágban. És hiszek abban is, hogy az a gyermek azért került mellém, hogy ne vesszen el bennem semmi és hogy ne haljak meg halálommal a koporsómban.

Pál elhallgatott. A néma csendben mindketten kinéztek az ablakon. Abban az álombeli tartományban jártak, ahol a Tisztaság és a Tisztesség a király és a királyné, és ahol az emberi szív sohasem szomorkodik és sohasem sír. A kert felől gazdag bőségben ömlött be a szobába a fény. Szent Pál szobra fényességbe öltözött és ebből Pál papra is hullott bőven. Pál apostol szívesen felezett és osztozkodott a szív emberével. A boldog szív fiatalít. Pál arcán is

megszépültek a ráncok. Kis időre elsimultak a baráták, talán jutalmul azért, mert egy kis csillagot őrzött a szomorú könnyes földön.

— Gyerünk vissza a vendégszobába!

Az esperes mondta ezt. A kép elé állott és jól belenézett a fiúcska szemébe. Most már egészen más szemmel méregette a képet. A fényképen meglektetett fiú nézett maga elé. Nyitott, nyáriás apacsi- inge gondos elrendezéssel hullott jobbra és balra. Nyakán egy kis kereszt függött. Fínom, sovány arcát hátrahulló, puhafényű haj koronázta. Ápoltan. Gondosan.

Pál, mintha aláírást akart volna adni a képhez, megismételte: — Hát ez az én fiam!

— Hány éves? — kérdezte az esperes.

— A huszadikban van. Már nagy fiú!

— És hol van?

— Intézetben. Tanul.

*

Pál a sarokban ült, szobája egyik legvédettebb szegletében. Kopott, süppedő karosszékbe süllyedt és az élet zajlásán tűnődött. Az életet méregette, amelyben egyesek éppúgy partonülő halászok, mint ahogy mások leláncolt lábú evezőlapátosok. A folyóvízről az emberek és az események ötlöttek eszébe, akiket és amiket ugyanaz az erő görget mindig előre, csak előre, amelyik a folyamok szikladarabjait hengergeti néha magánosan, néha tömegesen. Az ő lába körül is örvénylően kavargott már a víz. A Rajta-patak vize is meg más víz is: az élet vize. Az emberek jó néhány hónapja süvegelték, köszöntgették papjukat, akit már nem neveztek új papnak. A csizma csak az első sárig új, azután a használt darabok közé sorozzák. A lelkipásztor pedig addig új, amíg bele nem nyúl hívei ügyeibe és gondjaiba. Az első kisebb-nagyobb probléma-megoldás után már jötevé az ember s mint ilyen nem idegen többé.

Pál, mint az Örök Halász embere igen törődött

híveivel. Áldó kezével ki-kinyúlt az emberek közé és néha hal akadt a horogra, néha kődarab. Néha lélek, néha pedig rongydarab. Az egyiket mosta, a másikat szárította, a harmadikat vasalgatta.

Bajos megmondani, hogy mi lakik valakiben. Messziről ugyanis az ember nem több, mint két csizmába bűjt nadrág, egy kiskabát, amiket ingestül és mellényestül egy pántlika hurkol a nyakra valahol fültő alatt. Ilyen az ember messziről nézve. Közelről persze sokkal több és egészen más. Közelről már az ing alá is lehet látni, sőt néha még a bőr alá is.

Ilyen közelségbe jutott Pál Cifra Gedeonnal, aki látogatásra kopogtatott a plébániahivatalba.

Gedeon gumilabda egyéniség volt. Nyughatatlan természetével mindig lendült-fordult. Izgett-mozgott, jött-ment, puffant-pukkant. Bizonyára gyorsan szőtték az élet bordáján s minden idegszála rezgésben maradt. Aztán meg olyan házból származott, ahol más volt a levegő, mint a többi rendes hajlékban. Izgatottabb. Villanósabb. Lármásabb. A Cifraház lakói ember- emlékezet óta nehéz természetű emberek voltak. Az ősök is, az unokák is. Azt tartotta a falu hite, hogy a Cifrák hasában kutya van, ezért kötnek bele minden átalmenőbe és minden újonnan érkezőbe.

Maga Gedeon sem volt olyan, mint más rendes ember. Aki egyszer végignézett rajta, az az első percben önkénytelenül oda szeretett volna nyúlni nyakkendőjéhez. Ez körülbelül olyan szerepet töltött be nála, mint a szekeren a tengelyvégszeg. Ha hiányzik, akkor Gedeon szétesett volna. Nem is hiányzott soha. A nyakkendője annyira feltűnő ingósága volt, hogy egyesek szerint nem az ingre kötötte azt, hanem az inget húzta a nyakkendő alá. A nyakkendő évek óta lengett-lobogott kidudorodó ádámcsutkáján. Nem is ádámcsutka volt, hanem gedicsutka. Ami pedig Gedeon bokrétájának a színét és formáját illeti, arról el lehet mondani, hogy nem

volt sem színe, sem ékessége. Seszínű, sötétmultú kis ruhapamacs volt az egész, foszladozó széllel. A paprikás nyelvek boszorkány-gomolyagnak nevezték.

Cifra jó hosszú ember volt. Olyan volt, mint a peregárusok nyurga perecesrúdja. Sok minden ráfért: a hírekből is meg a perekből is, mert nagyon szeretett perlekedni. Beszélni is nagyon szeretett, és sohasem rojtosodott ki a nyelve. Mondanivalóját mindig valami rejtett távoli célpontra igazgatta. Szóval csavaros-eszű ember volt. Egész lelkülete nagy nyikorgó facsavar volt.

Pál még nem tudta, hogy ahova Gedeon benyit, ott, ha addig nem történt semmi, azután bizonyosan bekövetkezik valami. Embert látott Gedeonban, és ezért szívesen fogadta.

Az első találkozás vonalán Gedeon rajtolt sikeresebben. Bőszavú üdvözlésbe kezdett és Pál kezét szorongatva, hajlongott az egész falu nevében.

Pál széket adott a falu alá.

— Köszönöm a kedvességét, — szólott Pál — és egyben megragadom arra is az alkalmat, hogy megköszönjem az ingyen-fuvarját. Köszönöm, hogy elhozott. A maga neve is fel van írva a naptáramban. Igazán nagyon rendesen elhoztak. Már nem érzem, hogy átültetődtem. Meggyökeresedtem ebben a köves új földben. Jó föld. Hála Istennek! Istennek dicsőség — embernek segítség! Segítségük akarok lenni!

Gedeon e szavaknál térdére lökte két nagy tengerét jeléül annak, hogy mondanivalója van, fejét büszke és öntudatos magasságba lendítette és csak ennyit mondott:

— Hát igen! — Aztán nagyot nyelt és hozzátette: — Én voltam a karaván utolsó tagja. A nagy lánc utolsó szeme. Hátulról irányítottam a szekereket.

— Igazán kedvesek, — mosolygott Pál — az

egyik jó ember húzott, a másik meg tolt. A multkorában Mirha Mihálynak köszöntem meg, hogy a karavánt vezette, mert úgy tudom, hogy ő volt a vezetőjük. Most meg magát süvegelem meg, Cifra. Arany az élet ilyen emberek között. Bízom is, hogy nem lesz fennakadás.

Cifra nagyot nyelt. Bokrétás csutkája hatalmas rándulás után megpihent, de aztán valami izgalom ömlött el az arcán és különös hangsúllyal mondta:

— Hát ne is legyen! Mert nem bírom a fennakadást! Pedig hát így állunk! — folytatta nekiizgulva és megigazította maga alatt a széket. Ha történetesen lovon ült volna, talán megsarkantyúzza, de így újra elhelyezkedve az egyszerű nádfonátú széken, láthatatlan lándzsát emelt a magasba, amelyre egy Cifra-féle nyakkendőt képzelt harcidísznek.

— Boldogítson bennünket! — mondta valami bőszen lendülettel. Aztán megismételte: — Segítsen bennünket! — Ezzel aztán megtörtént a nagy csapolás. Csapra verte belvilágát. Ömlött a szó belőle. Zuhatagszerűen és ellenállhatatlanul. — Fejlesztetni kell ezt a községet — mondta indulatosan. — Nincsen vasutunk, nincsen postahivatalunk, nincsen becsületes kövesutunk, nincsen orvosunk. De mindenél előbbrevaló a malom. A malom! — nyomta meg emelt hangon. — A pénz már megvan. Megajánlottuk. Részvénytársasági alapon. A legtöbben már be is fizették. Készpénzben. Ezek mind úgy gondolkoznak, mint én, de Mirha és párthívei kötekednek. Nem fizetnek. Nem fizetik le a részvények árát. Semmiképen sem!

Pál egy pillanatra behúnyta a szemét. Sötét szörnyeteget látott maga előtt, sziszegő fejekkel és tüzes szemekkel, amelynek párt a neve. Mert ahol párthívek vannak, ott nyilván párt is van. Az megtörténhetik, hogy valamilyen pártnak ténylegesen nincsenek hívei, de hogy a párthívek ne bogozódjanak össze párttá, az lehetetlen. A párt mögött ember-

tömeget látott, amelyik festeni való mozgalmassággal jegyzi a részvényeket.

Cifra tovább beszélt: — A részvénytársaság sehogy sem születik meg. Évek óta ugrálunk és birkózunk a Rajta partján, ahova a malmot tervezzük, de nem értenek meg. Különösen Mirha kötekedik.

— Nincs mersz Mirhában! — szólott Pál.

— Abban a marhában? Hát persze, hogy nincs! — pattant fel Cifra és lángolva ismertette Mirhát, annak minden fajtáját meg a pártját.

Pál megdöbbenve hallgatott. A közbeszólástól kezdve, amely kérdés is volt és megállapítás is, többet nem beszélt. Hallgatott és gondolkozott, miközben óvatosan begombolkozott. Cifra a Rajta-patak partján tervezgetett. Pál csendben ült és töprengött. Megdöbbsentette a részvénytársaság meg a Rajta-patak vize. Nem kívánt benne fürödni. Pál esze azon a három suhancon járt, akik szintén részvénytársaságot alapítottak. — Mindegyikünknek van két krajcárja, — mondotta az idősebb vargainas — adjuk ezeket össze. Négy krajcárért azonnal szivart veszünk, az én két krajcáromat azonban meghagyjuk tartalékalapnak. A szivart meg is vették alapszabályszerűen. A ravasz inas aztán a következőképen építette tovább a részvénytársaság szabályait. Minden ilyen társaságnak van egy elnöke. Mint legidősebb és legértelmesebb saját magamnak tartom fenn az elnökséget. Mint ilyen, — fejezte be — rágyujtok a szivarra, ti pedig szorgalmasan köpködhettek.

A harc ezúttal is a szivar körül folyt. Nos, a szivar nem akart sehogy sem meggyúlni Cifra szájában. Pál előtt kibontakoztak a hön öhajtott boldogság körvonalai: a nép boldogsága abban állott volna, hogy mialatt Cifra szivarozik, addig ő maga köpködhett volna. Nyilván a Rajta-patakba.

Mire Cifra mindent kifejtett, Pál körül zúgott-forgott a világ. Malomszerűen. A világot nagy ma-

lomnak látta, amelyet hatalmas vitorlák hajtanak. Cífrát a malom bejáratánál látta állni szivarral a szájában... Mirhát pedig a közelében gyufásdobozzal a kezében.

De Mirha nem volt marha! Ugyes, talpraesett ember volt, csak nagyon makacs. A Rajta-patak túlsó partján lakott egy fecskefészekben. A házacska eresze alatt azonban sok pénz lapult. Zacsκόba bújtatva és eldugva. Akinek pénze van, az a nép szemében megnő, megnyúlik. Így Mirha sem volt éppen a legkisebb az emberek között. A pártja sem volt holmi töredékpárt. Ez önbizalmat adott neki. A biztatásokat komolyan vette és kemény marokkal fogta a túlsó parton a részvénytársasági kötelet. Cifra viszont a másik oldalon húzta. Pál nem akar ráleundülni a víz fölött kifeszített kötélre. Nem volt kedve táncolni, pedig Cifra így búcsúzott el tőle:

— Boldogítson bennünket!

Pál csak ennyit válaszolt: — Udvözíteni jöttem. — Aztán így folytatta: — Nem vállalhatok a malomban szerepet, mert a pap a templom embere. Van nekem ott elég tennivalóm. A templom mindig nagy még akkor is, ha a méretei történetesen kicsinyek, mert a templom falai a természetfeletti világ végtelenségébe nyúlnak.

Cifra újra a maga útjára tért, amikor Pál a természetfeletti világba lépett át vigasztalásért. Mikor aztán a szoba elcsendesedett, Pál leereszkedett a bánat kötelén a szomorú földre és bement a vendégszobába. A titokzatos szekrény elé állott és kivett egy szépkötésű könyvet. A könyv bibliás formájú volt. Fekete vászonfedelén két szó fényeskedett: Emberek és élmények. Pál pap huszonöt esztendeje nyitogatja és lapozgatja. Vajjon miért? Másokért. Közel háromévtizedes papi életében sok emberrel találkozott, akik megizzasztották, megkacagtatták vagy megszorították. Ezeket a jellegzetes figurákat beprézelte a könyvbe. Sokszor vér csorgott ki

a lapokból, néha örömkönnyek. Pál nem törődött vele, csak írt és írt. Ráborult a könyvre és beírta a valóságot, belerajzolta az álmot, de mindig csendes meséléssel. Sok érdekes ember és élmény sorakozott fel a lapokon és a madzagok végén ott fityegtek a Madzag Gáborok, a Varjú Benők, Cifra Gedeonok, a Liliomos Marik, Ilonka, a liliputi anyácska, az Aranyos Ágnesek meg a többi göbök rojtostul... bojtostul... mindenestül. Mindegyik mellett megpihent. Odaült melljük a história végén és közben lekefélté vagy megvarrta megviselt reverendáját és levonta a tanulságot.

Kinek?

Valakinek, akiről nem beszélt, akit azonban sokszor maga előtt látott.

Most újabb figurával duzzadt a könyv. Cifrával, akit Mirha követ. A tanulság szinte már a feje felett lógott.

*

— Holnap vasárnap!

Ki ne mondta vagy hallotta volna már ezt a pihentető két szót? Olyan ez a szabályos lejtésű, kedves ritmusú kijelentés, mint valami csengetyűszó. Városokban nemigen hallani. Lehetséges, hogy ott is mondják egymásnak az emberek, de lehet az is, hogy nem, mert a városoknak a boltajtó jelenti a vasárnapot. Az inasok egyszerűen lerántják az ember orra előtt az ajtóredőnyt és kész az ünneplés.

A falusi vasárnap nem így születik. A vasárnapi hangulatot egymás szívébe lehellik az emberek, mégpedig akkor, amikor azt mondják egymásnak: — Holnap vasárnap! Ez a csengetyűzés már szombaton reggel megkezdődik. A férfi kezdi. Azzal állítja munkába családját: — Siessünk, hogy bevégezhessük, mert holnap! . . . — Nem mondja tovább. Nem is szükséges, mert mindenki tudja, hogy mi következik. Sietve nekifeküsznek tehát a földnek, szántják, kapálják, csókolgatják, dagasztják, dögönyözik,

hogy jókedve legyen és bőségben kacagja az asztalra az ebédet.

Délben az asszony veszi át a szót. Attólfogva ő riasztgatja a házat: — Holnap vasárnap! — ki- és bebillen a küszöbön és sorra-rendre tisztára lehellí és szárazra törli gyermekeit. Másnapra kész a falu. A lelkipásztorra csak kettő¹ vár: a szentmise a prédikációval. Az ünnepi hangulatot meg a megbékélt-ség érzését nem kell ráerőszakolni a községre és a népre, mert vasárnap reggelre mindenki abba hull és abba bújik.

János gazda — a falusi szántó-vető örök típusa — lassú lépésekkel jár az udvarán. Boldog jóérzéssel sepri tisztára az udvarát, hogy az Áhitat és Bölcsesség, a Tisztaság és a Tisztesség lábnyomai huszonnégy órára az udvarán ragyogjanak. Felnéz a fáira is. Hétköznapi a madaraknak hagyja őket. Vasárnap széket visz az öreg eperfa alá az asszonynak és jómaga is odaáll egy félórara az árnyékba. Ez éppenúgy hozzátartozik a vasárnap szertartásai közé, mint a templomi gyertyafénybe tekintés. Az utcára is ki-kinéz, mert fön-n kell tartani a kapcsolatot a komával, a szomszéddal. Kiáll beszélgetni. Igen, beszélgetni, mert a munkás hetek robotjában veszekedett, dohogott, káromkodott, panaszkodott; most új, ünnepi, tisztességes, szelíd szavakat halász elő szívéből és szívből beszél.

Ezek a szívből hulló szép, alázatos szavak már majdnem imádságok vagy legalább is szívbéli virágok, amelyek éppenúgy művészi értékek, mint a népénekek. Kár, hogy a falusi ember megmosakodott vasárnapi beszélgetését nem vette még senki sem hanglemezre. Ezt bizony annál inkább meg kellene tenni, mert — sajnos — romlik a világ, kikezdték a vasárnapot is és hova-tovább mind ritkább lesz az ünnepi istenes ember.

Pedig sokat dolgozik az Egyház az ünnepi ember fön-nmaradásáért. Pál pap is sokszor gondolt arra,

hogy mennyi sok szép vasárnapot csinált életében az embereknek. Közel másfélezer szent nap volt mögötte. Ezekbe ő lehelte lelket szentbeszédeivel és szentmiséivel. Ha visszanézett erre a dalos, virágos erdőre, önkénytelenül lehúnyta a szemét, mintha valami óriás fényesség bántotta volna. Pedig nem villogott és nem lobogott semmi sem. Ellenkezőleg! A mult olyan világ, amelyben kialudt tüzek hamuja alatt csak itt-ott van még egy kis parázs, de már sötét izzással. Hamvadással, korhadással. Amikor az emlékezés lábujjhegyén visszamegyünk a régi időkbe, akkor tulajdonképpen elhamvadtt tüzek és hamucsomók között járunk. Amikor belebotlunk vagy belerúgunk egy-egy hamukupacba, akkor napvilágra hozunk pár szem parazsat. Emlékezésre.

Pál nyugodt lélekkel vette számba szentbeszédeit. Ifjú kora óta sokra becsülte a szószék szentiségét: az Igét. Szülei tanították erre. Szülei igetisztelő emberek voltak. Abból a fajtából, amely szívre szívja a prédikációt. Pál édesapja nem beszélt étkezés közben, csak ha már felállott a terített asztaltól. Régente ez volt a szokás minden tisztességes falusi házban. A parasztság ezt a szokást valószínűleg a hittérítő szerzetesektől tanulta. Palikáéknál is ilyen hagyományszerűen éltek, vasárnap azonban szabad volt a beszélgetés, akárcsak a szerzeteseknél, akik vasárnap szintén nem tartanak csendet, szintén társalognak. De csak a prédikációról. Ime, nemcsak kenyérrel él az ember, hanem igével is, amelyik Isten szájából származik!

Pál szívesen szórta, vetette Isten magvacskáit. A prédikálás olyan kedves kötelesség, aminek örvendezhet a papság. A Gondviselés szószéket adott alája. Díszeset. Kivilágítottat. Hangszórósat. Valami titkos kéz szabályos időközökben a szószék tövébe sodorja a hallgatóközönséget, a szószék peremén pedig olyan könyv van, amelyből nem hullik ki soha egy betű sem, amelyben soha nem halványod-

nak el a gondolatok, még akkor sem, ha maga a könyv megkopik vagy számárfüles lesz is. Igen, az idő tiszteletben tartja a szent dolgokat, és igazolni szokta az örök igazságokat.

A tövisfalvai templomban száz éve prédikáltak. Egymást váltogatták a papok. Volt, aki csengőhangon szónokolt, más meg fáradt, öreg hangon rimánkodott, könyörgött: tartsatok bűnbánatot, térjetek meg. És vajjon hányan szentültek meg? Ezt csak a jó Isten tudja. A kérdés nagyon izgatta Pált. Sokszor töprengett rajta. Bogozgatta, boncolgatta, találgatta, de csak addig, amíg a ministráns a legközelebbi vasárnapon megrántotta a prédikációs csengőt. Amikor a nép ajkán felcsendült a Szentlélek felé küldött fohász, akkor Pál zsebrerakta gyorsan a problémát és repült a szószék felé. A szószékre érkezve többé nem érdekelt semmi más, csak az előtte ülő, tátottszájú figyelő ember. Pál jó médium volt. A közönség tekintete megbűvölte, megigézte. Rövid ima után óriássá változott, messzelátó óriássá, aki akár a multba nézett vissza, akár pedig átkukuskált a jövő repedésein, mindig üdvös igazságokat hirdetett. Vagy felhánytorgatta a multat vagy pedig meglobogtatta a jövőt, a két távolság között vándorló és hanyódó embert pedig a helyes kerékvágásba segítette.

— Nem árt egy kis igazítás sem a szekérnek, sem az embernek — szokta mondogatni.

Aki igazít, az az igazságot szolgálja. Aki az igazságot szolgálja, az igazságokat mond.

Micsoda királyi feladat: igazságokat mondani a népnek, amelynek tudatlanságával olyan sokszor visszaéltek. Ez igazán isteni munka. Pál tiszta kézzel végezte ezt az isteni munkát. Mindig áhítatos kézzel nyúlt a szívébe és szeretettel dugdosta az igazságokat a szívekbe... aztán rálehell az igazság tövére... áldást vetett az emberek jóindulatára...

később pedig vissza-visszanézett a fejlődő emberre, a küszködő lélekre.

Pál rokona volt Pál apostolnak. Lélekben, szeretetben és igazságban. Talán ezért szerette apostoli leveleit annyira olvasgatni. Nem parancsszerűen és nemcsak az Egyház által kijelölt részeket. Az Apostol minden lelkipásztori tanácsát, intelmét felvitte a szószékre.

Egyik vasárnapon a szép családi élet feltételeire oktatta híveit. Szintén a lelkükbe olvasta a gyönyörű intelem minden mondatát. Lehetetlen volt meg nem érteni a könyörgést: „Vegyétek magatokra, mint az Istennek szent és kedves választottai, az irgalom érzelmét, a jóságot, az alázatosságot, a szelidséget és a békétűrést; szenvedjétek el egymást és bocsásatok meg egymásnak, ha egyiknek panasza van a másik ellen. Amikép az Úr is megbocsátott nektek, éppúgy ti is. Mindenekfölött pedig szeretetetek legyen, mert ez a tökéletességnek köteléke. S Krisztus békéje, amelyre hivatva is vagytok egy testben, diadalmaskodjék a szívetekben. Legyetek hálásak. Krisztus igéje lakjék bennetek gázdagon. Minden bölcseséggel tanítsátok, intsétek egymást, zsoltárokkal, szent dalokkal, lelki énekekkel és hálaadással énekeljétek szívből Istennek. S bármit cselekesztek, szóval vagy tettel, mindent tegyetek az Úr Jézus Krisztus nevében.”

Amit Pál az intelmekhez fűzött, az már szinte imádság volt. Összetett kézzel kérte híveit, legyenek jók, szelídek, egymással szemben kedvesek, mert ez az egymás-boldogítás egyetlen receptje. De ez egyben az örök üdvözülés titka is. Nincs más út és nincs más mód, nincs más forma és nincs más eszköz. Öltözzetek Jézus Krisztus ruhájába, — kiáltott fel — s ez az ő keresztje. Ez a kereszt a szenvedés. Legyünk tisztességesek, — rimánkodott — nem tobzódók és részegeskedők, nem bujálkodók, kicsapongók és civódók, hanem Krisztusba öltözöttek.

A szentmise végén azzal az érzéssel adott áldást híveire, hogy azok egy hétre szóló szent feladványt kaptak. Lesz leckéjük — gondolta magában áldás-vetés közben. Pál a szentmise végén a templomban maradt. Odatérdelt az oltárhoz, hogy elvégezze a szentmise utáni hálaadó imát. Alig fohászkodott fel kétszer, a tárva-nyitva levő templomi kapun valami zúgás ömlött be a szentélybe. Felfigyelt.

Az utca zajong — gondolta magában — és viszsaborult az Úr ölébe. De nem volt nyugodalmas az imája, mert a zsongásból szavak robbantak a magasba. Izgatott, szaggatott mondatfoszlányok.

Pál rebegő lélek volt. — Mi ez? — kérdezte önmagától. — Talán tűz van? — De nem mozdult még akkor sem, amikor a templomban maradt ájtatos öregasszonyok is fészkelődtek már. Tépelődött: — Talán menekülnek? Hová sietnek?

Mennél műveletlenebb valaki, annál kíváncsibb természetű. Ez érthető is, mert aki sokat olvasott és sokat látott, az sok ajtót nyitott ki és sok ablakon nézett be. Az ilyen előtt nemigen maradnak titkok s a kíváncsiság nem nyugtalanítja őt. A tanulatlanabbak előtt viszont titok az egész világ. Ezek szemében nagy ráncos függöny omlik a földre. Nem tudnak következtetni és nem tudnak semmit sem kiszámítani. Nem tudnak megérezni dolgokat és nem tudnak valamit megsejteni. Ezért ágaskodik és ezért nyujtózkodik az egyszerű, műveletlen lélek a legkisebb zörrenésre még a templomban is. Pál jól ismerte híveinek ezt a tulajdonságát. Tudta, hogy egy ájulásra még a legszentebb lelkek is felkönyökölnek a padon vagy kiszaladnak a templomudvarba. Pál ezért nem mozdult még akkor sem, amikor már az öreg Lula néni is faképnél hagyta a Fájdalmas Szűzanya szobrát. Nem nézett hátra, de a lépések zajából felismerte, hogy már Lula néni is szalad.

A következő pillanatban a lábához ért a vihar. Közvetlen közelében felsikított a kis Páncél Pistuka:

— Tisztelendő úr! Verekednek! — s már szaladt is vissza a templomajtó felé.

Pál felugrott és utána sietett. Futólépésben.

A küszöbről hangos zűrzavar tárult a szeme elé. A cinterem feketéllett a tömegtől. Egyik része visongott, a másik pedig — a magja — hatalmas lendületben ide-oda hullámozott. Férfiak, nagy szál emberek szaladtak egymásnak. Sokan. Gyorsan. Vad mozgással és szörnyű orditozással. Itt-ott asszonyok is elővillantak. Az egyik védőpajzsként, a másik ápolónőként. De volt olyan is, aki olaj volt a tűzön: uszított, bátorított.

Pál rövid pillanatok alatt ráismert az első arcra: Szabó János véres ábrázatára. Aztán többeket is felismert, de nem tudott eligazodni: kik verekednek kikkel, miért és miért éppen itt?

— Tessék gyorsan jönni, Tisztelendő úr! — kiáltotta el magát egy síró asszony — mert törik a kerítést.

— Hol és melyiket?

— A Jézus Krisztusét! — és már vonszolta is Pált.

— Hová visz? — kérdezte indulatosan — mert eszmélkedése nem tudta felfogni, melyik a Jézus Krisztus kerítése. De azért követte az asszonyt. Az úton szavak tömege zuhogott össze-vissza. Gyászos, piszkos, fekete gyalázkodások. A megszentelt domboldal pokoli színpaddá vált, amelyen az ördög karmesterkedett. A megtévedtek eltorzult arccal üvöltötték a süllyedők szimfóniáját. De olyan viharosan és olyan zavarosan, hogy hiábavalónak bizonyult minden józan beavatkozás.

— Emberek! — ordított Pál jobbra is, balra is — nem sül ki a szemetek?

A következő pillanatban már látta azt a bizonyos kerítést. Mint a körmenetek lángoló zászlói, imbolyogtak a magasba lendített hatalmas karók. Mind az útmenti kereszt mellől kerültek ki. A vere-

kedők széttördelték a léckerítést. Már nem is maradt belőle semmi más, csak az oszlopok. Legfeljebb emléknék maradt pár félbetört ide-oda hajló lécz. Pál összecsapta a kezét és felkönyörgött a feszületre:

— Uram, Jézus, bocsáss meg ezeknek, mert nem tudják, hogy mit cselekszenek!

Csak ennyit sírt fel a lelke, aztán oda sietett a verekedés színhelyére. Ez az idő nem az imádkozás órája volt, hanem a harcé. Ott akart lenni, ahol a sebek hasadnak, ahol a szívek szakadnak. Amikor áttörte az embergyűrűt, egy könyv repült a küzdők közé. Pál megismerte a hajítóban a harangozóját, aki nyomban még egy könyvet vágott a kör közepe felé.

Az egyik könyv Cifra Gedeon fejéhez repült. Cifra felhorkant, nagyot fújt, aztán elkáromkodta magát. A sértés több volt, mint minden, amit eddig vállára, hátára, arcára kapott. A karókat csak tűrte valahogy, de ez a könyv jobban fájt neki minden eddiginél. Mérgesen lerobbant a könyv után, megmarkolta és nem nézve, hogy hova, kire, merre röpti, úgy elhajította, hogy a lapjait a szél vitte szerteszét.

A szél nemcsak a könyvleveleket, hanem az embereket is széthordta. A verekedők oszlani kezdtek. Egyrészt maguk a küzdő felek merültek ki, másrészt pedig közbevetették magukat az asszonyok és szét-szedték és elcipelték férjeiket.

A karók és vércseppek azonban beszéltek. Szomorú, fájdalmas mesét mondtak el, nem a múlt, hanem a jelen időben: — Van egy hegylejtőre épült kis csiny falucska, amelyben száz év óta olvasnak egy könyvet. A templomban olvassák. Aki olvassa, keresztet rajzol ajkára, így teszi izzóvá az írást. Akik hallgatják, tiszteletük és nagyrabecsülésük jeléül felállanak. A könyv neve Evangélium.

A földön fekvő összetört karók között feljajdult valami: — Én vagyok!

Az evangéliumos könyv volt. A gyűrött, tépett, eltaposott lapok felsírtak és egymásra omolva zokogtak:

— Hiába lapoztok, olvastok, forgattok és csókoltok bennünket száz esztendő óta, számosaknak mégis csak meséskönyv maradtunk, az öreg gyermekek vasárnapi olvasmánya. Sokan nem szívták magukba az evangélium szellemét, nem vált vérré bennük Krisztus. Nem a mi szégyenünk, — zúgtak nagy bánatra a lapok — nem is a szellem szegénysége, hogy verekedésre használtak fel minket, hanem a kezek és a szívek szegénye, amelyekre egyszer majd visszaver az Isten.

A beszéd mélységesen szomorú volt és könyves. Pál nem tudta tovább hallgatni. Érezte a felelősséget és ennek súlya alatt leroskadott, ráomlott az evangéliumos könyvre és sorban csókolta a címlap betűit: EVANGÉLIUM. Izzó tíz csók volt ez. A legtisztább tíz csók a világon, melyekre lila fátyolként borult rá a bocsánatkérés:

— Legyen áldott minden betűd! Ne engedd, hogy vádra menjenek Isten elé. Drága betűk! Maradjatok továbbra is a lapokon, hogy újra és újra felolvashassalak benneteket, egészen addig, amíg végre újjászületik a föld, de legfőképpen az emberek . . . a Cifrák . . . a Mirhák . . . és mind a többiek, akik itt laknak ezen a hegyoldalon, s akiket a nyolc boldogság titkára nevelek, akiknek a hegy oldaláról szórom hosszú ideje a lelki eleséget s akik tövisnek születnek . . . véres, szomorú dísznek az Üdvözítő fejére.

Fejéhez nyúlt: — Töviskorona van a fejemen! — A pusztateremi út két tövisfája jutott eszébe és a gyémántos harmatcseppek, amelyek a kereszt magasságából hullottak alá, s amelyeket a szörnyű nagy tövisek felnyársaltak. Olyasvalamit érzett, hogy a szenvedés megbűvölt madara lett. A kereszt

bűvölte meg ötven és egynéhány évvel ezelőtt és nincsen menekvés a szenvedés és küldetés elől.

Nem szól többet sem Isten felé, sem önmagához. Visszavitte az evangéliumos könyvet a sekrestyébe és elhatározta, hogy a következő vasárnapon újra felolvassa az Apostol intelmeit: „öltözzetek Krisztusba!”

Az emberiség örökké öltözködik. Divat szerint és időszak szerint, műrostba és selyembe, gyapjúba és darócba. Csak Krisztust nem ölti magára. Krisztust az ölti fel, aki vállára veszi a keresztet és türelemmel elszenvedi a nehézségeket, a keserveket és a gyötrelmeket. De kinek kell ilyen könnyes öltözet?

Pál nem ebédelt.

Róza nem erőltette. Elvégre nemcsak kenyérrel él az ember, hanem keserűséggel meg gyötrődéssel is. Ó, de keserű ételek ezek! Pál nem kívánt ételt! Embert sem! Még híveit sem kívánta látni.

— Ha még egyszer születnék, talán nem mennék papnak!

Elszégelyelte magát. Restelte a gondolatát. Tenyerébe temette arcát. Az elsötétült mindenségben egy csillagot vett észre. A csillag egyenesen ráküldte fénysugarát, és mintha lekiáltott volna: — Látlak. Sajnálak!

Vannak idők, amikor nem látunk messzire. Nehéz órákban van ez így. Ködös napokon. Ilyenkor ráadásul még az is zavarja a tisztánlátást, hogy erős, kövér könnycseppek hullanak szemünkből. Pál papot is megzavarták a könnyek. Fájdalmas keserűséget érzett a kehelyben:

— Ó, de nehéz az apostoli vándorút! — csattant fel.

Délután emberek közé ereszkedett. Tudni akarta, hogy mi is történt hát délelőtt. Önmaga előtt sem vallotta be, hogy egy kis vigasz után indult. Az asszonyok közé. A jámborabbak közé. A fekete-fejekendős táborba, ahol bizonyosan úgy gondol-

koznak, mint ő. Majdnem elszédült, amikor az első asszony, akivel beszédbe elegyedett, így bírálta el az ügyet: — Hát ennek így kellett történni! Elvégre Cifra és Mirha nem mehetnek a budapesti főbírósághoz perre . . .

— Az Isten szerelmére! Anica néni! Miféle gondolkozás ez? Hát magát nem bántja ez a szomorú eset? Talán bizony tapsolt is a verekedéshez? Rózsafüzéres kezével?

— Kérem szépen, nekem most éppen nincsen rózsafüzérem, — kesergett az öreg virágszál — a kis unokám darabokra tépte, de veszek majd a pócsi búcsún, csak már ereszkednék le abba a szép Nyírségbe. Majd szeptemberben.

Anica néni bizonyára tovább sodorta volna a rózsafüzér históriáját, ha Pál odafigyel. Pál azonban elköszönt tőle és visszavonult oda, ahonnan pár órával előbb kifutott: a szobájába. Sebzett oroszlán volt. Társtalan és önmagával tusakodó. Nem gyújtotta meg a lámpát. Sötét harchoz sötét küzdőtér kell. És sötét gyógyhely. Kerülte az embereket. Ráborult önlelkére és megsiratta papságát, papi sorát és közel három évtizedes működését. Jézus Krisztus kerítésére gondolt, amelynek megmaradt karóira akasztotta teljesírt zsebkendőjét. Száritásra.

Nem tudott elaludni. Érezte, nehezen borulna álom a szemére. Egy székre rogyott le. Sötét töprengésnek adta át magát. A nagy csendben elbóbiskolt. Széken ülve. De csak félálom volt. Félmunka és félpihenés. Csak a teste csendesedett el. Töprengő lelke titokzatos látomásban részesült. Álmodott. Angyalt látott járni Tövisfalva utcáin. Minden udvarba beröppent és rákopogott a ház pitvarajtájára, aztán egy fényességes kulcsot dugott a kulcslyukakba, mire egy kattanással kinyíltak az ajtók. A házakból szótlán, fekete menet lépett ki: férfi, asszony, gyermekek, öregek. Minden háznép megindult. Sok-sok csoport imbolygott előre mind ugyanegy irányba, a nélkül, hogy egymáshoz szól-

tak volna. A sötét éjszakában istállólámpák világítottak a kezekben. Talán nem is lámpások voltak, hanem lobogó szívek. Valami csodás sodrás vitte a tömeget, mintha mindenki támogatta, hívogatta, csalogatta volna egymást: a ház a házat, ember az embert.

Amikor az egész falu kinn volt, az angyal megállott a templomhegyen és szóltanul rámutatott a meggyalázott keresztre. Utána eltűnt. A tömeg ekkorra már egybeömlött. Osszefolyt és földreomolva nyögött. A lámpások fényét felfogták és megtörték a földrehajló arcok. A tört fényességben szörnyű sóhajok szállottak a magasba. Csak sóhajok, mert ezek az ember belső világának párává változott könnyei. Pál szíve megörült, amikor népét térdelve látta a kereszt körül. Felugrott, hogy megáldja a megtért tömeget, de ekkor felébredt. Sötétség vette körül meg csend. Az áldás az ujjai között maradt. Nem akart hinni a sötétségnek és a csendnek, gyorsan kiszaladt, hátha mégis ott a tömeg. A domboldalon azonban nem volt senki. Olyan volt a sötétség, hogy vágni lehetett. Megkereste a kerítése kisajtáját és felbotorkált a verekedés színhelyére. Földre roskadt. Gondolkozott. Hosszan. Keservesen. Nem imádkozott és nem beszélt, csak fogdosta, öldöste a lelkén rágódó gondolatokat. Egy vékony, tüzes cérnaszálát látott húzódni a falucska házai felett. A cérnaszál végén úgy lógott a békéje és nyugalma, mint egy megijedt pók.

A cérnaszál másik vége a nép kezében volt.

*

— Itt a posta!

Az öreg, félkarú levélhordó letette a napi postát a konyhaasztalra és tovább állt. Nesze bácsi jellegzetes alak volt Tövisfalván. Az anyakönyvben Kiss János néven szerepelt, a nép azonban csak Nesze bácsinak hívta, mert közel ötven esztendeje mondta: — Nesze, lelkem, — s ilyenkor átadott egy

képeskártyát, egy-egy ujságot vagy ritkább esetben egy zárt levelet. Az ország postavilágának alighanem ő volt a legrégibb alkalmazottja. Hírhordói munkásságának ötven esztendeje alatt állandóan keresztül-kasul járta a falut. Néha gurulva, mert ivott. Természetesen nem vizet, hanem bort. Ezt ő „anyám teje” néven emlegette, s ha sokat talált beszopni belőle, akkor részeg gyermek lett, akit kézenfogva kellett hazavinni. Nesze bácsi saját különleges világnézetét így szokta jellemezni: fűrésznek reszelő a barátja, a toroknak pedig a karcos. Ezt a karcost a sarki korcsma mérte. Mindennap elment mellette és mindig benézett.

Neszét a felesége egyszerűen csak hordó-nak hívta, ami a levél-hordó, hír-hordó és boros-hordó rövidítése.

Nesze bácsi mindennap megjelent a plébánián. Mindennapnak megvolt a maga ujságja. Nagynéha levél is akadt. Most is hozott. Róza a levelet az ujság címszalagja alá dugta s benyitott az irodába. Pál felfigyelt a levélre. Felvágta és elolvasta. Csak pár sornyi írás volt.

— Vendégünk jön! — Olyan hangon közölte ezt, ami egyben találós kérdésnek is beillett.

— Ki jön?

— Timóteusz.

Rokonlelkek között ragadás az öröm. Róza együtt érzett Pállal, akit közel egy évtizede szolgált jóban és rosszban egyaránt, mindig dícséretes buzgósággal.

— Mikor érkezik?

— Azt írja, hogy nem tud biztos időpontot közölni, mert nincsen menetrendje. Egyszerűen felül a vonatra és ha megérkezik, hát itt lesz. Gyalog jön be az állomástól. Így hát nem kell várni.

Róza nem várt tovább, kiperdült az irodából. Alaposan szétnézett a vendégszobában, nehogy rendetlenség várja Timóteuszt. Pál is útnak indult. Maga sem tudta, hogy merre megy és miért. Egy-

szerűen arra ment, ahol nagyobb volt a mozgási lehetőség. Kiment az udvarra. Tervszerűtlenül járkált almafái között. Itt-ott megigazított valamit, kitépett valami gatz, de már nem kívánt olyan rendet teremteni, mint valamikor fiatalabb éveiben, amikor a vendég elől talán még a fellegeteket is elhessegette volna az égről. Akkoriban még a rend izgatta, öregkorban már a béke és nyugalom az evilági öröm. Fiatalabb éveiben valósággal megfésülte otthonát. Ma szíveslátó érzése már egy szoba rendbehozásáig egyszerűsödött le. Azt is Rózára bízta.

Timóteusz nem látta még Tövisfalvát. Pedig ott élt és ott volt attól az órától kezdve, amikor Pál bevonult a községbe. Pál szívében hordta kedvelt fiát, mint a nagy apostol az ő Timóteuszát. Adventi érzések öntötték el. Úgy várta Timóteuszt, mint valami eleven kis fenyőfát, akit szeretetével díszít és örömeivel ékesít. Mindennap eljárogatott arra, ahonnan érkeznie kellett. Sétái azonban nap, nap után eredményteleneknek bizonyultak. A családások miatt sokszor kikapott a Rajta-patak. Pál rendszeren a patak partján tért haza. Időközönként megállott, hátranézett, nem jön-e valaki, hátha mégis csak szerencséje akad, aztán leült egy parti kőre beszélgetésre. Önmagával beszélgetett és a vízzel.

— Nem jön?

A patak unos-untalan azt locsogta, hogy nem. Pál nem haragudott, mert a Rajta nem volt bűnös. Tisztavízű, ártatlan folyócska volt. Átlátszó tisztaságban csordult ki a falu fölötti erdőből, mintha a fehér kavicsok áradata volna. És azok a gömbölyű kavicsok a víz fenekén pislogni is tudtak: néha behúnyták a szemüket, hogy aztán ismét felvillanjon huncut mosolyuk. Érdekes kis patak volt ez a tövisfalvai kisduna. Születésre nézve a hegyeké, de úgy elhagyta azokat, hogy senki sem tudta, melyik hegycsúcs az apa és melyik völgy az édesmama. Azt azonban mindenki tudta, hogy van a Rajta-

pataknak egy testvére. Az erdő. Mindenestül, de különösen a fenyőfákkal és azok lehelletével. Jó testvérek voltak. Szerették és simogatták egymást. Ha nem bosszantotta a szél az erdő fenyőit, akkor leszólt a patakhöz: ne szaladj előlem, hadd öleljelek meg!

A csobogó víz azonban kacagóra fogta a dolgot: — Hallgass már, te vén számár! — Nem vagyok számár, — mondta az erdő és haragos színűre fordította ábrázatát. — De az vagy, — vágott vissza a patak — mert mindig kinősz, pedig állandóan megnyirbálnak. — Érted teszem, — mondta az erdő — hogy sok fenyőillatot bocsáthassak föled tömjénnek.

Tövisfalván nem is hiányzott a fenyőillat. Mindenüvé behatolt. Még a kenyérbe is, melyet fenyőillat fölött sütöttek. És a szobák melegének is fenyőszaga volt. Ó, ez az illat, melyre kitégy az orr és szomjas lesz a tüdő! Néha a fenyőillathoz harmat is társul. Ilyenkor a felkelő nap, mint valami áldozatot bemutató pap, tömjén helyett fenyőéterrel és szenteltvíz helyett harmatcseppel dolgozik. Az áldozat gyertyatartói a fenyőfák, amelyek ágain úgy csüngenek a tobozok, mint apró koloncok, hogy a gyertyatartók el ne szökjenek és fel ne boruljanak.

Egyszer aztán mégis csak meghozta a víz az utast. Váratlanul. Észrevétlenül. Csak akkor vették észre, amikor már rákopogott a dolgozószoba öregbarna ajtajára. Pál meleg szeretettel tárta ki karját:

— Isten hozott, kis öreg! Hogy vagy? — Aztán magához ölelte.

— Jól! Hála Istennek! — villant vissza a ragyogószemű felelet. — Mint egy boldog kispap!

Pált elöntötte az öröm. Összetette a kezét, hogy hála szálljon az Isten felé. Azután tágranyílt szemmel nézte az ifjút és reverendát keresett rajta. A reverenda egyelőre csak az álmok szövőszékén élt. De az emberke már megvolt hozzá: karcsún,

könnyű acélszürke ruhában, meleg szemekkel, szőke hajfürtökkel és a boldogságtól remegő éles szájszélekkel. Pál újra magához húzta kis csillagát és megcsókolta. Ott csókolta meg, ahol a kereszteléskor kis keresztet helyezett el sírigtartó védjegynek a homlokán. Örömet egy szívből szakadt mondatl pecsételte meg:

— Örülök, szívem szerint választottál.

Vannak pillanatok, amelyek röpülnek. Pillangóságok. Ezek is ilyenek voltak. Röpdösés és libbenés volt minden szívverés. Nem éreztek lábuk alatt földet, mint a versenyfutók sem a diadalmas cél előtt. Ó, az a cél! De sokat is néz az ember feléje, amíg odaér. De sokat imádkozik, áldoz és küszködik, mint Pál is, míg végre sima suhanással leszáll előtte a testet öltött álom: „Timóteusz a növendékpap”.

Pál székkal kínálta meg Timóteuszt. Timóteusz nem ült le. Vannak pillanatok, amelyeket nem lehet széken átélni, még ha bársonyszék lenne is az. Vagy ki látott szónokot szent hevületében leülni, hogy úgy folytassa mondanivalóját? Örömben és hevületben a sánta is felugrik és a féllábú is röpköd. Így röpködött a nagy fekete pillangó a kis selyemgubó körül.

— Istenem! Te is az leszel, ami én vagyok! De jó leszl — ujjongott a fekete pillangó.

A kisgyerek pedig csak állt és visszamosolygott a nagy gyerekre, aki látni vélte, mint nőnek a selyemgubóban a szárnyak s mint kékül el az égtől a selyemszál, hogy reverendát szőhessenek belőle az angyalok.

Pál egy suhanással átkerült a konyhába. Róza birodalmába. Bekiáltott a küszöbről:

— Itt van Timóteusz! Képzeld, kispap lett! — És fordult is vissza, mert a boldog emberrel forog a világ és a világgal együtt az ember is. Nem tudta betenni maga mögött az ajtót, mert a küszöbön megjelent Róza.

— Csakugyan? — lelkenvedett. A kérdés nem volt ugyan bölcs, de hát az ember nem gondolkozik örömeiben. Ilyenkor ész nélkül zakatol a szív, mert lehullott róla a nagy szív, amelyet az ész forgat.

— A többit tudja! — szolt Pál valami hasonló lelkiállapotban és sietett vissza a dolgozószobába.

Róza azonban nem tudta a többit. Legalább is most nem. Nem tudott részleteket, pedig az örömből és a jóhírből sok strófa kell.

— Dehogyan tudom a többit, — zsémbelt Róza Pál után nyomulva — nem tudok én semmit! S irányt vett az iroda felé, ahol mosolygó arccal állott a kis madár.

Pál nyomában Róza is beperdült a szobába. Megsimogatta a kis vendéget és csak annyit mondott: — Timókám, kis tisztelendőm! — és elsírta magát. Könnyeit, boldogsága gyöngyeit kötője sarkába temette. Ő maga is a sarokba húzódott. A szoba sarka temető. De sokan és de sokat temetnek ottan. Róza is temetésre húzódott oda. Mit temetett? Azt csak ő tudta. Ő volt a halott is, a pap is és a gyászoló közönség is. Halkan, de hosszan könnyezett az öregedő veronika-kendő, akinek évek óta az volt a hivatása, hogy vigasza és portörölője legyen a keresztúton járó földi Krisztusnak, a papnak.

Pál sem tudott beszélni. Ő meg az ablakmélyedésbe vonult. Kinézett a messziségbe és végtelennek tetsző, hosszú utat látott. Az út mellett öreg nagy fák. Az út elején egy keresztfa állott és ezen az úton vándorolt ő, a keresztes lovag. Az út elején még tele volt virággal, nótával a tarisznyája, de aztán lesóványodott mindössze pár könyvre. A könyv maradt evilági öröme. Amikor pedig ezüstmiséjén ágyára öntötte tarisznyája tartalmát, abban már csak egy kehely, egy kereszt és egy könyv volt. A kehelyből itta pár csöppnyi örömét, a kereszten aludt, ha elfáradt és ha belelapozott a

könyvbe, akkor a szellemi élet napsütéses világába lendült át. Ezt a képet látta Pál, amikor kinézett az ablakon és most nagyon örült annak, hogy Timóteusznak adhatja át papi tarisznyáját.

Róza anyagiasan, gondolkozó lélek volt. A konyha tette azzá. Most is a konyha jutott eszébe. Odaszólt Pálnak:

— Erre a nagy öröme talán teríteni kellene!

— De ünnepi asztalt terítsen ám! — mondta Pál.

— A többi most már igazán tudom, — nevetett Róza és elsietett. De nem a konyhába ment, hanem a kertbe. Mégpedig a rózsás részbe. Ez a kis terület volt Tövisfalva legszebb része: tucatszámra virultak ott a legszebb teahybrid rózsák. Róza levágott egy sáfrány-narancs-vörösszínű szép rózsát és eltűnt vele a vendégszobában. Ott a rózsát a fénykép elé tette.

— Így ni! — mondta elégedetten — rózsá terem a tövisen! — Aztán kiment. Gyorsan, mert hívta a tűzhely.

Pál is megindult. — Gyere fiam, beviszlek a szobádba! — Úgy mondta ezt, mintha a boldogságból váгна le egy darabot Timóteusz számára. — Érezd jól magad!

A szoba szép fakóarany fényben úszott. A napsugár varázsa volt ez. Sárga és fehér színek bájos keveréke borította el a bútorokat és a falakat. A rézágyon fehér horgolt takaró feküdt, mint valami elnyúlt, széles, tiszta álom. A ruhaszekrényen haptákban állt és várt a fényes ajtókulcs. Az ablakon beömlő napsugarakat sárgafodros fehér függönyök ölelgettek. Szép nyári idő volt. A kályha a felesleges emberek szégyenkezésével állott a sarokban, mintha ott sem lenne. Az ajtó mellett tiszta kis mosdókészlet ajánlotta magát.

— Mosakodj meg, Timóteuszm!

Amikor Pál visszatért, Timóteusz a titokzatos szekrény előtt állott. A tövisfalvai tisztelendő frigy-

szekrénye előtt. Ahítattal nézte a Krisztus-szobrot. Meghatva figyelte Szöllős-Gazdája arcvonásait és talán beszélgetett is Udvozítójével. Talán bemutatkozott, aztán pedig ígért és kért. Azt kérte, fogadja szívesen szolgálatába és adjon neki kegyelmet. Eddig is a kegyelem gyermeke volt, ezután is az szeretne maradni.

— Jézusom! Szeress és vezess a Te dicsőségedre!

Pál nem hallotta a fohászt. A rózsát látta. Rámutatott: — Ime a szeretet bizonyágtétele!

Timóteusz hálásan nézett keresztapjára. De Pál tagadólag rázta fejét:

— Nem én voltam! Biztosan a tövisfalvai öreg róza virágzott ki erre az örömnapra. Gyerünk mindjárt őhozzá. Nézzük meg, mit főz a boszorkánykonyhában.

Amikor Pál és Timóteusz beléptek a konyhába, ünnepi láz fogta el az edényeket. A gőzölgő fazekakban hajlongani kezdtek a fakanalak, a fényeshasú rézüstöcske mégjobban kinyomta aranyos pocakját, a tányérok mosolyogni próbáltak, az óra pedig kívágta a tizenegyet. Nyilván örömben.

— Milyen kár, hogy nem huszonegyet ütött! — évődött Pál.

— Majd a szenteléskor! — lelkesedett Timóteusz.

— Remélhetőleg azon is ott leszek! — könyörgött az ég felé Róza.

— Engedje meg a jó Isten! — mondta Pál és Timóteusz egyszerre.

— Hallgassa meg az Isten! — biccentett Róza a tekintetével.

A szavak és szívek összecsengtek. Egyet akartak.

*

A tövisfalvai „ájtatos verekedés” nagy füstű, messzehírű botránnyá kerekedett. Nagyvásárokon

és templombúcsúkon kézről-kézre adták a históriát. Egyesek fanyar mosollyal gúnyolták Tövist, mások azzal intézték el szegényt: „ez aztán a falu!” Cibálták, rúgdosták s mennél messzebb ért a verekedés híre, annál több vérről szólt. A hatodik határban már azt mondták, hogy napok óta hullákat szállít a Rajta-patak és hogy vérben fürdenek a halak. Mások szerint meg Tövisfalván alig maradt ember az agyonvert pap temetésére.

Tövisfalván viszont csend volt. Nagy, szomorú csend, amilyen olyan fekete lakodalomhoz illik, amelyben Cifra és Mirha a násznagy. A részvényesek voltak a hivatalos násznép, de bekerült az együttesbe olyan is, aki nem volt részvényes.

Az esküvőt Cseppentő András adta fel hirdetésre.

A verekedés után fojtott viharzás volt hol a falu alvégén, hol a község másik szegletében. A hamu alatti tűz azonban nem aludt ki. Nem is aludhatott ki, mert voltak, akik táplálták, mint valami pokoli örökmécsest.

A gyűjtőpontokon persze Cifra és Mirha állott. A bonyodalom most már túlszárnyalta a malomügyet a részvénytársaságos háttérrel. A vita súlypontja a verekedés lett, amelyet egyesek helyeseltek, mások szégyeltek, ismét mások bűnbánóan fájaltak. Mi tagadás, nagy volt a gyalázat. Egyelőre még a falué, mert egyelőre nem akadt a karóknak gazdája. Nem lehetett megállapítani, hogy ki is kezdte és ki folytatta a verekedést. Ez most a cigánygyerekhez hasonlított, aki a faluban tiszteli az apját. A falunak kellett eltartania, legalább is addig, míg rá nem olvassa a bíróság valakire a fizetést, a szégyent és a büntetést. Szóval a gyerektartási költségeket.

A falu józanabb és higgadtabb tagjai természetesen nagyon restelték a verekedést. Tanakodtak, sopánkodtak, végül is hivatalos hatósági papírra tergették Jézus Krisztus kerítésének szerencsétlen-

ségét. Feljelentették az esetet, mint mondták: „Jézus nevében és Jézus érdekében”. — Jézus lesz a felperes! — mondogatták. — Jézus a léckerítés helyett aranyrácsot követel!

Pál a kerítésen kívül állott. Onnan figyelte a zenebonát. Visszahúzódott. A kisujját sem mozdította az ügyben, mert jól tudta, hogy a föld alatt vagy legalább is a levelek alatt egy harmadik embercsoport-mozog. A csoport Jézus nevét írta zászlajára és ez volt a jelszava: Léckerítés — aranyrács. A rossz nyelvek azt mondták, hogy ennek a tábornak a tagjai így is köszöntek egymásnak: Léckerítés!, amire az volt a válasz: Aranyrács! A párttagok erről ismerték meg egymást. Nappal is, az éjszakák sötéttségében is.

Cseppentő András volt ennek az aranyrácsos tábornak a vezérlő szelleme. Cseppentő nem volt rossz ember. Dolgos, becsületes férfiú volt, aki szép családi életet élt. Rokona volt azoknak, akik meg tudnak halni az igazságért. De előbb nem riadt vissza egy kis viadaltól sem. Igaz, tiszta szándék kormányozta. Akkor is a jószándék vezérelte, amikor együttese döntő elhatározását tudomásul adta. Elment a plébániára és megkérte Pál papot, hogy lássa el a verekedők baját, — de általában ám! — tette hozzá.

Pál meghallgatta, majd rövid gondolkodás után ezt mondta: — Nézze Cseppentő, hát azt akarja, hogy én is karóra kapjak? Törjem ki a kerítés utolsó oszlopát is és sujtsak széjjel? Lehetőleg vasárnapon és természetesen Jézus szent nevében, sőt Jézus állítólagos példája szerint, aki ostort font és kiverte a templom udvarából azokat, akik meggyalázták azt? Dehát kit törjek össze? Mondja meg!

Cseppentő pislogott és hallgatott.

— Adj a hát fel a szomorú hirdetést egészen! — követelődözött Pál — és mondja meg nekem a

neveket. Nevezze meg, kit törjek össze a kereszttel vagy a templomi lobogókkal, esetleg a szentelt-vízartató gömbjével?

— Azt meg kell állapítani! — bökött indulatosan az asztalra Cseppentő.

— Nos, látja, ez az, ami nem könnyű dolog! Ez az, ami nehéz! Aki meg akarja ezt állapítani, annak arra az útra kell lépnie, amelyiken csend-örökkel és ügyvédekkel találkozik az ember. De én nem kívánom ezt az utat, ezért hát nem is keresem! De meg aztán helyesnek találja azt, hogy saját népem ellen feljelentést tegyek? Feljelentsem községemet? Nézze, Cseppentő! — mondta Pál fájdalmas elhalkulással — ezt én nem teszem meg! Én azt tartom, hogy a bűn és az emberi gonoszság a gyóntatószékre tartozik elsősorban. Idővel majd odakerül minden. A Cifrák bűne is és a Mirhák gonzsága is. De a másoké is, hiába agyafurt állat az ember! Ott majd elszámolok mindenkivel. Ott majd megvillan magasra emelt kezem és aztán majd kinek-kinek megfizet az Isten tisztessége és érdeme szerint.

— Értem, — mondta Cseppentő, — de mégsem hagyhatjuk szennyesben a dolgot, ki kell sulykolni, tisztára kell mosni, mert hát mégis csak nagy szégyen az a meggyalázott kerítés!

— Hogy nagy szégyen, abban igaza van! A kerítés lécei bizony nagy tüzet vetettek. Messzi környékre ellátszik a vihar pora-fénye meg a gonzság füstje. De megoldom ezt is. Megcsináltatom a kerítést! Mégpedig a magam költségén. Szépet, szebbet, mint amilyet gyermekkoromban megmászlam a pusztateremi úton és amelyekre két nagy tövisfa vetett árnyékot. Díszesebbet csináltatok, mint amilyen a mi keresztünk körül állott. Ha nem is lesz éppen aranyrács, de szép lesz, amelyre szívesen hajolnak rá a síró fejek.

A beszélgetés fonala elszakadt. Pál hallgatott.

Cseppentő meg elgondolkodott. Nagysokára meghajolt és indulódkodott.

— Jó volt, hogy eljöttem! — mondogatta. — Jó volt megbeszélni a dolgot. Maradjunk tehát ebben: tisztelendő plébános urunk tovább imádkozik értünk bűnösökért!

— Meglesz.

— Mi meg tovább bűnözünk, tovább verekszenk! — mondta Cseppentő bizonyos keserűséggel. — Tovább tépjük az igazság köntösét Krisztus keresztje tövében. Tessék tehát reánk bízni a boldogságunkat. Majd kipengetjük egymás hátán frissen tört karóval. A kerítés dögében pedig az lenne az én alázatos kérésem, — mondta huncutkás mosollyal Cseppentő — ne tessék sietni a megcsináltatásával.

Köszönt és elment.

Pál utána nézett. Nem tudta, mit gondoljon erről az emberről. Nem tudta, minek nézze: angyalnak vagy ördögnek? Próbálta méregetni. De nem volt hozzá sem arasa, sem serpenyője. Végül is csak nézte . . . nézte és mennél tovább, mennél jobban nézte, annál inkább láthatóvá vált egy cérnavékony vörös fonál, amelyet maga után húzott. A fonalat átfűzte a házakon, kéményen be, ajtón kihúzza, ajtón be és kéményen ki, így fűzögette össze sorra a portákat, a domboldalra rakott apró emberfészkeket. Amelyik házra átfűzte a fonalat, abban ugyanazt akarták, mint ő, Cseppentő András: rendre tanítani és kiteríteni Cifrát meg Mirhát.

Aki jól megfigyeli a falvakat, igazat ad annak a megállapításnak, hogy az emberek állandóan kézben vannak. Vagy „jókézben” vagy „szőrösben”. Valaki kötözgeti, valaki hurkolgatja a zsinórt köréjük. Vagy a Cifra Gedeonok vagy a Mirhák vagy a Cseppentők vagy a tisztaságos Jánosok. Minden falunak, minden háztömbnek, minden

utcának megvan a maga Angyala, aki megörvendeztetí és boldogítja, vagy a maga Pókja, amely beleszővi magát és csapdáját a szegletekbe és a szívekbe. Szerencsére olyan házak is vannak, ahol nem tűrnek Pókot. Sem a sarokban, sem a szegletben, sem a gerendák hajlásában. Azokban a házakban van ez így, ahol szép lelkek örködnek a küszöbön, és ahol a tisztaság és tisztesség szolgái és szolgálóleányai élik életüket. Nincsen szebb látvány, mint az ilyen házacskáak belseje. Milyen az élet ezekben a házakban?

Van a faluszélen egy szoba, egy konyha meg egy kamra. A tornác nem komoly, mert csak fél-eresz. A megélhetés alapja a hajlék meg ez a mondas: „valahogy mindig lesz!” Mikor Pista leteszi a küszöbön a batyuját, szétnéz és kiadja a jelszót: Veráért!

A munka megindul. Szerelmes szívével, puha béléssel vonja be a három zugocskát. Kisöpri a házat, megtisztítja az ablakokat, eltömködi az egérnyílásokat, kiszellőztet, összesöpri az udvart, mindezek után pedig kitisztálkodik és aztán elindul Veráért.

A vastagtörzsű barackfa virágzani kezd.

A barackfára daloló madár kell.

Verát megcsapja valami szelídítő szél, töprengeni kezd, aztán dönt és odaadja a kezét. Csak a kezét. Odaszól hát szüleihez: — Elmegyek Jánossal abba a házba. — Ebben a pillanatban János Verához lép, magához vonja, megcsókolja és kézenfogva vezetni kezdi. Először az oltárhoz mennek, aztán az asztalhoz, végül az ágyhoz. Ezzel meg is indultak az élet országútján.

Maga az új élet egy batyura támaszkodik, amelyben vánkos és dunna van meg két mázas fazék két fakanállal. A kamrában egy szakajtóban krumpli, só, paprika és kenyér. A falon tarisznya meg kasza, amivel János a megélhetőséget bizto-

sítja. A megélhetéshez azonban édeskevés a nap-szám. Sokat jelent ebből a szempontból az a földbe szúrt pár karó, amelyből disznóól lesz. Egy kis költészet is befészkelí magát a frissítő vasárnapok mellé, nevezetesen két cserép muskátli. Aztán következik két gyümölcsfa-csemete. Majd kutya is kerül. Később cica is lesz. Mikor aztán a köcsögszáritó fát is felállítja János, akkor már a tehénvásár jön sorra. A vásárról tehénnel érkezik meg. Ezzel a házacska új jelleget kap: házibálvány van, mert a szegény ember házában az a tehén. Majdnem imádat tárgya. Ezután már csak a gyerek hiányzik. Ha aztán ez is elsírja magát, akkortól teljes a házi áldás.

Ettől kezdve egyszerű kenyérkérdéssé változik át a szegény emberek szerelme: kenyeret keresni a gyermekeknek. És itt jelenik meg az Isten, aki minden bokor alá nyulat és minden nyúl fölé bokrot ad.

Valaki megőrzi a házakat.

Az Isten, aki az igazak ösvényeinek gondviselője.

Mennyien járnak az igazság ösvényein?

Aki fölmege a tövisfalvai templom tornyába és kikönyököl a toronyablakon, azt különös jóérzés fogja el. Felülemelkedik az élet göröngyein és hajszáin: a jószágetetésen, a kenyérsütésen, a nagymosáson. Minden, ami moszatolás, kavarodás és zavarkodás, elhomályosodik a magasban és a fénynek és békének olyan hintájába hullik az ember, amelyben nincsen többé viaskodás, nyelvoltógetés és szájkodás. A szárnyaló lelkek diadalmas világszemlélete ez: sima repülés az űrben és térben, távol a szennytől és közel az Istenhez.

Tövisfalván kevesen hintázzák magukat az égig.

A tövisfalvai házak apró vakondtúrások, dűledező kerítésekkel, fakilincses ajtókkal. Egészen

apró, fekete hegyi tehén húzza az élet kordéját hegyen föl, hegyen le. A szekér fölé egy sátorlap görbül. Árnyéknak és oltalomnak. A sátorlap alatt család ül a gyűrött kis batyun. Fogatlan, öreg anyókák, fáradt szoptatós anyák, kócos kislányok, porcellánszínű, vászonruhás kis legények. A szekér mellett ballag a szegény kalapos király, a férfi.

Lehet itt égigérő hintázásról beszélni?

Nem, csak égigérő alázatos sóhajtozásról.

*

Minden ház iskola. Nem állami, nem községi, nem felekezeti, hanem családi iskola. Minden házfedél alatt bizonyos szellem tanyázik, amelyet aztán a családi kör tagjai önkénytelenül magukba szippantanak. Ennek a családi szellemnek rendesen a férfi a képviselője. Ez természetes is, mert a férfi erősebb egyéniség, mint az asszony. A férfi irányít, kormányoz, számol, az asszony csak ízesít, szépít, díszít.

Az ipari élet ma is őrzi a családi iskola hagyományait. Amikor a kis legényt iparra adják, akkor nemcsak a fegyelmező, kemény mesteri kéz hatalmába kerül, hanem a mester büvkörébe is. A kis inaska lát, hall és amit lát, amit hall, az ráragad. Néha könnyen, néha kemény sulykolás árán. A mester fogásai, gondolkodása lassankint beleszi magát a kis tanonc húsába, vérébe, ruhájába. Örökli, átveszi a mester lelkét, ügyességét, fogásait és szemmértékét.

Jézus Krisztus is mester volt. Az üdvözítés nagymestere. Mint a kézműipar mesterei, ő sem vitte sírba a tudományát. Apostolokat vett maga mellé, hogy ránevelje őket az üdvözítés munkájára és munkálására. Családi alapon. Az apostolokra hagyta munkakörét, útbaigazításait és titkait. Rájuk bízta a kinyilatkoztatott igazságokat is. Az apostolok folytatták is a munkát. Világgá mentek,

tanítván népeket és embereket. Mielőtt meghaltak volna, átruházták hatalmukat másokra. Mint Szent Pál Timóteuszra, erre a kedves kis tanítványra. A többi apostol is rálehellte lelkét, rátette kezét valakire vagy valakikre. Utódokat szenteltek. Kézrátétellel.

Pál is ezen a nyomon haladt.

A keresztelés óta Timóteuszon tartotta szentelő kezét. Ápolta, nevelte. Úgy mint a trienti zsinat előtti papok: mindegyik kinevelte vagy a maga vagy a szomszédja utódát.

Pál tudta jól, hogy ma már más a helyzet. Az új idők papjait már nem a műhelyekben és sekrestyékben nevelik, hanem szemináriumokban. Tömegben, de egyéni ráhatással. Közös szellemben és együttes keretben, de mindenkit külön kezelve. De hogyan telnek meg azok a csendes keretek? Ki visz az angyalvárakba újoncokat? Ki búvóli meg az utcákon sétáló, a homokban játszadozó vagy egymással viaskodó legénykéket?

Ez a papság feladata, amelyet szavával és példájával old meg.

Vannak emberek, akik vonzzák a szíveket. Pál is ilyen embertípus volt. Olyan pap, aki mágusként vonzotta a papnak való fiúkat. Pál szíve és Timóteusz szíve között híd épült fel. A Krisztus-szolgálat hídja. Pál szinte mániákus utas volt ezen a távolságon. Jött-ment, búvólt és beszélt, hogy minél több fiú jelentkezzen az Úr sorkatonaságába. Az emberszeretet táborába.

Amikor meg élete napja lenyugodni készült és már esteledett neki, akkor újabb gond emésztette. — Kire fogom hagyni tarisznyámat? — mondogatta magában. — Ki menti meg a megsemmisüléstől élettapasztalataim batyuját? Ki húzza tovább megfigyeléseim, gondolataim és meséim szekerét?

Pál úgy nézett Timóteuszra, mint egy magas falon ragyogó csillagfejű szegre, amelyre ráakaszt-

hatja tarisznyáját, ha majd ki kell állania a sorból és be kell lépnie a verembe. Az Isten küldte Timóteuszt papinaskának, akít Pál pap fáradt lábához bűvölt, hogy taníthassa, oktathassa és gazdagíthassa. Pál szegény ember volt, de gazdag lélekben és igazságban. Koldustarisznyát hordott, de a tarisnya fénnel és békével volt megtömve. Pál ezt a tarisznyát Timóteusznak szánta. Útravalóul a nagyvilágba.

Igy született a régi idők papsága. Sekrestyékben, templomtornyok árnyékában. Az öreg falusi Gámélielek lábánál.

A mai idők papinaskáit szemináriumokban nevelik. A papnevelőintézet olyan nagy ház, amelyben minden nadrágot közös uniformisra hoznak és minden egyéniséget közös nevezőre. Mindezt tanulással, tanítással és imádkozással végzik. Addig gyúrják, faragják, addig öltöztetik és bélelik a fiatal lélek-leventéket, amíg egészen Krisztusba öltöznek. Akkor a szentelő püspök kis fehérselyem szalagocskát köt a kezükre ismertetőjelnek, gyertyát gyújt a szemük elé és kimutat valamerre: — Arra menj! Nézd, ott emberek vannak, akik várnak valakire! Terád! — És a homlokon csókolt fiú kimegy a világba, hogy világítson az országutakon. A papok fények, de nem istenek. Csak jó emberei az Istennek. Istenes emberek.

Pál nagy boldogsággal vezette Timóteuszt. A nyári szünet hosszú, szép ünneppé alakult. A templom és a természet volt a két ünneplő hely. A templomba jártak imádkozni, sétálni pedig a hegyek közé mentek. A természet szószékére. Pál szinte új emberré vált, ha kiszabadult a házak közül. A tövisfalvai házacsák túlontúl emberiek voltak. Szagosak. A virágok ellenben illatosak voltak. Az emberek töviskesek. A fűszálak és falevelek viszont bársonyosak. És a falusi udvarok! Jaj! A Cifra háza . . . meg a többié! Azok a kerítések olyanok

voltak, mint a korhadó, de korhadásukban is gögösködő tilalomfák, amelyeken csúnya vágyak madarai károgtak. Az erdő fái viszont jóságról, csendről és szerénységről suttoztak. — Sokan elférünk kicsi helyen! — mondták a fák.

Az emberek gyakran összeférhetetlenek.

Nem csoda, ha Pál jobban kedvelte a fákat, mint a kötekedő Gedeonokat. A Gedeonoktól húzódozik az ember, a fákhöz viszont vonzódik. A fáktól szerényen árnyékot kérünk, rájuk támaszkodunk, elnézünk a messi távolba és rajzolgatunk a kék égen. Pál is így tett.

— Olyan szép égbék anyagból lesz a reverendád, Timóteuszom, — mondta Pál pap merengő mosolygással, rámutatva az égen a legtisztább kék színre. Maholnap kiszabják azt a szép uniformist és attólfogva a legkedvesebb iskola növendéke leszel, amelyből mint kisatya kerülsz ki. Azok a báránylelkűek lesznek a híveid. Ott ni! Sokan lesznek és lábad körül fognak tanyázni. De most még nem! Timókám. Hess fellegek! . . . — Pál riadtan nézett a messziségbé. — Menjetez még, ne gyertek a szemünk elé! . . .

Pál mosolyogni próbált, de mosolya mögött szomorúság könnyezett. Mosolya mögött a fekete vasárnapok rémségei bújkáltak. Hívei jutottak eszébe, akik együttvéve kedvesek, de külön-külön . . . Nem mondta ki, ami odakiváncozott a mondat végére. Hát igen, valamiképen a búzában konkoly akad, azonképen van az emberek között is haszontalan bőven.

Pál tudta, hogy Timóteusz még gyerek-ember. Még tejes étel jár neki. Nem mondott tehát kemény intelmeket és nehéz sejtelmeket. Tovább beszélt.

— Aztán ha majd felöltöd a reverendát, akkor embereld meg magadat, és attólfogva ne kövess el gyermekiségeket! Mint a kis Tóbiás, akiről azt

mondja a Szentírás: sohasem cselekedett gyerekes dolgot. Jaj, de boldog leszel majd öregkorodban, — ujjongott behűnyt szemmel — ha magad mögé nézve sohasem kell senkit és semmit sem szégyelned, senkit sem tagadnod és semmit sem takarnod.

Pál belenézett a kipirult arcú legényke szemébe, aztán magához húzta, s jobbkezával felmutatott az égre: — Olyan légy, mint a nap! Fényes-séges! Űzz el magadtól minden sötétséget. Vesd el a sötétség cselekedeteit, a bűnöket és öltsd magadra a világosság fegyvereit, a jócselekedeteket. Váltsd meg az embereket a földtől és oltsd be őket az égbe, Krisztus keresztjébe. Nehéz munka, mert a vadócok töviskesek, de áldozd fel a kezedet. Ne ess kétségbe, ha kezedre ütnek és akkor se add fel szándékaidat, ha a fenegyerekek a falhoz, a siralmak falához szorítanak fájó szívedet. Építs te is egy országot magad körül, mint a Messiás. Olyan országot, amelyben az emberek erősen dolgoznak, mélyen szeretnek és nyugodtan eszik a kenyereket.

Igy acélozta Pál az ő lelki fiát. S mint a vas nem vallja kárát annak, ha tüzesítik, hevítik és kalapálják, azonképen Timóteusz is mindig papiasabb lélek lett. Papi szemüvegen keresztül nézegette a világot. A keresztapja volt a szemüvege.

— Imádkozni és dolgozni, — mondta Pál — ez lesz ezután a kemény, de kedves lecke. Most csak csipegetsz az ima kenyereből, de később te leszel a fehér kenyerek fehéralbás pékmestere. Vigyázz, nehogy öledbe hulljon a két kezed. Kopogj sokat és gyakran Isten ajtaján és ha az Úr kérdően rád nézne, hogy mit akarsz, akkor gondolj gyorsan rám is és mondd, hogy „Istenem, áldd meg Pál papot”. Csak ennyit mondj, mert a többi már tudja az Isten, akinél fel vagyok írva.

Pál arcán elhalványodott a tűz. Maga mögé hullajtotta kezét és a fának támaszkodva hallgatott,

mint a gyermek, aki csínyt tett. A csínytevés talán ismétlődött is, de egyszer aztán végük szakadt. A felírt név azonban rajta maradt a vigyázó palatábláján.

Igy gyulladoztak az erdőben. Madárfütyty özőnében és szelíden kullogó erdei állatok közelségében. És nem féltek semmitől sem, mert a jó embernek nincsen rossz embere, a szelídnek nincsen ellensége. A virágos, madaras Szent Ferencnek sem volt csípős embere. Még a farkast is megszelídítette. Így Pál és Timóteusz is barátságba kerültek fákkal, tisztással, ahol aztán tüzet gyújtottak a szellemi élet áldozati oltárán.

Timóteusz jó tanuló volt. Ezért Pál különös élvezettel élesztette azt az adottságot. — Szeresd a könyveket! Nagy áldás, ha a pap ráér és szeret is töprengeni. Aki töpreng, az gondolkodik. Aki gondolkodik, az mérlegel, számít, összehasonlít, következtet. Nos, az ilyen ember nem csinál számárságot. Az ilyen ember az Úr útjain jár.

Timóteusz ott járt, akár a konyhában volt Róza mamánál, — mert így hívta becéző jókedvében — akár pedig a faluban. Róza mama is meg a falu is örültek a kis embernek, aki éppen olyan lesz majd, mint a nagy papok. Reverendát hord, ami meg is jött hamarosan. Álomfogaton. A következő szeptemberben beöltözött a Krisztus-apródok egyenruhájába. A ruhával együtt egy feszületet is kapott. Ó, ez a feszület! Mindig villog a fénye. Különösen sötétben tündöklük nagyon. Amikor baj van. Amikor dörög és villámlik. Ilyenkor vigasztalásként és bátorításként néz felénk. Irányt jelez, életet ment. Papnál is, civilnél is. Így volt ez Pál pap életében és valószínűleg így lesz az minden eljövendő pap élettörténetében. Meg is mondta Timóteusznak a püspök, amikor ráhullajtotta a reverendát: — A Keresztrefeszített barátja leszell Ne zavarodj meg, ha a kereszt villan. Ha keresztet

ácsol embertársad keze, fogadd el tőle és hegedülj vele! . . .

*

Timóteusz cellába került. Aprócska szobába, amelyben csak ágy, asztal, szék, szekrény és mosdó volt. Ilyen kis világban készül elő jövőjére a kis Krisztus-apród, pók módjára feszítgetve faltól falig, saroktól sarokig a természetfeletti világ finom vezetékeit és huzaljait. A lelkiség emez antenna-hálózatán beszélget a növendékpap Istennel. Mindent megbeszél: multját, jelenét és jövőjét. Alaposan. Térdelve vagy állva, elmélkedve vagy imádkozva. Többször és mégis mindig egyesben, magánosan.

A növendékpapot a termékeny magányba vetik bele. Azonban nem durván és nem magyarázat nélkül. Már a reverenda cellát jelent. Ezen kívül körülveszi a társtalanság, az egyedülvalóság, amely úgy ránő, mint csigára a háza. A kispapok nem mehetnek be egymás szobájába sem szórakozni, sem tanulni. Még a szomszéd cella-lakók sem nézhetnek át egymáshoz „egy szóra”. A cella küszöbén állva intézik el közös ügyeiket, kéréseiket és kérdéseiket. Röviden és csendesen. Lábujjhegyen járva, kilincset fogva. Amikor végeztek, visszasurrannak fészkükbe, hogy tovább építsék életüket. Életterveiket az időknek és igényeknek megfelelően készítik el. Ha szükséges, szegények lesznek a koldusok között, hajléktalanok a vándorok között, tudósok könyves emberek között, de elsősorban igaz férfiak mindenképen és minden körülmények között, mert az igazság nagyköveteiként járnak a tévedések és eltévelyedések között hánnyódó emberek élén.

A nevelés és önnevelés nagy munkája előljárók felügyelete alatt folyik. A munka nagyobbik és nehezebbik része természetesen a növendékre marad, hiszen értelmes és szabadakaratú emberek készülnek elő a nagy munkára, nem pedig szárny-

égett, megkeseredett lények. Az előljáró csak irányít, helyesel vagy példáz, a többi a papnövendék lelkesedésére van bízva: magasra mászik-e Jákob lajtortáján, avagy beéri-e a földszinttel.

Fenséges szerepe van a tanári karnak. Ez olyan, mint egy többváltozatú orgona, vagy mint a hegedűn a húrok. Sem a sípok, sem a húrok nem egyformák, de a püspök keze alatt összhangzóan szólnak. Ilyen volt a helyzet a Timóteusz szemináriumában is. A tanárok közt fiatalok és öregek egyként akadtak. Az öregek voltak többségben. Valamennyien az életből és az élet harcaiból megtért öregedő bölcsek, akik sok tanulságot rejtegettek a papi ruhájuk alatt. Okulásul és tanulságul a fiataloknak és meggondolatlanoknak.

Az előljárók érdekes és értékes egyéniségek voltak.

Köztük a bölcselet tanára a legfiatalabb. Vékony, sápadt ember volt, aki rendesen úgy festett, mintha éppen akkor surrant volna vissza a világmindenség rejtelmes zsinórpادلásáról. Onnan, ahol ezer és ezer vonatkozás vonul és feszül látzólagos nagy össze-visszaságban, valójában azonban az „egy kéz” összpontosító rendjében. Mindíg ez után a rendfenntartó végső kéz után rohant. Valahányszor visszatért a földre, haja csapzott volt, mintha a magasságos világ szélrohamai túrták volna szét hajfűrtjeit. Kutató elme volt. Nagy gyermek, aki állandóan taglalt, rendszerezett és következtetett. Mikor aztán következtetéseinek végeredményét megmarkolta, olyan rózsás lett az arca, mint a boldog gyermeké.

A bölcselet tanára heti néhány órában tornagyakorlatokat is végeztetett a papnövendékekkel. A püspök megkívánta, hogy a növendékek tornázzanak. Tervszerűen és rendszeresen. Indokolása így szólt: ép testben lakik csak ép lélek! A vékony természet természetesen nem volt baj, elvégre a

hegedű húrjai sem karvastagságúak és mégis, sőt talán éppen ezért szólnak olyan égi hangon. A beteg test azonban nagy akadály a lelkipásztori munkában. A testmozgás az egészséget szolgálta. A torna frissített és soványított is. A rendszeres mozgás megvédi az embert az elgömbölyödéstől, ami nagy jótétemény, mert a magasságos világ stólás túristája nem lehet módfelett kövér. A magasságos világban fürgének kell lenni, mint a zergének, — szokta volt mondani a bölcsélet és torna nyilvános rendes tanára, akit dr. Zergé-nek hívtak. — Hiszen messze fekszenek a plébániától a leányegyházak — szokta mondani. — Ilyenkor csak az általam ajánlott és javasolt nekilendülés és gyors lépés segít.

Az egyháztörténelmet javakorabeli ember tanította. A fiúk dr. Óriásnak hívták. A növendékek egyébként minden tanárt elkereszteltek. Büntetlenül tehették, mert egyrészt minden bántó él nélkül faragták az új nevet, másrészt pedig a szerzetesekre hivatkoztak, akik szintén kapnak második nevet, sőt hivatkoztak a pápák gyakorlatára is, akik maguk kérnek új nevet. Miért ne juthatna tehát a tanár uraknak is valami jellegzetes jelző? Dr. Óriást hatalmas tudása miatt becézték így. Történelmi előadásaiban mint a hegyen álló óriás beszélt a századokról és korszakokról, az emberekről és a harcokról, a kisebb eseményeket pedig pusztán két ujjával morzsolta a fiúk elé.

Az egyházjogot szintén dr. Óriás tanította. A tréfás nyelvek szerint olyan előszeretettel, sőt szerelemmel, hogy még reggeli kávéjába is paragrafusokat aprított.

A hittitkokra a kiváló elméjű Ottó professzor oktato^{tt}. Nagy és bámulatos tudása, buzgó és jámbor élete miatt „Csodás” jelzővel emlegették. Egész nemzedéket nevelt már. Áhítatos kézzel, lehajtott, alázatos fejjel, nagy szeretettel. A hittitko-

kat olyan szépen tárgyalta, hogy — a tréfa szerint — előadására még a legyek sem néztek ki az ablakon, hanem háttal helyezkedtek el az ablaküvegen, feléje fordulva.

Az erkölcsstan és lelkipásztorkodás tudományát olyan pap adta elő, aki húsz esztendőt töltött gyakorlati lelkipásztori munkakörben. Bejárta úgyszólván az egész egyházmegyét. Volt káplán, szervező lelkész, ette a szegénység kenyerét, látott jobb napokat is. Működött vegyesvallású vidékeken, de egyvallású községben is. Néha éig ért a szomorúsága, máskor meg lubickolt az örömben. Jó szeme volt az emberekhez, a szívekhez és a betűkhöz. E három tulajdonságáért hívta be a szemináriumba a püspök. — Nem vagy helyeden ott a falun, — mondotta — furcsa az, ha eke elé szárnyasló van fogva. — Tapasztalatokban gazdagon költözött a szeminárium boltívei alá. Az egész egyházmegye énekelte, sirt és imádkozott benne. Nem volt tudós lángelme, hanem élesszemű gyakorlati ember. Praktikus módszerekkel dolgozott. Előadás közben ki-kínézett az ablakon s maga elé idézte a régmúlt időket: a küzdelmekkel, keservekkel, sikerekkel és sikertelenségekkel tele éveket. Ezek voltak előadásainak legizzőbb és legértékesebb részletei. Az emlékezés után így folytatta: „majd ha...” Ilyenkor a kis leviták kihúzták magukat és a képzelet szárnyán kiröpültek a jövődöbeli káplánszobába vagy egy plébániai hivatalba... Micsoda boldog röpködés volt ez! Elöl szárnyalt dr. Majdha, — mert így nevezték egymás között — utána pedig a kis atléták hada... A roham és iram közben oda-odakönyörgött hozzájuk: — Aztán él ne vesszetek az idő misztériumában és a tér futóhomokján!

A szent iratokkal egy öreg bölcs ismertette meg a hallgatókat. Nagyszerűen kezelte a szent könyveket. Ugyanezt szorgalmazta növendékeinél is. A szentírástudományi tanulmányok kezdetén minden

növendék kezébe Szentírást adott. Egyenkint szertartás és olyan megható beszéd kíséretében, amelynek íze mindhalálíig felejtethetlen maradt a növendék emlékezetében. Az öreg szívek józan és higgadt szeretetével kérte növendégeit, hogy forrjanak össze a Szentírással. Tanulmányozzák, olvassák és szeressék, mert csak annyiban lesznek a kinyilatkoztató Isten követői, amennyiben Isten szava izzik és visszhangzik beszédeikben. Szégyen lenne, — szokta hangoztatni — ha idők múltán nem lenne elnyűtt a Szentírásuk: erősen használt, aláhúzott, megjegyzett, összecsókoltt és megkönnyezett. Nincsen természetesebb, — szokta mondani — mint az, hogy a pap mellé a Szentírása is a koporsóba kerül. Bizonyágtevő tanúnak. Igazoló útitársnak.

Ilyen szép és nagyszavú orgona hangjai mellett nőttek fel a leviták. Ilyen szellemi boltívek alá került Timóteusz is. Tisztelettel és figyelemmel szívta, szürcsölte magába a tudományt és hálás tekintettel fogadta tudós tanárai adományait. Az egyik tenyerét azonban szabadon tartotta és ezzel a kezével átnyúlt a hegyek világán túl Pál pap felé, mert őt is tanárának tekintette, sőt ennél is többnek: nevelőapjának. Kézenvezető mesterének.

Az élete egyébként teljesen összenőtt a nagy házzal és az öreg kerttel.

A papnevelő százéves kertje öreg fák és apró bokrok szövetkezete volt. A gesztenyefák és fenyőfák iratlan szövetkezeti törvény szerint éltek és vénültek. Az volt a leckéjük, hogy üdítsék fel és frissítsék fel a papinaskák fáradt tonzúrák fejét. Kötelességüket dicséretesen végezték. A hosszú évek folyamán százan és százan intettek búcsút az öreg gesztenyefasornak. A szemináriumából kikerült papok évek múltán is szívesen gondoltak vissza a faszorra és azokra a padokra, amelyekre szabadidejükben leültek töprengésre, rövid elmélkedésre.

Az ember akkor kezd növekedni bennünk, ami-

kor először nézünk messzire, amikor először gondolkunk a jövőre. Ekkor megnyúlnak a kezek, meghosszabbodnak lépéseink és tetteink rokonságba kerülnek a végtelennel.

A növendékpapok gyakran üldögéltek magánosan a kert fái alatt. Nem az az elnehezült ülés volt ez, amely az általmenőkben részvétet kelt, hanem ahhoz hasonlított inkább, amikor az ember a Fantázia nevű hátsólovon a jövőbe nyargal. A küldetés isteni tüze lobog ilyenkor a homlokokon. „Menjetek! . . .” — mondotta az Udvözítő. Olyan lecke ez, amelynek teljesítése közben annál többet veszít a test lustaságából és súlyából, mennél jobban elmerülünk az isteni küldetés eszméjében.

Mikor a kis szőke bajszú Timóteusz első ízben rálépett a szeminárium öreg küszöbére, megállott, megegyszer visszanezett a világba és pár perc-re gondolkodóba esett. Azt a jeligét kereste, amivel Pál útnak indította. Megdöbbsent a feledékenységen és fájlalta azt az elmosódott apró vonalat, melyet Pál húzott szeme elé, és amivel mintegy kipipálta lelke fiát a világ fiainak listáján. Van azonban az emlékezés udvarában egy jótékony angyal, aki megmondja nekünk a legszükségesebbet, ha könyörgőn nézünk rá. Timóteusz is így nézett vissza a múltba és az angyal kisegítette zavarából. — Dominus sit in corde tuo et in ore tuo — mondta Pál búcsúzáskor, egy kis keresztet rajzolva Timóteusz szájára. — A megtestesült Ige szolgálja leszel, gondod legyen rá, hogy jóra, szépre és igazra tanítsd az embereket!

Szerencsés, aki megérti az élet kérdéseit. De még szerencsésebb az, aki felelni is tud azokra. Timóteusz becsülettel meg akart felelni a szembenéző és reá váró Jövőnek. — Tudom a leckémet és teljesíteni akarom a kötelességemet! — szokta mondani. Leckéjét így fogalmazta meg: „Jónak lenni és jót tenni mindig, mindenkivel és minden

körülmények között." A Mester is ilyen volt: körüljárt s jól tett mindenkivel.

Bizonytalan hagyomány szerint az egyházmegyé rége meghalt papjai vissza-visszajárogatnak a szeminárium öreg fái alá beszélgetésre. Persze csak lélekben és csendben. Vajjon miért? A hiedelem szerint azért állnak oda a magános kerti padok mellé, hogy elkapjanak valakit, akinek kipanaszolhatják sírbahurcolt keservüket vagy átadhatják el nem lobogtatott örömeiket. A fiatal levitákra pályáznak, akik még az élet előtt állnak. A rokonlelkek olyan titokzatos egységféléje ez, melynek tulajdonképeni célja: a múlt és jelen ölelkezésével a jövőt építeni.

Timóteusznak egyszer tüzes parazsat hozott egy ilyen papi lélek. A parazsat Timóteusz ajkára tette és azt mondta: — A tüzes Örök Ige őrizze meg a lelkedet és mások lelkét az örök életre! — A különös áldoztatás után aztán odaült Timóteusz mellé és a következőket súgta a fülébe: — A mai idők papja azzal teszi a legnagyobb szolgálatot, ha makulátlan korporálén hordozza mondanivalóit. Vigyázz szavaidra. A hazugság és ámtás századában akkor figyel fel a világ, ha valaki a legtombolóbb vásári kikiáltók között halkán, de igazat beszél. Légy gondos ítéleteidben, kijelentéseidben és tételeidben. Ebben a házban öreg könyvek, fiatal tanárok, nagy szentek és jóságos szívek között készülsz szerepedhez. A tanítások őserdejéből törj le egy kis ágacskát, akkorát, amelyet elbírsz, aztán fényesítsd meg azt szemed tüzével, bokrétázd fel szíveddel és járj vele mindenüvé, csinálj vele szent majálist a földi vándorok vigasztalására. Vigyázz azonban, nehogy elhervadjon az ágacska vagy fagyöngy nőjön rajta.

Timóteusz mozdulatlanul ült a széken.

— Légy majd az igazság követe. Készülj fel erre! Aki az Igazság szolgálatára készül, az egy-

szerre készül hősnek, szentnek és bölcsnek. Csak hősök, szentek és bölcsök lehetnek iránytmutató toronyórák. Légy megbízható óramutató. Vigyázz, nehogy valami fekete varjú a szárnyával vagy a lábával hamissá és ámítóvá bokázzon valami esővert óralapon.

— Vedd észre, hogy az emberek nagyon rosszszak! Mondd meg az első szembejövőnek, akivel majd találkozol, hogy szolgálja az emberi jószágot és keltsen kedvet ehhez másokban is, mert csak így lesz jobb és szebb a föld.

Timóteusz a homlokához kapott: Önmagamnál kezdem el. Csak azután szólok másnak!

— Jól van kisfiam, — mondta örvendezéssel a papi lélek — te nagyszerűen megérsz ezek alatt az öreg, nevelő gesztenyefák alatt. Megnyugodva térek vissza behorpadt síromba, mert te már rájöttél arra, amit én csak a temetői akácfák alatt szögeztem le korhadó fejfámra: Csak az verje ki más hátán a „tua culpa”-t, aki előzőleg már megtette ezt a „mea culpa”-val önmagán.

A fa kérge alatt sok féreg van.

Az ember bőre alatt sok bűn van.

A szeminárium évei elég alkalmat adnak a bűnbánóknak a lelki kopácsolásra . . .

*

Karácsonyra készült a világ.

A postás a szokottnál több levéllel érkezett a tanterem elé. Bár a növendékek alig álltak kapcsolatban a külvilággal, néha azért feléjük is fűjt egy-egy levelet a szél. Bizony nekik is jólesett egy-egy tiszta ölelés a hazai házból, egy-egy csókos üzenet a szülőktől, vagy egy köszöntés és megemlékezés valamelyik jóismerőstől.

A soros hetes átvette a leveleket a postástól, aztán sorra-rendre felolvasta a címzettek nevét. — Az utolsó levél a Tómié! — zárta le a levélosztást.

Ki volt ez a Tómi? Timóteusz!

Tómi örömmel vette át a levelet és sietve eltűnt a cellájában. A levelet Tövisfalván keltezték.

Timóteuszom!

A közelgő karácsonyi szent ünnepre meglátogatlak. Persze nem testben, hanem csak lélekben. Pál apostol szavával szólva magamhoz öllelek és csak annyit mondok: Szeretett jó Fiam! Karácsonykor majd ugyanott térdelek én is, ahol te. A kis Jézus jászolánál. Te persze a szemináriumi fényes kápolnában, én viszont a tövisfalvai öreg templomban. Mégsem leszünk távol egymástól, mert összefog majd bennünket a kis Jézus. Neked a jobbkezét nyújtja, nekem pedig a balkezét.

Kérlek, imádkozz értem, én majd Téged ajánllak a kis Jézus kegyeibe.

Ha az órára nézel, azt látod, hogy az óramutatók körbe járnak. Ugyanígy üldözik és követik egymást az örömök és a bajok. Minden perc a válság és veszély kettős csillagzata alatt születik. Te is így születél. Így születnek a napok is. Mindennap hoz örömet, de kereszteset is. Súlyos bánatok, nagy örömök, kínos szomorúságok és mély aggodások egyenlítik ki egymást az ember életében. Sok a zökkenő. A játszótéren is és az Úr szőlőjében is. Alig tömjük be az egyik lyukat, máris tátong egy új gödör. Hej, nehéz dolog a gödrök között processziózni!

Imádkozzál értem és ajánld Megváltónk kegyeibe az öregedő tövisfalvai papot.

Mint a nagy Apostol az ő Timóteuszának, azonképen kérek én is Neked lelki bátorságot karácsonyi ajándékul. Tegyen ügyessé és erőssé a kis Jézus! Adjon Neked helyes szemértéket arra az időre, ha majd... Akkor ne torpanj meg a fűszálak előtt és ne nézd azokat oszlopoknak! De azért ne becsüld le az élet ne-

*hézségeit sem! Ne légy sohasem türelmetlen!
Ne mondd, hogy „szakadjon el a lánc!” — ha-
nem csókd meg a bajok láncszemeit, mert
annak a láncnak kereszt a neve.*

*Tanúságtevő ember vagyok. Bilincseket
hordok Krisztusért. Nem szégyenlem. Te se
bízd el magad. Tartsd magad a tőlem hallott
igéhez hittel és szeretettel a Krisztus Jézusban.
Bízva benned és szépreményű jövődben, Isten
kegyelmét kérem számodra harcaidhoz, hogy
tisztá lelkiismerettel szolgálhasd az Isten Fídt.*

Róza is ott térdel majd a jászolnál!

Ülél: Keresztapád.

Timóteusz még aznap válaszolt. Szép ünneplést kívánt ő is, s egyúttal bejelentette a szeminárium gondnok tervét.

*

A szeminárium a Szegénységből élt. Nagy és régi tarisznya ez, amit már nagyon sokan hordtak és még sokan fognak ezután is cipelni. Vannak, akik izzó gyűlölettel néznek erre a parányi éléskamrára, de vannak olyanok is, akik jó szívvel veszik. Szent Ferenc például valósággal körüludvarolta a Szegénység Úrnőt. Eljegyzést ült vele. Ragyogott is a Ferenc tarisznyája, mint a nap.

A szemináriumot nem tarisznya tartotta el, hanem egy gépkocsi. A neve ez volt: Guruló Kamara.

A püspöknek nem volt vagyona, csak néhány egyházi épülete. Azokat azonban nem lehetett megenni, ellenkezőleg, azok maguk is ettek. Sokba került a fenntartásuk. A növendékeket szintén istápolni kellett. Ruhára volt szükség. Mindez sok pénzbe került.

Szegény Szegénység! Volt, mire néznie. De a Szegénysége a világ! Övé a lehetőség és övé a leleményesség. Egy tehergépkocsit kerített, ráültette a szeminárium gondnokát, aki be-behajtatott egy-egy

plébánia udvarára, dudált, kiszállt, köszönt és mind a pap, mind a falu tudta a dolgát.

A gondnok azt írta Tövisfalvára, hogy január 23-án fut be Tövisre a Guruló Kamara. Nem volt szükség bővebb magyarázatra. Pál tudta a dolgát. Vasárnap bejelentette a Guruló Kamara érkezését és kérte a hívek megértő jólelkűségét. Pál a hirdetés közben Timóteuszra gondolt, de a hívei is. Timó néhány szünidőt már reverendában töltött Tövisfalván. Amikor először megjelent a templomdombon, még a kisbíró is megfordult. Hát még a többi halandó, aki csak akkor lát ujságot, ha vagy búcsúra megy Pócsra, vagy bálba Madára, esetleg vásárra Szalkára. A fiatalok megbámulták Timóteuszt, az öregek pedig megkönnyezték. Bizonyosan sajnálkoztak vagy rajta vagy önmagukon. Talán azért fátyolosodott el a szemük, mert szerették. Kedvelték égszínkébe hullott ártatlan hamvasságát és szerették, mert mindezt őérettük követte el. Az ő lelkükért és üdvösségükért.

A Guruló Kamara hosszú túlköléssel befutott a faluba. A dudaszó köszönésnek is beillett: — Dícsértessék! Itt vagyunk! — A gyermekek kiszaladtak az utcára, nagyot köszöntek és sietve befutottak a házba:

— Itt a Guruló Kamara! Megjött a Guruló Masina! Nagyot dudált. Siessünk!

— Jól van no, sietünk, sietünk! — jajgattak a nagymamák, s gyorsan csomagolni kezdtek. Zsákoltak, kapkodtak, dugdostak.

— Menjünk már, — türelmetlenkedtek a gyerekek — mert elmegy.

— Dehogy megy! Nem azért jött! — De azért ők is siettek.

A nagykanynában jókora fehér folt fénye villant meg az úttesten.

— Azt hittem, hogy fehér ruhás lányok — mó-

kázott Orbán, a gépkocsivezető, és legyintett a kezével.

Az úttesten libák ácsorogtak. Fehérek voltak az ártatlanok, de végkép ostobák, mert addig bámészkodtak és addig gágogtak, míg Orbán már a farkuk tövébe fújhatott: — Hess, a familiátokat! — A nemes szándék elcsúszott a tövisfalvai úttesten és a Guruló Kamara a libák közé rohant. A nagy eset megesett. Tallúesőt hagyott maga után a gép. A vad gágogásból kijutva, Orbán nagyot fújt, aztán mérgesen kivágta védőbeszédjét: — Mert mindig vizet isznak a szerencsétlenek!

Orbán borivó ember volt. Minden üveg mélyén és minden esemény utólján a bort kereste. Ezúttal is. A meghökkent gondnok azonban más véleményen volt. Gyorsan hátranézett, mennyi vajjon a veszteség. Egy áldozata volt a kalandnak. Vad vergődéssel viaskodott a liba. Nem akarta megadni magát a halálnak, mert — hej — bizonyára szép élet a liba-élet. Egy kislány ugrott ki az útmenti árokából, elkapta vergődő szárnyait, aztán ráborult a pihés holttetemre és elsírta hattyúdalát: — Jaj, nagyon ki fogok kapni nagyanyámtól!

Pál pap szívesen fogadta a gondnokot, aki kóppott, foltos reverendájában a nagyapák gondosságával gyűjtögette fiainak a kenyérmorzsákat, a rizskásaszemeket, a búzalisztet, a kövér sertést, de nem vetette meg a parázs szabolcsi burgonyát sem. A hatalmas teherkocsi minden megterhelésre készen állott: jöhet, aminek jönnie kell.

Pál és a gondnok először bementek az irodába. Pál egy reverendára való összeget számolt le az asztalra. Számolás közben Timóteuszon járt az esze. De nem nevezte meg.

— Csináltassatok valakinek egy új reverendát!

— Meglesz.

— Bizonyosan imádkozik majd értem.

— Az is meglesz.

Még tovább beszélgettek volna, ha nem népesedik be az udvar.

— Itt a népem!

— Menjünk! — pattant fel a gondnok.

Az udvar olyan volt, mint a csodálatos asztal, amelyet járva és rohanva megterítenek. Nagy volt a munka. Megindítóan kedves. Róza mama irányította a berakodást. A búza- és burgonyaszákok tezején állott. Vezényelt, intett, nevetett és ha kellett, korholt is, de mindig kedvesen. Olyan bájosan végezte munkáját, hogy emberről-emberre, szívről-szívre ragadt a szeretet. Aki belépett az udvarba, az feltétlenül belesodródott a szeretet csatájába. Ki itt, ki ott, ki ezt, ki azt adta. Mindenki adott, mindenki osztott, felezett, számolt vagy porciózott. A kocsi pedig ette, nyelte a sok ételmet.

— Az enyémet is vegyék fel! — sivitott egy elkésett leány.

— Az én ajándékomat is — tolongott a másik.

A következő pillanatban felsóhajtott Róza mama: — Jaj Istenem! — s a többiek támogatása mellett leereszkedett a földre, aztán rohant a konyha felé. Pár perc múlva visszatért. Dobozt hozott. Lóhalálban sietett a gépkocsi felé.

— Jaj, hát ezt hová lökjem? Ez az én ajándékom!

— Ide az ölembe, — szólt a gondnok mosolyogva — feltéve, hogy nem kígyó van benne!

Róza boldog megleléssel nyújtotta át az ajándékot. Ezzel aztán meg is telt a kocsi. Ráterítették a gépre a vízhatlan ponyvát, a gondnok keresztet vetett magára, áldást rajzolt az előttük kanyargó hosszú útra: — Isten nevében!

Amikor a gépkocsi lassú siklóssal megindult, a gondnok megegyeszer megköszönte a kedves jószágot.

— Szívesen! — kiáltotta az udvar. — Boldog névnapot kívánunk Timóteusz tisztelendő úrnak!

Január 24-e volt. Timóteusz püspök és vértanú

napja. Pál gondolt a dátumra, de vajjon honnan tudta a nép? Róza mama volt a nép naptára. Ő volt a sugó, a felhajtó és az irányító. Titokban dolgozta meg a falut. — Adjatok, hiszen jó helyre adtok! — mondogatta jobbra-balra. De mindig az ajtóküszöbről, a konyhaajtó árnyékából buzdított, nehogy észrevegye Pál főtisztelendő. Munkálkodását siker is koronázta, mégpedig olyan siker, amelyre büszke lehetett volna az egyházmegye legszebb tornyú faluja is. Talán még a püspöki székhely is. Mindenki büszke volt a Guruló Kamra körül. Orbán is dagadó önérzettel vezette ki a kocsit a plébánia udvaráról és olyat dudált, hogy még a betegek is az ablakhoz szaladtak, látni akarták a púposra rakott éléskamrát. A dudálásra ráadást is adott, de már füttyel. Kár volt előre örülnie!

Az árokból egy öregasszony kászálódott fel a töltésre. Hóna alatt liba.

— No, Orbán, — mondta a gondnok — jöhet a bűnvallomás!

— Mást fogok tenni, — mókázott fanyar mosollyal Orbán — szerelmet fogok neki vallani.

A következő pillanatban pihenj-állásba lendült az öreg anyóka és elállta az utat. Megmarkolta a lúd csőrét s merően előre szegezte savószerű szemét.

— Mi az, Ludas Mama? — huncutkodott Orbán, leállítva a gépet.

Az öreg anyóka odatipegett a gépkocsi ajtajához. Pontosan az Orbán oldalán. Orbán megmarkolta a volánt és bátorságot felajzva rámosolygott az öregre.

Az öreg anyóka visszamosolygott és bedugta az ablakon a libát.

— Tessenek megbocsátani, hogy nem tudtam már felszaladni a plébániára, de el kellett vágni a gúnárom nyakát, mert ő volt az, aki póruljárt a haszontalan. Jómagam is akartam vinni egy libát, de már csak itt adom át. Gondozzák jól, hiszen so-

kan vannak ott a kis lelkecskéim, az áldott kis lelkipásztorok. Oszt már csak azért is vigyázzanak, mert ez tojó!

— De jó! — áradozott megkönnyebbülten Orbán és nagyot csapott a dudára, megcsókolta a tojó fejébúbját és megsimogatta a néni keze tenyerét.

— Áldja meg az Isten, kedves mamám: Sose fogom elfelejteni a kedves üdvözlését. Jobban örülök ennek, mint ha fehér ruhás lány köszöntött volna bennünket egy cserép muskátlival.

A gondnok nem jutott szóhoz, Orbánból úgy patakozott a szó. Csak nézte ezt a remek lelki viadalt, amelyet a nagymama és Orbán folytatott. Orbán már házasodásról áradozott. — Itt olyan jó emberek laknak, hogy idejövök lánykérőbe. Nincsen valami kedves kis unokája?

— Az öreg anyóka széles mosolyra eresztette a száját és pár szelíd fogacskája megcsillogtatásával mondta: — De van ám, lelkem vonatvezető úr, csak hogy éppen most raktam meg az elgázolt liba miatt. Amott sír a kút mellett.

A gondnok úgy kacagott, hogy a könnyei is kipotyogtak a szeme sarkán. Orbán rákapcsolt a gépre, az öreg anyókat éltetve kikacsintott a kút kávája felé: — Kicsiny még a kislányuk. — A liba e percben akkorát gágogott, hogy veszélyben volt a dobhártyájuk.

— Jó lesz pótdudának! — mondta a gondnok.

A gépkocsi megindult, Orbán megkönnyebbülten sóhajtott fel: — Félre az útból tövisfalvai tövisek!

Azonban nem volt oly könnyű a töviseket félretolni.

A tövisfalvai úton Cifra volt a tövisek legnagyobbika. A kiskapuban állott, amikor a gépkocsi elsurrant az úttesten. Pöffeszkedve harmonikázott ádámcsutkájaival. Nyelhetett is, jó púposra rakták a Guruló Kamrát. Mérges volt. Szörnyen mérges.

Ilyenkor beleköt az ember a kapufélfába is. Cifra nem a kapufélfához dörzsölte sáros csizmáját, hanem a paphoz.

— Tartsa el mindenki a fiát!

— Úgy mondta ezt, hogy a szomszédok is hallhassák. Meg is hallották. Tovább is adták: az alvég felé is és a felvég irányában is. Gyorsan és sokat sejtető hangsúllyal. Úgy, hogy gyanút is keltett sokakban.

A drótnélküli táviratozás, pontosabban szólva a szikratáviratozás a XX. század találmánya. De az ősidők kultúrnépei is ismerték ennek bizonyos módját. A rómaiak például a hegytetőkre hatalmas póznákat állítottak, amelyekre különböző alakú jeleket húztak fel. Ilyen módon igen nagy távolságra tudtak híreket közvetíteni gyorsan. Napoleon az optikai telegráfot használta. Ez különféle fényjelekből állott és csak este lehetett használni.

A mai idők zugujságja nyelvből van meg fülből. Valaki mond valamit, más meghallja, a harmadik tovább adja: így készül a mai hír. Felelőtlenül és felfújva. Téli időszakban felhízalva. Más ugyan is a pletyka téli stílusa és más a nyári. Télen kis ügyből is nagyot kell kavarni, hogy eltartsen tavaszig. Nyáron viszont hamar kell végezni a nagy esetekkel is, mert nem ér rá az ember.

Tél volt. Cifra kijelentése nem volt súlyos, hiszen úgy is lehet értelmezni, hogy tartsa el minden szülő a maga gyermekét. De lehetett más hangsúlyt is adni e szavaknak. Ilyen szellemben sértés volt Cifra mondása. Otromba, súlyos sértés, amelyet a paphű lelkek nem is hagytak szó nélkül. Fül-siketítő lármát csaptak Cifra ellen, Pál pap mellett. De olyan siketítőt, hogy a rágalom foszlányai a plébánia ablakán is áthatoltak. Pál megtudta, hogy mit mondott Cifra. Meghökken. A lavínára gondolt. A varjú bokája is elég ahhoz, hogy meginduljon a hegytetőn egy kis hócsomó . . . az úton aztán kifejlődik a lavina, amely gyilkos ferge-

teggé dagad. Pál félénk lélek volt. Fájt neki, hogy olyasmivel kell foglalkoznia, ami bűnös ember számára is keserves, mennyivel keservesebb tehát annak, aki tiszta kézzel nyúl a szentséghez.

— Nyugodt vagyok! Tiszta a kezem! — hangoztatta önmagát nyugtatgatva. — Hadd beszéljenek!

De azért tovább tépelődött. Hosszú órákat töltött egyedül. Szobája néha halálos csendbe merült. Felfigyelt. Mintha ketyegne valami. A szívét hallotta.

— Jaj, szívem! — és odakapott. — Miért nem vagy békés csendben?

A szív fájoan dobogta:

— Hát nem szabad egy cseppet sem szeretni?

— Nem, nem! — jajongott Pál.

— Akkor megbénulok! — sópánkodott a szív fájdalmas elernyedéssel.

Pál könyörögni kezdett: — Ne tedd! Az ember addig ember, amíg szeret. — Aztán halk, csendes érveket sorakoztatott fel önmagának. Szent Józsefre is gondolt, aki szintén szeretett, bizonyára féltékenyen remegett egy gyermekért. Az is megszűlött volt. A hideg falhoz támasztotta fejét, hogy lecsilapodjék a láza és tisztábban lásson az ügyben.

— Istenem! — sóhajtott — hányszor disputál az utca mosásba került papi becsület rongyai felett!

Addig töprengett, addig merengett, amíg elszenderedett. Azt álmodta, hogy kezében hordja a szívét és az lángolva lobog. Mécsesszerűen égett. Égő szívének fénye mellett jobban látott, és jobban ment a munkája is. Dalosabban, szívesebben dolgozott így. El akarta oltani szívét, de félt az első-tétüléstől. Így hát messzire tartotta magától és így botorkált tovább úttalan utakon, amíg egyszer kőkereszthez ért. Megállt. Megpihent. Az alapzaton írást lelt. Márványlapon. Kibetűzte: — Így szerette Isten a világot...

— Hopp, jól van! — sóhajtott fel boldog meg-

nyugvással — no lám, Ő is szeretett! Nem olvasta tovább az írást, mert örömében felébredt.

*

A papnevelő hatalmas nagykapuja nyitva állt. Olyan volt az épület, mintha jó falatra tátotta volna ki a száját. Az utcajárdán frissen hullott hóréteg nyujtózkodott. A ház szája előtt is. Terítő módra. A ház az imádság háza volt, s így nem hiányzott belőle a mindennapi kenyér. Ezt a mindennapi kenyeret Isten rendelte, a nép adta és a gépkocsi hozta. A gépkocsi minden héten szétnézett az egyházmegye valamelyik parókiáján. Sohasem túlkölt hiába. A növendékek biztatták is Orbánt: — Orbán, ne feledje, hogy „tülköljetek és adatik nektek!” Orbán szót fogadott, nagyokat dudált, akkor is, ha falvakba futott be és akkor is, ha visszaérkezett a szeminárium nagykapuja elé, mint a jelen esetben is.

— Itt van Orbán! Itt van Tövisfalva!

A növendékek kézről-kézre adták a hírt. A papnevelő folyosója pár perc alatt népes lett. A cellák szinte ontották a növendékeket, akik sietve jöttek elő villogtatva, lobogtatva égszínkék reverendájukat.

János püspök úgy rendelkezett, hogy az adományokat maguk a növendékek szedjék le a gépkocsiról. Az adományok elraktározása után a kápolnába vonultak és imádkoztak az adományozókért.

A növendékek szép rendben érkeztek a kocsihoz. Jót tenni a nyolcadik széntség. Jócselekedetet gyakorolni és az adományokat elfogadni szent ceremónia. Ennek megfelelően folyt le a Kamara-fosztás. A növendékekkel egyidőben érkezett a gépkocsihoz a püspök is a gondnokkal. A gondnok rámutatott a szegény járműre és örömmel újságolta, hogy Tövisfalván nem tövis, hanem gyümölcs terem, mégpedig nagy bőségben. János püspök áldást vetett a gazdag jótéteményre és jelt adott a gép-

kocsi kibontására. A havas lepel oldalra borult és elötárult a szeminárium másnapi kenyere.

A növendékek nem beszéltek, de annál többet mosolyogtak. A mosolygás nem volt hiba, és nem is volt csoda, hiszen az ajándékok olyan tarka tömegét ölelgették, cipelgették, ami örvendezésre bírta őket. A konyhakendőtől a baromfiig, a mosószappantól a vajig minden előkerült a gépkocsiból. A drága szentantalos nénikék tyúkocskái és kakasai, a Ludas Mamák kövér tojói olyan vad röpködésbe és ugrándozásba lendültek, hogy szabadságszeretetüket majdnem repülőgéppel kellett megfékezni. Ha tojásos kosár leemelésére került a sor, a gondnok kiadta a jelszót: Vigyázattal!

Gondos Balázs a hozott adomány tömegéből három szép vászontörülközőt ajánlott fel a püspöknek. Szép, díszes három darab volt. Háízszóttos tarka-munka. Az egyik törülközőből a földre hullott valami. Timóteusz, akinek az egész idő alatt János püspök mellett kellett állania, felvette és tisztelettel átnyújtotta a püspöknek. Apró, díszesen hímzett szövet-tarsolyka volt. Szép, színes díszítéssel. János püspök kigombolta a kis tarsolyt és egy fekete színű rózsafüzért látott benne.

— Nesze fiam, legyen a tied!

Timóteusz belenézett és a rózsafüzér mellett kis papírdarabkára akadt. A papírkán két szónyi írás: „Imádkozzon értem!”

— Meglesz! — mondta Timóteusz. Eltette a rózsafüzért. Boldog volt, mert nagy kegyet gyakorolt a püspök. Minden adomány közös volt ugyanis. A névre szóló adományokat tilalmazta a főpásztor. A Róza doboza is eltűnt a szeminárium éléstárában.

Gondos Balázs főtisztelendő úr azonban olyan ember volt, aki a bajban és a keresztutakon is megtalálja magát. Felbontotta a dobozt. Nézte, nézte a színes-ízes ajándékot, aztán döntött. Vacsorára lement a növendékek ebédlőjébe és sajátkezüleg tette az asztalra a tortát. Szép konyhamunka volt. Cuk-

rászok kiállításain is felfigyeltek volna rá. A világosbarna színű torta közepén sötétbarna kereszt feküdt, a kereszten pedig egy hófehér cukor-rózsa. A torta kerületén 24 szál gyertya hirdette, hogy huszonnégyéves valaki . . .

Gondos Balázs meggyújtotta a gyertyákat, tolmácsolta a tövisfalvaiak jókívánatait, aztán felaprózta az ízes konyhai csodát, hogy minden növendéknek jusson egy szelet belőle.

*

Az ember örül az elismerő jó szónak. Örülünk, ha feletteseink felfigyelnek áldozatos működésünkre. Még inkább örülünk annak, ha a jó Isten dicsér meg bennünket. Csakhogy az Isten magasan székel, és ha szól is, szavát nehezen érti gyarló emberi fül. Inkább csak az emberi szót értjük. Bizonyosan azért írt levelet a püspök a tövisieknek. Isten nevében. Égi előlegként.

A püspök ezt írta:

Szeretett Híveim! Kedves Fiam az Úrban!

Szemtanúja voltam annak, milyen gazdag rakománnyal érkezett vissza tövisi útjáról a Szegény Jármű. Meggyőződtem róla, hogy szíveteken viselitek a növendékpapok sorsát. Köszönöm kedvességeket. Valamikor majd mindent vissza fognak szolgálni. Akkor, ha kikerülnek az Úr szőlőjébe.

Addig pedig, amíg nevelés alatt álló fiaink szolgálattételre jelentkezhetnek a keresztlökutaknál, az oltároknál, az áldoztatórácsoknál, a gyóntatószékekben, a betegágyaknál vagy a síroknál, nem szűnnek meg a jótevőikért imádkozni, hogy árássa rátok a jó Isten bőséges kegyelmét, hogy mindenben, mindig teljes elégségben lévén, bőven teljék minden jótéteményre, amint írva vagyon: bőven adott

a szegényeknek, igazsága megmarad örökkön-örökké. (Kor. 9.)

Megáldalak benneteket.

Ragyogjon fel a sötétségben világosság-tok és adjon békét az Úr mindnyájatoknak, töltsé be lelketeket fényességgel és szabadítsa meg csontjaitokat a sírontúli aggodalomtól.

János püspök

*

A per nagyon csúnya portéka. Egyrészt sok keserves órát szerez, másrészt sok pénzbe is kerül. Ilyen fájdalmas mulatsággá fajult a tövisi verekedés is. Járásbíróági ügy lett belőle. Kézről-kézre adták az iratokat, a bűnjeleket és az embereket is. Két esztendeje percegett a szű a széttört kerítés léceiben meg az emberek szívében.

A bonyodalom hivatalos részét a csendőrök nyitották meg. Kiszállottak Tövisfalvára, szétnéztek, jegyeztettek, aztán elmentek. A járásbíróság azonban már nagyobb méretekben dolgozott. Asztalt terített. Megidézte hozzá az embereket, és mennél többször terített, annál többnek terített. Az idézetek száma nőttön-nőtt. Végül is rácsapott a járásbíró az asztalra:

— Kiszállunk a helyszínére!

Azt szokták mondani, hogy az országoknak és városoknak megvan a saját színük, dicsőségük és szégyenük. A színeket a lobogók hirdetik, a gyarlóságról és dicsőségről pedig a történelem lapjai regélnek. No meg a nép száján élő hagyomány.

A falvaknak nincsenek színeik, de vannak hibáik és ferdeségeik. Így Repkőn kirabolták a kol-dust. Lapajon tűzhelyen szárítják a vizet. Doboson bérbeadták a temetőt. Madán meghalt a kol-dus éhen. Dabolcon behúzzák eső elől a tornyot a templomba. A tövisfalvaiakat is utolérte a hírhedség: Tövisfalván ellopták Jézustól a kerítést.

A tövisfalvai perben Jézus lett a felperes.

A járásbíró nemes és emelkedett gondolkozású ember volt. Bírói működése alatt bőséges alkalma volt megismerni a bűnöző embereket. Megdöbben-tette és gondolkodóba ejtette az emberek viszálykodása, bosszúállása és irigy acsarkodása. Töprengései közben összeemelegedett az Evangéliummal. — A megoldást nem a büntetőtörvénykönyv képviseli, — mondotta egyik egészen őszinte pillanatában — hanem az Úr Jézus Krisztus szelleme, melyet Pál apostol egyik levelében így szövegez meg: Ne legyetek bölcsek a magatok szemében. Ne fizessetek senkinek rosszal rosszért, a jóra törekedvén nemcsak az Isten, hanem minden ember előtt is. Amennyiben rajtatok áll, lehetőleg éljétek békében minden emberrel. Ne tegyetek magatoknak igazságot, hanem adjatok helyet az isteni haragnak, mert írva van: Enyém a bosszúállás, én megfizetek majd. Hanem ha ellenséged éhezik, adj neki enni, ha szomjazik, adj neki inni. Mert ha ezt műveled, eleven parasztat raksz a fejére. Ne hagyd magadat legyőzni a rossztól, te győzd le a rosszat jóval.

A tövisfalvai pereskedés bírāja is ilyen szellemű embereket kívánt volna maga előtt látni, akik azonban eléje kerültek, azok másféle fán termettek. Akiket a járásbíróságra idéztek, azoknak a lelkülete másképen volt húrozva és azokon a Nagy Gonosz pengette ki a nótát. A bíró azonban éppen abban látta feladatát, hogy parasztat rakjon az ilyen gyűlölködő emberek fejére, hogy zavarba hozza és gondolkodóba ejtse őket. Amikor ugyanis a perlekedő gondolkozni kezd, akkor már azon a kereszttúton áll, ahonnan már csak egy lépés a békesség útja.

A járásbíró ezt akarta.

~ A tárgyalás ideje rohamosan közeledett. Pedig de nem kívánták! Sokért nem adták volna, ha a felkelő nap nagyhirtelen szabadságra ment volna, akár betegszabadságra is, és akár egy évre is.

A napok azonban fogytak, fogyatkoztak és egyszerűen csak készülődni kellett.

A tárgyalás nyilvános volt. Az egész falu színe előtt kellett számotadni a gyalázatos tettről. Rendesen fel kell öltözködnünk, mondogatták az emberek. Még börtöntöltelékeknek néz bennünket a bíróság, ha nem öltünk magunkra tisztességesebb ruhát.

Vesztükre öltözködtek.

Mikor a Péterek és Gáborok, a Józsefek és Jánosok útrakészen odatopogtak az utcai kisajtóhoz, az asszonynépek éppen ezt a tisztességes külsőt használták fel támadásra.

— Nem szégyenli magát, vén szentségtörő? — fakadt ki az öreg Péter fiatal felesége — hogy tudott ilyen rendes külsejű és becsületes tekintetű öregember léteére verekedni? Még hozzá az Úristen udvarában, ahol az angyalok sétálnak. Kisülne a szemem, ha a napba néznék!

Péter gazda nem szólt semmit. Fölnézett az égre és belepislantott a napba, ami sikerült is. Igen ám, de hogy nézzen az ember a fiatalok szemébe? Ez volt ám a szörnyű lecke, nem a napbanézés.

Az asszonyok nekibátorodtak és szapulták, mosták, sulykolták férjüket, mintha holmi szennyes, rongyos ponyvák lettek volna. A sok vihart átélte asszonyoknak soha nem volt ilyen harcászati előnyük. Ki is használták a helyzetet! A férfiak pedig elernyedten, kétségek között hányódva fészülgették, rendezgették mondanivalóikat. A kókadt fejek valószínűleg megbokrosították a fehérnépet. Úgy búbolták a rövid haját, mint ahogy a rövid haj szokta búbolni a hosszút. A visszafizetés ideje volt.

— Oszt legalább megfogadnád, hogy nem emeled fel a kezedet többé senkire sem! — követelődött Galambosné, aki — hej! — de sokszor érezte azt a kezet a maga bőrén, ványadt arcán, megtört vállán, mikor hol és hogyan.

A kitűzött tárgyalási időre mindenki megjelent a színhelyen, aki hivatalos volt. Sűrű, nehéz csend feküdt meg a templomhegyet. Az érdekeltek bizonyos ösztöntől vezettetve természetes mozgással és megoszlással két táblában helyezkedtek el. Bizonyosan mindentudó lelkiismeretük szavát követték, amelyik sírt, kesergett, gyötört és mart.

A járásbíró a szomszéd községben hált. A tárgyalás megnyitása előtt bement a templomba, majd odaszólt a feszült csendben várakozó tömeghez:

— Hol van a községi bíró? És hol vannak az esküdtek?

A tömegből egy rendesképű, középtermetű férfi emelkedett ki. Kihúzta magát. Utána a többiek, az esküdtek.

— Igaz József vagyok, Tövisfalva bírāja. Ezek itt mellettem az esküdtek.

— Jöjjenek velem! — szólt a járásbíró és megindult a plébánia felé. Azok utána.

A járásbíró üdvözölte a község lelkipásztorát és ismertette szándékát.

— Főtisztelendő uram! Szeretném leseperni erről a templom-dombról a gyalázatos szennyet, de úgy, hogy azok is szemétre kerüljenek, akik meggyalázták ezt a helyet. Főtisztelendő uram, tartsa távol magát ettől a szomorú tárgyalástól. Imádkozzék a tárgyalás ideje alatt érettünk. A községi bírót és esküdteket magam mellé vettem, hogy a szükségnek megfelelően szolgálatomra legyenek és iránítást kapjanak tőlem.

A bíró elköszönt Pál paptól és a következő pillanatban el is tűnt.

— A tárgyalást megnyitom! — Ezt már a kereszt tövében felállított fehér asztal mellett mondta, komolyan és határozottan. — Legelsőben is kalapot emelek a megsértett Legfelségesebb előtt, mert egy bizonyos, — emelte fel a hangját — Ó ártatlan. Aztán pedig megnyugtatók mindenkit, hogy én meg pártatlan leszek.

A közönségen végigfutott a hideg. Nem ágaskodott és nem kíváncsiskodott senki sem. Lesütött szemmel várt a tömeg.

— Lépjenek elő a vádlottak! És kérem ide a tanúkat! — A bíró intett és éles nézéssel fogta a tömeget. A fojtogató csendben jobbról is és balról is meg-megmozdult egy-egy embercsoport és előre csúszott.

— Tisztáznunk kell az ügyet, — mondta a bíró — és ezért lejátszatom itt a helyszínen azt, ami történt!

Szörnyű pillanatok következtek. Mintha nehéz és sötét felleg ereszkednék a dombra. Mindenki menekülni szeretett volna, de nem lehetett. Talán szívesen váltak volna egérré is, ha valami pászentes fúrott lyukat találnak a közelben. Az átalakulás azonban nem sikerült. Emberek voltak és vádlottak, ezeknek pedig törvényük van és az a törvény nem enged. Az embergyűrű körül ógyelgő asszonyok egyike megfélekezve magáról, élesen feljajdult:

— Úgy kell nekik. Most aztán kijátszhatják magukat. Vén gyerekek!

A játék azonban sehogy sem ment. Senki sem vette kezébe a bűnjeleket, a füttykösöket. Senki sem akart a Jézus udvara felé szaladni. A bíró azonban az asztalra csapott és engedelmességet követelt: minden vádlottól és minden tanútól. Vallaniok kellett, hogy ki mit csinált, kit ütlegelt, mit látott.

Lassú lépéssel indult meg a viadal. A bíró azonban megállította az első percek után, nehogy nevetségbe fulladjon a vallatás. Csak addig vitte az embereket és a szíveket, amíg azoknak meg kellett haloljniok és alázkodniok. A bíró csak ezt akarta. Át akarta őket léptetni azon a küszöbön, amelynek szemöldökfájára az van felírva: „Az alázat és igazság megszabadít titeket!”

Mindenki szabadulni akart.

Az egyházfira is sor került. Jámborlelkű élete-

párja összecepta fekete fejkendős feje felett két kezét és felkiáltott nagy kínban:

— János! János! Csak legalább valami rossz naptárt hajíts közéjük, ne imakönyvet, mert megreped a szívem!

Bizony nagyon rossz idő járt a szívekre. Az emberek megtörtén hallgatták szívük verését és irgalomért esedeztek. Sápadtan, könnyörgő szemmel nézték a tárgyalást vezető bírót, aki három óras vallatás után ezzel fejezte be a kihallgatást:

— A tárgyalást most lezárom. Majd folytatni fogjuk. A legközelebbi tárgyalás időpontját majd megállapítom és szabályszerű idézéssel tudatom. Most menjenek haza.

A templomdomb megmozdult. Az addig mozdulatlan fejek megbillentek a vállakon és az emberek összetekintettek, hogy leolvassák egymás arcáról azt, mennyire merültek el a szégyenben és mennyire izzadtak meg a gyötrelemben. A nehezebb események bizony meggyötrik, beárnyékolják az ember arcát. Az események mögött vagy angyal jár vagy ördög vagy mind a kettő. Az angyal világosságot gyújt, csillagokat szór, az ördög eloltja belvilágunk sikátoraiban a villanyfényeket, sokszor a teljes elsötétedésig, a kétségbeesésig. Az angyal fénye, az ördög sötétsége vagy mindkettő küzdelmes keveréke kiül a szembe. Ezt vizsgáljuk egymáson, akár mulatságról jövünk ki, akár a halottas házból.

Ezt a hatást keresték az emberek is egymás szemében. Szó nélkül indultak el a tárgyalási helyről. Nem is kellett semmit sem mondani, mert beszéltek a szemek és a száj szélén kókadó keserű vonalak. Vannak, akik ezeket a vonalakat beviszik valami korcsmába és ott lemossák borral. Beülnek a korcsmaasztalhoz, isznak, iszogatnak, mígnem édesre-nótásra hajlik a bánatuk a korcsmárosné vigasztalójától.

A nagy drámák mélyén, a küzdelmek csúcs-

pontján, a zuhanások peremén az Isten szokott megjelenni vagy legalábbis az isteni kéz, hogy feloldja és megmentse a helyzetet. A járásbíróági tárgyalásba a Zsuzsi néni számára lépett bele, a legjobb pillanatban.

— Friss számlár! — rikkantotta el magát valamelyik huncut gyerek.

Csakugyan „befutott” a számlár, a tövisfalvai híres víz, amelyik a borvizek között igen tisztességes hírben állott messze környéken. A víz a borkövekből csurgott elő. Régi szokás volt, hogy a „faluhoz hozták” ezt a nedűt, hogy ne kelljen annyinak megtenni a forráshoz vezető meglehetősen hosszú utat. A szállítóeszköz egy kétkerekű taligára szerelt hordó volt, melyhez két élőlény tartozott: az egyik a taliga előtt haladt, a másik utána. A szekeret a Buci számár húzta. A Buci rogyadozó, bokázó-lábú vén füles volt. A szekér mögött pedig egy szegény asszonyka csoszogott már évek óta, olyan csendesen és olyan mellre-hullott, fáradt fejgel, mintha elvarázsolt öreg anyakirályné lépegetett volna egy gyászkocsi mögött, amelyen az utolsó unokát viszik a temetőbe.

— Itt a Zsuzsi néni csacsija! Megjött a Zsuzsi néni Bucija! — Olyan kedves hír volt ez, amely a tövisfalvai gyerekek között staféta-bot módján futott előre, végig az utcán. Zsuzsi néninek nem kellett kiabálnia. Nem is volt neki se szava, se ostora. Egyetlen szerszáma az öreg rózsafüzér volt, amelyet boldogan szorongatott forrástól faluig és falutól forrásig. A faluban nem imádkozott. Ott a hordó csapjára hullajtotta fáradt, kérges tenyerét és porciózta, osztogatta a borvizet. Csak ő nevezte borvíznek. A gyerekek és a falu számlárának becázta a hűsítő nedűt.

Amikor Zsuzsi néni a templomdombhoz ért, először a gyerekek rohanták meg a csapat, majd a tömeg. Forró fejgel és keserű szájszállal siettek a

meggyötörtek és úgy megszállták a hordót és csapját, mintha egy méhcsalád csüngött volna valami ágon. Egyesek pohárból, mások kalapkarimából frissítették fel ajkukat. Zsuzsi néni nem méricskélt, nem számígtatott, nem csapolgatott, nagylelkűen közkézre engedte a csapot a nagy lelki tüzesethez.

— Ez kell nektek szamarak! — gúnyolódtak a szelídebb öregek. — Szamarlevet a szamaraknak! — hangoskodtak innen is, onnan is a hemzsegő ember-tömegből. Nem sértődött meg senki sem. Nem patantak el a gőgösre feszült emberi idegek, mindenki „megereszkedett” állapotban volt, aki köszönni jött a Bucinak. A borvizet jöttek megköszönni neki. Voltak persze gőgös peckesek is, akik nyílegyenesen hazarohantak a tárgyalásról.

A jelenet alatt a csacsi volt a legcsendesebb. Mozdulatlanul állott és talán azon gondolkozott, hogy mennyi bölcsesség van ebben az emberi közmondásban: bagoly mondja a verébnek, hogy nagyfejű. Igen, neki meg azt mondják az emberek: nagyfülű szamar... Vajjon... de nem fűzte tovább gondolatait, mert az emberek többségben voltak és alulmaradt volna... Így hát állt és várt a jelre. Zsuzsi néni ráncos, csontos öklével ráütött a hordóra és ez volt a jel az indulásra. A Buci elindult. Aki elfogulatlan szemmel figyelte a jelenetet, azt állítja, hogy a borvizes szerelvénnyel megérkezése ugyanazt jelentette Tövisen, mint a keleti expresszé Budapesten. Igen, a befutó expressz új hangulatot teremt, ezreknek hoz vendéget, csókot, kenyeret, húséget, üzenetet és leveleket. A Buci csacsi csak szamarlevet hozott, de ez nagy jótétemény volt, mert feloldódott benne százak izgalma és szégyene.

Jégeső nem verhet széjjel jobban piacot, mint ahogy szétrebbent a tömeg a tárgyalás után. A falu abban is különbözik a várostól, hogy az egész falunak mindig ugyanaz a témája a végeken is és a középben is. Ugyanaz a láz bújkál a falu bőre alatt

az alvégen is és a felvégen is. Most is ugyanegy nagy izgalom emésztette a szíveket.

*

Az mondják, hogy a szegény ember háromért verekedik: asszonyért, italért és a pénzért. A bíró látta, hogy a tövisfalvai háborúskodás mögött a részvények lapulnak. A pénz, amelyik van is, nincs is. Tulajdonképen a nagy részvénytársaság nem létező malomkéménye ontotta a füstöt és ez a nem létező malom gyalázta meg a százéves kis templomot.

Egyszer csak belépett a vitába a templom is. Hogyan?

A következőképen: a járásbíró a helyszíni kiszállás alkalmával beszélgetésbe elegyedett Igaz József községi bíróval. Sokáig társalogtak titkos kettesben, kétszer-háromszor körüljárva a templomot. Közben meg-megálltak és a járásbíró rá-rámutatott a kopottas tövisfalvai katedrálisra.

Vajjon miről beszélgettek?

Délutánra fordult az idő, amikor Igaz József meghajtotta magát:

— Igenis, járásbíró úr!

— No majd újra eljövök! — és kezet adott.

— Én meg puhítgatom addig a töviseket — mondta a bíró.

Ökröt szarvánál, embert meg a szavánál kell megfogni, tartja a közmondás. A közmondásban mindig van igazság. Abban is, hogy az ember szava és az ökör szarva hasonlatosak. Van szép szarvú ökör és van jószavú ember, és van kajlaszarvú jószág és csavaros szavú ember. Az utóbbiak közül nem dísz sem az egyik, sem a másik. A kajlaszarvú ökör gazdája azonban nem nyugszik, míg operáció alá nem bocsátja a Riskát. Így tett Pál pap édesapja is, amikor jótejelő Tejkójuk egyenetlen irányban növesztette ékességeit.

Egyik reggel markos szomszédaik közrefogták

a Tejkót. Marha nagy fejét odakötötték a jászolhoz, aztán várakozóan egymásra néztek. Palika az istálló egyik legvédecombebb szegletéből nézte a műveletet, szétvetett meztelen lábakkal, hunyorgó szemmel és azzal a nézéssel, amivel a gyermek a nagyok dolgába és az újságba beletekint.

— Eredj csak édesanyáért! — szólt hozzá pár pillanatnyi várakozás után édesapja. — Mondd meg neki, hogy jöhet. Siessen! — kiáltotta utána ráadás-képen.

Az édesanya egy szépsütesű, formás, hosszúkás kenyérrel sietett az istálló felé. Majd elgázolta fiát, apjukhoz lépett, átadta neki a gőzölgő cipót. Ez a kenyér egyik végét gyors mozdulattal lehasította, a kést gyors mozdulattal fia kezébe nyomta, aztán kiadta a jelszót: — Marokra!

A következő pillanatban megmarkolták a Tejkó csillagos homlokú fejét, az édesapa megcélozta a cipóval az elferdült szarvat, aztán egy gyors mozdulattal rányomta a kenyeret a szarvra. Jó mélyen, a legvégéig. Aztán felcsattant az operáció zárószava: — Elengedni.

A Tejkó megrázta a fejét, de mindhiába, mert a kenyérrel majdnem tövig volt pólyázva a szarva. Apjuk megnyugtatta a fiát, hogy ez gyógy mód.

A fiúcska határozottan okosabb lett, most már csak azon töprengett, hogy miért nincs ilyen cipó „belső használatra” is, mint az orvosságos üvegeken jelzik. De rögtön elhatározta, hogy a „belső használat” mellett foglal állást és ahhoz sírig következetes marad.

A Tejkó állt és gyógyította a szarvát. Az emberek pedig nézték, mint ahogy a gazdálkodó ember a jószágot nézi, bizonyos műértéssel és élvezettel. Kis idő múltán aztán megint a markukba eresztettek egy kis erőlevet és újra nekimentek a Tejkónak, de most már nagyon röviden és egyszerűen végezték be az operációt. Az édesapa egy hirtelen mozdulat-

tal lerántotta a furcsa fogasról a kenyeret, majd az egyik szomszéd lassan hajlítgatni, alakítani kezdte az átmelegedett és ezért hajlékonyá vált szarut. Hozzáidomította a becsületes másikhöz: szimmetrikusra.

Hát így készítették elő a Tejkót a nyirmadai marhaszépségsversenyre, a megyehírű madai marhavásárra.

Talán Igaz József is efféle puhítgatásra gondolt, amikor tövishajlításról beszélt. Ezek a tövisek emberek voltak, akik úgy édegeltek a tövisfalvai utcákon jobbról és balról, mint egy vastag ág gyilkos tüskéi.

Az ágakon azonban rózsák is vannak. Ilyen rózsza volt az a porta is, amelybe Igaz József hazatért. Ez az Igaz-porta ősi fészek volt. Az Igaz-ház emberemlékezet óta igaz ház volt. A ház lakói nem változtak sem a nevükben, sem a tisztességükben. Idősb néhai Igaz Józsefet is a legjobb emberek egyikének ismerték. Úgy élt feleségével, mint galamb a párjával. Békességben és odaadó támogatásban. Az életük nem volt turbékolás, mert a falusi ember nem ér rá erre. A falusi ember szíveskedése és kedvesége egészen más természetű, mint a városi úré. Igaz József és hitvese türelemben és egyetértésben húzták az igát egész életükön át. Hetven esztendőskorában aztán megrokkant idős Igaz József. Ágybahlullott ember lett s szinte búskomorságba esett. Házassága első évétől kezdve a sátoros ünnepek vigiliáján minden évben egy veder tiszta vizet és egy korsó friss italt vitt be a konyhába kedveskedésképen az asszonynak. A parasztember nem illatszert vesz ünnepre asszonyának, hanem ilyen udvarias szent gesztussal intézi el a turbékolás úri ügyét. Ráadásul boldog ünnepet kíván és kész az ünneplés.

Az öreg Igaz József lábai azonban megrokkantak és karjából is kiolvadt az őserő. Elment ugyan

még a tisztavízű áldott kútig, de nem merítette meg a vedret, nem vált hozzá ereje. Csendes búslakodással nekidőlt a kút kávájának és belenézve a mély vízbe, imádkozott egy Miatyánkot az asszonyáért. Aztán visszabicegett a pitvarba, üres kézzel, ránézett élete párjára és csak ennyit mondott: — Bár csak én mehetnék el elsőnek, hogy te takaríthass el!

Egyszer aztán eltűnt az öreg a hegyoldalra terített temetőben. Frissen domborult sírja mellől ifj. Igaz József vette kézbe az igazak staféta-palcáját. Hogy mennyire komoly fiú volt, azt bizonyítja a tövisfalvai misszió esete. A legényifjúság részére tartott külön csoportoktatás után megvárta ifj. Igaz József a cinteremben a missziós atyát:

— Tessék nekem még külön is oktatást tartani.

— Ki vagy te? — kérdezte a meglepődött missziós atya.

A legény elmondta. Ahogy beszélt, arcából mint két fénycsóva világított a szeme. Éppen tizenkilenc éves volt akkor. Egészséges és tisztességes. Kis bajszával minden feltétele megvolt ahhoz, hogy elnyerhesse a háromnapos farsangi tánc csattanóját: a pántlikás kalapot.

— Mik a nehézségeid? — szólt a missziós atya és elindult vele a templom mögé, hogy szeme közé nézzen a legénynek.

— Mostanában kezdek legény lenni. Vonz a víz, amelyik nem a legtisztább. Piszkos ár ez, amelybe a magam korabeli fiúk gyakran belevetik magukat és bizony megmocskosodnak. Szeretnék olyan becsületes lenni, mint az apám volt... mert az is becsületes volt, éppúgy, mint a nagyapám.

A missziós atya megfogta a fiú kezét: — Kár lenne érted, fiam, mert egy igaz férfiú többet ér, mint egy egész híd. Az élet ezeken fordul meg. Légy erős összekötő kapocs part és part, ember és ember, pont és pont között. Ez azonban csak akkor

sikerül, ha a sok hitvány ember között az igazaknál is mindig igazabb maradsz.

A legény ember lett... és igaz maradt.

*

Timóteusz minden nyáron megjelent Tövisfálván. Úgy hozzátartozott a tövisi nyárhoz, mint a drágakő a gyűrűhöz. A gyermekek Timóka tisztelendőhöz igazodtak, mert ő hozta nekik a nagyszünidőt. A fiatalság is benne látta jó világát, a napsütéses, kacagó nyárt. Az öreg anyókák pedig valósággal reá váraakoztak: — Csak addig tartson már ki bennem a lélek, — mondogatták — amíg ismét két-papos mise lesz.

— Az csak másfél-papos! — incselkedett Róza mama, aki bizony mind öregebb és mind csendesebb lett, mert mindig több és több életerőt szívott ki belőle az idő. Igen, a rézmozsár is halkabban szólt már a kezében, mint hajdanában, amikor még Rózsa volt.

— De nemsokára egész pap lesz Timóka tisztelendőtől is, — mondta Koppány Sándorka, az igazgató-tanító fia, aki ministráns lévén, hozzá tudott szólni haranghoz, csengőhöz, fújtatóhoz, ostyához, liberához és ügylátszik, már a revendához is.

Bizony, a kék reverendát a fekete fogja felváltani, akkor aztán már minden „fő” lesz. A fej is fő, mégpedig a gondtól, meg a tisztelendő is „fő” lesz, bizonyosan a mérhetetlen nagy boldogságtól. No de addig még sokszor kell tüzet rakni a Róza nagy konyhai kazánjában.

Egyszer aztán fogyni kezdtek a vakációk.

— Egy van, egy meg még lesz! — mondta Timóteusz külön hangsúllyal Vastagh mamának, aki a Rózsafüzér Társulat vezetője volt.

— Mennyi is az, lelkem? — érdeklődött Vastagh mama.

— Nagyjából másfél vakáció.

Ez a „másfél vakáció” majdnem külön növény

volt már. Gyökere volt, élete volt, csak jövője nem, mert úgy fogyott minden pillanatban, mintha egyszerre mindkét végén fogyasztanak: az egyik végén Timóteusz élvezte, a másik végén viszont az előljáróság mesterkedett, itt is, ott is le-lefaricskálván belőle pár napot, pár hetet.

A nagyszünidő azzal kezdődött, hogy Timóteusz ellátogatott jóismerőseihez, köszönetet mondva jótevőinek, kinek kézfogással, kinek mosolygással.

Róza mamát a torta sorsa érdekelte.

— Aztán, hogy volt, mikor megérkezett a Guruló Kamara? — kérdezte ölébe hullatva kezét, jellelül annak, hogy ráér. — Mondjon el mindent részletesen, Timókám. — Irányító cövekül levert pár gyors kérdést:

— Ott volt a püspök úr is a lerakodáskor? Nem kóstolta meg a tortát? És mi történt a kisgyertyákkal?

Timóteusz elmondta, hogy a tortát bizony nem adták neki.

— Jaj Istenem! — sivített fel Róza — pedig Timókám szájához gyúrtam az ízeket — mondta összeomolva, mint egy kárvallott, szomorú anyakirályné.

— Nem kell azért megijedni, Róza mama. Vacsorára asztalra került ám a szenzációs küldemény. A gondnok úr sajátkezűleg rakta az asztalra. Ő gyújtotta meg a kisgyertyákat is.

Róza megnyugodott. Égnek szaladó orrahegye megnyugodva ölelközött össze szája mosolyával.

— A püspök úr nem látta?

— Csak áldását adta rá is meg reám is.

— Ó, lelkem áldott kis galambjal — melegegett meg Róza mama és kisóhajtotta széles nagy feszüléssel kebléből az aggodalom utolsó foszlányát is.

— A gondnok úr huszonnégy részre szeletelte a tortát — mondta Timóteusz. — Minden szelet végén ott ragyogott az égő gyertyácska. Mintha min-

denki égő karácsonyfagyertyát kapott volna cukorcsíptetővel.

— És a rózsza? — nyugtalankodott újra Róza mama.

— Először azt hittük, hogy élő, igazi rózsza, de aztán láttuk, hogy annál is több: cukorból volt. Talán fehér márványból faragva.

— Jaj! Istenem! Most segíts meg!

— Bizony, mert a Gondnok úr kitátotta száját és megette. Mi már csak azt láttuk, hogy nagyot nyelt és aztán azt mondta: — Ez volt a fuvardíj.

Timóteusz elmondta a rózsafüzér ügyét is.

Róza mama a homlokára bökött: — Sejtem, hogy ki volt a tettes: Járó Iluska. Ő hímez olyan ügyesen színessel. Köszönje meg neki is a kedveséget.

Megtörtént. Mégpedig a templom körül. Valamelyik vasárnapon az ájtatosság után. Amikor az égszínkép Isten-katona kedves szóval elmondta a rózsafüzér esetét, Iluska halvány rózsaszínű arca lángolni kezdett és olyan szép volt hamvas ártatlanságában, mint valami átlátszó égő villanyrózsza. Timóteusz is észrevette ezt. Az ilyen szépségeket lehetetlen nem látni, különösen fiatal szemmel és meleg szívvel.

A nap is belejátszott a társalgásba. Nem kíváncsiságból, hiszen örök körforgásába sok ilyet látott már, hanem csupa fennkölt udvariasságból. Telehintette a dombon álló két lelket ragyogással, fehér fényzőnnel. Nagy dolog is az a napsütés! Például még királyfogadás alkalmából is mennyire más egy napos időben rendezett ünnepség, mint az, amelyik esős időben megy végbe! Ugyanaz a szeretett király, ugyanaz a lelkes nép, de azért mégis csak más-ként örülnek egymásnak király is és nép is, ha nap süt felettük és másként, ha eső veri őket. A templomdombot szinte lángoló izzásba hozta a nap, úgy-hogy talán szikrázott volna is, mint valami briliáns-

kő a falucska keresztútján, ha a cinterem fái nem mérséklék a napsütés hevét és rettentő erejét. Igaz, a nap már hanyatlóban volt, de azért a tiszta légkörben még rengeteg boldog napsugár kóborolt elmaradva és csatangolva. A levegő még izzott ezektől, hiszen talán maguknak a sugaraknak is melegük volt, ezért sietve igyekeztek pihenőhelyet keresni dombtetőkön vagy kopasz fejeken.

A ragyogó fényhez a domboldal fenyői nyújtottak hátteret, néma szótlanságban állván őrt az égszínű reverenda és a hófehér leányruha társalgásához. A ruhák alatt persze szívek voltak, de azokat nem látta senki sem. Az öreg anyókák is csak azt látták, hogy Iluska az imakönyvét egyik kezéből a másikba rakosgatta. Timóteusz a hímzett tarsolyt nézegette a rózsafüzérrel. Ártatlan beszélgetés folyt köztük, tiszta kézzel szövögették mondanivalójuk aprócska szőnyegét, amelyre aranyport hintett a nap.

A kis szőnyegből azonban futószőnyeg lett.

Hogy-hogy?

Timóteusz pár nap múlva meglátogatta a leányt. — Iluska édesanyjának meg akarom köszönni a kedvességet — érvelt önmaga előtt. Bádogtetős, ódon, oszlopos házacskában lakott Iluska és édesanyja. Nem volt nagy ház, de a nagyságos házakat utánozta. Négy jellegzetes, vastag, fehérre meszelt tornácoszlop őrizte. Két oszlop az első szoba ablakát vette közre, a másik kettő pedig a hátsó szobára vigyázott. A két középső oszlop között nyílt a pitvarbejárat, széles, mély ajtóküszöbvel és olyan ajtóval, amelyiken súlyos vasalás volt. A vasalás nemcsak biztonságot és erőt képviselt, hanem díszet és cifraságot is.

Hogyan került ez a ház Tövisfalvára?

A kérdésre csak a templom tudott volna feleletet adni. A templomtorony volt Tövisen a legöregebb történelmi lény. A torony el tudná mondani, hogy a Járó-házban erdőőr lakott valamikor, addig,

míg el nem fogyott a fa az erdőből. Akkor magánember vette meg a házat, Járóék szülei. Az épület gondos kezekbe került. Nemzedékeken keresztül fennmaradt. Emberemlékezet óta minden iskolásgyermek a tehén lábán és az oszlopos Járó-ház pilérein számolta ki elsőízben a négy-et.

Ebbe a házba lépett Timóteusz. A látogatást elsőnek Járó-mama vette észre. A kert felől sietett a kék reverenda köszöntésére. Járó-mama becsületes jó lélek volt, aki a szentképek tiszteletreméltóságát látta a reverenda égszínkék ártatlanságában. Nagyon boldog volt. Olyasfélét érzett, amit a gyermek, amikor szentkép kerül imakönyvébe. Timóteusz diszt és kitüntetést jelentett az öreg Járóudvarban, amely tengődve éldegélt a Járó-mama nyugdíjából és egy varrógép kattogó munkájából.

A varrógép mellett Iluska ült.

Iluska barna szemét a sors valami finom fátyollal tette merengővé. Tekintete kissé kesernyés volt, mint a tejeskávé, amelyből hiányzik az édesítő cukor. Úgy látszott, hogy a Nagy Kéz végleg elfelejtkezett erről a kis finom porcellán-csészéről és nem adagolt beléje valamit, aminek kockacukor a neve.

Iluska pár évig városi levegőt szivott magába, de azután visszatért az öreg faluba, a régi házba színes képnek. Ilyenkor nem is kíváncsi az ember a képeslap másik oldalára, amelyiken Járó-mama arca búslakodik sötét-fekete ceruza-rajzban. Járó-mama nem szerepelt sokat, amikor Timóteusz ott volt. Szótlanul a sarokba húzódott és messziről élvezte a szépséges látványt: az Angyalvár katonájának és az ő Iluskájának társalgását.

Iluskát nagyon érdekelte a papnövendék élete.

Timóteusz széttárta a szeminárium nagy épületén az ajtó- és ablakszárnyakat. Az ablakokban fiatal fiúk álltak ölbetett kézzel és messze síkló ragyogó nézéssel. Vajjon mi izzott a szemükben? A tűz, az örök nagy tűz parazsa és varázsa. Aki nem ismerte

ezt a titkos belső égést, az megsajnálta az önemésztésnek és elemésztődésnek ezt a látványát. Ugyan miért, ugyan kiért ez a rettentő áldozat, töprengtek az általmenők, az ablakban állók azonban mosolyogva válaszoltak: — Az égi igazságért küzdünk!

Iluska tágra meredt szemmel nézett bele ebbe a rácsos világba. Minden szót felfűzött érdeklődése fonálára. Nemigen kérdezett, csak akkor, ha attól kellett félnie, hogy becsapódik előtte az ajtó és elszakad a szó. Ilyenkor kérdés következett a folytatásért.

— Most maga a soros Iluska! — mondta Timóteusz a legközelebbi látogatás alkalmával. — Én már mindent elmondtam, de maga még adós a saját életével, melyet ebben a várban gépel el. Bizonyára az is érdekes.

— Lehet, — mondta Iluska — de én nem érzem annak. Én évek óta csak cérnát fűzögetek, hogy összeöltsem és összevarrjam velük az életet: a bársonyt a selyemmel, a gyolcsot a csipkével. Ez nem érdekes munka. A tű csak szúrni tud, nem mesélni.

— No, de annál érdekesebb a varrógép — évődött Timóteusz — hiszen vannak mesék az írógépről, de még szebbek a varrógépről is.

— Évek óta itt ülök a varrógép mellett, de nekem még nem kattogott mesét. De ne is meséljen, mert az élet nem mese, a mesében nincsen kenyér. Nekünk meg ez kell. Éltető kenyér.

— Imádkozni kell azért a kenyérért — mondta Timóteusz évődve. — Alázatosan és állhatatosan.

Iluska nem válaszolt azonnal. Az ablakon át a messziségbe hullajtotta tekintetét és merengve védekezett:

— A mi imánk talán fel sem érkezik az égbe. Útközben lecsapódik és könnycseppé változva a szemünkbe jut.

— Miért ez az elernyedés Iluska?

— Mert a mi imánk mezítlábosan jár a menny-

országi úton. A papok imája egészen más. Az szárnyalva repül.

Ha a papok imája nem repül is, az idő mindenképen repült. A Járó-házban sem állt az óra. Timóteusz és Iluska minden társalgást azzal zárt le, hogy a legközelebbi találkozáson majd folytatják az eszmék horgolását. A folytatás nem is maradt el. A nagyszünet második felében megállapította Timóteusz, hogy valóságos kisutat taposott ki a négy ősi, fehér színű tornácoszlop felé. Az ösvény élt és kígyózva siklott a lába alatt. Néha az ördög sziszegését vélte hallani a kanyarulatokban, de a szíve túlkalimpálta a bántó hangokat.

Végül is odafejlődött a helyzet, hogy már nem kívánta az utat, hanem csak a végállomást. Boszszankodott, hogy végig kell gyalogolnia a falun. Figyelni kezdte az embereket és úgy tűnt fel neki, hogy utána néznek. Hogy így volt-e vagy talán csak képzelődött, nem tudta eldönteni. Elnémult benne minden aggodás és lelkiismeretfurdalás. Ő csak azt számolta, hogy még tíz házat kell elhagynia, aztán következik a négy oszlop az ajtóval. Megszerette a Járó-ház vaspántos ajtaját. Mintha valami barátság fejlődött volna ki közte és a vaspántos világ között, és mintha a rozsdás vason valami puha melegség ömlött volna el, valahányszor benyitott rajta. Járó mamát is szerette, mert csendes volt és nagyon udvarias. A varrógépet is kedvesnek találta. Barátságosan kattogott, mintha valami dallam bújt volna meg állandó zakatolásában. De mindennél érdekesebb volt Iluska, aki valami titokzatos gépszíjjal indított meg benne olyan benső mozgást, aminek élmény a neve. Ez az élmény az élet lisztje. Fehér, finom gyönyörűség ez, amely titokzatos kovásszal keveredve mindennapi kenyérré válik az ember számára.

Ami érdekes, arról sohasem tudhatja az ember, vajjon nem hajlik-e át drámába. A Járó-házban mindeddig cérvavékonyan pergett az élet az idő

orsóján. Most új erők feszültek az orsóra és a cérnaszálakból színes szalagot szőttek fiatal kezek. Az égi erők a szalagot ég felé húzták, a földiek a mélybe.

A szalag egyik végén Timóteusz fogta a szívet. Rendellenesség jelentkezett ebben. Mit tegyen? Gondolkozott, töprengett, s mivel nem tudta elrendezni önmagában az elveket és érzelmeket, legyintett egyet, izzó tenyerével hátrasímitotta haját és a holnapra bízta sorsát.

Iluska a szalag másik végén vergődött. Az érzelmek harcában általában a lányok a szerencsétlenebbek. Az ő küzdelmükben mindig több a recsegés, ropogás, törés és sírás, mint a férfiakéban. Iluskában túlön-túl sok sóhaj született meg egy idő óta. A sóhajok később bús panaszokkal ölelkeztek: — Jöjjön vissza! Nem engedem el! — Ezekben az időkben feltűnően gyakran szakadt el a cérna a gépben. A szakadás idegesítette Iluskát, mert üzenetnek vette a varrógép mélyéből, amelyben ellentmondtak neki: — El kell engedned a kezét, ha belehalsz is!

Vannak dolgok, amikhez idővel hozzászokik szemünk is és szívünk is. Néha megszeretünk egy régi házat. Ilyenkor az élet és a lélek valami meleg bájjal, hűséggel, hálával fonja be az öreg menedékház szemöldökfáját, amely alatt ki- és bejár az ember. Ilyenkor minden kilépésre visszatérés következik. Ezzel aztán olyan utat taposunk ki, amelyik erős és elszakíthatatlan mint a kötél és sötétben, bajok idején is irányítja az embert: visszavezeti ahhoz, amit vagy akit megszoktunk és amihez végül a szívünk is hozzászól ezzel az egy szóval: szeretem. Más változatban, ezt így is mondják: ragaszkodom hozzá. Nem cserélem fel senkivel sem.

Ilyen kapcsolat fejlődött ki idővel Timóka és Iluska között is.

Nem tudták egymást elfelejteni.

Timóteusz ezekben az időkben sokszor végezte

így az imáját: ... libera nos a fantasia nostra. Szeretett volna felejteni. Az ember azonban emlékezik. Visszaemlékezik eseményekre és személyekre. Talán valami tábla lehet a fejben és arra a táblára rákerül mindaz, ami szín és kín, baj és báj van az élet nagy szövegében. Rákerülnek arra a táblára emberek és fejek, arcok és szemek és azok a szemek néznek... visszanéznak... utánanéznak az embernek még akkor is, amikor már kikapcsoljuk az ágyunk fölött a lámpát. Az emlékezés és nemfeledés tényét egy kisgyermek egyszer így fejezte ki: — „Ha elment is az én apukám a nagyháborúba, én azért mindig látom őt a levegőben.” Igen, emberek és arcok lebegnek a levegőben ráma és üveg nélkül, nem falra akasztva. Valami titokzatos lebegés ez úttalan távolságban és perzselő közelségben. Ezért lesz melege az embernek akkor, ha arra gondol, akit tisztel és szeret.

A tisztelet és szeretet rendesen együtt szokott járni. Régi idők óta sorstársak és bajtársak. Így volt ez mindig és így lesz ez az apokaliptikus idők végéig. Először a tisztelet születik meg, lassan virágzani kezd, aztán ízes, színes kis gyümölcs születik meg méhében, amit szeretetnek neveznek az emberek.

Vajjon minden virágból lesz gyümölcs?

Egyikből igen, a másikkól nem. Sohasem lehet előre tudni, hogy melyik virágban épül ki új világ, családi fészek.

— Úgy tiszteltem a tudásukat és okosságukat, mint senki másét — mondta egyszer Iluska egy széptevő pillanatban.

A kijelentés amolyan zümmögésképpen volt a fej körül. Timóteusz feje körül. A bók apró legyecskéje bizony nagy varázsló ám. A leghiggadtabb fej és a leghüvösebb márványkoponyát is megszúrja valami apró döféssel és mérgező anyagot bocsát a vérbe, amitől az forróbb és lángolóbb lesz.

Timóteusz is megszédült. Valami játékos jókedv vett rajta erőt. Visszadobta hát a labdát.

— Az ilyen magamfajta papfióka még nem okos!

— Dehogynem! — mondta Iluska és mélyen belenézett Timóteusz szemébe. A nézés több volt, mint egyszerű tekintet. Áthatolt a lángoló arcborón is és izgalmat okozott.

— Hát eléggé ráérünk ölelgetni a könyveket, — kacagott vissza Timóteusz — hiszen alig van más dolgunk az imádkozáson kívül. És nem is csoda, ha kifejlődik bennünk valami kultúrszerelmem és belegabalyodunk a megállapításokba, az örök igazságokba és a természetfeletti szépségekbe.

— Jaj, hát ennyi mindenbe szerelmesek maguk — mondta Iluska és elpirult. Olyan lett, mint az égő láva, amelyet titkos kéz gyújtott fel.

Timóteusz felállott:

— Egyszerűbben szólva, mi a szép igazságokért és igaz szépségekért rajongunk.

Iluska a varrógép tűjére nézett, mintha az lenne e pillanatban a legfontosabb pont, lelkével azonban félig alétan feküdt a gyötrelmek pamlagán. Onnan viaskodott tovább:

— Így hát maguk is szerelmesek?

— Hát persze! — nevetett izgatottan Timóteusz s hajához kapott, hogy ujjai végéből odavezesse el a belső feszültség izzó áramát. — Hát persze! Elvégre, mi is emberek vagyunk!

— Csakhogy maguk a homlokukkal szeretnek, — legyintett Iluska — nem úgy, mint mi, akik a szívünkkel szeretünk. Maguk az agyukkal élik az életet, mi meg a vérünkkel. Így hát maguk inkább fejtörők, mint szerelmesek.

— Igen, mi ésszel szeretünk!

— No, hát akkor tisztелеm a homlokát — ugrott fel a varrógép mellől Iluska, mert sokkal jobban táncoltak már az idegszájai, semhogy tovább bírta volna az ülést és tovább tűrhetne volna a szá-

raz cérnaszál táncát. — Értette: tisztelem a homlokát!

Vannak pillanatok, amikor a szó elveszti erejét, amikor a tetteknek kell következniök. Ide érkezett Iluska is. Timóteuszhoz lendült és rákopogott annak homlokára, amely ebben a pillanatban küzdőtérré vált.

Csakugyan szép, nagy aréna volt az a homlok, méltó attikája egy ifjúarcnak, amelyen teljes világításban ragyogott két szem. Timóteusz is küzdelemre lendült és odaállott Iluska elé:

— Iluska! Hát maga megver engem? Nézze meg az ember! Na megálljon! Vegye tudomásul, hogy ellenségek leszünk és viaskodni fogunk!

A kötődő érzelmek játékba kezdtek. A játékhoz minden feltétel adva volt. Nem nézte és nem látta őket senki sem. Nem bénította őket kíváncsi tekintet. A gyermekek csak akkor játszanak őszintén és lelkük mélyéből, ha nem figyeli őket senki. A nagy gyermekek is ilyenek. Timóteusz és Iluska zavartalanul állhattak fel tehát a játékhoz. Vajjon mit fognak játszani? Még ők sem tudták. Abban azonban bizonyosak voltak, hogy valaminek törtennie kell. Az élet nagy törvényeivel készültek birkózni: a Tilossal és a Szabaddal.

Iluska megbűvölten nézte Timóteusz homlokát.

— Iluska, ne bántsa a homlokomat, mert megijed a hajam és kihull.

— Van belőle bőven, meg akarom számlálni.

Az következett most, amire azt mondják: tilos. Iluska is jól tudta ezt, ezért gyorsasággal akart segíteni magán, hátha elillanhat a Törvény keze közül és kikerülheti a bünt. Kétszer-háromszor Timóteusz hajához kapott, beleeresztette ujjait az ingerlő hullámba és újra meg újra megsimogatta a lángoló szőke haját. Timóteusz remegő gyengeséggel állott az ablak mellett, megmarkolta a csipkefüggöny szélét és úgy érezte, hogy eddigi kristálytiszta életére nagy fátyol ereszkedik le és ezen át

elhalványodik minden kemény törvény és megnyílik az út minden lehetőség felé.

Az eddigiek Iluskát nagyon megviselhették. Pihenőnek kellett következnie és ezért egy viaskodó mozdulattal hátrált egyet az arénán. Ez a lépés visszalendítette a korrektségbe, visszahozta egészen a varrógéphez, ehhez az öreg várhoz, amely hosszú éveken át megoltalmazta tisztaságban a várkisasszonyt. A gép hideg felülete lehűtötte Iluska átforrósodott kezét, amit ő hálás simogatással köszönt meg.

A következő pillanatban azonban a másik fél indult támadásba. Igen, így hozza ezt magával a párosjáték iratlan szabálya. Timóteusz már forró fejjel gondolkozott. Ez adta neki az újabb lökést.

— Iluska! Most megharagudott a homlokom, mert tönkretette a frizurámat. A szememre gereblyézte a hajamat.

— Elég nagy még így is a homloka, — ujjongott fel erre Iluska — legalább nem világít olyan messzire. Na, engedje megmérnem a szabadon maradt részt.

— Hát maga mérni is tud? — közeledett új erőre kapva Timóteusz. — Persze, el is felejtettem, hogy Iluska tulajdonképpen mérnök. Gyalcs- és kartonmérnök. Mégpedig a javából.

Iluska ujjára csavarta idegeskedve a méterest és a homlokhoz nyúlt: — Na álljon szépen, mert mérem! — A következő pillanatban két kéz keresztül-kasul méricskélgni kezdte Timóteusz homlokát. Hófehér gyalcsoknak, selymeknek, bársonyoknak kijáró puha mozdulatok követték egymást. Ami történt, izzó líra volt. Égés és olvadás. A forróság mindkettőjüket megszédítette. Timóteusz felemelte két karját és megfogta Iluskát:

— Iluska! Maga inog. Ne féljen! Megfogom.

— Ne bántson! — szisszent fel Iluska valami különös izgalommal.

A következő pillanatban az következett volna, ami ilyenkor sorra szokott jönni, ha történetesen meg nem indul a sarkán a vaspántos öregajtó és lassú nyikorgással bele nem szól az Igen és Nem örök küzdelmébe: — Jön valaki!

Igen, a harmadik jött, az öreg Járó mama képeben és ezt előre bementa az öregajtó, mint valami okos, régi szolga: — Vigyázat, gyerekek! Hagyjátok abba a játékot! Ne rendetlenkedjete.

Mire Járó néni a szobába lépett, rend volt a küzdőtéren. A nagy harc után csend. A felek visszavonultak a tisztesség csigaházába, a szívek pedig a bordák oltalmába. Iluska a varrógéphez ült, Timóteusz pedig az asztal sarkához dőlt.

A nagy ijedtség után néhány mély lélekzetvétellel következett, majd pár ügyetlen, üres szó. A szavak úgy futottak egymásután, mint az üres vasúti kocsik, amikben nincsen senki és semmi. Gyötrődés volt a további csevegés, egyszerű, üres fecseges, amit nagy események után nem bír sokáig az ember. Ami a Járó-házban történt, az bizony drámai út volt egy hegyoldalon.

Timóteusz csakhamar elköszönt, mert nem bírta a csatatér lelki gyötrelmeit.

Az utcai kisajtóból visszaneézett és félhangosan visszamosolygott Iluska felé:

— Tiszteltetem az ajtósarkokat!

*

Timóteusz a lélek és szellem szolgálatában álló apród volt. A lovaggá-avatás előtt állott, hogy majd mint a lelki felszabadultság élő szobra a Fehér Tűzről gyújtott fáklyát hordozza az emberek között. Most még nem volt méltó a Fehér Tűzhöz. Még nagy próbák és megpróbáltatások előtt állott. Tanulnia kellett és sokat küzdenie, hogy igaznak bizonyulhasson: mindig, mindenkivel szemben és minden körülmények között. A nagyszünetekben is és a vérforraló percekben is.

Az idő nagy próbatevő: benne elválík, hogy ki

„igaz” és ki „gaz”. Ilyen próbatevés a papfiókák szíve körül a nagyszünidő, amikor a kékreveren-dás legényke kikerül a varázskörből és ugyanott járkal, ahol a többi ember: a mezítlábas, ingujjra vetkőzött életben. Bűnök és bajok között. Bizony ilyenkor meg kell találnia magát és megmutatnia, hogy akit Krisztus homlokon csókolt, annak nem szabad elesnie, annak meg kell birkóznia a vad percekkel is, ki kell szorítania a véres és szennyes anyagból a Sötétséget és Fénnyel kell telítenie mindent.

Timóteusz az utolsó szünidőt töltötte otthon. Értelme és érzelmei az utolsó felvonások feszültségében vívódtak. A végkifejlet felé való közeledés bizony felfokozta benne a szemek látását, a test kívánságait és a sátán csábításait. Nagyon jól tudta, hogy megérkezett a belső lelki számvetés végéhez és be kell fejeznie a kivonást. Vonalat kell húznia az „igen” és „nem” alá és be kell mutatnia önmagának is és másoknak is, vajjon „többlet” van-e az életében, ami az élenállásra jogosítja vagy pedig „hiánya” van, ami a mezítlábas gyalogosok közé utalja. A vonal meghúzása felizgatta. Nem csoda, hiszen az életéről van szó. Márpedig az élet nagy dolog, a legnagyobb ezen a földön. Nagyobb a tűznél, nagyobb a víznél, nagyobb a gyémántnál és nagyobb az aranynál. A hegyek lehetnek fenségesek, a tengerszemek lehetnek varázslatosak, a paloták lehetnek lenyűgözők, de mindezeknél sokkal több a szív, amely az ember mellében vergődik.

Timóteusz szíve lázas volt.

Nyugtalanzkodva járt-kelt, jött-ment, de rendszeren ugyanegy úton, ugyanegy irányban. Azt hitte, hogy ott enyhül, ahol pedig izgult. A Járó-ház levegője enyhülés volt fejének, de narkotikus enyhülés. Narkotikum volt minden: a varrógép, a fényes tük és a cérnaszálak is. Az volt a függöny az ablakon, az orgonalugas a kertben. Az utóbbi napokban jobbára itt időztek. Mindig derűsen és mindig vígan.

A szavak egymást vonzották a gondolatok pedig szikrázva ugrottak egymásnak. Fényük tűzijáték volt az észnek, tartalmuk pedig frissítő oxigén a szívnek. Az orgonalugas természetesen nem vált be munkateremnek. Mialatt ott időztek, az alatt mindig másnapra maradt a munka. Az Utca Julis ruhája és a sok Marisé is, akik pedig mind nagyon várták a pillanatot, amikor felhúzzhatják az újat.

Ha sokat cibálják a türelmet, éppúgy elszakad, mint a cérnaszál. Utca Julis is ilyen próbára tett türelemmel jött el negyedszer a ruhájáért. Amikor megtudta Járó nénitől, hogy a ruha még mindig nincsen egészen készen, megszakadt benne a türelem vékony fonala, felhúzza hegyes orrocskáját és feldobta a levegőbe epés megjegyzését: — Hja persze, újabban lássan halad a munka, mert hátrálatja Iluskát a tanulója. — Csak ennyit mondott és ezt is elmenőben, de ez is elég volt arra, hogy Járó néniben felébredjen az anyai ész. Hej, nagy pillanat az, amikor az anyákban megindul a Logika nevű malom! Pár percig szótlanul tűnődött Járó mama az ajtóküszöbön, majd visszahúzódott a pitvarba, onnan nézett a kert felé. Iluska bizony nem dolgozott most sem, pedig a kötelességteljesítésről beszélgettek, de nem a varrógéppel kapcsolatban. Arról az esetről tárgyaltak, amikor az embernek ör-helyén kell maradnia, amikor helyt kell állania. Amikor nem térhet le az útról.

— Az út idővel összenő az emberrel — mondta Iluska.

Arra az útra gondolt, amelyen a kékreveren-dás fiú ment egyenes irányban előre. Az útmentén azonban varrógép kattogott s ez a kattogás meg-zavarta a vándort. Beszédbe keveredett, a beszéd-ből mese lett, a meséből mindjobban súlyosodó tör-ténet, amelybe éppen most készül belerohanni a pápaszemes anyóka, aki az anyai szív féltő szere-tetével akarja betakarni a Fehér Galambot, nehogy megcsókolja egy őzike.

Járó mama döntött: beleavatkozik Iluska meseibe.

Az elhatározás olyan komoly volt, hogy tett is követte. Utca Juliş epés megjegyzése nagyon fájoan érintette szegény anyai szívét. Elkezerült érzésekkel indult a kertbe, ahol orgonabokrok és hibiszkuszok árnyékában üldögélt Iluska és Timóteusz. Járó mama elnehezült szemével úgy látta, hogy két külön világ libeg ott az árnyékban sötét levelekkel és tiszta szemű hibiszkusz virágokkal ékesítve. Az egyik földgömb az ő Iluskája, a másik pedig az égszínkéruhas Krisztus-apród. Járó néni szét akarta tolni ezt a két életet, hogy külön síkon haladjon mindegyik: az egyik a cérnaszálak, a másik pedig a gyertyaszálak között.

— Iluskám! — mondta fojtott remegéssel — ennek a ruhának még ma készen kell lennie, nehogy elveszítsd az üzleti becsületedet. — Egy pillanatig mélyen belenézett lánya szemébe, aztán sarkon fordult s lehajtott fejjel visszahúzódott az öreg várba.

*

A plébánia egyik utcai szobájában nyitva volt az ablak. Timóteusz nemcsak a szobáját szellőztette, hanem elnehezült és elsötétült lelkét is. A szoba mélyén állott. Ámbár kinézett a világba, aligha itta lelkébe a szépséges távlatot. Szürkészöld, elszunnyadni készülő földek nyúltak el egymás mellé esti álomra, amelyeket világos vonalként hasított keresztül a fehér országút. Az élet belesüppedni készült az éjtszakába, a megszeliidült csendbe. Akkora volt már a csend, hogy minden kis nesz életre kelt: zizzenés a nádasban, göröngy mocnása a barázdában.

Timóteusz önmagát rágtá: csontjait, húsát és vérét. Az emlékezés fonala volt a kezében. Jólesett visszagondolnia arra, milyen édes volt pihenni az erdőszélen. Hálásan gondolt a fűre, amelyen a hātára feküdt és felnézett az égre. Az égen pár madár

utazott, talán kenyér után, talán esküvőre. Tervszerűtlenül és összevisszaságban. Nem így a szürkés kis felhők, amelyek menetoszlopban fejlődtek fel, hűséggel fogván egymás kezét. Álltak és vártak, hogy útnak indítsa őket a magasságos világ nagy ceremónáriusa. De hát nem lehetett indulniok, mert hiányzott a sor elején valaki: talán a menyasszony és a vőlegény.

Timóteusz erre a délutáni nagy nyugalomára gondolt vissza. A fenyőfákat símogatta, mert ózondús illatukkal először megbódították, de aztán kijózanították. Tisztára szellőzött fejfel töprengett során és élete vonalán. Ez a vonal olyan úthoz hasonlított, melyen pirinyó házak sorakoztak kétoldalt. Az egyik háznak ezüstös volt a fedele, a többi félrecsúszott szalmaszürke kucsmát hordott, a plébánia pedig piros, nagy sapkát. Valamennyi között messze, láthatóan kimagasodott a templomtorony keresztje.

Megállott a kereszten a tekintete. Hosszan, sokáig nézte a kereszteszaladó sorsok közismert szimbolumát.

Szerencsétlen póknak érezte magát, amely kereszthez fonta, hálózta önmagát és fiatal sorsát, s most túlnagy magasságban vár falatra. De a kis ezüstpille nem röpköd arra, ő viszont kötve van selyemfonalas síneihez.

A pihenés játékonyan hatott Timóteusz idegeire. Bizonyos nyugalom ömlött el lelkében. Nagyot aludt, aztán felkelt. Csapzott haját hátrafésülte, s szétnézett, mi történik a közeli és távoli mindenségben.

Vasárnap volt. Mintha tisztább lett volna a levegő, melegebb a napfény és mintha a plébánia piros cserepei lángolva lobogtak volna. Tekintetével átsiklott a templomra. A kereszt ragyogva csillogott a tornyon. Vízszintes szárnyán valami fekete folt volt. Egy madár tollászkodott rajta. Mosolygott a fekete jószágon és félhangosan kimondta, amit

érezte: — Rokonom. — Valóban az volt, hiszen ő is tollázkodott. Lelke szárnyai kuszáltak voltak és nagyon porosak. Idegen anyag került alájuk. Ki fogja azt onnan kitisztogatni? Vagy ottmarad örökre és akkor átváltozik ő is nehéz földi emberré? Terhes érzés és nehéz kérdés volt ez, s bizony szeretett volna tüzes kemencébe ugrani, hogy minden nehézségtől megszabaduljon, s a portól és szeméttől megtisztuljon.

— Segítség!

Lehelletfinom sóhaj szállt föl lelke legmélyéről.

Pál napok óta hallott valami hangot, de még várt.

Ő és Timóteusz egyidő óta ellenkező partról nézték az életet. Ellenfelek voltak, de hogy milyen mértékben, az még nem volt világos, mert Pál eddig nem lépett porondra és nem foglalt állást ki felé. Befelé azonban annál többet szenvedett. Rosszakra gondolt, tudta, hogy minden elkövetkezhetik és ő a sas sorsára juthat. A szomorú végre jutott sas valamikor boldog madár volt. Büszke volt a tollazatára. Mikor egy alkalommal embert látott maga alatt, nem állhatta meg, hogy ki ne tépje a legszebbik tollát a szárnyából és le ne dobja az ember lába elé, hadd díszítse vele haját, fejét. Néhány nappal az eset után a sas ismét a magasban keringett. Zsákmány után úszott, a földet szemezve, hol csaphatna le valamire. Ekkor váratlanul szúrás érte. Nyíl fúródott a testébe. Amint fájdalma helyére veti pillantását, rémülten látja, hogy a nyíl végét saját tolla díszíti.

Pál arra gondolt, hogy öröme és büszkesége lesz majd bánata és keserősége. Valami váratlan fordulattól félt, amely után csalódás és bánat következik. Nem akart erre az eshetőségre gondolni. Nem akart leszállani az álom hattyú-paripájáról, melyet dédelgetett, ápolt, kantározott és hosszú kitartással futtatott. Nem akarta földi küzdelmét „hiánnyal”

végezni. Nem akarta „leírni” élete naplójából „lelke fiát”. Bizony, nagy dolog az, ha a sors megcsapol egy emberi szívet és a szívből kicsurogni kezd az öröm, megállíthatatlanul és feltartóztathatatlanul... és végül is nem marad más, mint az üres szív.

Az üres szív üres gyufaskatulya.

Timóteusz az utóbbi időben ritkán volt otthon. Szobája rendesen üresen állott, benne a kongás lett az úr. Pál néhanapján benézett a kis világba és karbafont kézzel eltűnődött az életen, amely a szem előtt felnövekvő ifjában két irányban terjeszkedik: lefelé és fölfelé. Mint a virág, mint a fa. A fejlődésnek csak az egyik iránya látható és mérhető. A másik a földbe bújik, oda rejtőzik, titkon kapaszkodva talajba, vízbe, kőbe. Vajjon milyen irányt vett és milyen mélységbe ereszkedett Timóteusz talaj-élete? Milyen emelkedést mutat viszont a lelki élete? Milyen erőket és ízeket szivattyúz a szíve? Mindezek izgató kérdések voltak Pál előtt, aki nagyon jól ismerte az emberi élet emeleiteit lefelé is, fölfelé is egyaránt. Az egyiket a diadalmas napbanézés jellemzi, a másikat a piszkos lépcső és a poros láb. — Ó, csak ez az irány el ne kapja szegény fiút! — sóhajtott fel Pál a vendégszoba küszöbén. A sóhajokra néha a szű percegett vissza, vagy a modern, szép, új íróasztal nyögött valami értelmetlen választ. Ezt az íróasztalt igézetnek vette Timóteusz részére. Kis előkészületi oltárnak szánta a másik oltárhoz, amelynek tinta, tollszár és fehér papír helyett korporálé, kereszt, bor és kenyér az áldozati díszlete és anyaga.

Azért vette az íróasztalt, hogy egy fiatal élet odaadásának és szorgalmának az oltára legyen. Tiszta és eszmei foglalatatoskodás kiindulópontja és visszatérőállomása. Amint tekintete végigsiklott a tükörsíma felső lapon, aggódással látta, hogy hiányoznak róla az élet jelei. Nem látszott a munkálkodásnak sem tüze, sem füstje, sem hamuja. A töltő-

toll magánosan és társtalanul feküdt a váza tövében. Vajjon merre járt a gazdája? Kihúzta az íróasztal egyik fiókját, belenézett, de nem bolygatott meg benne semmit sem. A fiókot egészen kihúzta. A legmélyén füzet hevert. Belenézett. A szétomlott lapokon gyöngybetűs írás sorakozott. Pál tekintete az utolsó soron akadt meg. A bejegyzés ezzel a mondattal végződött: Tegnap este nem csókoltam meg a reverendámat!...

Vannak mondatok, amelyek sokkal többet mondanak, mint amennyit látszólag kijelentenek. Ilyen volt ez is a három szemkápráztató ponttal. Nagy dolog is az, amikor a mondat végén nem elég egy görcs, amikor második és harmadik görcsöt is kell kötni gondolatvilágunk fonálára, mert sok volna még a mondanivalóból és a fájdalomból, dehát ez is elég, sőt sok is a megnyilatkozásból és a vallo-másból. Pál az első parányi megszedülés után haraggal nézte a pontokat. Veszélyeseknek találta őket. Egy kémhistória jutott eszébe. Az egyik kémiskola szemfényvesztő munkával tíz-tizenöt mondatot olyan kicsire fényképezett, hogy a szöveg apró pontokra zsugorodott össze. Nagyító szerkezettel viszont úgy fel lehetett erősíteni a szövegek között megbúvó pontokat, hogy olvashatóvá vált a titkos üzenet. Ez a kémhistória jutott eszébe Pálnak és arra gondolt, vajjon mi bújik meg, mi rejlik azokban a pontokban, különösen olyan mondat után, amelyik egy-magában is ijesztő egy papnövendék szobájában, hát még így... ijesztő ráadásban...

Sokáig, nagyon sokáig nézte a napvilágra került fatális mondatot és miután valósággal felitta magában a fekete írást, elkeserült "lélekkel fordult ki a szobából. Nem érdekelte a napló többi része, nem érdekelte, hogy mi nyugszik, mi sír a többi lapon, neki most csak egy vágya volt, találkozni akart Timóteusszal. Arra gondolt, hogy keresésére indul és rákiált, de megmásította ötletét, mert a

holdkórosokra gondolt, akiket nem szabad megdöbbsíteni. A szerelmes rokona a holdkórosnak. Mindkettő libegő lélek. A földön járnak, de ígézet alatt. Így hát Timóteusznál is külön kezeléssel kell eljárni: szemébe nézni, kézen fogni. De nemcsak a szemébe akart belenézni Pál, hanem abba a csodás kazettába is, amelynek szív a neve. Csakhogy ki meri kézbe venni a szívet? Ki tud azon igazítani valamit? Ki mer egy öltést megkockáztatni rajta? Ez bizony a nagynál is nagyobb dolog. Lám, az orvostudomány is — amely egyébként szinte úgy jár-kezel az emberben, mint a sétáló a virágoskertben — a szív körül zavarba jön. Az orvosok szalutálnak a kis műszer előtt, aztán tovább állanak. A szívről lehet beszélni, énekelni, lehet szeretni és lehet megölni, lehet támadni és lehet védeni, ennél többet azonban nem tehetünk. A szívhez nem adott kulcsot az Isten. Azt magának tartotta fenn.

A szívhez nem kaptunk kulcsot, ellenben kaptunk az Úrtól értelmet és ez megsegít abban, hogy ne vétkezzünk szeretetünkkel. A bölcsnek szíve jobbra tart, a balga szíve balra — mondja a Példabeszédek könyve. Józanul és megfontoltan kell szeretnünk. Még Isten iránti szeretetünket is az okosság erénye teszi dícséretreméltóvá. Aki értelmetlenül szeret, aki nem ott és akkor szeret, ahol és amikor szeretnie kell, azt tévelygőnek és szerencsétlennek kell tartanunk.

Vajjon tévelygő volt-e vagy tévelygő lett-e Timóteusz?

*

Minden út felelet ezekre a kérdésekre: hová? miért?

Timóteusz zavarba jött, amikor Pál azt kérdezte tőle, miért nem időzik többet a könyvek mellett? Nem tudott azonnal választ adni. Ez Pált is megdöbbsentette. Egyideig hallgatott még, de végül

is döntött: még aznap este megindítja a harcot a kis csillagért.

Mindig csak a csillag! Már két évtized óta!

Vacsora utáni idő volt. A vacsoracsillag belemosolygott a bogárhátú házacsákák agyagtányérkáiba és édes mannává változtatta az egyszerű falatokat. János a harangkötélre kapaszkodott és a toronyból estharangszó borult a fáradt nyári falura. Az utcákról elvonult a por a kertek alá, hogy másnap reggel fürdőt vegyen a harmatcseppekben. Ezt a megcsendesedett időt használta fel Pál arra, hogy rákopogjon egy piros szívre. Óvatosan és nagy szeretettel. A kopogás érdeklődés volt. Kérdezőkódolás. Vizsgálat. Betegvizsgálat. Lelkiismeretvizsgálat.

Csendbe merülve végezte a falu is az esti számadást. Erre szólítja fel az embert az esti harangszó, amely mindennap belevegyít valamit a sírból az életbe. Egy porszemnyit a meghalásból, mert felhangzásakor tulajdonképpen meghal a világ. Persze nem egészen és nem véglegesen, hanem csak rövid időre, a felébredésig. Másnap reggelig. De azért ez a kisebbméretű éjtszakai „halálos szünet” is nagy áldás az emberiségre. Angelus-ra meghal a földi gonoszság: a perlekedők félbehagyják a vitát, a részegeket hazaviszik a korcsmából, a veszekedőket szétválasztják.

Pál pap Timóteusszal bement a dolgozószobába. Leültette lelke választottját Pál apostol szobra tövébe, ő maga pedig az íróasztal sarkához támaszkodott. Olbefont kézzel, töprengő nézéssel, dobogó szívvel.

— Timókám! — szólt megrendítő szelidséggel — elmúlóban van a nagyszünidőd. Ki kellene kapcsolódnod a világ embergyűrűjéből, hogy egymagadra maradva Istennek szentelhesd az utolsó évet. Aki papnak megy, az feláldozza életét az Istennek. Ehhez az áldozathoz oltárt is kell építeni. Most épí-

ted szemináriumi éveid alatt. Most hordod össze a fát, gallyat és most csiholod ki az áldozathoz szükséges nagy lobogó tüzet. A felszentelés pillanatában már csak az az egy tennivalód lesz, hogy oltárra tedd a szívedet és annyit mondj: — Égj el az Úr dicsőségére! — Nos, Timókám, engedd meg, hogy a köztünk élő szeretet jogán oltárod mellé állhassak és megnézhessem, hogyan állasz az építéssel és a tűzrakással. Fájna, ha áldozati oltárod tüze rossz szul égne és ha netalán kesernyésen füstölögne.

Csend következett. Ez megdöbbenetette Timóteuszt. Ez a pillanat elég volt arra, hogy megérezze, benne van a szórórostában . . . Fejet hajtott és megadta magát.

— Nézd, kedves fiam, — szólott Pál, megtörve a pillanatnyi szünetet — aki a kezét az eke szarvára tette, az ne nézzen hátra és ne nyúljon vissza, mert különben alkalmatlan lesz Isten országára. Krisztus követője teljesen szakít a világgal, hogy megoszthatlan lélekkel, egész erővel kövesse Őt.

Timóteusz piros arccal nézett az ablak felé. Merre tekintett és szempillájának rebbenése nélkül. Kívülről ijesztő csend és nagy sötétség borult az ablakra. Vajjon merre nézett, mit vagy kit látott? Gondolatban egy leánynál volt, aki lámpaszó mellett varrógépre borulva dolgoztatott, vagy talán éppen mesét fűzött tűbe.

Pál is ezt tette. Át akart fűzni egy cérnaszálat valamin, de nem tűn. Pál a papias gondolkodás lehelletfinom selyemszálát akarta átfűzni Timóteusz szívére, de úgy, hogy ne fájjon. Nagy és nehéz munka volt, remegett is a keze, a szíve és a szava. Óvatos akart lenni. Nem akarta elveszíteni az előtte ülő fiút, hiszen kettőjüké: az Úré és az övé, és most egy harmadik valaki jelentkezett, aki igéző szóval könyörög: — Ne hagyj el, vagy pedig temess el!

— Fiam! — szólalt meg újra Pál — amikor a papi pályára léptél, akkor az Örök Élet lovagjai

közé álltál. A mi zászlónkon ez a szó ragyog: Szolgálat. Vagy talán nem ezt a jelszót olvastad le a papi élet lobogójáról? Emlékszel még arra, miért esett a választásod a papi pályára?

— Hogy Istennek szolgáljak.

— Szavad örömmel tölt el. Rövid válaszod elég nekem arra, hogy megnyugodjak. Nos, ha valóban a szolgálatot választottad, akkor az Úré vagy meg az enyém is, és akkor lábnyomaid az igazi papi élet ösvényein sorakoznak fel, tövisek és könnyek közt. Így hát nincsen semmi baj, kedves fiam. Akkor hát jöjjön a szemináriumi évek utolsója, hogy győztesként és felavatottként kerülj ki onnan. A Szolgálat avatottjaként. És ha majd emberek közé kerülsz, akkor — remélem — tudni fogod a dolgodat.

— Szeretni! Szeretni! Szeretni!

Pál nem várt választ, erre a három izgatott szóra pedig semmiképen sem volt elkészülve. Élesnek és izzónak érezte azokat. Valami fény csillant meg Pál előtt s ez a villanás meghökkentette. Talán Timóteusz nézése volt ez a fénylés, de lehet az is, hogy lángoló lelke vergődött a levegőben. Hirtelenjében nem tudta lemérni a közbeszólást súlyában, jelentőségében. Nem tudta, mit tegyen vele, és miképen is értelmezze.

Közelebb lépett hát Timóteuszhoz és új gondolatot fűzött a tűbe. — Ha egy japán férfiú hadba indul, akkor minden családi és személyi köteleket szétvág. A család számára és ő a családnak egyszerűen meghal. Lemond minden személyi igényről és egyedül a haza eszményének szenteli magát. Ettől fogva új, nagy körben viaskodik és egy meg-nagyobbodott világért szenved, amelyben ő mindenkinek mindene: testvére, oltalmazója, élete. Sokkal inkább így van ez annál az ifjúnál, — hangoztatta Pál nyomatékka — aki az Egyház harcos táborába, az Úr katonái közé lép. Mi is a közért hozzuk meg áldozatunkat. Propter regnum caelorum. Az égi

hazáért. A mennyek országáért. Az emberekért, akik közé Isten küld feltűnő ruhában, magános társtalanságban, megkenten és felkenten, szolgálattrakészen és lelkesen, égi hegedűvel a kezünkben, hogy —

— boldogítsuk az embereket! — fejezte be Timóteusz Pál pap mondatát.

Pál hirtelenjében nem tudta, hogy merre kanyarodott el a gondolatváltás útja. Vagy talán nem is kanyarodott el? Egyenesben hagyta volna Timóteusz hozzászólása? Egy pillanatig kérdőn nézett Timóteuszra, de nem akart kérdezni semmit, magyarázatot sem akart kérni, nem merte felrántani Timóteusz szívén az ajtót, nehogy kirobbanjon belőle a szenvedély. Pedig szeretett volna megtudni valamit. Többet, mint amennyit eddig megláthatott. Az oltárképre volt kíváncsi, de valami szellem surrant ketőjük közé: a Boldogítás kísértete. Már Cifra lopta be egyszer Pál szobájába ezt a nagyszemű elkendőzött személyt. S most Timóteuszt is azon látja nyargalni, maga mögött hagyva a pléh-Krisztust, az oltárkövet, az embereket és őt magát is, aki pedig közel negyedszázadja kedveskedik szívdobbanásnyi közelségben neki, hogy megváltottnak érezze magát az anyagtól, a rossztól, a bűntől.

Pál mintha lázálomból ébredt volna s mint aki valami szép álmofogatról maradt le, szelíd és aláztos hangon könyörgött:

— Timókám! Értsd meg, hogy a mi leckénk nem a boldogítás, hanem az üdvözítés. Még pontosabban szólva, a megváltás. Vissza is vonom sietve a hasonlatomat és szegre akasztom az égi hegedűt, mert a hegedű könnyen megmelengeti a vért. A mi kezünkbe kereszt való, nem pedig hegedű. Nekünk kereszt-tel a kezünkben kell küzdenünk. És nem a szívekért, hanem a lelkekért. A hegedű a szívek nótája. A lelkek támasza a kereszt! Nekünk a lelkek között kell munkálkodnunk, a lelkeket kell üdvözíteni. A lecke tehát ez: üdvözíteni. Erre készülj

fel, fiam! Ehhez azonban meg kell halnunk és új emberként kell feltámadnunk. Előbb tehát temetnünk kell! Mély sírt kell ásnunk, hogy belehányjuk életünk minden eddig dugdosott világi játékát. Jaj, egészen öregkorig vannak játékaink: hajashabáink, falovaink, vágyaink. Ki kell fordítanunk a vállunkon lógó tarisznyát, hogy kihulljon belőle minden limlom. Hulljon a földre mindaz, ami akadályozza munkánkat és szárnyalásunkat. Hajítsuk el magunktól a sétabotot, dobjuk le magunkról a kabátot, és nyugtassuk meg magunkat, hogy mindez mitsem ér az üdvösség szempontjából. Mit használ, ha az egész világot megnyerjük, de lelkünknek kárát valljuk?

Pál megállt egy pillanatra. Szétnézett a küzdőtéren. Timóteusz szótlan volt. Némán figyelt és Pált nézte. Pált ez megnyugtatta és azért tovább folytatta a rohamot.

— Vallomást teszek neked. Sokat imádkoztam érted. Életem jórészét neked szenteltem. Jobban mondom: a lelkednek, mert csak az volt az enyém belőled. De talán nem is a lelked, hanem lelked mosolya, éneke, vágyakozása. Mindezt én csíholgattam ki belőled. Szárnyaidat is én bontogattam. Virágzásodat én ápolgattam. Most mindezt Istennek szeretném ajánlani, hogy örömet szerezsek vele a Legfelségesebbnek! Legyen az Ővé az életed! „Mentsd meg, Istenem, ezt a gyermeket öndicsőségedre!” — imádkozgattam évtizedeken át és most éig emelem két karomat és úgy rimáncodom: Fényes csillag, le ne ess a porba, le ne hullj a sárba! Le ne ess egy tűre, mert átfúrja a szívedet!

Pál elfordult. A sarok felé s ott egy könnycseppel birkózott. Majd folytatta: — Timókám! Mondd el sokszor ezt a fohászt: Istenem, ments meg öndicsőségedre! Ez a fohász mindenkinél mindig időszerű. Talán már sürgős is? És borulj rá egy láthatatlan nagy paténára és ajánld fel magadat az Úrnak: testestül, lelkestül, mindenestül. Hűsítsd

véredet szenteltvízzel! És fehérítsd megfontoltsággal, mert a papnak így kell élnie: kívül feketén... belül fehérén. Nézd, fiacskám, féltő gonddal őrizlek évek óta. Mindig azért imádkoztam, hogy hívjon meg az Úr. Hála érte, meghívott. Most aztán vigyázz is magadra, nehogy kár essék benned. Egy gramm elővigyázat többet ér, mint egy mázsa gyógyszer. Magamról beszélek, nos, lásd bennem magadat, mert a reverendás emberek ugyanegy úton járnak, ugyanegy keresztet hordanak, valamennyien keresztos vitézek.

Pál elhallgatott.

Timóteusz sem szólt semmit.

Néztek... néztek... mindketten. De vajjon ugyanegy irányba? Nem lehetett megállapítani. A szívek csatájában nem villannak kardok. Ez az esti beszélgetés nagy csata volt. Látszatra a lámpa körbehulló fénye jelentette a küzdőteret, a harcizajt pedig az ébresztőóra kattogása, amely úgy hatott, mint parányi paripák patáinak csattogása. A harc valódi arénája azonban a bordák mögött feküdt. Szív viaskodott a szívvel. Ember a gyermekkel. A jóság a kedvességgel.

Sötét este volt. A nap egészen halálra égett.

— Menjünk esti imára! — mondta Pál. — S tegyük magunkat mérlegre, az Úr tenyerébe.

A tövisfalvai kicsiny paplakban egyszerre megszűnt a napi munka: az irodában, a konyhában és az udvaron egyaránt. Lenyugvás előtt közös esti imára gyűlt össze a ház személyzete. Pál most is kiszólt a konyhába:

— Az Úr elé!

Pár perc múlva ajtók csikorogtak, kulcsok zörrentek, majd felsorakozott a kis együttes a tornáccon. Szótlanul, csillagokra hagyatkozóan. Esti raportra mentek az Úr tornácába, a templomba. Mint rendesen, most is Pál ment elől. Mint valami megingott fekete oszlop hullott előre az úton. Csak ő

tudta meg a csillagok Ura, hogy mennyire másképen viszi most az Úr elé a szívét, mint akkor, amikor még öröközöndnek hitte szíve körül a reményt. Most sápadtan ment fel a hegyre, mint valami nagy Szomorúság. A csillagok sem enyhítették a helyzetet, pedig összesűgtak: — Ragyogni, mert jön a drága öreg! — Ragyogtak is, ahogy tudtak, de útközben elhomályosította a fényes sugarakat hideg párákkal egy repülő gonosz lény. Fényük áttörte ugyan ezt az akadályt, de mégis olyan lett, mint a könnyekbe áztatott kacagás. Szép volt, bájos volt, de fájdalmas. Pálhoz különben nagyon jók voltak a csillagok egész életében. Sokszor megsüvegelte ezért a csillagos eget. Most is felnézett a magasba és megemelte kalapját, de nagyon szomorúan és nehézkesen. Botra támaszkodva tolta magát fölfelé a templomküszöbre, az oltár elé.

Utána következett Timóteusz. Pár lépéssel lemaradva. Fejét előrehullajtotta, mint a megcsúfolt menyasszony, akinek arcára rakták a fátyolt, nem pedig a kontyára. Nehéz lelkiismerettel vándorolt, pedig csak huszonöt éves volt. De az évek alatt utak rejlenek és nem egyszer hosszabbak az utak, mint az évek. Timóteusznál is ez volt a helyzet. Nem tudta elfeledni és letagadni, hogy fiatal éveit útvonalon Pál pap volt a mester. Hálásan és hűségesen is lépegetett mögötte mindig, annál is inkább, mert — jaj! — az utak rendesen a bizonytalanba vezetnek, s milyen jó ilyenkor, ha valaki szembejön, vagy együttmenetel az emberrel, hogy irányt mutasson, tanácsot adjon és vezessen.

Amikor Timóteusz a hegyhát felső peremére ért, visszanézett. A csillagok alatt apró házak készülődtek lefekvésre. Itt-ott azonban még pislogott az élet. A lámpácskák fénye kísértésbe vitte, megállt egy percre és egy ablakon felejtette a tekintetét. Az ablak mögött varrógép mellett kislány ült, talán gépjére borulva aludt. Álmodott, de lehetséges az

is, hogy éppen imádkozott. Timóteusz sóhajtott egyet és Iluskával ment be a templomba. Iluskát természetesen senki sem látta. Csak Timóteusz érezte azt, hogy mellette van.

Ha Róza mama tudta volna, hogy ki csatlakozott Timóteuszhoz, akkor talán összerogyott volna a templomküszöbön. Szerencsére nem tudta, így a boldogság és reménység vitte, vezette Timóteusz után. Fáradtan tipegett a sorban és azon törte a fejét, hogy mit is főzzön neki az utolsó hétre, mert már csak pár nap... és akkor jön a zárlat. Timóteusz visszamegy a szemináriumba, hogy befejezze tanulmányait és hogy hosszú, nagyon hosszú gondolkodás után feleletet adjon arra a világhírű intéssre: — Jöjj, kövess engem! — Timóteusz távozása után persze sötétebb lesz az élet a tövisfalvai konyhán. A domboldalon nem ragyog a csillag s Róza mama szomorú lesz, de azért nem vigasztalhatatlannul szomorú, mert majd... no de az még sokára lesz, majd az Apostol-fejedelmek ünnepe körül, ha csak bele nem nyílik a tervbe valami görcs.

Amikor Timóteusz Tövisfalván időzött, olyankor ő imádkozta elő az esti ima szövegét. Most is előre ment a szentélybe, gyertyát gyújtott, aztán letérdelt az oltárlépcsőre. Pál az első pad szélére ült. Róza a rácshoz térdelt. A hetes hátul maradt a gyóntatószék mellett. Fáradtan, félig álmosan.

A lelkiismeretvizsgálás vallató csendje után Timóteusz olvasni kezdte a liturgikus esti ima szövegét:

— Téríts magadhoz minket, Udvözítő Isten!

Vajjon odafigyelt-e Timóteusz a szövegre? Gondolt-e valami szép, alázatos konverzióra? Az Istenhez simulásra és arra, hogy többet ér egy nap az atyai háznál, az Úr tornácában, mint ezer más.

Pál egész lelkével belesüppedt az esti ima szövegébe. Szinte jajdulva felelt vissza:

— Haragodat fordítsd el rólunk! — A többiek

is elkönnyörögték ezt a kérést, de mennyire más-képen! Nem olyan mélybe merülve, mint Pál.

— Isten, tekints segedelmemre! — hangzott tovább Timóteusz előimádkozása. A hangból nem lehetett semmi áthatóbbat kiolvasni. A szív nem árult el semmit.

— Uram, siess segítségemre! — A sok rimánkodásban meghajlott a két part között a híd. Pál hangja hirtelen elcsuklott és keserűre, betegre fordult. Megingott előtte a világ.

Timóteusz észrevette, hogy valaki lelkében összeesett. Nem volt nehéz megállapítania, hogy ki az. Meghökken és a magáramaradt ember remegésével imádkozta rá az oltárra a kérést:

— Órizz minket, Urunk, mint szemed világát!

— Szárnyad alatt oltalmaz meg minket! — Már Timóteusz mondta a válaszokat is. Bizonyosan azért, hogy Pál pap elnémult hangját pótolja. De meg azért is, hogy visszaimádkozzék minden áldást arra, aki évtizedeken keresztül szárnyai alatt megoltalmazta. Timóteusz most visszaborította az oltalom szárnyait arra, aki megöszült fejjel és elgörbült gerinccel olyan fáradtnak érzi magát, hogy már könnyörgéshez sincsen ereje.

A becsület mindenekfelett! A becsület vezérelte Timóteuszt is Pál pap mellé az ima végén:

— Keresztapú! Talán csak nem beteg?

— Nem, kedves fiam! — mondta Pál és hogy ezt bizonyítsa, felegyenesedett, egyik kezével megkapaszkodva a pad peremében, jobbával megáldotta Timóteuszt.

Pál a templomban maradt. Folytatta fohászkodásait és rimánkodásait. Hevesen és állhatatosan. Nagysokára aztán ő is hazament. Eltűnt egy ajtó mögött és magára zárta a legfeketebb vendéget, a szomorúságot.

Timóteusz másnap reggel nem áldozott a szent-miséen.

Egyszer minden elmúlik.

A borús, bús időt felváltja a szép idő: telve napsütéssel és életkedvvel a szívben. Az utak is elfogynak. Egyszer minden fáradságnak vége szakad: a szekerezésnek is, a gyaloglásnak is. Vége szakad a pihentető, békés álomnak, és kezdődik újra a küzdelem. A szabadságot is utoléri a sorsa: magában hordja halála csiráját. A nagyszünet napjai is elfogynak és kezdődik a munka. Ilyen sorsa jutott Timóteusz vakációja is.

Volt... nincs...

Elfonnyadt, mint a virág.

Elhalkult, mint a nóta. A nóta néha szomorú hajlással és fekete hullással bánatosra fordul. Ilyen sorsra jutott Timóteuszé is. Pedig az utolsó volt, amelynek íze megmarad a száj szélén és a szív mélyén talán mindörökre. Timóteusz távozása nagy fájdalom volt, mégpedig az egész vonalon. Pál fájdalommal abban jelentkezett, hogy szótlanabb lett. Sokat merengett és minden töprengését ezzel a halk magabátorítással zárta le: — Na, majd meglátjuk, mi lesz!

Róza úgy főzött, főzögetett, mint régen, de kissé dohogósabban, mert mindig kevesebb fogyott és ez nyugtalanná tette a lelkét, amely egyébként is nagy és nehéz fekete fejkendőbe burkolódzott az utóbbi időben.

Timóteusz tartotta magát a legjobban. Az maradt, aki régen volt: jókedvű, derűs, áhítatos, kedves, de minden szavát és tettét valami lehelletfinom, füstszínű fátyol takarta be. A szívét nem látta senki, azt sem, hogy mit hordott benne: töprengést-e, aggodást-e vagy a régi bizonyosságot? Vajjon nem volt-e szívére kis fekete fátyolszalag kötve? Bizonyos jelekből arra lehetett következtetni, hogy csak a testét hordta magával, de azt is teherként. A lelke? Ki tudja, hol járkált? Ki tudja, mivé aszalódott össze?

Csak Isten a tudója meg ő, hogy mi a helyzet.
— Milyen megnyugtató az, hogy idelent a földön mindennek vége szakad egyszer, — mondta Timóteusz az utolsóelőtti napon — az örökkévalóság azonban minden fölött diadalt arat.

Pál nagyon megörült ennek a spirituális sóhajnak. A magasságos világ levegőjét érezte meg benne. Örömmel ragadta meg a témát és továbbszötte a gondolatot.

— Az a legbölcsebb dolog, ha az ember az örökkévalóság szemüvegén keresztül nézi a jelen életet, a világ küzdelmeit és az élet örömeit. A tér és idő legigazibb mértékegysége: Isten arasa. Aki így mér és ebben a méretben él, az a végtelenbe tér.

Timóteusz megjegyezte a mondatot. Becsorgolta magának, hogy magával vigye a szemináriumba. Nagy szüksége lesz rá, különösen most az utolsó évben, mert hiszen döntenie kell: a szentélyt válasszja-e vagy a tűzhelyet...

*

Az ősz szállást vett a határban, aranysárga halotti ruhát öltöttek magukra a fák. A természetben az ijedelem színváltozása lett úrrá. A nyár folyamán oly rátarti fák nagyokat hajlongtak jobbra-balra, mint oltár előtt a pap s minden szélrohamra újabb és újabb levéltömeget adtak át a földnek, amelytől bizonyára csak mutogatásra kapták a nyári ékességet.

Igy van ez őszkor nemcsak lent, hanem fent is. A fényes magasságokba felsétáló nap is belehal dicsőségébe. Vörösre dagadt képpel bukik be a Nádas-tóba s kigyullad az égen az ezüst síri-lámpa: a holdvilág.

Ilyen holdvilágos éjtszakán jött el valamikor az öreg örményhez a halál. Tíz gyermek állta körül Sáfár Mózes megcsendesülő nyoszolyáját. Egész élete olyan lánczűletféle volt, mint a láncos-bombák sorozata. Minden kézfogásából, minden lé-

péséből, minden útjából üzlet lett, mégpedig olyan sikeres üzlet, hogy a távolabb állóknak úgy tűnt fel, hogy csak facsarintott egyet nagy tarka zsebkendőjén és máris pötyögött, csurgott belőle a kacagó arany. Egyszer aztán neki is beesteledett, mások húzták le róla a nadrágot, lefektették puha ágyba és borogatást tettek a homlokára. Hej, nagy dolog az, ha a homlok túltüzesedik!

Másnap fennakadt Sáfár Mózes szeme. A család kétségbeesetten jajveszékelt, különösen pedig az ágy fejénél roskadozó özvegy:

— Apátok nem halhatott meg, mert dolga van még! — sikoltozott kezét tördelve.

A gyermekek kara elérzékenyülve reagált az anya szólójára.

— Hozzátok csak ide a tükröt, — zokogta a vigasztalhatatlan hitves — fogjuk fel apátok megvékonyult lehelletét. Hátha él.

Mindhiába. Akárhogy is nézték, törülték a tükör lapját, az öreg Sáfár bizony nem halványította meg többet azt.

— Próbálkozzunk egy gyufaszállal! — javallta az egyik fiú.

Égő gyufával izgatták a lábujjakat. De hiába. Az öreg sas nem röpült fel a halotti máglyáról. Az egykori nagyhírű nyersbőr-kereskedő felhagyott minden üzlettel. Hogy is történhetett meg ez? Hát — úgylátszik — egyszer véletlenül ő lett a vesztes fél és éppen akkor, amikor a saját bőréről volt szó.

Sáfár Mózes meghalt. Arcán hűlni kezdett a megpihenő veríték. Öreg hitvese mégegyszer jó akart lenni élete párjához, fogott hát egy puha báránybőr darabot s letörülgette a sápadó arcra a verítéket. Gyöngéden. Szeretettel. Egy kicsit ott is felejtette az öreg Sáfár arcán.

És ekkor a vén örmény halkan megszólalt:

— Hagy ez a bűr?

Egész élete legnagyobb szerelme — a bárány-

bőr — életre ébresztette. Legalábbis egy percre még, egy üzletre. Egy nyersbőrért ideszállt a másik világból, hátha...

Azt mondják, ilyen örményesen halt meg az öreg Sáfár. Igaz-e, nem-e, feleljen érte a tréfa. Az azonban valóság volt, hogy egész ember-tábor maradt vissza utána. Vagyon is maradt jócskán, de azt felaprózták és tízfelé hurcolták. Volt, aki házakat szerzett rajta valamelyik városban. Nem is egyet, hanem hármat, háromsoros ablakkal. Volt, aki elvesztegette az örökségrészt, mint Rudolf fia, aki végül is Tövisfalván kötött ki, ott is valami kicsike házikóban, egy nehéz természetű asszonnyal.

Kezdetben Rudolf is bőrkereskedő volt, de üzletein többet veszített, mint amennyit nyert, aminek aztán az lett a végeredménye, hogy a vagyon elolvadt a kezén. Legvégül is csak az esze maradt meg, meg a két keze. Erre lókupecnek ment. Felhajtó ügynök lett belőle, aki hozta-vitte az ügyfeleket s a leszámolásoknál és fizetéseknél ő is odatartotta a tenyerét.

Vásárról-vásárra járt. Gibicelt, tanácsokat adott, embert hajtott fel a vásári jószághoz, a vevőknek meg állatokat kerített. Nagyokat állított, még nagyobbakat tagadott, tanúskodott, erősködött, végül pedig a tenyérbe csapott és ezzel átfűzte a kehes lovat a tűn. Rudolf versenyt nevetett a ló nyerítésével.

Mindenütt ott szeretett lenni, ahol ember vagy állat bőréről volt szó. Nem vetette meg a civódásokat, a veszekedéseket és a perlekedéseket sem. Sőt teljességgel ezeket kereste. Szerette a zavaros eseteket.

— Hagy ez az eset?

Ez volt a szójárása, ha valahol zűrzavart szagolt. Rövid idő múlva aztán már Rudolf is benne volt a dologban és a keze mind egyik, mind a másik fél bőre alatt kaparászott.

Ásatag, öreg báránybőrsapkában járt. Állítólag utolsó üzletéből, egy báránybőrből csináltatta talizmánnak. Valahányszor megkötött egy-egy üzletet, lekapta fejfedőjét, az asztalra vágta, szájjal az ég felé és belehajította a szenzálpénzt.

Nagyon természetes, hogy a malom-ügy sem került ki a figyelmét.

— Hogy ez az eset? — kérdezte Mirhától is és Cifrától is, aztán szép lassan ráeresztette esze kerekére a töprengés nagy szíját. Egyik nap az egyiknek suttogott, a másikon a másiknak. Kiszigolta titkos szándékukat és belső vágyukat, aztán kenőcsöt fundált ki hozzá.

Évekig ügyeskedett.

Hosszú ugratás, csűrés-csavarás és rábeszélés után végül összehozta a két ellenfelet a Gyógyítóka nevű alacsony ajtajú és még alacsonyabb színvonalú korcsmában. Olyan szintelen, csendes órában gereblyézte össze Cifrát és Mirhát, amikor a falu nem gondol korcsmára. Maguk voltak meg az öreg korcsmáros, ez azonban félrehúzódott, mint aki úgyis mindent tud, aminthogy tudott is, mert a falu korcsmárosa előtt nincsen titok. A falu korcsmárosa majdnem több titkot hord a szakállában, mint a falu papja a szívében. Az öreg korcsmáros nem szólt az ügybe, csak számolt. Az ő életében a világ számokból állt, tudta ő ezt a néhai nagy görög bölcselő nélkül is.

Hűvös hangulat terjengett a borszagú korcsmában. A falak szennyfes-fehéren dőltek egymásra, s hat füstös mennyezetgerenda támogatta őket. A székeken régi rossz emlékek lapultak egymásra halmozódva, mint bűzös porrétegek. A Gyógyítóka rendőre, a Lapuj kutya a söntés küszöbe mellett heverészett s úgy pislogott, mintha az ördög rendkívüli külön követé lenne a földi élvezetek eme lebujában.

Rudolf székre erőszakolta Cifrát és Mirhát. Ezek kelletlenül nyugtatták magukban az idegeket.

Állni akartak, állva jobban kijárja és kimozogja magából az ember az izgalmat. Dehát engedelmeskedtek a szertartásos rendelkezésnek. Rudolf volt a vita-nyitó. Fölényes nagyképűsködéssel mérlegelte az esetet. Az araszolgatás azonban nem tetszett a két ellenfelének, akik a vezérek nagyvonalúságát vélték érezni többéves küzdelmükben. Rudolf szavaira csak nagyritkán hullott egy-egy „igen” vagy „nem” válasz hozzászólásképen. Inkább csak pislogtak a hálóvetéshez és a behurkoláshoz, de nem mutattak készséget semmiféle irányban. Egyszer aztán ahhoz a ponthoz érkezett Rudolf, amikor már le lehet kapni a fejről a bűvös sapkát és provokálni lehet az egyességhez a végső nagy parolát. Széles nagy gesztussal csapta le sapkáját a korcsmasztalra, egymáshoz ütötte két nagy viharos tenyerét és kézadást vezényelt.

A két ellenfél pár percig mereven egymásra nézett, mire Rudolf pár forró — na! na! — biztatással higitani igyekezett bennük a sűrű fekete vért. A vér azonban kiszámíthatatlan folyadék. Cifra nagy lassan felemelkedett, megrándult benne az Ádám-csutka és egy váratlan, kirobbanó mozdulattal nagyot köpött Rudolf történelmi satyakjába és elrohant. A következő pillanatban Mirha is felugrott, ő is beleköpött Rudolf bűvészetébe és szintén eltűnt az utcán ellenkező irányban.

Ilyen szegyen még nem esett meg Rudolf-fal.
Művészte valósággal defektet kapott.

Másnap tele volt a falu a sapka meséjével. A táncoló medve nagy látványosság egy kis falu főutcáján. A bűvészmutatványért is drágán veszik a jegyet a kíváncsi emberek! De mi volt a medve és a bűvész tányérja Rudolf bőrsapkájához képest! Ha a kupec nagy üzletet akart volna csinálni, kidoboltathatta volna: „Beléptijeggyel bele lehet nézni a sapkám fenekébe!”

A malom tehát nem született meg.

Továbbra is csak terv maradt s csak képzeletben volt meg. Az ördög állott a küszöbén.

A gyűlölet lehellete pedig továbbhajtotta a láthatatlan szélmalom denevérszárnyait.

Az idő halad és mi is haladunk benne. Gördülnek egymásra az események, ezek a nagy kövek az életben. De úgy is kopnak, gömbölyödnek, mint a hegyekről lezuhanó kövek. Szétmállanak. Szétmállasztja őket valami titkos kéz.

A Rajta-patak vizére is ráfeküdt a tél kemény lehellete. Az emberek subába bújva jártak az utcán a nagy, tollas, fekete varjak között. Bent a házakban kemence mellett melegedtek, pipázgattak, tanakodtak, politizáltak. De aztán megérkezett a tavasz is. Ez onnan látszott, hogy a vendéget a kisajtóig kísérték ki és ott váltak el tőle. Télen csak a küszöbön tart a társalgás és a téma.

Cifra utcai kisajtajában két férfi áll. Hosszasan magyarázgatnak egymásnak. Meg-megereszti a mondanivalójukat, azután fékeznek. Az egyik addig beszél, míg a másik ellent nem mond. Jóideje folyik ez a változó beszélgetés. Ha közeledik valaki, akkor gyorsan halkabbra fogják a szót és gyűjtik az indulatot az újabb rohamhoz.

Az egyik társalgó Cifra. Ő az indulatosabb. Szenvedélyes ellenfél, aki kézzel-lábbal viaskodik a maga igazáért. Mert hát mindenki azt mondja, amióta a paradicsomkertén kívül állunk, hogy neki van igaza. Ezt aztán kiki úgy hangsúlyozza, ahogy tudja. Ki kézzel, ki bottal, ki érvvel, ki késsel.

A másik fél Igaz József, Tövisfalva község vezető bírája. Nem harapós ellenfél, de súlyos! Nem testben és kilókban, hanem nyugalomban és mondanivalóban. Rendíthetetlenül nyugodt vitázó. Bíróhoz illően. Csak néha emeli fel kezét, szavaival beszél, nem mozdulataival. Bírótól ezt várja az ember.

A bíró előzőleg már egy óra hosszat tárgyalt

Cifrával bent a házban. Az asszony jelenlétében, de hagytak valamit a mellényzsebben is négy szemközt-re. Ami a kisajtóban történt, az a benti beszélgetés tejfellel való leöntése volt. Pótlás. A tárgyalást inkább Cifra kívánta, nem annyira Igaz. Cifra nem tudta titkolni, hogy nehéz szívvel beszél, valahányszor féllábbal előre lépett egyet, ugyanakkor ballábal visszakozz-t is csinált. Küszködött benne az „igen” és a „nem”. De úgy látszott, hogy az „igen” lesz a győztes, mert búcsúzóul megrázta Igaz József kezét és erősen hangoztatta: — No, nem bánom! Legyen hát úgy, ahogy a bíró úr mondja és akarja. Én a magam részéről benne vagyok a dologban! Mégpedig egészen.

A bíró helyeselt, kezelt, aztán elment.

Gondolkozva ment. Töprengve. Nehéz utat járt: lélektől-lélekgig. Cifra és Mirha között építgette a hidat. Közel két esztendeje rakosgatta a pilléreket, de az ár újra meg újra elsodorta őket. Csak éppen hogy valami nyoma maradt a jóakaratnak.

Mit építgetett Igaz József?

Állványokat tervezgetett, de nem a malom, hanem a templom körül. Vajjon miért? Hamarosan napvilágra fog kerülni. Igaz József tulajdonképen csak a pallér. Az építész, a tervező valaki más, aki nem mutatkozik, de dolgozik. Ez a valaki a járásbíró. Igaz József tőle kapta az útbaigazításokat, miképen igyekezzék összehangolni Cifrát és Mirhát, hogy a malom helyett a templomra vakolják rá a részvények árát. Jó munkával és becsületes szándékkal.

Igaz József először Cifra szíven kopogott. Nagy vállalkozásba vágta fejszójét, mert Cifra nehéz fa volt. Úgy látszik azonban, hogy végül is sikerült Cifrát rábeszélni. Hej csak a bíró tudta, hogy milyen nagy munka gyümölcse volt ez! Mennyit kellett magyaráznia! Minden érvet kipróbált Cifra bőrén és szűrén. Végre átmelegedett Gedeon rossz csontrendszere és kinyújtotta makacssága váraablakán a kezét,

jelélül annak, hogy csatlakozik a tervhez. Mit jelentett ez? Azt, hogy a pártja által befizetett malom-részvények összege legyen hát a templomé. Nem kell már malom, helyette rendbe fogják hozni a templomot. Erre adta kezét Cifra. Ezzel a kézfogással állott tovább Igaz József.

Irány: Mirha!

Igy ment ez már pár hete. Tapintatos és óvatos lépésekkel. Méterről-méterre előre. Parttól-partig. Párttól-pártig. A Mirha-párt volt a fővenyesebb partoldal. Nem volt olyan meredek, mint a Cifráé. Nem volt olyan robbanós. Maga Mirha is sokkal csendesebb természetű volt, mint Cifra. Az utóbbi években különben is meghalkították az események. Sok anyagi károsodás érte, s ez nagyon megviselte. Se teste, se lelke nem kívánta már az évekre elnyúló viszálykodást és huzavonát. De az ördög nem alszik. Újra és újra bőre alá fecskendezett valami mérget és attól nekitüzesedett. Dacos lett és kimozdíthatatlan, mint az öreg templomhegy. Persze, pártjával egyetemben. Bizonyos vonalnál ellenzékbe vonultak és attólfogva nemet mondtak, mikor a másik tábor „igen”-nel szavazott. Úgy folyt ez a szavazás, mint amikor a mérleg táncol. Ha az egyik karja a mélybe bukott, akkor a mérleg másik karja a magasba lendült. Igaz József szerette volna Cifrát és Mirhát mindenáron egy akaratra hozni.

— Nézd, Mihály, — mondta Igaz József, amikor Mirháékhoz érkezett — rendbe kell hoznunk a templomot. Nincsen rajta vakolat. Nincsen tisztességes ábrázata. Csupa seb és repedés ez a kedves öreg élettársunk, mert a templom az! Velünk él, tudja minden titkunkat és bajunkat, túlél mindnyájunkat. Úgy gondolnám, hogy közös akarattal kellene nyélbe ütni a rendbehozást. Ez olyan esemény lenne községünk életében, amit az emberek talán a világ végéig elemlegetnének.

Mirha hallgatott.

Igaz Józsefnek tovább kellett beszélnie. — A Cifra-párt nem fél a perlekedéstől, de szívesebben adja a pénzt jótékony célra, templomjavításra. Nagyon jól tudom, hogy te és társaid sem vagytok cseréplábú emberek, ti is biztosak vagytok a dolgokban, de azért te sem vagy alábbvalóbb az Isten dolgában sem! Jószívú és istenes ember vagy. Ajánljatok hát fel ti is a templomra a pénzt és akkor szent lesz a béke. Meghal a malom, amelyik igazában meg sem született. A templom alá temetjük. Meghal a páréves viszály is és ti szépen, békességben egymás keze után nyúltok a templom felett és kvittek lestek. Egészen! A kézfogásnál talán nem is látjátok majd egymást és mégis egyek lestek. Isten oldalán álltok majd mindketten. Az egyik a baloldalon, a másik a jobboldalon. Ráadásul a nép is megbékül, megszabadul a sok rossz álmotól, amelytől asszonyaink maholnap szörnyetegeket szülnek.

— Megfogadtam, — szólalt meg végre Mirha lankadt daccal — hogy a mi pénzünk nem keveredik a Cifra bankóival! Ehhez tartom magam!

Amit mondott, nem volt sok, de elég volt ahhoz, hogy Igaz tovább szövögethesse a gombkötés fonálát.

— Hát akkor tegye az egyik párt a pénzét a jobbzssebembe, a másik pedig a balzssebembe. Így nem keveredhetnek össze az összegek. Biztosítlak erről.

— Megfogadtam, — dörmögött tovább Mirha — a mi lisztünk nem keveredik a Cifra korpájával.

— Ejnye Mihály, — szólt a bíró színlelt türelmetlenkedéssel — a templomhoz nem kell se liszt, se korpa, legfeljebb habarcs meg festék!

— A mi festékünk nem fér össze a Cifra festékével. Az egyik tűz, a másik meg víz! — bökött az asztalra Mirha.

— Mihály! Ne pénzt adj te, hanem magadat. Látod, téged Mirhának hívnak. Ez a legszebb és leg-

ajtatósabb nevek egyike. Tudod, mi a mirha? Az egyik napkeleti bölcs vitte ezt ajándékba a kis Jézusnak, aminek nagyon megörült a Szent Szűz is meg az én védőszentem is — mondta szelíden a bíró. — Nos, milyen jó lenne, milyen szép lenne, ha te is megörvendeztetnéd az Isten Fiát magaddal, mint a legszelídebb mirhával.

Mirha gondolatvilágában valami zavar támadhatott, mert nagyon hosszasan elgondolkozott, s csak pár pillanat múlva adott választ: — Az én festékem nem keveredik a Cifra korpájával! — Ezt azonban már olyan töprengő nézéssel mondta, ami után a könyvekben három pont következik, vagyis valamit elnyelt, ami pedig kikívánczolt belőle. Már nem vágott az asztalra. Ellenkezőleg, megigazította a félrecsúszott asztalterítőt, ami azt mutatta, hogy valami nyugalom szállta meg szívét. Egy fehér galamb keringett a feje körül.

Ez a galamb a békességes gondolatok szelleme. A Lélek. Valami Istenből. Valami az örök Igazságból és a Szeretetből. Ezeken épül fel az emberi életben a Boldogságok dombocskája, amin mosolyogva és égrenézve heverészik az ember. Akik ezeken a domboldalakon fekszenek, azok Isten fiai.

Akiket viszont a gyűlölet fűt, azok a szeretetlenség és kötekedés szemétdombján viaskodnak. Alacsonyan állanak. Nem látnak messze és igaztalankok ítéletükben.

Igaz József felismerte a döntő fordulat bekövetkeztét. Megérezte, hogy Mirha felkúszott a templomhegyre és napbanéző ember lett. Az ilyen embernek már bizvást beszélhetünk. Bele is mélyedt Igaz József alaposan a terv ismertetésébe. Rendbe fogjuk hozni a templomot. Egyakaraton! Azon a bizonyos részvénytépénzen, amin évek óta az ördög trónol, megzavarva a község békéjét. Dobják bele ezt a pénzt a szent perselybe és áldozzák Istennek! Hátha megbocsát nekik sok-sok vétkükért: a vere-

kedésért, a meggyalázott Szentírásért, a tönkretett falusi becsületért. Ezzel aztán lezárhatják a pert is.

— Le. — Úgy mondta ki ezt a szócskát Mirha, mintha egy többéves háború békepaktumára pötytyentette volna rá a megnyugtató végső pontot.

— Megbeszélem majd a dolgot a járásbíró úrral. Milyen jó lesz, ha annak a kígyónak is kiszűrhatjuk a szemét, amit nagypörnek hívunk. Az egyik szemét Cifra szúrja ki, a másikat meg te. Kiszúrod?

— Ki. — Még az asztalra is rávágott, jelölve annak, hogy erő is lesz ehhez a nagy gesztushoz.

— Aztán pedig majd kifűjjük magunkat és megpihenünk a felebaráti szeretet apró szőnyegén, amelyen azonban sok jó ember elfér, mert az Isten tenyere ez a „kis hely”. Ugy-e jó lesz ott, Mirha komám?

— Jó! — Megint csak ilyen aprósan válaszolt, de szavába beleujjongott egész remegő belseje, amely szeretet dolgában évek óta koplalóra volt fogva.

— Aztán — folytatta a bíró — felragyog majd templomunk új falán a nap, amelyik egyformán ontja sugarait mindannyiunkra. Rád is, rám is és Cifrára is.

— És Pál papunkra is.

— Mindenkire! — mondta Igaz József kitárva két karját, mint Krisztus, amikor megváltotta a világot.

— Hát rendben van! — szökkent fel Mirhából a mindent jóváhagyó nagy szentencia. — Holnap átadom a bíró úrnak a pénzt. Annyit, amennyi a templom teljes külső reparálásához szükséges. De...

— Hopp! — vágott Mirha szavába Igaz — beszéljünk most már „de” nélkül. Kanyar nélkül.

— Hát jól van — mosolygott Mirha. — Nos, csak a mi pártunk pénze boruljon a templom falára. Cifra bankóira nincsen szükség. Arra nem ma-

rad hely. A Mirha-párt minden pénzt előteremt! — emelte fel a hangját. Jó lesz?

Ha Igaz József nem az az ember lett volna, aki valójában volt, akkor talán megfordult volna vele a világ. Békét keresett és íme tovább folytatódott a háborúskodás. De nem vesztette el lélekjelenlétét. Kezet kért és kezet adott azzal, hogy köszöni a pénzt, gondosan elteszi. Egyben jelezte, hogy néhány nap múlva újból folytatják a tanácskozást, már mint, hogy a vakolás és mázolás dolgában.

Igaz József másnap meglátogatta Cifrát.

— Itt a pénz! — fogadta Cifra a községi bírót. — Állom az ígéretemet — mondta és legott megkezdte a pénz leolvasását, mégpedig parázs bankókban. Súlyos összeget olvasott le az asztalra.

Igaz meghökkent. — Úgy látom, — mondotta — hogy az események gyorsabban termik meg a gyümölcsüket, mint hittem volna. — De mosolygott rendületlenül. Ilyenkor már nem jó a sok szóbeszéd, ilyen percekhez csak mosoly kell. Derűs arccal rakta el zsebében az összeget. — Minden nehézség eloszlik, — gondolta — csak türelem, türelem.

Cifra valami zavart olvasott ki a bíró nézéséből. Indulatosan felhorkant: — Mi baj van? Talán nem megy simán a dolog? Tán nem nyitnak bukszát a Mirhások? Azt szeretnék csak látni! Megmutatjuk, hogy most már igazán megcsapoljuk a pénzeszsákjaikat! Fizessenek! Szálljanak be azzal a pénzzel! Ha nem tudta kifüstölni a zsebükből a malom kéménye, akkor hát majd kihévérezi a szívéükből a templomkereszt.

Igaz József egyenes ember volt. Őszintén feltárta Mirha szerencsétlen állásfoglalását, de némi kihagyással és valamelyes szelídítéssel ismertette a helyzetet: — Mirha nagyon is fizet. Mind fizetnek. Sőt éppen az a baj, hogy többet fizetnek, mint amennyire szükség van. Nem akarnak senkivel sem keveredni. Senkivel. Egymagukban akarják rendbe-

hozatni a templomot a toronykeresztől le a fundamentumig. Jó vakolással és elsőrendű munkával.

Mintha az ördög szikrázott volna ki Cifra szeméből, olyan villanással rebbentek meg a szempil-lái. Szörnyű indulat gyulladt ki szívében. Az amúgyis gyengén pislákoló alázatot kioltotta benne Mirha üzenete. Erre csak villám lehet a válasz.

— Ebből pedig nem meszelnek! — csattant Cifra szikrás szava. — Ez már alávaló kötekedés. No de, hála Istennek, a Cifra-pártiak nem ilyen emberek. Mi hát majd megmutatjuk békességes szándékunkat. Ezennel kijelentem társaim nevében is, hogy a templom egyik oldalát mi foglaljuk le a magunk részére. Ezt mi hozatjuk rendbe. A másik oldal a Mirháéké lehet. A mi oldalunkat azonban mi simogatjuk, de szintén jó vakolással és ugyancsak elsőrendű munkával. Válasszák azt az oldalt, amelyik nekik tetszik. Nekünk jó az északi is. Elvégre az is Isten oldala. Tessék megnyugtatóni őket, hogy az egész munka alatt nem fogjuk látni egymást, így aztán a békesség is helyreáll.

Igaz József egy darabig még fészülgette Cifra felborzolt lelkét, de végül is köszönt és elment. Ugyanazon az úton, amelyiken jött. Az eszméknek nagy és nehéz útjaik vannak. Igaznak is sokat kellett járkálnia, hogy nyélbe üthesse a nehéz esetet. Majdnem mindennap felkeresett valakit. Az egyiket titkon, a másikat szándékosan nyíltan, hogy lássa a világ. Mindenütt puhított valamit a szíven és lazított valamit a kemény kötéseken. Azt tűzte ki célul, hogy aratáskor a rendbehozott templomban dicsőíthesse ő és népe az Istent. Készen kellett lennie erre az időre a templomnak. Örvendeztetően szépnek kell lennie. Szívet melengetően kedvesnek. A toronygombnak pedig úgy kell ragyognia, hogy a madarak megvakuljanak a fényétől, ha elrepül-tükben ránéznek.

Vége annak az ideje is megjött, hogy Igaz József elmehetett Pál paphoz jelentéstételre. Boldo-

gan szedte magára az ünneplőt. Még a felesége is segített neki az öltözködésben. Siettetten. Kedves szavakkal dicsérte okosságát és ügyességét.

— Hát, ami igaz, az igaz. Az Isten is bírónak teremtett téged, kedves uram!

Pál szívesen fogadta a bírót. Tudott fáradozásairól, de a végső eredményt nem ismerte még.

— Beszéljen, kedves bíró úr, de lehetőleg csak jót!

Főtisztelendő Uram! A következőkben állapodtunk meg: A Cifra-párt a templomot kívülről hozatja rendbe, a Mirha-párt pedig belülről. Az egyik párt vakoltat, a másik pedig festet. Így aztán kívülről is és belülről is rendbejön a tövisfalvai templom. Mindkét fél leolvasta a pénzt is. Az egyik párt pénzét a balzsebembe gereblyéztem, a másik pártét pedig a jobbsebembe. A pénzt egyébként ott-hon őrzöm. Talán magam végzem annakidején a kifizetéseket is. A felek kiegyeztetése bizony kissé nehezen ment. Különösen az volt a nagy gond, hogy melyik pártot vigyem a templomba és melyiket hagyjam kívül. De megoldódott ez is. Azt mondtam Cifrának, hogy ő úgysem jár sokat a templomba, így hát gyönyörködjék inkább a külsejében. A vakolásban meg a rendbehozott szép toronyban, no meg az aranyos gombon ragyogó fényességes szentkeresztben. Cifra megadta magát. Azt mondta, hogy igazam van, legyen hát úgy, ahogy ajánlottam. A Mirha-pártiakat pedig bevitettem a templomba, de a lelkükre kötöttem, hogy jól viselkedjenek, mert nem jut ám mindenki be a mennyországba, aki templomba jár, oda más tökéletesség is kell. Mirha is megnyugodott és meg is nyugtatott. A végső eredményre nagyot szusszantottam és elsiettem ide jelentésre.

— Köszönöm, bíró uram, ez ügyes cselekedet volt.

— Aratásra rendbe kell hoznunk a templomot. Békességes, szép, szent napra.

— Reméljük, meglesz, bíró úr.

A szép, szent nap reménye mindkettőjüket áhítatos boldogságba ringatta. Örömmel gondoltak arra a napra, amikor a falu füstölgő turibulummá válik Pál kezében és amikor majd tömjénillattá magasztosul minden baj forrása, a pénz.

Igaz József fölé hazatértében fecskesereg keveredett. A feketeruhás, fehérkötényes apró kis kőművesek himnuszt zengtek a nagy pallérnak, aki úgy körülállványozott két nehéz embert, hogy végül is elérte a szívüket és beléjük nézett azon a két ablakon, amit szemnek nevezünk. A házakban kerges kezek robotoltak, hogy eleget tegyenek a mindennapi kenyér nagy törvényének. Ez a törvény volt a fecskékben is, de mennyire más volt bennük a törvény kibontakozása, mint az emberekben.

A madár fészket rak.

Az ember várat.

Abban az élet dalból áll.

Ebben meg harcból.

*

— Holnap utazom.

A többit már tudta Róza.

Pál vállalkozók után nézett. Templomfestő után. Pénz volt bőven! Jó munkát lehetett végeztetni. Száz évre szólót. A bíró végzi majd a kifizetéseket, Pál pedig az irodai munkát vállalta: a levelezést. Irt, nógatott, sürgetett, rendelt.

Amikor útításkáját bélelgette, száz és száz kérdőjel s ugyanannyi felkiáltójel surrant a kofferbe. Micsoda hemzsegés van egy-egy ilyen útibőröndben! Pál nehezebbik úti csomagja a szíve volt.

Amikor a fogat kiért a faluból, a pap széttárta két karját, nagyot szippantott a friss levegőből és felsóhajtott:

— Ó, de jó kiszabadulni a füstből!

Igen, az élet lassú égés. Rongyok, gondok, sikerek, szerelmek, szerencsétlenségek, csókok és átkok égnék el láthatatlan emésztődéssel. S ez a bomlási folyamat valami bántó füstöt ereszt az ember orra alá. Néha aztán nem bírja a szemünk a kellemetlen füstöt és könnyezni kezd. Ilyenkor nem marad más lehetőségünk, mint a menekülés. Ellépegetünk oda, ahol tisztább a levegő és ahol nem gyötör bennünket a rossz emlékek füstje.

Vajjon mi másért szeretjük a csendes erdőt és a magános utakat, ha nem azért, mert ott nem súlyosítják a levegőt a senyvedő szívek nehéz sóhajai.

— Csak lassan, ne siessünk — mondta Pál a kocsisnak.

Pál köszönni akart az arcához hajló jóságos ágaknak és szerencsét akart kívánni nekik: — Csak lombosodjatok és szárogassátok a vándoroktól rátok aggatott telesírt zsebkendőket.

A tiszta levegőt pedig előbb meg akarta csókolni, mielőtt beszitta volna: — Te vagy a fehér tűz, amely transzban tartja a nehéz anyagvilágot.

Meg akarta cirógatni az útmenti fűszálakat: — Simogassátok meg a fűre heveredők barázdált arcát és meséljetek a megkínzott füleknek a csendről és békéről.

Amint így ölelgette a szép természetet, károgó varjú röppent el a feje felett.

— Te meg jobban tennéd, ha hallgatnál, mert te vagy az elkárhozott ember, — mondta Pál befelé hulló szóval — csak hát nem mered egészen kimondani fájdalmadat. Titkolódzó vallomás a panaszkod. Közönséges vagy és szellemtelen. Sárban ugrándozó Fekete Lélek vagy. Te vagy a berekedt prédikátor. Eredj minél messzebb, mert fekete mádrrá változott jajgató lelkiismeret vagy.

Igy beszélgetett Pál a természet szent csendjében.

Egyszer aztán hátraszólt a kocsis:

— Már nem vagyunk messze az állomástól.

— Hát igen, minden út végén ott van az állomás, néha aztán áldomás a ráadás — mondta Pál és térdére hullajtotta két kezét. Elgondolkozva nézte az öreg bakterházat: — Milyen nyugalommal áll a helyén, pedig az izgalmak kunyhója!

Valóban az, hiszen amióta vonatok indulnak és vonatok érkeznek, azóta minden állomáson szívek vergődnek: vendég elé, testvér elé, szerető elé.

Pál a három gömbakác egyike alá húzódott, onnan nézte a kisforgalmú állomás életét. Most ő is beleszövődött a vászonba, a forgalomba. Pál azonban görcsös, göbös fonálnak érezte magát. Timóteusz csomózta össze az elmúlt nyáron.

Távoli füttyszó szedelőzködésre szólította fel a közönséget. Pár perc múlva befutott az örökké haragos tekintetű mozdony, maga után cipelve a nehéz vasházikókat. Megállt és fújtatott. Nehéz volt a lélekzete. Sistergett, sóhajtott, míg csak gőzt nem kapott a kerekei alá, hogy tovább rohanhasson, mint valámi elátkozott futóbajnok, akinek az a sorsa, hogy embereket vigyen a hátán és soha meg ne pihenhessen.

Pál elhelyezkedett a vonatban. Az érzéseknek és gondolatoknak sűrű fátyola borította el. A korporsóban lehetne még ilyen gazdagon gondolkodtató a helyzet, ha ember lenne ott még az ember, dehát ott már nem emberek vagyunk, hanem halottak. Pál áldást imádkozott elhagyott falujára, áldást kért hajlékára. A népére is: elsősorban a bús-lakodókra, de a boldogokra is. Aztán pedig apró keresztet vetett. Hej, milyen kevés utas könnyíti meg a vonat dolgát ilyen gesztussal! De van is mit cipelniök a masináknak. Mennyi perlekedőt hurcolnak: mennyi válóúton levőt, mennyi más bűnözőt! Ki így, ki úgy helyezkedik el a vonaton és mindenki begombolja a szívét, hogy ne lássa meg senki a belőle kilógó rongyokat. A szív ugyanis egy rosszul záródó ládikó, amiből rendesen kilóg

valami, vagy egy telesírt zsebkendő sarka vagy pedig kacagó tarka pántlika.

Pál elővette breviáriumát és imádkozni kezdett. Az ő pántlikái a papi áhitat szalagocskái voltak. Fekete fedelű imakönyvből lógtak ki. Gyűrönten, kopott véggel. Ki ne ismerné ezt az imakönyvet? Ki ne látta volna még pap kezében? Hányszor húzódik el a pap a néma sarokba és imádkozik egészen beleborulva abba a szalagos, latinnyelvű világba. Ilyenkor az Urával tárgyal a szolga. Hálálkodik. Jelent. Hódol. Kér. Rimáncodik. Pál is ezt tette.

Az út utolsó szakaszán már a vágyainak élt.

Simogatni kezdte a szívét, amelyik ugrándozni kezdett. Már nem érdekelte a fülke élete, a várost kívánta inkább látni, melynek a körvonalai már fel is tűntek a messzi távolban. Szerette a püspöki székhelyt. Ez természetes volt, hiszen virágzó éveit ott élte le. Ott bontakozott ki a lelke. Jól ismerte a háztetőket. Emlékezett rá, hogy melyik nagy ház milyen színű paplannal takarózik. Ismerte a város tornyait is. Hej, a tornyok nem tudnak elsüllyedni az emberi életben! Nem is csoda, hiszen azért építik őket olyan nagyra, hogy el ne borítsa őket az események árville. S bukják bár valaki akármilyen mélyre, emelkedjék akármilyen magasra, a szülőhely öreg tornya mindhalálig kiemelkedik az események és élmények közül.

A házak között nyújtózkodó utcák beleszaladtak Pál lelkébe. A lassuló vonat ablakában állott és onnan nézte az állomás felé kanyarodó utcákat. Úgy érezte, hogy néma szóval hivatgatják: — Hozzám térj bel! Bennem több a látnivaló! Én sokkal csendesebb vagyok! Én virágos vagyok!

Pál a hunyorgó szemű városba érkezett. Este volt. Vacsora ideje.

Frissen lendült rá az aszfalt-világra. Könnyebbnek érezte a lábát. Hej, sok embert szedett már le a lábáról ezzel az aszfalttal a város! Ruganyosan,

de visszafojtott lélekzettel haladt a Káptalan-sor felé. Idegennek érezte magát a forgatagban. Begöngyölte szárnyait. Hálásan nézett az udvariaskodó villanylámpákra. Mosolytalanul, szó nélkül égtek. A cégtáblákat és a falakon haldokló hirdetményeket beszéltették maguk helyett.

A járda szélén álldogáló gömbakácok kissé fanyarrá keserítették szája szélét: — Nem szégyenlitek magatokat? Bubifrizurásan ácsorogtok az utcán! Hogy tudtatok így elvárosiasodni? Ki tudja, hogy milyenek lehetnek az erkölceitek, hiszen nem udvaron nőtok fel, mint a falusi akácok.

Az idegenség nagyon elnehezítette a lelkét. Sójaj szakadt ki belőle:

— Istenem! — és felnézett az égre.

A magasból csillagok kacagtak rá. Megörült nekik.

— Hazai villanyfények! — mondta mosolyogva.

A következő pillanatban ráakadt az égbolt délnyugati részén a holdra.

— Hát te is itt vagy! — örvendezett, mint mikor az ember ismerősre akad. — Mi ujság otthon?

— Tövisen minden csendes. A falu aludni készül. Róza pedig az öreg diófa alatt imádkozik.

Pál megnyugodva lépte át a papnevelő kapuját.

A szemináriumban éppen lelkigyakorlat volt.

A leviták ötnapos lelki magányba vonultak, hogy megvizsgálják magukat, lelkületüket.

Az egyedüllét gyakran ránc borul. Egyedül vagyunk este, amikor elnémul magunkban s körötünk a világ zaja. Egyedül hordozzuk sebeinket is. Egyedül gyógyulunk és egyedül haldoklunk kamránkban, mint az oroszlán barlangjában. Egyedül maradunk a gumikerekű műtőasztalon. Egyedül kell átlépnünk a sír küszöbét. Igen, sokszor vagyunk egyedül: az élet utain . . . A lelkigyakorlatos egyedüllétben azonban örömmel érezzük, hogy minden elhagyatottság ellenére is önmagunké vagyunk és a mi Urunk Jézus Krisztusé.

Ezért vonultak magányba a szeminárium növendékei is. És még valamiért.

Egy pap belépve a lelkigyakorlat magányába, így töltötte ki bejelentőlapját: „Pap vagyok, akinek a kezében szétforgácsolódott a vagyon . . . akiben szétverte az élet a suhanckori szép kispapterveket . . . Meggyengült szemmel nézek széjjel és megállapítom, hogy a horizontok megszűkültek, hajszálaim megőszültek, fejem felett az égboltot bekormozták a füstokádó kémények és a korom le szállott a lelkem mélyébe is. Bizony keserű szájjal csókolom meg térdeplőmön a Felfeszítettet.”

A kis Timóteuszoknak ezért is adnak alkalmat a lelki magányra, hogy jó szájjal csókolgassák a Keresztrefeszítettet és hogy szívvel-lélekkel sugározzák ki az Ő evangéliumát.

Amikor Timóteusz a hűvös, ködös őszi estén a szeminárium elcsendesült folyosójáról a cellájába vonult, megállapította, hogy a hivatás orsója kiesett a kezéből. Szerencsére nem gurult messzire. Nem kellett keresgélnie. Inkább azon töprengett, hogy felvegye-e. De nemcsak ezt hibáztatta magában, hanem azt is, hogy kialudt benne a kegyelem melege és összetört benne az égi fény. Ennyi bajra az sem különös, ha teli lesz az ember szeme könnyel, mert bizony nagy tragédia az, ha az ember nemcsak úrnak nem jó, de még szolgának sem. Timóteusz az ötnapos lelki töprengés záróakkordjaként elfátyolosodott szemmel nézett vetett ágyára, aztán leroskadt a szélére.

A döntő fordulathoz jutott.

De mert nem akart megbirkózni senkivel és semmivel, azért gyorsan levetkezett és eloltotta a villanyt. Aztán ágyába hullott, hogy eltegye magát másnapra. Egyszerű, feketére festett vaságy fogta fel a nap összegyűlt fáradságait és terheit. Száraz, kemény vonalak és vasak, de hidegségüket és keménységüket megenyhítették a puha tollpihék és a mindent betakaró sárga selyempaplan. Timóteusz-

nak jól esett az elsötétedés s ezért hálásan ölelgette a homályt. Mikor megszűnt a Sötétség varázsa, kinyitotta a szemét. Meglepetés érte: homlokon csókolta a Hold.

— Szép vagy! — mondta Timóteusz.

— Én vagyok az Élet! Én vagyok a titkok lámpája!

— Igen, a folytonos változandóság vagy. Dagadsz, apadsz. Néha megesznek az égből kizárt magasságos szellemek, máskor meg úgy visszamázolnak az égre, hogy nevető arccal kacagod végig az éjszakákat.

— Rákacagom a lugasokban ülőkre a szerelmet.

— Tessék? — kérdezte Timóteusz önmagától indulatosan. Izgatottá tette a bensejéből felfakadt gondolat. De varázsige volt ez az egy kérdőszó az Ördögnek is.

Megjelent és lassú mozdulattal gyufát gyújtott az ágy alatt.

Timóteuszban melegedni kezdett a vér.

Az Ördög száraz orgona-leveleket hordott a tűzre s ügybuzgósága nyomán szikrázva lángoltak Timóteuszban az emlékek. Kiugrott az ágyból és az ablakhoz menve felkiáltott:

— Tűz van!

— Igen, tűz van! — mondta az Ördög kaján szelidséggel és széles gesztussal kimutatott a fekete világba. — Ime, ott láthatók az én nagy játszmám apró pásztortüzei.

Timóteusz megkövülten állt és hallotta, hogy az emberek egymásnak suttogják: — Szeretlek, Érted égek! — A szavak nyomán lángok csaptak fel az ágyakból, a kazlak tövéből, a palotákból, a fürdőkből, a lebújokból és mindenütt a szív volt az égő nagy pont.

Visszahúzódtott az ágyához és önmagán sajnálkozva leült. Forrónak érezte meztelen térdét.

Az Érzékiség térdelt előtte. Kitárt karokkal és lihegő ajakkal.

Timóteusz felszökkent: — Neked meg kell halnod a lábam alatt!

— Ohó, nem olyan egyszerű ez a gyilkosság! Előbb izgalomba hozlak ám, s akiben én felkorbácsolom a vért, az elernyed. Kókadtt kérdőjellé válik.

— De én Szent Mihály leszek!

— Kis Miska vagy hozzám képest! — röhögött az Érzékiség és felegyenesedett Timóteusz előtt.

Timóteusz szeme szikrázott. Ököfbe szorította kezét, szétlökte két karját és mint valami eleven nagy kereszt felkiáltott:

— Keresztre feszítlek magamon!

— Szép nagy T betű vagy! — mondta ördögi nyugalommal az Érzékiség.

— Miféle T betű? — indulatoskodott Timóteusz.

— Test vagy! — vigyorgott vissza az Ördög, és így folytatta: — De ha eljátszom rajtad az én daltomat, attól úgy összezsugorolsz, mint egy kis t betű és a szád szélén nyál folyik. Érted? Te akarsz velem kikezdeni? Hiszen én bölcsesket tudok bolonddá tenni, királyokat semmivé és hőseket aljasakká! Hát te azt hiszed, hogy nem lehetek én a te megtipró problémáddá?

— Tudom! Lehetsz! Voltál! — suttogta Timóteusz összetörten.

— És leszek is! — meresztette villogó tekintetét az Érzékiség.

Timóteusz behúnyta a szemét. A legutolsó nyári szünidőre gondolt. Mire felnézett, egy leányt látott maga előtt.

— Ki vagy?

— Valakil!

Timóteusszal forogni kezdett a világ. Elkiáltotta magát:

— Segítség! Segítség! Segítség!

Iluska mosolygott rá.

— Ne bántson, Iluska! Ne kísértsen! Ide nem szabad magának betennie a lábát! Itt már nem rőf-

fel mérnek! A maga rőfje rövid lesz hozzám. Most mondták meg nekem, hogy én nem hajszálnak születtem, hanem égigérő harangkötélnek!

Iluska nagyot nézett, aztán lehajtott fejjel pár lépést tett hátra. Reszkető ujjai között egy fehér és egy fekete cérnaszál volt. Össze akarta sodorni a kettőt, de ügyetlen volt és a fekete színű a földre esett.

Timóteusz gyorsan felemelte és odanyujtotta neki. Iluska azonban nem fogadta el:

— Odaadom harangkötélnek!

Mintha valaki a cella mélyén tapsolt volna és biztatva szólt volna a küzdelembe:

— Lemondani! Lemondani!

— Értem! — mondta Timóteusz suttogva. — Le kell mondani. Mert nekem nem szabad felmondanom az Úrnak!

Viharok idején a hajóskapitány kidobál mindent, ami nélkül a hajó meg tud lenni. Nincs más mód. Timóteusz súlyos dráma küszöbére érkezett, mert bizony az nagy dolog, ha egy fiatal fiú bezárkózik a szobájába és behúnyt szemmel végigvizsgálja önmagát, küzd, fárad, verejtékezik, és végül is arra az elhatározásra jut, hogy magára zárja az ajtót, ki fog taszítani valakit az életéből. Egy fiatalember életében aligha van ennél nagyobb probléma.

Iluska megérezhette, hogy hová fejlődik a cérnaszálak ügye, azért nagyot sóhajtott s két bánnatos szót hullajtott maga elé:

— Szegény életem!

Mint két szál virágra, úgy nézett Timóteusz a két panaszos szóra, de valami megrázta, nehogy elernyedjen. A Lemondás volt a tettes, aki felemelve a mutatóját, nem-et intett:

— Krisztus szavát olvasom a fejedre: aki nem tudja elhagyni atyját, anyját, testvérét, az nem méltó Krisztushoz.

Timóteuszban a legnagyobbért folyt a küzdelem: le tud-e mondani az életről, az evilági örömk-

ről. Szegény koldussá kell lennie, az élet örömeit csak gyűszűben fogja élvezni.

Valaki vigasztalni kezdte. A Tisztaság.

— Nem baj, hiszen a legkisebb üvegben van a legfinomabb parfóm.

Timóteusz erősödni kezdett. Pár lépést tett szobájában. Miért? Merre? Maga sem tudta.

A Hívítás biztatta tovább:

— Életednek az a főutcája, amelyen Isten útján maradsz, vagyis amelybe küldetésed szól. A fényes arkangyaltól a parányi bogárkáig, a világűrben iramló bolygótól a kis porszemig mindennek és mindenkinek Isten útján kell járnia. Neked is! Félj még annak a gondolatától is, hogy „más útra menj”.

Timóteusz két tenyerébe szorította homlokát és szótlannul eresztette szobája padlójára tekintetét. A hold keresztalakú árnyékot vetett a padlóra. A tettes-társ nyilvánvalóan az ablak keresztfája volt. Timóteusz elérzékenyülve méregette az árnyképet, aztán kihúzta magát és kimondta a lelkében megszületett elhatározást:

— Vállalom a szenvedések keresztjét és megelégszem az élet örömeinek az árnyékával.

— Ez a legszebb és legértékesebb miseruha — mondta a Hívítás.

Timóteusz gyorsan magára öltötte reverendáját. Többször megcsókolta, aztán simogatva bocsánatot kért tőle, majd mintha valaki karonfogta volna, útnak indult. Saru és köntös nélkül egészen evangélium szerint.

— Megyek és miseruhát kérek! — mondta célja küszöbén a legyőzött Ördög felé.

A kápolnában leborult az oltárlépcsőre.

Lehajtott fejjel, összekulcsolt kézzel, néma ajakkal térdelt Krisztus leventéje a süppedő piros szőnyegen. A harcból jött ifjú vitéz térdei alatt vérrozsássá változott az oltárlépcső. Behúnyt szemmel adta át magát az Úr szentélyének, melyben angyalok gyülekeztek különböző színű ruhában, hogy

szolgáljanak neki. Így szokott ez lenni az istenes harcok után.

Elsőnek a Bölcsesség anygala hajolt Timóteuszhoz, hogy jókívánatait tolmácsolja a döntéshez: — Aki elveszti életét Krisztusért, az megtalálja azt! — Timóteusz megvidámult arccal hajtott fejet. Az Elmúlás sápadt anygala mutatóujjával a szőnyegre írta mondanivalóját: — Az élet örömei olyanok, mint a víz, földbe folynak, beissza őket a homok és csak a nyomuk marad meg kis ideig. — Az Emlékezés anygala hófehér papírlapot adott neki: — Szerencsés és boldog ember az, akinek nem kell soha semmit sem szégyelnie életében. — Timóteusz kissé elpirult, de azonnal megszólalt a Bűnbánat anygala: — Nagy dolog a Gonoszság, de ha az emberi gyarlóság homokszeme a bűnbánat kagylójába jut, akkor a homokszem okozta fájdalom drága gyöngyöt alakít ki. — Utolsónak az Öntudat anygala szögezte le alázatos álláspontját: — Csókot adok a homlokodra és úgy kérlek, — mondta összetett kézzel — vigyázz a becsületedre és a homlokodra, mert szent területe ez az embernek. Meg ne bélyegezd életedet ballépéssel és szégyennel, hogy nyugodt lelkiismerettel emelhessed homlokodat az ég felé és hogy tiszta tükre légy minden embereknek!

Az anygali disputa véget ért.

Timóteusz új ember lett. Az éjtszaka csendjében nagyot dobbant egy fiatal szív új bekezdésnek az új élethez. Néhány perccel előbb még megbomlott, fűtőtest volt a szíve, mert több meleget adott, mint amennyire szüksége volt, de most kezes kis masina lett: egyenletes ritmussal vert. Timóteuszból hálás sóhaj szakadt fel:

— Deo gratias!

A kápolna homályában, az utolsó pad alázatában öreg pap térdelt. Magános szentséglátogatáson volt a késő éji órákban és ott érte Timóteusz éjtszakai adorációja. Visszafojtott lélekzettel nézte az

örökmécses fénykörében vívódó ifjút. Megismerte Timóteuszt.

Pál szinte megérezte, hogy miről van szó ott a szőnyegen. Átlátott a húson és a bordákon. Tudta, hogy vannak ügyek és bajok, amiket nem lehet csak alázatos imával megoldani. Le kell őket imádkozni. Timóteusz esetében is így volt. Ó, Pál sokszor tárta ki imádkozó karját az ég felé: — Mentsd meg Istenem ez ifjút néped üdvére és a keresztény szeretet dicsőségére!

Amikor most Timóteusz felállott és meztelen lábaival nyugovóra indult, Pál Timóteusz vállára imádkozta sóhaját:

Fiam! Légy boldog! És hogy boldog lehess, tiszteld, ami fölötted van: az isteni szent akaratot. Tiszteld, ami előtted van: életed kezébe adott sorsát. Tiszteld, ami benned van: a magasságok hívó szavát.

A Tu me sequere! szárnyaira kapta Timóteuszt és elragadta az ég és föld közé fénycsóvának. Amikor visszatért szobájába, fölényesen nézett az ágyára. Szerette volna, ha küzdelmeire és győzelmére nem borul éjtszaka, mert ugyan tud-e vagy akar-e az aludni, aki felrepült a magasba? Az ibisz madarak mindig elébe szállanak a napkeltének. Ezt akarta ő is.

Ahol örvendező arcokra találunk, ott az Igazság az úr, mert csak az tud igazán örülni, akinek igaza van. Erre gondolt Pál, amikor másnap reggel a szeminárium folyosóján Timóteuszt várta. Víg és örvendező arcok suhantak el mellette. Pál úgy járkált a folyosón, mintha már intéznék is az ügyét. Nem állított meg senkit. — Addig sétálgatok, — gondolta magában — amíg előkerül valahonnan Timóteusz. — Nem unatkozott, mert minden beszélt vele. Az öreg falak között régmúlt fiatalsága elevenedett meg. A folyosó képei is ismerősök voltak. Az egyházmegye templomai sorakoztak szép rendben a falon. A tövisfalvai templom nem volt kifüggesztve. Félig-meddig érthető, mert nem volt rokon-

ságban a katedrálisokkal. Nem volt benne nemesi vér: se barokk, se gót vonal.

Talán már tizedszer sétált végig a folyosón, amikor végre mégis megállította a mellette elsurranó növendéket:

— Timó tisztelendőt keresem.

— Azonnal itt lesz!

Néhány perc múlva megjelent Timóteusz, mosolygósan, boldogan. Megragadta Pál kezét és hosszan, melegen megcsókolta.

— Hogy vagy, Timókám? — kérdezte Pál.

— Köszönöm, nagyon jól. Éppen most végződött a lelkigyakorlatunk. Introibo ad altare Dei...

Pál megtudta, amit tudni akart. Örvendező ministránsnak érezte magát s ezért azok nyelvén válaszolt:

— Jól teszed, hogy az Isten oltárát választottad, hiszen Ő tette boldoggá és széppé ifjúságodat.

Timóteusz alig fogyott ki a szóból. Pál mosolyogva hallgatott. Most már tudta a leckét: sietve rendbe kell hoznia a tövisfalvai templomot elsőmisére. Fiatalnak és erősnek érezte magát, pedig benne volt az időben, de most tettvágy feszült karjaiban.

— Úgy-e Timókám, nagyon szép napot szerzünk Tövisfalvának?

— De még milyen szépet! — ujjongott Timóteusz.

A szent haditerv vonalait már a kis cellában tárgyalták meg. Amikor Pál belépett a szobácskába, megállott egy pillanatra, mintha hangtalan imát mondana az Úrhoz hálából a hivatás kegyelméért. Aztán leült arra az egyetlen székre, ami a cellában a kispapnak jár. Timóteusz az ágy szélére ült. Olyan őszintén és olyan igazán örült, hogy Pálból kihullt a kételkedés és aggodalmaskodás legkisebb tüskéje is. Nagy vonalakban mindenben megegyeztek. A szónok személyében is. A vendégek meghívásában

is. — Egyébként Róza tudja a többit — mondta mosolyogva Pál.

A püspök délután öt órára kérette magához Pált.

Nagy dolog az, amikor egy öregedő Krisztus-szolga a püspök elé járul. Ilyenkor az egyházmegye egy szeglete érkezik a püspök elé, mégpedig a legmélyebb tarisznyában: egy szívben. Pál mindent előszedett a szívéből: megoldódó bajait is és elkövetkezendő örömeit is. A püspök bölcs szemmértékkel válogatta az érdekesebb témákat és azokat kézen-közön többször megforgatták, megtárgyalták. Engedni szokta beszélni papjait. — Beszéljék ki magukat! — mondogatta — ettől megkönnyebbednek, én pedig sok mindent látva és hallva, könnyebben hozhatok végső ítéletet.

— No, nézd csak, Pál testvérem, — zárta le a társalgást a püspök — a tövisfalvai nyári nagy napokhoz nekem is lesz hozzászólni valóm. Idejében közölni fogom veled mondanivalómat, szándékomat. Addig pedig imádkozzunk egymásért és ügyeinkért. A híveidet pedig bízd a jó Isten kezére. Az a legjobb kéz és a legáldottabb kéz. No meg a legigazabb kéz! Te tedd meg a magadét, a többit aztán bizzuk Őreá! Állj helyt mindenben, a korod pedig ne zavarjon és ne izgasson! Az öregedés nem szégyen, a fiatalság pedig nem érdem! Ameddig valakinek biztos tekintetű szeme van, amíg meglátja a legtávolabbra vetődött báránykát is és nem restell utána menni, addig dolgos szolga, gondos munkás az Úr szőlőjében, tehát jó pap.

— Bizonyos vagyok benne, — folytatta a püspök — hogy templomod rendbehozatala nagy örömek forrása lesz. Sokan fognak örülni neki. Elsősorban természetesen azok, akik áldozatot hoztak vagy hoznak érte. De örülni fognak azok is, akik csak imáikkal erősítették a maltert.

— Szóljunk végül Timóteuszról is — mondta azután a püspök meleg tekintettel. — Minden jel arra mutat, hogy papszentelő kezem alá kerül. Is-

tené legyen ezért a hála. De köszönet jár ezért a fiúért neked is Pál testvérem, mert gondját viselted. Érdekes, és remélhetőleg éppoly értékes legény lesz. Törékeny testű ugyan, szinte sápadó jelenség, de kedves ígéret az Úr ügyében. Nekünk pedig ilyen ígéretek kellenek, mert nagyok a reánk váró feladatok. Az előljárók is jókat mondanak róla. Mindezekben bízva, örömmel teszem majd fejére kezemet. Természetesen te is ott leszel a felszentelésen és így majd a te kezed is megárnýékozza azt a gondolkozó koponyát, hogy a szellemi világ jó harcost, az evangélium pedig szépszavú apostolt kapjon benne.

A püspök megmozdult. Pál megértette, hogy vége a kihallgatásnak. A püspök is felállott és amikor kezét nyújtotta, jelentős hangsúllyal mondta:

— A szenteléskor szeretném megismerni Timóteusz szüleit!

Másnap aztán Pál elbúcsúzott Timóteusztól és hazaindult abba a tövises kis világba, amelyben mindenki kiformalja magának a fekvőhelyet, és mindent megszokik az ember. A király is megszokja a koronázást, a cigány lóva a verést, a pap pedig híveit, akik akármilyenek, mégis csak „kedvesek” a megszólítás szerint.

Pál csak annyit mondott Róának: — Készülni az ünnepre. Templomszentelésre és elsőmisére. A többit tudja!

Róza örült, s ilyenkor elvállalja az ember azt is, hogy akár legyeket őriz a ló hátán. Róza is válalkozó szellem lett. Pedig még nem szentelt templomot és nem újmisézett sohasem.

— Ej, hát mit akadékoskodjék az ember, — mondta a sajátmaga csitítására — majd meg minden annak rendje és módja szerint. Meg aztán ad-digra meg lehet tanulni akár egy hosszú nagybőjti prédikációt is, hiszen olyan sokára lesz!

Fel volt adva a lecke. De bizony nagy volt!

A leckéhez viszont rövid volt a lámpakanóci Sietni kellett. Nagyon.

*

Mindnyájan a Mulandósággal birkózunk.

Nem akarunk a semmibe zuhanni, mert nagy és rémes valami az a semmi. A megsemmisülés az élet ellentétje: tehát tagadása és megtagadása minden létnek, minden alkotásnak, minden létező szépségnek és fényességnek. Ebbe a „volt-nincs”-be természetesen senki nem kívánczik belezuhanni. Hogy is akarhatná ezt az ember, aki egész életén keresztül alkot, éltet, teremt. Ugyan ki dolgoznék szívesen a Semminek?

A kereszténység éppen azért jelent megváltást és üdvözítést az embereknek, mert azt hirdeti, hogy a földi élet színpadjáról egy másik világba kerülünk, a természetfölötti világrendbe. Ez a természetfölötti világ magának a Teremtőnek az országa. Természetesen amilyen a gazda, olyan az udvara. S mivel Isten lélek, azért körülötte minden anyagtalan: kifinomult, mérete nélküli, végtelen. Szellem.

Pál minden lépésével közelebb lépett a végtelenséghez. Még a földön járt ugyan, de már erős léptekkel közeledett ahhoz a vonalhoz, amit az Isten kertjének kapuja jelent az élőknek. Ott eltűnünk. Készülődött is erre az eltűnésre. Rendben tartotta az énjéből kiáradó sugarakat is: eszméit, papírra vetett gondolatait, vágyait, terveit. Kévékbe kötözve és csűrbe gyűjtve őrzött mindent.

A vendégszoba titokzatos szekrénye volt ez a csűr.

Pál Timóteusznak szánta ezt a szellemi magtárl. Primíciái ajándéknak. Lassan eljött annak is az ideje, hogy szétnézzen benne és rendet teremtsen. Beszédes rendet. Mert mit is akar azzal a szekrény-nyel? Timóteusznak akarja hagyni, s benne valamit magából, a lelkéből, az elméjéből kovásznak, örök jótanácsnak. Kulcs akart ez lenni az élethez. Ut a láb alá, hóggy könnyebben, zökkenőktől és buk-

dácsolásoktól mentesebben tegye meg az élet útjait. Iránytű akart lenni, nehogy zavarba jöjjön, ha események és viták középpontjába kerül. Jótanácsoknak szánta azokat a könyveket a tarisznyába.

Mózes ezeket az értékeket őrizte a bibliai frigyszekrényben: a Tízparancsolat két kőtábláját, kevéssé manna aranyedényben, Áron csodálatosan ki virágozott vesszőjét és a saját könyvének eredeti példányát. A Pál-féle frigyszekrényben egészen más dolgok voltak. Lássuk azokat is sorban-rendre.

A legnagyobb helyet a 200 kötetes könyvgyűjtemény foglalta el. Ezek a könyvek két csoportban sorakoztak. Az egyikben regények voltak, a másikban pedig életrajzok. Mindkét sorozatban a Pap arca nézett az olvasóra. Sacerdotibus de sacerdotibus szólt itt minden könyv.

A regények kizárólagosan papi regények voltak: egyházi főszereplőkkel. A terjedelemre, alakra és kötésre egymástól sokban eltérő munkák érdekes és értékes gyűjtőszemlének voltak szellemi téglái. Pál talán nem is tudná megmondani, mikor és miért is kezdte gyűjteni a papi regényeket. Lehet, hogy Sheehan Pátrick, az ír regényíró úgynevezett lelkipásztori regényeinek egyike indította el a sorozatot, de lehet az is, hogy más művel kezdte a gyűjtést. Tény, hogy száz papi regény sorakozott szép egymásutánban, tarka sorban.

Mi érdekes ebben a száz kötet papi regényben? Kérdezte Páltól már nem egy paptárs a gyűjtési munka folyamán. Pál nem maradt adós a válasszal.

Aki megértő akar lenni a válasz iránt, annak ismernie kell azt a tételt, hogy a pap nem közönséges ember. Nem ugyan születési előjogon, hanem felszentelése alapján. Pál ebből a tételből indult ki, így aztán megértjük azt is, hogy ő a pap munkáját, a pap viaskodását, égbe szökkenését, esetleg sárba bukását sokkal rendkívülibbnek és sokkal jelentőségesebbnek tartotta, mint akárki másét.

A pap éppúgy küzd és vitézkedik belülvaló erői segítségével és éppúgy alázkodik meg a templompad kemény támláján, mint más halandó férfiú, de a papot olyan fényözönnel borítja el a magasságos világ, hogy ez a legapróbb mozdulatnak is különlegesen érdekes jelleget ad.

Pál az érdekességnek ezt a különlegesen finom vonalát látta minden papi arcon és minden pap alakjában. Szívesen és a műgyűjtők szenvedélyével elemezte a jól sikerült papi jellemeket és egyéniségeket. Ha megérdemelték, rajongott értük, kalapot emelt előttük, de ha el kellett valamelyiket ítélnie, akkor el is ítélte, levonva egyben az esetből a tanulságot is. Mindezt bátran és mindig mérleggel a kezében tette. A jó pap ruhájába magát kívánta oda, a megtévedtől tanult és okult. Jól körül világította a helyzeteket és a körülményeket, hogy — ha valamikor ugyanilyenekbe kerülné — akkor számolhasson minden lehető következménnyel.

Ha a papi regények közé nyúlt, megelevenedtek előtte a fekete vőlegények, a fehér barátok, az Apostol Pálok, a keresztúton járók, az örök eljegyzettek, a számkivetettek, a keresztes vitézek, s lábuk nyoma életre szóló tanulmányt jelentett a gondolkozó fejnek. S mindezeket rokonainak tekintette, mert ugyanegy urat szolgált ő is, azok is, és ugyanegy kenyéren éltek azok is és ő is, az oltár kenyérén.

Pál ezt a csendben élő, fátyolos tekintetű gárlát szánta primíciái ajándéknak Timóteusznak. Bízott abban, hogy fiatal, irodalomszerető lelkét ez a nagy ajándék örök időre megkovácsolja s ő majd nemcsak tovább fejleszti ezt a gyűjteményt, hanem maga is pennát ragad s egy kis irodalmi csónakból vagy nagyobbszerű bárkából beszél, mesél boldogoknak és boldogtalanoknak.

A száz regényben száz pap élt.

Micsoda tarka és változatos papi együttes volt

az! Mennyi szentség és mennyi áhítat ágaskodott és alázatoskodott bennük. De mennyi bukás és mennyi ballépés is! S mindez azon az úton esett meg velük, amelyen a Krisztus-követők járnak. Mennyi glória, de mennyi szomorú libera is az ol-tárok és koporsók körül! S mindenütt pap arca sápad, villan, sírdogál, örvend. Micsoda tanulmány-fejek! Mennyi kenet és mennyi kopott fakereszt! Mennyi drága imakönyv és mennyi fájdalmas mea culpa s minden mögött, mindenütt magános emberi szívek, amelyeknek csak egyet és ugyanegyet szabad mindig: szeretni az örök Szeretetet!

Sokszor gondolt arra, hogy mi lesz ezekkel a könyvekkel, ha meghal. Aztán döntött Timóteusz javára.

A másik száz könyv papi életrajzok gyűjteménye volt. Ezekből is papi arcok néztek az olvasóra. Tanulságos nézéssel és gloriolás tekintettel. Ez a száz papi életrajz természetesen már egészen más előjellel és súllyal esett a latba, mint a száz regény. Ez a száz mű komoly tény volt: történelem. Igazság. Példát adó valóság. Mérték, amihez nemcsak lehet, hanem kell is igazodni.

Számos apostolnak, egyházatyának, szent remetének és önmegtagadó szerzetesnek, sok-sok szentség hírében elhúnyt egyházmegyei papnak tiszteltreméltó együttese sorakozott a könyvespolcon. Mindegyik könyvet elolvasta. És most tovább akarta adni ezt a száz kötetet is, hogy más is mézeljen belőlük. Ahogy a szekrény előtt állott, két kezével a szekrény szárnyas-ajtájára támaszkodva, eltűnődött: milyen sok pénzt fektetett bele ezekbe a könyvekbe! Mennyit számított és takarékoskodott, amikor még a szegénysoron lakott az életben, hogy gazdagíthassa ezt a gyűjteményt, hogy a könyvek díszes kötést kaphassanak. S most nagyon örült neki. Nem az anyagnak, nem a papírnak, nem a tarka vászonhalmaznak, hanem a többévtizedes munkának, a maga elé tűzött erős akarásnak, amely

a vásárlásoknál vezette, s amit majd a legszentebb napok egyikén átültet Timóteusz szívébe is. Hogy mit mond majd a szekrény átadásakor, azt még nem tudta, nem is készülődött valami nagy vallomásra vagy ünnepi szóra, hiszen beszélt helyette maga a szekrény eleget. Timóteusz tudni fogja, hogy milyen szívvel kell megállania a szekrény előtt, amelyen Krisztus mellszobra áll és amin még valami állott éveken át: a fénykép.

De a szekrény még mást is rejtegetett. Tizenkét köteg feljegyzést és gondolatot meg egy hatalmas, biblia-nagyságú vászonfedelű könyvet.

A tizenkét kötetnyi szellemi gyűjteménynek története van. Pál, láttuk, könyvszerető ember volt. Kevés barátja, de annál több könyve. A legnagyobb öröme egyikének érezte, ha magánosan és csendben elüldögélhetett egy-egy könyv vagy folyóirat mellett. Gondos és gondolkozó olvasó volt. Olvasás közben elbeszélgetett az íróval. Helyeselt vagy hozzászólt, ellentmondott vagy tagadott, de mindig írt és jegyzetelt. Az „okos szónak” kalapot emelt, és papírra mentette. A szép gondolatokat, az izes szavakat, a bölcs meglátásokat megjelölte a könyv margóján és aztán kiírta őket egyforma méretű, nyolcadrét nagyságú papírlapokra. Ezeket összehajtogatta s valahányszor megtelt a régi lap, sietve megcímzett egy újat s betette a könyvbe, amelyet olvasott. Ezekre a lapokra jegyezte fel a megszeretett gondolatokat, s az övéit is ezekre sorakoztatta fel. Sokezer ilyen papírja volt, időrendbe szedve és gondosan eltéve. A lapokon dátumok is szerepeltek eseményekkel, és nevek megjegyzésekkel. Egyik-másik lapon egy-egy sirás száradt, ismét más lapon viszont már kacagott a lelke.

Papnövendék korában kezdte gyűjteni a gondolatokat. Ezt a munkát megszakítás nélkül folytatta öregkoráig. Az első papírlapot majdnem harminc esztendővel ezelőtt írta tele. Az egyetemen. Előadások alatt. Volt egy nagyon szellemes profesz-

szora, aki előadás közben rátért a napi ügyekre és problémákra. A legsúlyosabb ügyre volt rendesen a legszellemesebb kardvágása és mindig érdekesen vágta széjjel a gordiusi csomót. Pál ezeket a rövid mondatokba foglalt álláspontokat sietve papírra vetette pro memoria.

Mi haszna volt ebből?

Állandó és aprólékos bibelődéséért nem jutalmazta senki sem, és mégis szívesen végezte ezt a munkát, mert a jutalom és haszon szellemi síkon jelentkezett. A haszon abból állott, hogy saját gondolatvilágában sohasem lomposodott el, mindig körültekintő, gondolkozó fej maradt. Megtanult következtetni. Tudott mérlegelni. Szabatosan adta elő ítéleteit.

Ugyanerre a vágányra akarta ráállítani Timóteuszt is.

A könyvszekrény harmadik kincse a kézírással írt hatalmas könyv volt. Kimagaslóbb lelkipásztori élményeit és eseteit örökítette meg benne. „Ember-ek és élmények” címen. Néha rövid pár sorban, néha részletesen. Minden emlékezést egy aláhúzott mondatral zárt le. Ez volt a tanulság.

Mi volt ez a könyv?

Mondhatnók azt is, hogy a fájdalomnak és ujjongásnak a keveréke. Csendes beszélgetés önmagával meg pár jellegzetes falusi és városi alakkal: Madzag Gáborokkal, Senki Pistákkal, Holló Nacákkal, Cifra Gedikkel és másokkal, akikkel életében összejött, összeakadt vagy összezelegedett.

Az ember más kárán és mások nyomán tanul. Pált szintén ez vezérelte írogatás közben. Azért írta le érdekesebb lelkipásztori eseteit, hogy tanuljon belőlük valaki. Ez a valaki Timóteusz volt, aki rövidesen, közelesen szintén papi sorba és sorsra jut. Erre a nagy napra rendezgette ezt a könyvet, ezt a gondos gyöngybetűkkel írt világot.

De még nem jött el ennek a pillanata.

Pál bezárta az ajtószárnyakat, aztán pedig el-

tánt mindennapi apró munkái és kötelességei között.

Nesze bácsinak, a postásnak talán soha nem volt annyi munkája, mint a templomjavítás tava-
szán.

— Hja, levél nélkül nincs eredmény! — szokta mondogatni s tenyerével rácsapott csapzott postatáskájára, ami az önérzet és öntudat hangos gesztusa volt.

Valóban nagy dolog a levél a gyümölcsfán is meg az élet fáján is. Amikor szombaton este vacsora előtt kihirdeti az intézeti tanulmányi felügyelő, hogy „fiaim, most levelet írtok haza“, akkor az élet egyik legmelegebb mozzanata születik meg az emberiség fáján. Az egyik oldalon csapzott hajú, virgonc diák kezdi simítgatni a fehér papírost, mert nehezen születik meg a hazaszóló drága üzenet. Hiába rágja a tollszárat a kis legény, kétségbeesetten állapítja meg, hogy nem tudja megkezdeni az élete regényét. Ő azt hiszi, hogy regényt kell írnia, pedig a másik parton a szülők nem azt várják, hanem egyszerű, de szívből jövő szavakat arról, milyen a ruha és hogyan érzi magát abban a kis ember és hogyan dobog benne a fiúi szív. Igen, a levelek boldog emberi szíveket teremnek. A levelek gyümölcsei a boldogan dobogó szívek. Így van ez a gyermek és szülő viszonylatában, de így van ez a legénynél és a leánynál is, és minden más vonatkozásban. Így hát Nesze bácsinak van valami igaza s a postatarisznya valóban valami varázstáska, amelyből sok értékes dolog kerül elő.

A kézbesítendő postaanyag nagyobbik százaléka rendszeren a plébániának szólt. Nesze bácsinak nagyon tetszett ez a dolog. Az volt a legnagyobb öröme, ha Pál tisztelendő napilapját hizókövére tudta dagasztani a beledugdosott levelekkel. Így adta át a napi postát vagy Rózának vagy pedig magának Pál papnak.

— Hát bizony építgessük azt a templomot téglával és levéllel ketten közösen! — tréfálkozott Pál, mikoronként átvette a postát.

— Hja, levél nélkül nincs élet! — mondta Nesze bácsi.

Pál nyakig volt a munkában, de azért a sokat átélt, töprengő emberek óvatosságával végezte dolgát. Lassan, megfontoltan intézkedett. Talán attól félt, hogy sietés vagy elhirtelenkedés közben véletlenül a sírba talál szállni. Ez a lépés sosem sürgős, még az öregeknél sem. Ezért szeretnek az öregek hátranézni és hátralépni. Szívesen gyönyörködnek a régmúlt idő emlékeiben és egészen apró örömeknek is tudnak örülni. Miért van ez így? Talán azért, mert öregedő szívük már nem bírná ki a nagy lelki megrázkódtatásokat. Ezzel magyarázható az is, hogy a nagyapák legszívesebben játékokat készítenek az unokáknak: falovakat és talicskákat.

Rügyfakasztó, szép március volt. Szelidülő széllel és napsugaras idővel. Az égen felhők úsztak. Az egyik felhő olyan volt a mosolygó kék égen, mint ha pufók angyalka rózsás keze fehér patyolatot lengetne. A másik felleg — valahol az ég alján — viszont szennyes-fekete cafatokban lógott, mint akasztott ember fejfájáról a boszorkányszél-sodorta szalag. Vajjon milyen menetrend szerint történik a magasban a felhőjárás? Bizonyos, hogy a tövisfalvai parókia tornácáról ezt nem lehet megállapítani. Vannak ugyan, akik hozzászólnak ehhez a kérdéshez, de azok tudósok: időjósok, felleghajtók és esőcsinálók, akiknek ez a megélhetése. A gaztetős házak gerendás szobáiban lakóknál azonban mindez magas dolog. Magas dolog az embernek az égi felleg és ezért a mezítlábos földönjáró inkább néz önmagába, mint a messzelátóba. Mert bizony van elég látnivaló a lélekben is, ahol minden egy szertefoszló vándorfelhő. Onnan indulnak el ezek a felhők a ringó sütőteknők és a nyiszorgó bölcsők rongyaiból és a

gazos temetők korhadt fejfái alatt foszlanak semmivé.

De míg ez megtörténik, sokat kell töprengni és cipekedni.

Pálnak a töprengésből jutott a nagyobb porció, a kőműveseknek viszont a cipekedésből. A templom körül már munkában voltak a vállalkozók. Égmagas gerendákat sorakoztattak a torony mellé s az állványokhoz olyan kanyargós feljárót, hogy annak a tetejéről már talán veszekedni is lehetne az égiekkel.

— Csakhogy ott nincsen kivel vitatkozni! — mondta Bacsik Gyurka, aki a legjobb hittan-tanuló volt.

Az égben valóban már nincsenek torzsalkodások és viták, mert az ellentmondás Szellemé kiűzetett onnan, de annál jobban megterem a viszály itt a földön, ahol nemritkán a kopaszok is hajbakapnak egy fésűn. Bizony, robbanós játék az ember. Kicsiny korban kis bomba, később pedig nagy.

A templom kívül-belül munkában volt. Ezzel együtt járt természetesen az érdeklődés is. A kíváncsiskodók tömegesen jöttek... távoztak... majd újak érkeztek. Az érdeklődést felülmúlta az öröendezés. Mindenki ragyogó szemmel itta be a mozgást és a kibontakozás irányát. A Cifra-pártiak jobbára a külső munkálatokért lelkesedtek. A Mirha-pártiak viszont inkább a belső festés után érdeklődtek. De az elkülönülés már nem volt éles, mert mennél jobban előre haladt a munka, annál jobban elmosódott a nézeteltérés fekete vonala.

— A templom mindnyájunk édes hajléka! — mondogatta János harangozó, akit hitese felesége teljesen betört a bűnbánat alázatos jármába.

A templomnak valóban varázsa volt. Akiket a malom bolonddá tett, azokat most a templom helyrehozta. Egyszerre mindenki szeretni kezdte ezt a hegyen álló, kopott, subás, öreg kőpásztort. Mindenki

fésülte, vasalta, mosta, mázolta, cirógatta, öltöztette az öreg imádkozó hajlékot, ha nem a dolgos két kezével, hát legalább odaadó hű tekintetével.

Az öregasszonyok érdeklődtek a legelénkebben a munka iránt. Nem csoda, mert mindenre ráérték.

— Jó lesz! Szép lesz! — lelkesedett az öreg Zsuzsa mama, aki büszkén hangoztatta, hogy együtt öregedett meg a templommal. Kicsinykét tévedett ugyan a Bánatos Virág, mert a templom öregebb volt, de az a pár évtizedes előny elmosódott az idők kavargásában.

— De kár, hogy az embernek ki kell majd halnia ebből a szépséges hajlékból! — sóhajtott ölbe hullajtott két kézzel és égre néző szemmel.

— Nem baj, úgyis csak bánatossá teszi az embert ez a ficomántos világ! — A festősegéd volt a közbeszóló, aki nagy lendülettel és széles jókedvvel dolgozott a csehsüveges boltozat magasságában.

— Istenem! Ki káromkodik itt a magasban?

— Én anyám, aki az eget mázolom az angyalkák lába alá! Hej, de szerencsések az öregek, mert mindennap hazatérhetnek...

Zsuzsa mama nem válaszolt az égből hullott vigaszra. Nyilván nem esett jól neki a válasz és az utalás. Zsuzsa mama még nem akart meghalni és fájt neki, hogy a festősegéd át akarta tolni a másik világba. Hát bizony csak jobb ideát, mert itt hétfő is van meg szerda is. Odaát meg nincsen naptár. Így hát Zsuzsa mama ideát kívánt időzni, amíg csak lehet.

Pál észrevette, hogy a ficomántos festősegéd — mindenki csak így emlegette — megzavarta Zsuzsa mama lelkét, azért íziben vigasztalni kezdte az öreget:

— Legyen nyugodt, Zsuzsi néni, ez a költözködés még nem sürgős! Előbb templomot szentelünk, aztán még éléldégélünk ideát vagy húsz-harminc

évet, aztán pedig majd csak lesz velünk valami valahogy.

— Isten dicsőségére! — Zsuzsa mama mondta ezt, mégpedig olyan hanglejtéssel, ami az ő szájából egyértelmű volt az ámen-nel. Jóváhagyó beleegyezést, édes tetszést jelentett.

Az öreg Julcsi mama már egészen más lelkülettel szemlélődött az állványok között. Beleavatkozott a tervbe, a munkába és kéretlenül is belenyúlt a meszelők világába.

— Jó lenne azt a néhány rózsát otthagyni a mennyezetten, — s rámutatott a betegszínű boltozaton pár gránátalma-formájú rózsza-stilizációra. — Megszoktuk már őket és hiányoznának.

A ficomántos festősegéd mindenütt ott volt, ahol bánat vagy móka morzsolódott. Ezúttal is felhorkant és színlelt művészi sértődöttséggel szólt le a mélybe:

— Kedves mamám, miféle rózsákról beszél?

— Azokról, kedves fiam, amiket éppen most gazol be. Azok velünk öregedtek meg, így hát kár a szépséges virágszálakért. Sajnáljuk azokat, mert szépek és híresek, mert mindenki tudja, hogy tizenkettő van belőlük a tövisi templomban.

A segéd nagy hévvel szétnézett a füstös, korros boltozaton, a művészet megkívánta távolságból felbecsülte a fakó színeket, aztán lekukkantott az állványok erdejéből s kis híja, hogy rá nem hullajtotta Julcsi nénire a szappanos létől csurgó hatalmas meszelőt.

— Ugyan, ugyan, kedves mamám, mit ér egy rózsza, ha füstös és ráadásul öreg is! — Ennél többet nem is szólt, hanem annál mérgesebben rontott neki a rózsáknak.

— Voltak! Nincsenek! — robbant ki a lelkéből a szörnyű válasz és nagy mérgesen elszappanosította a falfelületet. — Különben is színes hagymák voltak azok, nem rózsák.

Julcsi néni mélyen megbotráncozott. Ő már nem értette a mókát és a tréfát. Az ő házacskájában már csak a rózsafüzéren, ezen a zörgő kis csontgombseregen járta a beszéd. Minden más szöveg káromlás volt az élet nagy könyvében. A festősegéd viszont pattanó labda volt még, aki játéokra ingerelt és vidított. Munkájával is tréfálkozott. Akkora ingamozgást végzett a szappanleves meszelővel, mint a repülőgépeket kutató fénycsóvák a borús égen.

Julcsi néni pedig közben könnyes szemmel sajnálkozott a tizenkét rózsán, de nem jajdult fel. Az öregeknek „hallgass” a nevük, csitítgatta megbántott önérzetét és szó nélkül hazatipegett. Az út keserves volt neki. Szomorúnak és kifosztottnak látta a földet, mert a tövisfalvai templom boltozata szegényebb lett tizenkét rózsával. Hogy szebb kerül helyükre, az őt nem vigasztalta, mert micsoda vigasz az, hogy holtunk után más nyujtózódik az ágyunkban.

A vig festősegéd fogalommá vált. Jóképű, füttyös, mókás fiú volt, aki két meszelővel a kezében nyugodtan nézett sapkája alól a bizonytalan messzi jövőbe, mert a nyúl volt az ideálja.

— Nekem nyúl-hitem van! — szokta mondogatni.

A cifra vallomásra egyesek nagyot néztek, mások azonban utána iramodtak a nyúlnak és kivallatták a festősegédet.

— Miféle vallás az?

— Az a legistenibb. Lám, a nyúlnak nincsen a szőrénél több vagyona és mégsem akasztja fel magát a kukoricásban, pedig őt puskával is üldözi az ördög.

Az emberek megindultak ezen a bizakodó világnézeten. És szívesen hordták az ebédet nemcsak neki, hanem a mesternek is és a kis Szalajtó inasnak is. Ezek hárman minden reggel, délben és este az iskolába vonultak, hogy elfogyasszák a sorkosz-

tot. Mert nem zsidószalonnát fogyasztgattak ám ők, hanem főtt ételt.

— A hagymát meghagyjuk dugványnak! — mondogatták.

Nem is volt szükség ilyen sovány mellékletre a kenyérhez, mert az emberek nagy bedencékben és szatyrokban hordták a jobbnál-jobb falatokat. A Cseppentőék ebédjét a kis Cseppentő Ilonka szállította le a hegytetőről, Cseppentő Mártonka társaságában. A munka nagyobbik részét természetesen ő vállalta, magabizó nagy hősiességgel. Nekifeküdt az ételhordónak és cipelte rendületlenül.

— Sok szépet fogunk látni! — biztatgatta a kis Mártonkát, aki szinte csak gibicelt a szállításnál. A kényesebb falatokat vitte: a tésztát meg a szép fehér kenyeret.

Amíg Ilonka asztalt terített az iskolában, azalatt a kis Cseppentő Mártonka besurrant a templomba körültekinteni. Nagy, magas állványok meredtek a mennye felé. Ő azt hitte, hogy egészen odáig érnek. Az állványok és a lépcsők egyszer csak hívni kezdték a kis legényt. Kíváncsi lett a meszelőkre, meg arra is gondolt, hogy fentről majd lenéz és betekint a nagy festékes hordók feneketlen mélységébe.

— Milyen magas és mély itt minden! — csodálkozott.

Mártonka egyideig óvatosan álldogált és jóviselettel igyekezett megszerezni az engedélyt a magasabb helyre. Aztán felkúszott lassan jó magasra és rálépett a festékes állvány legmagasabb deszkájára.

Utána megindult lefelé. Lassan, hogy mindent lásson és megjegyezzen. Ide is benézett, oda is bekukkintott, míg egyszer csak elveszett előtte a világ és zuhanni kezdett.

Egyszerre nagy kiabálás robbant be az iskola ebédelő csendjébe. Az emberek a templomba sza-

ladtak, és segítségért kiabáltak. A mester gyorsan lecsapta a kanalat s rohant szintén oda. A ficomántos festősegéd utána!

Csak a kis inaska nem zavartatta magát. Tovább ebédelt. Ami megmaradt, azt mind elköltötte.

Amikor a mester a templomba ért, a zavar már csendesülőben volt. Az emberek fellélekeztek és örvendő pillantást küldtek az ég felé:

— Hála Istennek, nem történt semmi baj! Szegény Mártonka! No de majd megmossa az édesanyja!

Mártonka pedig állt és rítt a hatalmas festékeskád mellett, amelyből éppen az előbb mentette ki két áldott kéz, mert hogy-hogynem, beleesett a zöld festékbe, de egészen, még az arcocskája is kapott bőven a színes zöld levestől. Mártonka szégyenkezve hápogott és csurgatta magáról az ömlő festővért. Két kezét messze eltartotta magától, mintha nem is az övé lenne. Fejét a nyakába húzta s közben nagyokat pislogott, nehogy összeragadjon megzöldült két kis szempillája.

— No, kis öcsém, te ugyan alaposan be vagy alapozva! — hahotázott a ficomántos festősegéd és megmarkolta a legénykét. — Gyere csak, hadd facsarjalak ki. De csak festéket eressz magadból, mást nem!

A tömeg nevetett.

Mártonka elsóhajtotta magát: — Ilonka! — A kisleánya a mesebeli anyácskák jóságával törölte le a köténykéje sarkával Mártonka arcát, hogy szebb szemmel lássa a világot. Aztán vigasztalni kezdte:

— Egyszer én is beleestem a meszes gödörbe.

A két kis testvér ezzel egymás között elintézte, az affért s Mártonkába visszatért a nyugalom. De még megkérdezte:

— És kikaptál, Ilonka?

— Dehogy!

— Akkor jó.

Megoldódott az élet egyik kis tragédiája, miután már nem fenyegetett a bot. Igen, az a bot! Nagy mumus ám! Kicsiknek és nagyoknak egyaránt!

A festőseged természetesen még nem hagyta ennyiben az esetet.

— Hogy hívnak, kisöreg?

— Cseppentő Mártonka vagyok! — szégyenkezett a kisember.

— No, kis Cseppem, alaposan be vagy mártva.

Nagy hahota támadt erre. Csak Ilonka volt kivétel. Nem nevetett. Azon röstelkedett, hogy mit szólnak majd a dologhoz otthon. Tisztán kapta testvérét kísérőnek és most halványzölden viszi haza a szülőkhöz.

— Kis öcsém! Csapj fel festőnek! — kiáltott rá Marcikára a segéd. Az ilyenből lesz a jó mester, aki testestül-lelekestül belefekszik a dologba!

Májusban Igaz József megjelent Pál tisztelendő előtt és hivatalosan is jelentette, hogy Szent Péter és Pál ünnepére készen lesz a templom.

— Készülődjünk és fejezzük be Isten áldása mellett azt, amit jóakarattal elkezdtünk.

A következő vasárnap kihirdette Pál, hogy levél érkezett a Püspök úrtól, s nyilvánosan fel is olvasta. A levél szerint a Főpásztor örömmel értesült arról, hogy a tövisfalvai templom kívül-belül megújodik. Az egyházközség örömeiben ő is osztozkodni óhajt, ezért június 28-ára Tövisre érkezik. Aznap megáldja a templomot, másnap pedig a hívősereg jelenlétében pappá szenteli Timóteuszt.

A szentmiséről hazatérők azonnal széthordták a hírt a községben. Cifra nem volt a templomban. Az újságot a felesége vitte haza.

— Ne mondd már?! — hökkent meg Cifra.

— De biz így igaz az, ahogy mondom! — erősödött az asszony.

Egyelőre nem került több mondanivalójuk. Mindketten nagyot hallgattak. Szükség is volt egy

alapos gondolat-igazításra, mert a püspök közlése teljesen megváltoztatta a tövisfalvai helyzetet. A püspök nem volt sem ellenség, sem ellenfél. Így mindenki úgy érezte, hogy érkezésére el kell ásní minden csatabárdot, mégpedig jó mélyre a földbe. Nincs helye többé semmiféle harcnak és acsarkodásnak. Különben is szelídülőben volt már minden. Az ilyen jó hírre még inkább meg kell fésülni a borzas lelkeket. Ne durcáskodjék és ne gáncsokodjék többé senki sem!

Cifra határozott: felszámol minden viszályt. Elment a kert végébe. Lassú baktatással kullogott fel a lejtős réten, majd a mezsgyén álló öreg vadkörtefa alatt megállott és lenézett a falura. A Rajta-patak felé fordult és megfürdette a lelkét a tiszta vízben. A vízi világ egy pikkelyes paripája hátára vette a beteg fekete lelket és megúsztotta párszor a tiszta mélységben, aztán partra tette. Cifra kifacsarta ázott lelkét és ráakasztotta a vadkörtefára.

— Száradj meg lelkem! — könyörgött maga elé.

Aztán elővette gyufaskatulyáját és egy szál gyufát gyújtott. Pár pillanatig égett-lobogott kezében a gyufaszál.

— Felgyujtom a malmot! Pusztuljon még a gondolata is!

Láthatatlan tűz keletkezett. Recsegett-ropogott a malom-világ. A lánggal lobogó kerekre sisseregve kunkorodtak rá a zsírosan égő szíjak. A tárt szájú garatokból sötét szellemek ugráltak ki és átkozódó vad táncba kezdtek. Láruk alatt futkosó égő patkányok surrantak lyuktól-lyukig s nem tudtak a föld alá menekülni. A gépházban villogó szemmel rohant csaptól-csapig, csavartól-csavarig az Ördög. Mindenképen meg akarta indítani a gyűlölködés nagy fekete masináját. Nagy átkok között sikerült is. Az áttüzesedett gép forgásba lendült és magával rántotta az égő épületet. A nagy ősmindenség foroghatott így a rend és élet megteremtése

előtt. Szörnyű kavarodás támadt, majd egyszerre felrobbant az égő láva és megcsendesedett minden a Rajta-patak hullámaiban.

Tiszta levegőjű csend lett.

Cifra nagyot lélekzett. Úgy érezte, hogy a nagy lángok felett tisztára száradt a lelke. Ezzel aztán megtörtént a nagy felszámolás. Titkon, vasárnap délután. Csak a vadkörtefa volt a tanú. Senki más nem látta a befelé hulló száraz könnyeket. Senki nem mutogatott a mellverő bűnbánóra. Cifra ezért valami kis megnyugvást is érzett gőgös lelkében, mert hej, nagy dolog is az a „visszakozz!”. Nehéz út a visszatérés, a megtérés. Itt a magános körtefa alatt nem restelte ezt a fordulatot. — Elég volt a vizsálkodásból! — állapította meg — jöjjön most már a béke! — Az egész vonalon fel fogja számolni a Cifra-párt frontját, azon a részen is, ahol a Bosszú volt a zászlóaljparancsnok és ott is, ahol a Gőg ágaskodott.

— Béküljünk meg! — Ezt már hangosan mondta és otthon, a délutáni nagy töprengés és magános ballagás gyümölcseképen. Úgy mondta, hogy az aszszony is megértse. Meg az asztal is, amely öt éven keresztül viharzott együtt Cifrával, mert bizony sokszor vert rá az öklével, mikorunként nagyon mérges volt. Olyankor az asztal is harcolt, remegett, ropogott. Most Cifra új harangot kongatott és a harang így szólt: Bé-kül-jünk meg! — Bé-kül-jünk meg!

Szép szavak. Nyomukban elmenekültek a sötétség denevérei és valahonnan kelet felől felkelt a nap. Rózsapiros lesz az arca annak, aki a harangkötelet húzza. Cifra szívvel-lélekkel rákapaszkodott erre az égigérő arany-ezüst kötélre, hogy ráharangozza a békés boldogságot a Rajta-partra és a Cifra-pártra.

— Okosan teszed — mondta Cifráné.

Cifra megfordult és szótlanul nézett a feleségére. Keserű, gúnyos mosoly ráncolódott szája szé-

lére. Két kezét nadrágzszebe mellé hullajtotta. Az elerőtlenedett ember gesztusa ez, amelyet akkor használ, amikor maga sem tudja, hogy mitévő legyen, milyen irányt vegyen. Ebben a két-ajtó-közi állapotban szakadt fel belőle a panasz:

— Elég későn jöttél rá erre!

Az asszony körül megfordult a világ, mint a gyermek körül, aki tízszer-hússzor körbeszaladt és aztán hirtelen megállítják. Kábultan vágott vissza:

— Mi ütött beléd?

— Nem fontos, hogy mi ütött belém, — indulatoskodott Cifra — inkább arra felelj, miért nem fékeztél meg előbb?

— Hja, a kalap a férfi fején van!

— De a fésűt az asszonyok markolják! Ha okos asszony lettél volna, akkor megfésülgetted volna a fejemet meg a lelkemet. De nem tetted, e helyett tovább ringattad bennem a vizsályt, hogy el ne tudjon aludni bennem a méreg. Látszik, hogy nem ringattál sohasem bölcsőt.

— Na, csak hagyjuk azokat a bölcsőket! — mondta az asszony — a te haragod nem férne el benne.

— Na, te sem tartod éppen virágcserepben vagy gyűszűben.

— Az lehet, de csak bolond ember fekszik a gőzmozdony elé.

— Asszony, jegyezd meg, hogy a mozdonyokat kis csavarintással, pár centis húzással indítják és fékezik. A lokomotívot nem kell sem tolni, sem húzni, csak tudni kell kezelni, vezetni. Még duruzsolni sem kell, sem morogni vagy dühöngeni, mindössze két nyugodt ujja van szükség meg hidegvérre.

— Hagyjuk csak a hidegvért. — Úgy mondta ezt az asszony, mint aki a maga részéről ezzel lezárta a pörlekedést. — Nem is lehet hidegvérről beszélni és közben veszekedve pőfogni.

Szétszakadtak. Más és más sarokba húzódtak.

Csöndesebb csörgedezéssel folydogált bennük a vér s így aztán a gondolkozás kerekei is nyugodtabban foroghattak. Ilyenkor születik az ember agyában a szebbik liszt: a szép szó és a jó tett. Ez történt Cifránéval is.

— Talán vihetnék majd egy kis járulékot a szentelési ebédre: csirkét, tojást, vaját, tejfelt — mondta a nagy csend derekán.

— Okosan teszed!

— Na, hála Istennek, most aztán kvittek vagyunk. Néha te is okos vagy, néha én is.

— Csakhogy te is és én is eső után vesszük fel a köpönyeget.

— Nem baj, fontos, hogy kisüssön a nap. Az áldott nap alatt mindenki és minden boldogra szárad.

A vízből kiúszott két lélek így tollázkodott az alkonyati csendben. Megbékélten és megtisztultan pihentették meg szívüket és a fejüket. Cifra bele is fáradt a délutáni lelki viharba. Kimerülten simogatta meg barázdás homlokát s ezzel felgereblyézte az öreg harci porondon a viszálykodás utolsó lábnyomát is.

Cifráéknál a dolog tehát szárazra éret.

De mi volt a helyzet Mirháéknál?

Mirha gondos gazda volt. Templomba indulás előtt mindig szétnézett az istállóban, hogy rendben marad-e hátra a jószág. Olyan gazda-szokás volt ez nála, hogy akár szertartásnak is beillett a parasztportán. Nyugodtan akart ülni Isten házában. A templomból hazatérve ismét egyenesen az istállóba ment, hogy megnézze, nincsen-e valami baj a vagyona körül. Hogy mennyire rendkívüli volt a vasárnapi püspöki híradás, azt az mutatta, hogy Mirhát ezúttal nem izgatta a jószág, nem érdekelte az istálló, a templomból hazatérve egyenesen lakásába sietett. Nem ujjongott, nem lelkendezett, legalább is nem észrevehetően, hanem magához húzta a kis unokáját és szemébe lehellte nagy vágyát: — Kérd meg

a tisztelendő urat, hogy te ministrálhass majd a templomszentelésen!

Ennyi volt, ami kikíváncozott belőle. Minden mást magába fojtott. Nem vitázott, nem bizonyíthatott, nem kárhoztatott és nem okolt senkit semmiért. Nyugalommal szorongatta pipáját és a dohány mellé belenyomkodta a percekét, hogy múljanak és teljenek. Mert már látni akarta mielőbb az újjáéledt templomot és látni kívánta a püspököt, aki egy hosszú viszály végére áldást vet.

*

A messzi távolból két vándor érkezik a szemünk elé. Egy férfi meg egy asszony.

Ki ez a két ismeretlen?

A szegénység és névtelenség menyasszonya és vőlegénye. Az asszony fekete fejkendőbe kötötte fejét, a férfi pedig homlokára húzta kalapját. Elsötétült arcukról nem lehet semmit sem leolvasni, ajkukat pedig szótlanná és némává lakatolta valami öregítő bánat.

Honnan kerültek a Tövisfalvára vezető országútra?

A vonat hullajtotta el őket egy kicsike állomáson. Nem járt nekik sípoló tiszteletadás. Szótlanul léptek rá az ismeretlen földre. Nem köszöntötte őket senki sem és ők sem köszöntek senkinek. Úgy szállingóztak ide, mint a szélhordta sárga őszi falevelek. Elindultak és most váratlanul megérkeztek.

Az asszony egyszerű sápadt levél volt az élet fáján. Olyan, amilyen millió és millió van. Nem tarka, nem csipkés, nem cifra. Szürke lap az élet könyvében, amelyen nincsen sem dísz, sem illusztráció. Ugyan ki figyel fel az ilyen színtelen oldalra? Az ilyen lap egyszerűen összekerül egy másik lappal és attólfogva egymásmellett maradnak.

Ha hallaná az asszonyka ezeket a szavakat, bizonyosan elfordítaná az arcát és behúnyná a szemét, nehogy kibuggyanjon valami a legnagyobb

mélyiségből. Volna oka a könnyezésre, mert a szürke lapok között is ők a legszürkébbek. Összekerültek ők is, mint mások, de valahogy nem lapultak jól össze. Nem passzoltak egymáshoz. Időközönként a nehéz, sivár szél szétfújdosta őket, néha rövidebb időre, néha hosszabbra is. Aztán valahogy ismét összesodródtak, de mindig porosan és mindig megviselten, mert az idő nagy gonosztevő, még a Kolosszeum köveit is megbontja, hát még két papírlapot.

Ki vagy mi volt az oka annak, hogy rosszul éltek?

Talán a láthatatlan kézből jövő szél? Az emberek szeme szerint a férfiúban volt a hiba. — Gyenge tészta a Pista! — szokták mondogatni a szomszédok, akik minden gyarlóságot láttak, ami egy szegény házban összesűrűsödhetik. Bizony még a moha is nyomorult volt azon a háztetőn, ahol Pista volt a gazda. Nem is tekintette senki sem gazdának, hanem csak léha hátramozdítónak, akinek voltak ugyan néhanapján tervei, de nem volt munkakedve és így a tervek csak álmok maradtak újra meg újra.

Pista nem tudott örülni sem a kicsiny házacskájának, sem tenyérnyi udvarának, melyben pedig ő lett volna a gazda. Igaz, nem is volt minek örülni, mert jószág nem élénkitette az udvart, a fű pedig csak a réten dísz. Otthon gaz a neve, különösen akkor, ha a küszöb és a kisajtó körül okvetetlenkedik. Nem szeretett birkózni sem fűszállal, sem kaszával. — Lesz, ahogy lesz! — volt a jelszava, s ivott, kártyázott, aztán aludt nagyokat. Az ébredés persze mindig keserű volt, mert a mihaszna embert a lelkiismerete költi fel. A lelkiismeret pedig őszinte és igaz lakó, mindent kikiált az ajtón és mindent bekiált az ablakon. Ilyenkor szeretne volna befogni a fülét, nehogy meghallja a lélek szomorú rongyrazását, de nem használt semmit, mert a lélek szava bennünk születik és bennünk lakozik.

Ilyen benső jajdulások és bánkódások idején kiment a rogyadozó félszerbe és megkereste a kötelet, hogy felakassza magát. Egyszer aztán nagyon megfeszült a kötél és az ördög majdnem lenyúlt a lelkéért.

Mióta volt ilyen sorsverte rossz lélek?

Isten a tudója. Már gyermekkorában görbék voltak az utai s ha történetesen egyenes útra tereltek is, arra is görbe sorokat írt. Már gyermekkorában megszokta a kötelet. Igaz, hogy akkor még a lábára hurkolták, hogy az ágy lábához kössék vele.

— Te szerencsétlen! — mondta ilyenkor az édesanyja — tebeléd valaki belekontárkodott, mert nem vagy olyan, mint a többi rendes ember.

Élete deléig nem volt kibírható ember.

Akit házas társul vett, azt csak használta, de nem oltalmazta. Nem volt áldást jelentő, oltalmazó karó a rózsató mellett. Ellenkezőleg: súlyos és nyomasztó csapás volt az asszonyra, aki bizony nagyon sokat sírdogált férje léha élete miatt. Úgyszólván sirásból és tűrésből élt meg abból, amit saját kezével keresett a padlókon, a falakon, a mosóteknőben meg a vasalódeszkán.

Egyszer aztán megváltozott a férfi.

Előbb azonban nagy vihar vonult el a szegény házacska három ázott madára felett.

Augusztusvégi meleg alkonyat borult a falura. Az emberek fáradtan szöszmötöltek a ház körül, hogy bebiztosítsák magukat és nyugodtan hajthassák le fejüket a jó lelkiismeret párnájára. A levegőben érezni lehetett az érő határ millió gyümölcsének illatát. A láthatatlan földoltár fölött imádkozó csillagok ontották magukból a fényt. A munka fáradt papjai lehajtott fejjel kértek áldást magukra és családjukra. A gyermekek, ezek a kis munkás-ministránsok sorban-rendre visszahúzódtak ágyacskáikhoz, hogy a földre hullva az égre imádkozzák a lélek vallomását: Deo gratias!

Az egyik házikóban a kisajtóban ült egy tízéves legényke. Úgy guggolt a porban, mint valami szürke kis veréb. Rövidnadrágos lábacskaait magához húzta s ráhajtotta fáradt fejecskéjét két térdkalácsára. Néha felkapta a fejét és belekutatott a sötétülő messzeségbe. Sokért nem adta volna, ha végre valahára befordult volna az utcácskájukba az édesapja.

— Nem jön már haza, — magyarázta édesanyjának — már egészen sötét van.

— Feküdj le, kis fiam!

— Ó, még nem vagyok álmos, még egyszer megpróbálom, hátha most ki tudom várni édesapámat.

Ült, aludt, pillogott, kutatott, míg egyszer aztán majdnem rálépett két bizonytalan nagy láb az ő árva két kis lábára.

— Megjött! Része! — suttogta édesanyja felé s gyorsan becsapta az ajtót. Pár pillanat múlva együtt volt a család, de micsoda szomorú állapotban!

A családi háború hamar kitört, mert az asszony ezúttal talán ezredszer mondta el, hogy nincsen olyan boldogtalan, szomorú fészek, mint az övék.

— Ne kelepelj! — ez volt a férfi viharindító szava rendesen. — Nem bírom a kelepelést!

— Hja, nem is tűrheted szívesen, mert üres kézzel, üres zsebbel érkezel.

A kisgyerek a sarokban pihegett s nézte ezt a szomorú színházat, amikor egy férfi meg egy asszony öli-töri a földi élet legszebb értékét, a családi békét. Két kis tenyerébe hajtotta fejét és behúnyt szemmel azon töprengett a csendesebb pillanatokban, miért olyan furcsa az ember, hogy „haza” jár veszekedni, mikor pedig a bajt és szemetet „ki” szoktuk vinni a házból a messzi távolba.

Amikor már túljutott a vihar a csúcsponton, egyideig együtt sírdogált édesanyjával, aztán elaludt. Az időközi viharos fellángolások már nem bolygatták kis szívét. Egyszer aztán nagyot csattant az ajtó,

mire egyedülmaradt édesanyja csak annyit mondott: — Eridj Júdás éjtszakai útjára!

Nagysokára megszólalt a kislegény:

— Hová ment édesapám?

— Ahová Júdás — mondta édesanyja fojtott, indulatos keserőséggel.

Pár percig néma csendben voltak, míg a szív vissza nem zökkent a rendes kerékvágásba, aztán felállott az asszony és ágyat vetett. Nagyokat csapott a keshedt párnákra, miközben titkon az ablak felé vetett néhány sötét pillantást. A gyermek viszont az ajtót vette célba. Valami üzte-hajtotta ki az apja után. Amikor kisurrant a szobából, egész bátorsággal nekivetette magát az éjtszakai sötétségnek és a riasztó csendnek.

— Édesapám! — Suttogó kiáltását elnyelte a csend.

Megismételte jajgató sóhaját, de nagyon messze lehetett ahhoz a ponthoz, ahova szíve óhaját küldte. Maga elé nyujtotta hát két sovány karját és legyező-ágú ujjacskáival tapogatódzott előre az udvaron. Nem félt, de úgy érezte, hogy hős, mint azok, akik éjtszaka mennek járőrségre faluszéli erdőbe. Fojtott, ismételt kiáltozása megzavarta az álmok kis birodalmát. Egy tyúk megriasztotta a társát s az lerepült a kis kopott eperfáról. Ettől aztán megijedt a macska s úgy surrant el a ház vége felé, hogy közben neki-szaladt a kislegénynek.

— Édesapám! Édesanyám! — A visitástól ő maga is megijedt, szinte gyökeret vert a lába. Nem volt ereje tovább menni. Nem csoda, hiszen a felnőttnek is nagy feladat, ha jó irányt akar fogni, annál nagyobb ez egy kisgyermeknek, aki magában áll éjnek idején az udvar közepén.

— Jaj, Istenem! — A felsírt panasztól új erőre kapott akarata s tétova léptekkel futkározott fától a kútig, kúttól az istállóig. Botladozva botorkált meztelen lábacskáival az udvar rögein, közben meg-

megállt és hallgatódzott. Egy ilyen elcsendesült pillanatban valami roppanást hallott. A félszer felé rohant, mert onnan hallatszott a hang. Amikor a kis tákolmányhoz érkezett, nagy zuhanás robbant fel a kis félszerben, majd utána nyomban felszakadt egy ijesztő nyögés. A kis fiúcska a zaj felé meresztette szemét, és rémülettel látta, hogy valaki lebeg a sötétben.

— Édesapám! Olyat ordított, hogy a gyermek szavára felébredtek talán az összes ördögök és az összes angyalok, aztán oda rohant, ahol a sötét jelenés lebegett. Apjába ütközött, aki önmagával viaskodott egy kötélén. Szegény gyermek azonnal megértette, mi történt s tudta azt is, hogy ő az egyetlen segítség ebben a válságos pillanatban. Gyorsan átölelte az édesapja két küszködő lábát és ordítva emelte.

— Itt vagyok, édes apukám. Hogy segítek?

Csak hörgés volt a válasz. Pedig de sokat ért volna szegény kisgyermeknek egy félmondatnyi hang is! De hiába. Erre a kis ember-szalma összeszedte minden erejét, összekaparta a kis agyának minden képességét. Látván, hogy nem bírja két karjában tartani az édesapja testét, gyorsan a földre feküdt, két lábacska és két karja segítségével magasra ívelte hátát és odatartotta gyöngé gerincét édesapja két lába alá állványnak.

— Édesapám kedves, csak lépjen rám bátran! — jajgatott iszonyatos kétségbeeséssel. — Ne féljen! Elbírom én és majd tartom, nehogy megfájduljon a nyaka!

A biztató bátorítás úgy bukkott ki szegényke tüdejéből, mint valami tűzpiros láng egy robbanó kazánból. És a lihegő gyermek-legényke hátán egyszerűen megszilárdult két mezítlábas talp. A súly nagy volt. A gyermek igen nyögött, aztán hatalmasat markolt az akarásból, rátenyerelt az anyaföldre és tartotta a lógó embert, hogy az felnyúlhasson a magasba valami gerenda után.

Sikerült. A gerenda is segített valamit, de sokat tartott a kis gerinc is. Az izmocskák azonban nagyon gyengék voltak és a kevéske erő fogyni kezdett. Ilyenkor hanggal segít magán az ember. Ő is így tett. Segítségért kiáltott. Tele torokkal vitotta:

— Anyukám! Anyukám! Bajban vagyok! Tessék szaladni.

Egyszer aztán nagy szakadással megcsuklott a hang és úgy tetszett, hogy meghajlott az életmentő kis híd. A legényke csakugyan megingott, mert az egyik kezével felnyúlt az édesapja felé:

— Édesapám, itt van a kiskésem. De nem tudom kinyitni! — ordította zokogva — jaj, tessék gyorsan elvenni tőlem és kinyitni!

Az édesapa iszonyú nyögéssel és fuldoklással válaszolt. A szavait nem lehetett megérteni, de e nélkül is világos volt a helyzet: a kezek nem értek össze, mert a gyermek a földre támaszkodott, az édesapa viszont az égbe kapaszkodott.

A velőkig ható sírás és kiabálás benyomult a szobába s az asszony sietve szaladt a baj felé. Sejtette, hogy merre kell mennie, mert évek óta kerülgette a férje a félszerben lévő gerendán a kötelet, és így tudta, mit kell tennie. Azt persze nem gondolta, hogy egy percnyi késés is már tragédiát jelenthet.

Egy perc múlva aztán kitűnt, hogy az ördög elvesztette a játszmat: a gyermek megmentette édesapját.

Amikor az asszony nagykeservesen elvágta a kötelet, mindhárman lerogytak a szalmára. Egy-másra omlott az elerőtlenedett és félájult apa, az anya és a gyermek. A hörgések, nyögések és sóhajok éppúgy ölelték egymást, mint az összetekeredett lihegő testek. Az édesanya a gyermekét kereste ölelő karjaival, a legényke pedig szerencsétlen édesapja után nyujtogatta kimerült két kezét.

— Édesapám kedves, ugye nem fáj semmije?

— Ez volt az első kérdése a gyermeknek. Aztán nyomban édesanyja után sopánkodott: — Anyukám, nem vágta meg magát?

— Nem!

— Nincs semmi bajom!

A megrettent szívek megnyugodtak és a meggyötört tüdőbe lassankint betódult a friss levegő. Ez kijózanítja az embert. A három szerencsétlennel is így volt. Gondolkozni kezdtek. Legelsőnek az asszony szólalt meg:

— Miért tetted ezt?

Igen, ez a „miért?” szokott elsőnek előbújni, ha valami történik.

A férfi azonban nem válaszolt. Nyelt egy keserveset, aztán másik oldalára bukott.

Az asszony beszaladt gyorsan egy kis világosságért. A gyermek és az apa kettesben maradtak. Egy pillanatig csendben lihegtek, aztán a gyermek odakúszott édesapjához és átölelve a nyakát, gyöngéden homlokon csókolta. Az apa nem szólt semmit. Ez a legénykét elkeserítette, s ezért panaszosra fordult a nyelve:

— Miért tette ezt édesapám? Hiszen ezzel minket tett volna tönkre!

— A gonoszságomat akartam felakasztani magamban.

— Apám kedves, máskor ne tessék ilyet tenni, mert ilyenkor a Gonoszság akasztja fel az embert.

Többet nem vallhattak egymásnak; mert a következő pillanatban fény érkezett a szomorú csataterre. Az asszony remegve tartotta maga elé az olajmécses.

A fény új helyzetet teremtett. Elűzte a Sötétséget és boldoggá tette a szerencsétleneket. Örültek egymásnak és örültek az Életnek. Ez azonban már nem a „rég élet” volt...

Pár nap múlva az édesapja elé állott a legényke és azt mondta:

— Édesapám! Édesanyám becsomagolta a holmimat. Indulnom kell, mert kezdődik a gimnáziumban a tanítás. Tessék szíves lenni lelakatozni a ládám.

— Fiam! nincsen nekem annyi pénzem sem, hogy egy lakatot vegyek az utadhoz. Hát hova gondol a te anyád? Miből fizetünk majd érted? Nagyon szegények vagyunk mi!

— Keresztapám küldött lakatot is.

István remegő kézzel nyúlt a ládához. Ahogy odahajolt, egy ember jutott eszébe, aki tíz évvel ezelőtt gyermeke fölé hajolt és megcsókolta — parancsszóra. A csók akkor parancsból született, de a lakat már szeretetből. Vajjon mi minden történt a csóktól a lakatig vezető rövidke úton? Ezekon a kis utakon az emberi jóság és a keresztény szeretet üli lakodalmát.

A láda fedele lezárult és eltemetett egy kötelet. A legényke a láda fenekére rejtette, nehogy még egyszer édesapja kezébe kerüljön. Aztán nagyot kattan a lakat és új élet kezdődött egy kicsike házikó eresze alatt.

Az asszony nem kutatta, hogy mi is történt igazában: vajjon a férje hagyta-e el a gonoszságot vagy pedig a gonoszság őt. Örült, hogy férje jórahajló lett és hogy nem a hatodik határba jár már dolgozni. Anika és a férje ettőlfogva végleg egymás mellé hullottak, türelmes megértéssel húzták a közös ígát, örvendtek az öregedő nyárnak és a fiuknak.

Ki volt ez a fiú?

Egy kis zöld sziget a sivatagban, egy kis cserépvirág a bajjal és jajjal tömött otthonban, egy szem kockacukor az élet feketekávéjában. Olyan istenadta drága jó gyerek, akit akár Adeodátusznak is nevezhettek volna a keresztségben, de mégsem erre a névre keresztelték, hanem Timóteusznak.

Ilyen volt az a családi fészek, amelyben Timóteusz felnőtt. Legalábbis test szerint, mert lélek szerint másnak a gondozásában nőtt fel. Pál tenyerén,

aki csillagnak tekintette a gyermeket és a magasba emelte, hogy fény legyen a sötétségben.

Pál Isten dicsőségét kereste a gyermekben. Istennek nevelte, de egy kicsit magának is. Azt akarta, hogy véges életének folytatása legyen. Életét alapzatnak szánta Timóteusz lába alá, mert mindig ketten tesznek ki egy egészet: az egyik, aki a földön van és a másik, aki a föld felett; az egyik, aki gyűjt és a másik, aki valóra váltja a kísérletek eredményét; az egyik, aki zökkenőkben kitapossa az utat és a másik, aki a kitaposott lábnyomokon haladva, diadalt arat. Pál ilyen bűvös lépcső, hívogató hágcsó akart lenni Timóteusz lába alatt, mégpedig nemcsak életében, hanem halála után is. Ezért akart visszamaradni Timóteuszban.

Hogyan?

Az ember addig él, amíg emlegetik. Menjen valaki akármilyen messzire vagy jusson akár a föld alá is, ha van, aki rágondol és emlegeti a nevét, akkor tovább él. Ha valaki tovább szövögeti életem szőnyegét, ha valaki tovább folytatja abbamaradt mesémet vagy megakadt imámat, ha valaki megőrzi szavaimat vagy ápolja és táplálja eszméimet, ha tovább lobogtatja színeimet, akkor halálom után is élek. Nem gyarló testem küzdelmeiben és életösztrőm vergődéseiben, nem is cipőimben és bűneimben, hanem szellemem fényességében, gondolataim építményében és szeretetem mindent megaranyozó nap-sütésében.

Isten úgy alkotta meg az embert, hogy a teste idővel elfárad és lemarad az úton. Árokba kerül. Elkopik a sok munkában és széthullik a sok rázásban és megpróbáltatásban. — Annyi baj legyen! — mondja ilyenkor az örökkévalóságra hivatott lélek — én tovább élek! — Igen, a lelkünk tovább él az Istennél, „énünk” pedig tovább él az emberek között. De mi lesz azzal a tarisznyával, amelyik a vállamon lógott itt a földön és amelyik jóban és rossz-

ban egyformán csapkodta oldalamat? Mert az ember tarisznás lény! Egy kis nyeregzsákot, egy kis hátizsákot, egy kis tarsolyt hordunk mindannyian és abba gyűjtjük aranyainkat és szavainkat, tapasztalatainkat és gondolatainkat, hitünket és cselekedeteinket. Mi lesz ezzel a kis tarisznával?

Hát, az árok szélén haldokló koldus a feje alá gyűri örök álomnak, a rohamra induló katona egy ágra akasztja bizonyágtevő tanúnak. Pál pap más megoldást keresett: át akarta adni egy lelkes, okos és buzgó fiúnak, aki majd féltő gonddal és komolysággal hordozza az oldalán és aki úgy dolgozik majd, mintha Pál is mindig vele, mellette és a háta mögött volna.

Ezt akarta Pál pap.

Anika és az ura megsejtették, hogy mit akar. Ezért bizonyos vonalig félreálltak, nehogy megzavarják az Úr országának vonalát. Megnyugvással vetették tudomásul, hogy gyermekük a nagyszünidő egyik részét Tövisfalván tölti.

— Jó helyen lesz! — szokta mondani Anika.

— A legjobb helyen! — szokott bólogatni a férje.

Ilyenkor aztán nagyon boldogok voltak. Pista azonban egy kissé kicsinynek érezte magát ebben a boldogságában, mert a bűnbánat bizony alázatosra aszalja az embert. De azért a kuckóban is boldog volt, — és ez az igazi boldogság egyik fővonása — mert Timóteusz nagy szeretettel vette körül. Mikor reverendás korában néha édesapja mellé ült, hogy megbeszéljen vele valamit vagy eltöltsenek kettesben pár percet, az apai szív olyankor a gyógyító vizek sugárzását érezte a lelkén. Meg is gyógyult! Teljesen kigyógyult fiatalabb éveit minden nyavalyájából. De vigyázott is magára!

Ilyen új ember érkezett a tövisfalvai plébánia elé. Nagyot sóhajtott a kisajtónál, aztán ránézett

feleségére, hogy azt engedje-e előre. Vajjon miért? Talán a tisztességes jogán.

— Istenem! — ujjongott fel Pál a minden örömek örök forrásához, amikor meglátta vendégeit — köszönöm, hogy ezt is megértük.

Néma mosoly volt a válasz. Sem Anika, sem Pista nem merték megtörni a csendet. Onkénytelenül is attól féltek, hogy nem mondanak ki a nagy perchez méltó szót.

— Anika, Pista, ugy-e nagyon hosszú volt az út idáig? — Pál ezzel csapolta meg az érzelmek öreg korsóját, s a két vándor lehajtotta a fejét. Aztán szép nyugalommal lehajoltak egy kéz fölé és egyenkint egymásután megcsókolták azt. És talán sokáig könyeztek volna a küszöbön, ha Pál beljebb nem húzza őket. Be az irodába, ahol Anikát leültette, Pistát pedig megölelte és ezzel feloldozta őt a régmúlt gyarlóságok kötelékei alól.

— Ne félj, Pista! Fiad kegyelmet talált az Istennél!

— Bárcsak én is! — sóhajtott lelke mélyéből.

— Jó az Isten!

Pista érezte ezt, de arról is meggyőződött, hogy ez az isteni jószág emberekben is ragyog. Ezért bocsánatot kért Páltól:

— Ne tessék haragudni azért, hogy annakidején a nyakára vittem a kisgyermekemet.

— Minden rendben van, — mondta Pál mosolyogva — mindössze csak az zavart meg annakidején, hogy nem volt ráírva a kis csomagra, hogy tulajdonképpen ki is hát a „feladó”.

Mosolyogtak. Aztán eltűntek az épületben.

Anika és Pista előtt kinyílt a tövisfalvai képeskönyv.

A címlapon a plébánia épülete állott a nagy diófával s a kert mélyén elterülő fenyvessel. A küszöbön Pál pap mosolygott. A konyha ablakában öregasszony arca kutató ki a tornácra. Volna a

képeskönyvnek még egy szereplője, de az egyelőre még nem látható. A hegyeken túl lakik, ott, ahol a nap kél és ahonnan a napsugarak nyujtózkodnak hajnalban. Anikáék éhes szemmel nézték a lakást. Eddig csak gondolatban jártak ide, most sorra rendre forogtak a lapok és ők is belekerültek. Igaz, csak szerény, surranó alakokként, de párnapos és pársoros szerepüket nem adták semmiért.

Timóteusz szobájában Anika beleeresztette ujjai hegyét a szenteltvíztartóba s magára harmatozott pár cseppet abból a tiszta folyadékból, amely gyermekét oltalmazta. Aztán az anyák gyöngédségével meg-símogatta ágyát.

— Bizonyára sokszor járt innen haza éjtszánkint.

— Valószínűleg, mert az ágyak sokszor emelkednek a magasba az éjtszakák csendjében és elröpítik az embert felejthetetlen tájakra.

Anika elérzékenyült: — Alig élt köztünk. Még hálni sem járt haza. Csak gyerekkorában vethettem neki ágyat.

— Az Úr útjára került fiatal korában, s ezen az úton hiányzanak az anyák, apák és testvérek, azon nem lobogtatnak himzett zsebkendőket a kedvesek.

— De legalább Veronika-kendőt nyujthattam volna neki néha, amikor szenvedett.

— Vigyáztunk rá, hogy kőbe ne üsse a lábát.

Anika felnézett Pálra és hálás tekintettel köszönte meg minden jóságát. A huszonöt év előtti pap jutott eszébe. A fiatal, derűs káplán. Akkor még jóval vékonyabb és simább arcú volt, rugalmasabb. A mostani Pál már sokkal kopottabb. Nem csoda, hiszen minden úttal kopik a kocsí. És mindig zörgőbb lesz és mindig bizonytalanabb a futásában, míg aztán egyszer ócskavasként árokba nem dobják.

Egyelőre azonban még nem az árok a célpont, hanem a konyha. Róza türelmetlen kíváncsisággal várta Anikát és Pistát.

— Sok a munka, elkél a segítség! — érvelt Róza.

Anika hamar meglelte a helyét Róza mellett, Pál viszont Pistával beszélgetett. Vajjon mit érzett ez, amikor egyedül maradt Pállal? Mit érezhet egy hányatott életű, viharos múltú, korosodó férfiú, amikor egy vele majdnem egykorú, őszülő papra néz, akiből sugárzik a tisztaság és a tisztesség? Bizonyára úgy néz föl rá, mint valami hegyre, melynek tetején Isten lakozik. Ez az erkölcsi és szellemi nagyság megbűvöli az embert és lehajtott fejjel vallani kezd. Őszintén és töredelmesen. Férfiasan és életgyónás-szerűen. Így tett Pista is. Megható volt, ahogy ez az összetört ember megemberelte magát és fiára hivatkozva, azt mondta:

— Ki akarom érdemelni, hogy szeressen a fiam meg az Isten és Anika.

— Szép vállalkozás ez tőled, Pista! Gyönyörű szép elhatározás! Légy hű hozzá!

Ha Anika ott lett volna, megnyugtatta volna Pált, mert Pista igazán derekasan rántotta ki önmagát a sárból. Hű és munkás férj lett, aki áldás volt a házban és kenyeret jelentett az asztalfiók számára. Anika mindig az maradt, ami volt: vaj. Puha, síma lélek. Csupa íz és jóillat.

Beszélgetés közben érdeklődéssel figyelte Pál Pista arcvonásait. Megviseltségükben is volt bennük valami finomság. Micsoda harc dülhatott valamikor ebben a férfiúban, amíg végre belekapaszkodott abba a gondolatba, hogy „jó fiúnak nem lehet rossz édesapja”. Pista megkapaszkodott és szárazra kúszott.

— Jó az Isten! — sóhajtott nagyot Pál. — Idővel mindent jóra fordít.

— Mindent — mondta Pista és behúnyta a szemét.

— Jóra fordult a te nagy emlékezetes látogatásod is. Köszönöm, hogy megleptél a fiaddal.

Pista kesernyés mosollyal válaszolt. Lenézett a földre, majd nagy szerényen ennyit mondott:

— Ezek szerint rendben volnánk. Én azt köszönöm, hogy elfogadta a fiamat, Plébános úr meg azért hálás, hogy ráerőszakoltam. No, de nem így van egészen, mert kettőnk között tulajdonképen az történt, hogy akit én megdobtam kővel, az kenyérrel dobott vissza. Tetszik emlékezni arra, hogy amikor indulatosan nagyot fújtam és lehullajtottam a gyermekemet az asztalra, azt mondtam, ha szereti ezt a gyermeket, akkor csókolja meg?

— Emlékszem — mondta Pál, s mozdulatlan tekintettel elnézett valamerre messzire.

— Hát én azt a csókot akarom megköszönni mostan és aztán ne nézzünk többet hátrafelé. Áldja meg az Isten azért a csókért. Bevallom, hogy sokat gondolkoztam azóta azon, hogy milyen nagy dolgot követeltem akkor én! Csókot követeltem egy paptól. Egészen fiatal káplántól, aki minden reggel Jézus Krisztus szent vérébe eresztette két ajkát és aki mindig csak keresztekét meg szentképeket csókolgatott. És a pap meghallgatott. Megcsókolta gyermekemet, akihez pedig semmi köze nem volt, és akit talán már a párnában is meg lehetett volna verni, mert hát milyen gyermek lehet az, akinek olyan apja volt, mint én.

— Pista, az a csók a csillagok rokona volt. Lebegett, fénylett, de nem melegített. Nem testben született, hanem a kereszten termett. Mi csak ilyen csókokkal dolgozunk. Ezek a csókok nincsenek rokonságban a vérrel, ezek a lélekben születnek és ott semmisülnek is meg.

— Hát én most ünnepélyesen kalapot emelek az ilyen tiszta világ előtt — mondta Pista, aztán hozzátette: — Legyenek áldottak a papok, akik azért árasztják el az embert csókkal, krizmával, olajjal, áldással, hogy diadalmaskodják benne ... rajta ... és általa ... az Isten.

— Hallgassa meg az Isten fohászodat, — mondta Pál — s hulljon mindjárt papfiadra.

Olyan szépek voltak ezek a szavak, hogy talán nem is a görbemultú Pista mondta őket, hanem az élet legfőbb Bírója, aki mindenütt ott van, mindent megvizsgál és mindent lemér. Igen, nyugodtan elfogadhatjuk, hogy Isten szolgálai minden széppel és minden jóval körülveszik és feldíszítik az embert: krizmával, fátyollal, mirtusszal, áldással, szenteltvízzel, tömjénnel, feloldással és tiszta homlokcsókkal, s mindezt csak azért teszik, hogy mindenki, minden körülmények között a jóság diadalmaskodjék.

— Látod Pista, — mondta Pál pillanatnyi benső birkózás után — a te fiad is ilyen ember lesz holnapután. S ha az én szívem meleget terjesztett ezen a világon, akkor a te fiad is áldás lesz rajta, mert olyan dalra tanítottam, amiért én rajongtam. Arra hangoltam, amiben hinni szerettem, hogy küzdjön a Szeretet végső győzelméért.

— Akkor lesz majd meg a nagy béke!

— És az igazi béke. De ez ma még távoli állomásnak tűnik fel. Sajnos, nem is arrafelé utazik még mindenki. Ezért van olyan zűrzavar ezen a földön. De ha minden pap hivatásos őre lesz Isten országának, akkor az embereket meggyőzik arról, hogy az élet hőstettei-a lélek gyümölcsei: a szeretet, az öröm, a békesség, türelem, nyájasság, jóság, hosszútűrés, szelídség, hit, szerénység, megtartóztatás és tisztaság. És nemcsak meggyőzik ezekről az embereket, hanem körmenetben vezérlik őket Isten elé.

Néha elakad az ember érzelmeiben és gondolataiban. Olyankor van ez, amikor túlnagyok lesznek már a méretek és amikor szédítő arányúvá repednek a lábunk előtt a mélységek. Ilyen méretek közé és mélységek fölé jutott Pál és Pista is. Nem csoda, hogy ők is megálltak ott, ahol megpárasodik az ember ajkán a szó, ahol többet mond a hallgatás, mint minden emberi szóhalmozás.

Pista megőrizte a hallott szavakat. A Szépszeretet esküvőjére.

A konyhában is erre a lakodalomra készülődtek. Róza és Anika egyideig szerető tekintettel néztek egymást, de aztán nekifeküdtek a munkának, amelyen mindig van egy kis rés, hogy átszóljunk egymáshoz. Ugyan miről beszélgethetett ez a két jó lélek? Nos, hát vallottak. Megvallották egymásnak az életüket. Az asszonyok mesterek ebben. Vallomásokból élnek. Anika hamar végzett élete sorsával, mert Timóteusz nagyjából már mindent elmondott Róza mamának. De ez kivel őszintéskedhetett volna? A plébánián nem voltak bejáró asszonyok. Nem volt barátnője sem. Most azonban itt az alkalom. Az élet összerázta Anikával és Róza igyekezett is kihasználni a helyzetet. Beszélt és kavart, kevert és beszélt. Szívből szívnek. A habüstök, rézmozsarak, darálók, tepsik, tálak és fakanalak nagyot néztek, amikor meghallották Róza halk és bánatos vallomását. Eddig nem tudták, hogy ki az, aki súrolja őket. Most napvilágra került a Róza mama sok életrozsdája is.

Az élet tele van pusztulással és porbaomlással.

Az elmúlás fekete madara pihenés nélkül röpköd. Egyszer bástyafalnak repül, hogy csőrével megrepessze legalább annyira, hogy elhelyezze a repedésben a pusztulás apró gombáit, máskor pedig emberi szívet sebez meg ugyanazzal az ártó szándékkal. De nemcsak megsebzí, hanem meg is fertőzi, s attólfogva a bűbánat sebei sorakoznak körben rajta töviskoszorúnak. Ez a fekete madár pókhálót hord a nyelve alatt, s ebből jut a repedésekbe szűféreg is, molybábu is, penész is és rozsdá is. A többi aztán már megy magától. A pusztulás és a pusztítás megindul és ami tegnap még édig ágaskodott, az holnap könnyen földdel ölelkezik már.

Megtörténik ez bizony az égbenyúló kőtornyokkal is, amelyekre pedig büszkeséggel és áhitattal néz-

nek fel mind a világot járó művészek, mind az Isten nyomait kereső zarándokok. Először a peremlapok lazulnak meg, aztán megindulnak a sarokkövek is és a bevehetetlennek hitt bástyavilágra ráírják a szomorú kis figyelmeztetést: „A falak tövében járni életveszélyes!” De ugyanilyen sorsra jutnak az apró házacskák is, ami természetes, hiszen azokat csak az esőcseppek, hópihéek és szúnyogok elhárítására építik, nem pedig az idő vasfoga ellen. A ház, amely tegnap felépült, a következő évben már javításra szorul, évek multán pedig úgy összehúzódik az öreg utca görbe sorában, mintha gonosztevőnek érezné magát, pedig hát nem is ő ölte ki a kis szobából az öreg nyugdíjast, hanem a betegség. Valami megijesztette a szívét, megzavarodott, s addig remegett, addig dobogott, amíg aztán megszakadt az a bizonyos fonál.

Hej, nagy is a sora az emberi élet fonalának! De nagy ám! A pólyába takart gyermekről még színes szalagként kacag a szemünkbe, de nemsokára leegyszerűsödik maszatos kócmadzaggá, amivel papirhajót húz a vízen a nyakigsáros legényke. És aztán egyszercsak istráng lesz az emberi élet fonalából. Feszülő és feszítő erők próbatevője. A súly és az erő, a nehézség és az emberi akarat birkózásának fokmérője. Aztán jönnek a nehéz napok és a küzdelmes éjtszakák, az úttalan utak és a végtelen fáradoalmak, jönnek a kenyérkeresés keserves gondjai és az ember egyszercsak azt veszi észre, hogy mindig több baj és mindig több jaj hurkolódik rá az élet fonalára, úgyannyira, hogy inkább nevezhetnők már az emberi nyomorúságok száritókötelének, mert leginkább rongyokat himbál rajta az őszi szél. Fekete rongyokat vegyesen fehérrel és véreseket keverve penészesekkel.

Amikor valaki időn túl marad a földön, — mert hát mégsem mehet az ember erőnek erejével az Isten nyakára — akkor mit tehet mást, mint hogy a

kályha mellé húzódik elesettségével és tehetetlenségével. Nincsen is okosabb lépés, mint ez, mert aki-nek reszket a lába, az ne álljon be az élet forgatagába, hogy elgázolják és ne álljon ki amúgyis száradó bőrével a szél elé, hogy átfújja. — Be a sarokba! — mondják ilyenkor az öreg gyerekek vagy ha nem mondják is, mindenesetre így gondolják. És az öreg embermadár őszülő fejjel lezuhan a bakról, lelép a katedráról és a sarokba csapódik. Szegett szárnyakkal és fájó csontokkal. Nagy kanyar ez bizony az életben: összetörten a személtapát mellé roskadni. Nincsen ott már semmi értelme annak, hogy panaszosra fordítsa a szót, az öregkornak már nemigen vannak érvei, itt márcsak egy következhetik: a penészedés. Ásataggá válunk, mintha valami behorpadt kriptából másztunk volna elő: gyűrötten és szótlanul. Pedig hát nem onnan jön az öregember, hanem a vígságos világból és talán éppen ezért olyanok, mintha moly esett volna a kedvükbe, mintha szű percegne a szívükben és rozsdá lepte volna el a mosolyukat.

Rózát is ilyen fáradttá tette egyszer valami. Az ő sorsa csak annyiban különbözött a tornyok és a többi ember sorsától, hogy a nagy fekete madár hamarabb repült az arcának, mint az általában történni szokott. A fekete szárnycsapás úgy megviselte a szívét, hogy letért az emberi élet nagy országútjáról, s nem kereste többé a boldogságot. Az élete egyszerűen abból állott, hogy robotolt, dolgozott nóta, móka, tréfa nélkül, mert minden idejét lefoglalta a munka.

Soha senkinek nem beszélt élete titkáról. Síkos, jeges história lehetett, s nem akarta, hogy az emberek vihogva korcsolyázzanak rajta. A fájdalom maradjon titok, a titok pedig maradjon fájdalom — szokta mondogatni és hallgatott, mégpedig olyan nagyokat, hogy bátran versenyre kelhetett magával

az idővel is, arról pedig mindenki tudja, hogy „csendben lépik nagyokat”.

Róza bensejét most olyan forróság öntötte el, hogy titka fölött megroppant a jégtábla. Darabokra szakadt, s Róza olyan bánatos szemmel nézett Anikára, mint az öregedő nagy hal a vakmerő halászra. Kissé vontatottan csurgatta vallomását a konyhasztalra. Sűrű, nagy és nehéz volt ez a vallomás és a história medrében néma pikkelyekként úsztak a repedt jégtáblák.

Az asztal egyik oldalán Róza ült, a másik oldalon pedig Anika. Kettőjük között folydogált a história.

— Tudod Anikám, az én életem történetéhez kötény kell, mégpedig nagy kötény, mert sokszor kell szememhez emelni a kötény sarkát, hogy letöröljem a könnycseppeket. Meg is markolom a csücskét, hogy kéznél legyen, ha elhaladok egy-egy szomorú rész mellett.

Anika részvéttel nézett asszonytársa szomorú két szemébe, s belekönyökölt abba a könyvbe, amit fellapozott Róza és amelyre ez van rányomva címenek: Emberi Sors.

— A pusztateremi sötét nagyerdő egyik keresztútjánál erdőszlak állott — mondta Róza szemlesütve. — Hogy most is ott van-e még, azt nem tudom, mert hát a házak is úgy járnak, mint az emberek: egyszercsak nincsenek többé. Fiatal éveimben olyan volt az a kis vadászlak frissen mázolt zöld zsalugátereivel, muskátlis ablakaival, csendes fenyőivel és hófehér házörző kutyájával, mint valami álomfészek a domboldalon. Sokszor jártunk a Bátorba vezető pusztateremi úton, s bizony mindenki megcsodálta az erdőszlakot. A falun kívül ritkán kerülő aprós gyermekek előre számígtatták, hogy hányadik kanyarnál jön a „fényes kastély”. És mikor odaértek a falusi szekerek, a kislegénykék és leánykák feléje nyújtott kezecskéikkel ma-

gyarázták: — Még mindig itt van és még szebb, mint a multkor! — S az öregek örültek, hogy a kis Jancsikák és Juliskák szépet láttak és kövérré szípanthatták fantáziájukat. A szép képhez aztán meséket faragtak a hosszú úton, amiket a gyerekek ámulva hallgattak, miközben maguk is megtoldották a históriákat sárkányokkal és manókkal.

Az erdészlak körül mindig nyugalom volt. Sűrű csend feküdt rajta és az ablakokból is zavartalan nyugalom csordult ki. Nem beszélt és nem kiabált abban soha senki sem. Tiszta tornácán úgyszólván soha nem láttak embert, pedig volt ám a mesének egy szereplője is: az erdész. Mindenki látta, de igen kevesen beszéltek vele, mert nem volt emberekkel dolga. A fákra vigyázott meg a madarakra. Nem járt mulatni és a faluba is ritkán jött be. Szép és kedves fiatalember volt, akiről azt is tudták, hogy sohasem fog megházasodni. A mesebeli embernek ez igen fontos vonása, mert így aztán jobban merték megközelíteni a lányok. Nem kellett semmitől sem tartaniok és nem kellett félteniök a hírnevüket.

— Egyszer aztán hat virágos kocsi futott fel a domboldalra és a második kocsin asszony ült az erdész jobbján. Olyan volt a kép, mintha a sötétzöld egyenruhás erdész egy fátyolba csomagolt leányt vinne megmutatni az erdei manóknak. — Róza kinézett a tövisfalvai plébánia öreg ablakán, s összeszorított ajakkal élte át a régmúlt idők egyik legszebb pillanatát, amikor a férje lesegítette a kocsiról és egy füttyl lábá elé parancsolta a hófehérszőrű ház-őrő kutját.

— Az uram felemelte a mutatóujját és így szólt a kutyára: — Hű légy Manó, hogy mindig szép legyen a világ! — Sohasem felejttem el férjem akkori tekintetét. Nyugodt volt a nézése, mert tenyerén hordta az élet teljességét. Soha azóta nem láttam tökéletesebb férfit tekintet. Átadtam magamat férjem karjának és karonfogva léptem át új otthonom kü-

szőbét. Felnéztem a forrón tűző fényes napra és bele-
suttogtam ujjongásomat a fenyvesbe: — Olyan ez
a kis fészek, mint valami kápolna. — A férjem mo-
solygott, s azt mondta: — Jól van, egyezzünk hát
meg és nevezzük „szentélynek”. Családi szentély-
nek.

— Úgy éltünk, ahogy azt a szentély kívánta tő-
lünk. „Szentül élj!” — mondja minden szentély. Hát
mi így voltunk. A világ így beszélt rólunk: „szépen
élnek”. Így is volt. No, de ne beszéljünk erről, —
mondta Róza mosolyogva — mert a borúra derű jön
és a derűre ború.

Anika lenézett az asztalra. Nem szólt semmit,
de valami olyast érzett, hogy az asszonyok történe-
tét nem jó végighallgatni, mert az asszonyi históriák-
ban mindig van napkelte, de naplemente is, ragyogó
sugárzás, de bíborszínű pirosulás is, csakhat nem egy-
forma mindenkinél az egymásután, a napjárat.

— A grófné volt az első, aki szomorúságot ho-
zott be a szobámba — mondta Róza. — Soha nem
felejttem el azt az éjtszakát, amelyet az erdészlak
vendégszobájában a grófnémmal töltöttem el. Nem
vendégem volt, de már nem volt gazdánk hitvese
sem. Szerencsétlen vándorként érkezett nehéz, ha-
vas, téli délutánon az erdészlak tövébe. Nagyken-
dőbe burkolózva, havas csizmában. Mi csak akkor
pillantottuk meg, amikor a ház közelében lévő feny-
vesből kilépett. Azt hittük, nappali kísértet. Úgy
vonszolta magát, mintha kettős terhet cipelt volna:
egyiket a keblén és a másikat a hátán. Minden lé-
pésénél majd eltört a dereka, úgy dőlt előre, hátra.
Úgy imbolygott, mint a szélről rázott nyírfa. Éjfél
fele áthívozt magához. Kendőbe burkolózva ült a
kályha mellett. Nem volt ugyan hideg a szobájá-
ban, de meleg sem, mert a gyorsan rakott tűz
gyújtó melege bizonytalanul viaskodott a hosszú
tél felgyűlt nagy hidegével. Fiatalasszony voltam,
de már nyitott szemmel néztem az életet. Tudtam,

hogy a grófnő hazafelé tart . . . az otthonából . . . Ó, rettenetes út ez egy asszonynak: elhagyni a saját fészket és visszakéredzkedni az elhagyott szülői házba. A gróf hűtlen lett a grófnőhöz és saját hites felesége hűgát vette magához szobadisznek. Az embernek fáj kimondani egy férjnek és feleségnek ilyen széthullását, amikor pedig örök esküvel ígéri mindkét fél a legnagyobbat az életben, hogy ketten mindig egyek lesznek és egymásé lesznek. Dehát hitvány az ember szívében is és szavában is. Az emberek elfordulnak egymástól.

A grófné a férje vadászszobájában ült s némán nézte ura arcképét. Jól tudtam, hogy engem nem annyira társalogni hívott magához, mint inkább lámpásnak élete nagy éjtszakai sötétségéhez. De azért beszélgettünk is. Elmondta élete nagy tragédiáját. — Nincsen súlyosabb probléma, — mondta összemarkolt kézzel — mint két szívnek egyszerre dobogni!

— Megrémültem. Eddig soha nem mértem semmit az életünkben. Sem férjem szíve dobogását, sem az enyémet s most, hogy így határozták meg előttem a házasszeretet lényegét, megdöbbsentem. Megdöbbsentem pedig azért, mert a házasságban én mindent mérhetetlennek hittem. — Márpedig ez kikezülhetetlen a házaseletben! — mondta a grófnő — csak arra kell vigyázni, — tette hozzá kiegyenlítés-kép — hogy mindenki magában mérje a magasságokat és a mélységeket.

— Az óra éjfélre ütött, amikor kijelentette, hogy hajnalban kilép a pusztateremi sötét erdőből és többé nem néz hátra . . . mert egész asszonyi élete egyetlen nagy és rettenetes tapasztalat volt. Voltak anyagi örömei, de voltak pokoli kíjai is. E szónál összeszorította sápadt, finom ajkait és felállt, hogy visszakísérjen hálósobám küszöbéig. Ott megköszönte, hogy ezt a jót tettem vele és azt mondta: — minden elmúlik, a kincs varázsa . . ., a dicsőség fénye . . ., a jólét öröme . . ., a csók

ize . . . , de az emberszeretetet és ennek megnyilatkozása: a jóság örök. Ne feledje, Rózám, — mondta nyomatékkal — hogy minden asszonynak lelnie kell egy keresztet. Szent Ilona császárnő Jézusét lelte meg. Mi rendesen a latrok keresztjét találjuk meg! Ne ijedjen meg! A legnagyobb szenvedésnek az az orvossága, hogy a legrogyadozóbb állapotban tegye a legtöbb jót és akkor felülkerekedik mindenben. — Aztán megölelt és két vállamra apró keresztet rajzolt. — Milyen kár, — mondta fájdalmas arccal — hogy az esküvői szertartásból hiányzik ez a kis ceremónia. A papnak az esküvő végén a feszülettel apró keresztet kellene rajzolnia a férj és feleség vállára, hogy figyelmeztesse ezzel őket a házaselet nagy leckéjére: keresztes vitézek legyenek!

— Másnap kora reggel odaállott férjem a fenyvesbe és gyeplővel a kezében várta a grófnét. Nem ajánlkozott arra, hogy „kiviszi” a birtokából, de azt sem tudta volna elviselni, hogy gyalog vonuljon ki saját országából, ha már mennie kell. A grófné hős volt. Nem ájuldozott, nem rendezett jeleneteket, finomlelkűen megköszönte a figyelmet és felült a kocsira. — Csak arra, amerre a nap megy! — mondta az uramnak s pár pillanat múlva eltűnt a havon egy kocsi.

Ettőlfogva egy kis fátyolt hordtam a szívem fölött. Mindig féltem. Bizonytalanok lettek a lépéseim, de azért szívesen adtam csontokat a fehérszőrű kedves Manó kutyának, mert hú maradt és így szép volt a világ . . .

Egyik este — másféléves házasok voltunk — férjem nem jött haza kellő időre. Nemigen késett el a vacsoraidőről, mert hiszen nem volt dolga emberekkel, a fákkal és madarakkal meg akkor végez az ember, amikor akar. Egyszer-kétszer kinéztem a tornác végéről a fenyves felé, de aztán magamra zártam az összes ajtókat, mert nagyon körülölelte a sötétség a házunkat. Sorba-rendre bezártam az ablakdeszkákat is, hogy nagyobb biztonságot érez-

zek. Teltek az órák és semmiféle nesz nem hallatszott, pedig hogyan vártam a lépéseket és azt az ismert kopogást. — Valami történhetett! — mondtam magam elé és ettőlfogva másodmagammal voltam a lakásban: a Rémülettel. Csak a jó Isten a megmondhatója, hogy milyen gyötrelmeken estem át azokon az órákon. És az óránk rendületlenül gyötört, mikor aztán tizet ütött, kimentem az előszobába és odatérdeltem az ajtóhoz, amelynek a kilincséhez vártam az uramat. Akkor mértem meg először szívem dobogásának heveességét, de nem bántam akkor semmiféle szívdobogást, én lábdobogást vártam. Talán már féltizenegy volt, amikor meghallottam nagy messziről Manó kutyánk ugatását. Felugrottam, felnéztem az ég felé és kitért karral köszöntem meg a jó Istennek, hogy véget vetett gyötrelmes szenvedésemnek. De nem mertem egyelőre kimenni, hanem ráfektettem reszkető kezemet a kilincsre és vártam. A kutyaugatás majdnem a boldogság álmországaiba ringatott. Egyszer aztán a kutya felkerült a tornácra és rettenetes ugatásba kezdett. — Pistám! — sikoltottam teljes erővel és vártam a választ. Süket csend volt a felelet, amibe újra és újra belevonított a kutya. — Pistám! — ismételtem tízszer, hússzor, de nem kaptam rá emberi választ. Megfeledkezve minden félelemről, kitért az ajtót. Sötét éjszaka volt. Az előszobából kihulló fénysáv még jobban megrémített, mert a kutya nem lépett a fénycsóvába, hanem következetesen a sötétben rohangu. Hiába hívogattam a hűséges állatot, folytonosan csak úgy szaladgált felém, hogy menten visszafelé futott. Magam is rohanni kezdtem a fenyves felé, de nem tudtam megfogni a kutyát. Ha megkaptam volna, talán-tán megcsókolom, mert megéreztem minden vonításában, hogy nekem beszél az ő kutyanyelvén. Talán egy negyedóráig sírtam, jajgattam, futkostam és kiáltoztam, miközben mind mélyebbre értem az erdőbe. Aztán eltűnt a kutya és én rémülten ro-

hantam vissza a lakásom felé. Éjfél lehetett az idő, mikor visszaértem. A lakást sötéten találtam. Nem égett a lámpa. Nem leltem gyufát. Nem égett a takaréktűzhelyben a tűz. Se fény, se remény sehol. És most már a kutya sem vigasztalt. Kimerülten ültem a konyha sarkában és összekulcsolt kézzel adtam át magamat a sötét éjtszakának. A nagy izgalomban elfelejtettem bezárni az előszoba ajtaját és így szundítottam néhány órát. Nagysokára virradni kezdett, de nekem nem, mert férjem nem tért vissza, a kutya sem, s ráadásul valaki járt is a házunkban, mert a hálósoba ruhaszekrénye feltörten és kifosztottan ásított rám a reggeli szürkületben.

— Mit mondjak még, Anikám? — kérdezte Róza sápadtan. S Anika nem merte azt mondani, hogy „tovább”, mert a rosszból ez is elég volt. De Róza befejezte a szomorú történetet.

— Az uram többé nem került haza. Hogy mi lett vele, ma sem tudom. Heleken át kerestem és keresteltem az erdő minden bokra között, de csak a Manóra akadunk rá. Meglőtték bizonyára második útján. Aztán az én életemben is bekövetkezett a második út: lefelé a mesevárból... Az úton a grófnő volt az eszemben, de nem tudtam és nem mertem senkire és semmire határozottan gondolni, mert nem tudtam, hogy kit átkozzak meg. Bocsásson meg a jó Isten akkori zavarodottságomért! Sohasem tudtam meg a valóságot, csak arra jöttem rá, hogy a házaselet valóban rettenetes tapasztalat... és attólfogva rozsdásodni kezdett bennem minden-minden jóakarát. Megrémültem magamtól, s csak akkor vigasztalódtam meg, amikor férjem nyomtalan eltűnése után három hónapra megszületett a gyermekem. Olyan hosszú bánat úszott örökké utánam, hogy abból szabtam a pólyát és abban hordtam csöpp kisfiamat. Szüleimhez kerültem s szomorúszerű lett minden ruhám. Még elgondolni is fájdalmas, hogy milyen bánatos lehet az a fészek, amelyben özvegy vigasztalja az árvát. Az

ilyen fészek talán még a földnek is teher. Aztán egy kis házacskát vettem összekapart kis vagyonszámból. De az árvák igaza és az özvegyek mezségye mindig gyenge lábon áll. Mi alattunk is megrendült a föld. Hamis volt az eladás, így hibás lett a vétel, s a pénz elveszett. Földönfutók lettünk. Újra fordítanom kellett amúgyis kifordult sorssamon. Kenyér után kellett néznem. Sikertelenségeim közben egyszer felemeltem kezemet az égre, de nem azért, hogy megköszönjem Isten imádandó szent akaratát, hanem azért, hogy szabadra ereszssem magamból a keserűséget. Zúgolódtam. A gyermekemre hivatkoztam és felkiáltottam Istenhez: Mire adtad ezt a kis csöppséget? Bajra bajnak? Megbántam minden szavamat, de amit kimondtam, azt bizony éig kiáltottam. Pár nap múlva újabb csapás ért: gyermekem beteg lett és egy hét múlva el kellett temetnem. Elvesztettem kevéske életkedvem utolsó foszlányait is. Ide-oda hányódtam, majd aztán a plébániára kerültem portörlőnek. De nem portörlő lettem, hanem Veronika-kendő, vigasztaló fehér gyolcsdarab.

Róza elhallgatott. Csend borult rájuk. Gondolkodtató csend. A munka is megállt a kezük között és e pár percnyi üzemzavar tulajdonképen önként fakadt tiszteletadó munkaszünet volt a vállakra rakott kereszttek irányában. A hatalmas konyhai tűzhelyen nagyot roppant egy ijedt fadarab. A zaj felhívás volt a kötelességteljesítésre: legyünk áldozati anyagok a nagy tüzek fölött! A szemek sarkában persze könnycseppek ragyogtak. A könnyezés az asszonyok felfrissülése. A sírás megerősödést jelent a nőknél. Ilyenkor már csak egy dolog hiányzik: a sóhaj.

Rózából széles nagy folyamban szakadt fel a fáradt pára: — Ó, szegény férjem!

— Mi történt hát vele igazában? Sohsem derült ki semmi sem? — kérdezte Anika. — Eltűnt vagy elpusztították?

— Még sír sem maradt az uram után. De meg akartam őrizni az emlékét, azért az erdő egyik útmenti dombjára hatalmas fakeresztet állíttattam. Mondják, hogy évek multán egy név került a kereszt egyik oldalára. Talán egy keresztfát ölelő szegény asszony fedezte fel a kis ceruzairást. Valaki ezt a pár szót írta a fára: „Az egyik lator Kupa Pali volt.” Kupa Pali akkor már nem élt. Így nem lehetett vallatóra fogni, a titok továbbra is titok maradt, mert az életben maradt másik lator sírba vitte a saját nevét és az uram lábnyomát.

— Legalább csak megmaradt volna a gyermek!

— Jó lett volna örök emléknék — mondta Róza. — Bizony drága kincs a jó gyermek.

Anika felujjongott: — Ó, drága fiam!

A sóhajok kereszteték egymást. Az egyik asszony a férje után sóhajtozott, a másik a gyermeke után.

— Igen, ilyen az élet! — mondta Róza széles kézmozdulattal és belefeküdt a munkába, mint anakidején, amikor feledni akart.

— Ilyen! — bölintott Anika s öszülő haja úgy fénylett, mint valami ezüstkorong.

Ezzel aztán le is zárták a multat, hogy ne kísérthesse őket már semmi sem és ne keseríthesse őket senki sem. Inkább a jelennel foglalkoztak, hiszen az fényes volt és ragyogó.

— Ó, a jó gyermek minden bánatot feledtet — mondta Anika. — Vajjon hol van drága Timókám?

— Timóka nekem is fiam — mondta Róza bocsánatkérően. — De legalább is karácsonyfám! Valahányszor körülö'eltem tekintetemmel, mindig megvigasztalódtam. Tudom, hogy a másé, de körülfontam szeretetemmel és magamhoz láncoltam. Megraktam zsebeit aiándékaimmal és olyankor mindig úgy éreztem, hogy jussom van hozzá nekem is.

— Köszönöm Rózám, hogy szeretted a fiamat!

— Szívem szerint történt minden, Anikám!

— Milyen érdekes, hogy a papocskákat majdnem mindenki szereti.

— Talán azért, mert nincsen senkijük! Így jutalmazza őket a jó Isten azért, hogy elhagytak apát, anyát és hogy kívül maradnak a családi körön.

— Istennek gondja van rájuk.

— Meg azért is szeretik őket olyan sokan, — mondta Róza — mert nem járnak a mi oldalunkon, ahol megsebesül a szeretet.

— Meg ám! — sóhajtott Anika és aztán nem is szólt többet. Róza sem. Gyorsan kavarni kezdtek és áttértek a szentelési ebédre. Nagy téma volt. Még a rövid asztal is komoly téma az asszonynépnél, hát még az olyan hosszú asztal, amelyiknél püspök ül az asztalfőn, aranyláncos, pásztorgyűrűs, lilagombos igazi püspök.

— Vajjon hogy érkezik meg a püspök? — tűnődött Róza. — Ki jön vele?

— Tán csak nem felejtí otthon Timókámat — mosolygott Anika. — És vajjon a püspök úr előtt jön vagy a püspök úr után? Hol keressem majd? Merre nézzek?

— Biztosan a püspök úr mellett fog lépdelni. Összetett kézzel, sápadt arccal és behúnyt szemmel.

— Jaj, megreped a szívem az örömtől — ujjongott Anika.

— Az enyém is! — nézett vissza Róza.

A szív azonban nagyon erős malom. Szilárd bordák közé van szerelve, ezért is bír ki annyi munkát. Node erősnek is kell lennie, mert két nap múlva június huszonnyolcadikára virrad Tövisfalva.

*

A kökénybokros árkok mentén tikkadtan pihegték a tyúkok. Még tollászkodáshoz sem volt kedvük, hanem egyszerűen oldalt dőltek a forró homokfészkekben és kinyújtott lábukból bizonyosan a köszvényt párologtatták. A földtől a fellegekig teljes volt a szélcsend. A kőrisfák levél-reb-

benés nélkül álldogáltak a kis házacsókák előtt és bizony igen vékonyan adták az árnyékot, mert a napsugarak átszivárogtak a lombozaton. A falu körül elnyúló rozstáblák füledt meleget lehelltek. Itt ott gazda állott a szélen és miközben elszívott egy tömés dohányt, kérdeztetett és mindjárt felelt is magának: — Vajjon hétfőn beállhatok-e a táblába? — Nem, majd csak a hét utóján! — Az érő kalászosok között szikrázva kacagtak a potyázó vörös pipacsok, hogy még nincs veszve a világ.

A nyári nagy meleg ráfeküdt az egész falura, de nem tudta megfojtani a jó hangulatot, mert az emberekben már lángot fogott az ünneplés fáklyája és a hófehérre mosott vasárnapi ingecskék már díszbe borították az udvarokat. A szentsüvegű nagy napokat kitárt karral fogadta öreg és fiatal egyaránt és a nagy templomi füstölésre teljes egységbe olvadtak a szívek. Mindenki egyet akart: táplálni, szítani és erősíteni a boldogság tüzét. Igazán nagy tűz ígérkezett. Óriási áldozati tűz, amelyre szíveket dobna a kezek, bátran és hőiesen.

A legtöbb ember ragaszkodik ahhoz, hogy neki is legyen néha-néha egy fenséges pillanata. Most egész Tövisfalva erre törekedett. A nagy aranyesőt a templomdombra várták. Odaképzelték az égi tisztaság és a földi tisztesség lakodalmát, melyhez láthatatlan szőnyeg simul a földre, hogy pár óráig mindenki makulátlan lábbal sétáljon a templomkertben: csodálkozva, imádkozva és énekelve.

János bácsi, a tövisfalvai harangozó egész nap a templom és a paplak között járt-kelt. Már nem is hegyesen, hanem egyenesen „begyesen” fogta a szájában a pipát. Bajusza ugyan még lerongyolódottan csüngött jobbra és balra, de János bácsi már igazgatta a készletet, hogy szépre sikerüljön a metszés. Nagy dologról volt szó: a templom megszenteléséről.

Az egyik tanyán falu épült ki az országút két oldalán. Mint a gombok a földből, úgy nőttek ki

hirtelen a házak. A gazdakör ős elnöke meglepetten mondta a község avató ünnepén: „Van itt már minden. Van már bolt, korcsma, ártézi kút, gőzmalom, gazdakör, utca, bálterem, rezesbanda. Van itt már minden, semmi sem hiányzik.” A sarokban azonban megszólalt egy öregember: „Templom azonban nincsen . . .” Általános elképedés. Az ős elnöknek lekonyult a feje, görbedni kezdett a nyaka, az arca elhalványodott és megtörve vallotta be szegyenkező mormogással: „És a Te szent hajlékodról megfeledkeztünk, Uram.”

János harangozó éppen ezért volt olyan nagyon büszke, mert Tövisfalva a templommal vidította fel az Úr orcáját: fényesre festett szép templommal. Dicséretes és szép dolog is az, amikor egy falu legszebb helyét az Istennek ajánlja fel és amikor gazdag és szegény közös akarattal láthatatlan javakért fáradozik. Jól tudja a nép, hogy az istenhívó ember lelkiismeretes ember, márpedig aki a lelkiismerete szerint él, attól csak jótettek származnak.

Mi lenne, ha mindenki jó lenne és jót tenne mindig, mindenkivel?

Újjászületnék a föld.

János a plébánia kapujában összetalálkozott Nesze bácsival.

— No, mi a helyzet, komám? Hogy megy az előkészület? — évődött Nesze bácsi.

— Vegyesen, vegyesen! — mondta János, az egyház reumás szolgálja.

János gyakran használta ezt a kifejezést s valószínűleg a sekrestyében szokott rá, amikor nagy és gazdag szertartások alkalmával ide-oda csetlett-botlott, ügyetlenkedett. — Vegyesen megy a dolog, vegyesen! — mondogatta ilyenkor.

Pál pap természetesen nem örült az ilyen vegyes jellegű támogatásnak, de el kellett néznie János harangozó botladozásait és pislogásait: a nagy és nehéz pillanatokban ugyanis pislogni is szokott, de azt is vegyesen csinálta: egyszer a bal szemével,

máskor a jobbal, egészen nehéz helyzetekben pedig mindkettővel.

Nesze bácsi viszont a dadogásban volt utolérhetetlen. Egy liter bor után olyan döcögve és olyan dadogva végezte munkáját, hogy a leveleket taláломra osztogatta boldognak-boldogtalannak. Aki nem olvasta el a címet, az aztán törhette a fejét, hogy miért idézi meg őt a járásbírótság vagy miért csókoltatja őt „a Gyurka” milliószer, aki egyébként ezt szögezte le az utóiratban: „Kéknefelejcs, vijola — választ vár a vadrózsa.”

A választ ilyenkor a postamesternő adta meg Nesze bácsinak vagy pedig — nehezebb esetekben — Nesze néni, aki a sárga földig lehordta kenyérkereső támaszát. — Buta vagy, — ismételte ilyenkor Nesze néni — mint a címnélküli levél! — Bizonyos, hogy Nesze bácsit gyermekkorában kevésszer dörzsölték meg a tudomány hájával, de hát nem lehet mindenki postamester, mert akkor ki hordja ki a leveleket? Egyébként nemigen bibelődött sem a szomorúság ördögeivel, sem az emberek huncutságaival. — Az én drágalátos uram nem ipari, hanem itali pályán működik — szokta mondani Nesze néni, aki árgus-szemmel őrködött azon, hogy be ne rúgjon Nesze bácsi, mert olyankor neki kellett kézbesítenie a postát, amit orcapírulva restelt.

Tövisfalva két tisztviselőjének társalgásába egy öreg asszonyka tipegett bele kicsi görbebotikával és ódivatú fodros körgallérral. A falu Bibi néninek hívta az anyókat. Hogy volt-e valami „bibi” az életében vagy talán maga az élete volt egy nagy „bibi”, azt nem tudta senki sem. Bibi nénit akár alapítványi hölgynek is tekinthette volna a vármegye vagy az ország, ha tudtak volna létezéséről. Bibi nénit azonban nem tartották nyilván sem az illetményhivatalban, sem a királyi udvarban. Bibi néni nem a királynak élt, hanem az Istennek, s Őt olyan vékony testtel szolgáltta, hogy akár az oltá-

ron is állhatott volna gyertyatartónak. Nem fordult meg veszélyes helyeken, mert ha jól megfújta volna a szél, talán összeakad saját maga alatt a két lába. Bibi néni mentében csak az oltár lépcsőjéig mérészkedett, de ott is térdre hullott, mert igazlelkűségből és alázatból volt gyúrva.

Bibi néni a konyhába ment, meghajolt és dicsérte Isten Fiát. Mindezt olyan mélységes alázattal végezte el, hogy megcsodálta és megsajnálta az ember.

— Bibi néni! Ne hajoljon meg, mert eltörik! Nem érdemli meg ez a világ, hogy meghajtsa előtte gyöngye derekát! — szokta mondani Pál. Bibi néni azonban nem kegyelmezett magának, tovább hajlongott és újra csak mosolygott, majd pedig megemelte fodros körgallérját és egy szép fehér kakast tartott maga elé ajándéknak az ünnepi ebédre.

Vannak az életben percek és helyzetek, amiket meg kellene örökíteni. Ez is ilyen nagy és szent pillanat volt, páratlanul szép illusztráció a Diadalmas Világnézet és a Keresztény Szellem legklasszikusabb műveihez. Bibi néni az ő egyetlen fehér kakasával és törekeny, de égígérő gesztusával a legnagyobb művész keze alá való modell volt. De nem festette meg senki sem, hanem csak megsimogatták két ráncos kezét és leültették azzal, hogy pihenjen meg és aztán vigye szépen vissza ezt a kincset sovány időkre jó falatnak . . .

Bibi nénivel aztán megindult az asszonyok vándorlása. Aprójószágot, tojást, vaját, lisztet, tejet hoztak hófehér kendőkben és tiszta, tarka edényekben. Mindent jó szóba csomagoltak és látszott, hogy ez a szervezetlen és mégis lelkes ajándékozás zarándoklás, amelyben lobogó szíveket tartanak a kezek. Az apróságok voltak a leglelkesebb hordárok. Tiszta, keményített kartonruhácskában, színes köténykében, hajukat felszalagozva hozták a kosárcákát. — Édesanyám küldte — mondogatták a Jancsikák és a Juliskák. Az ajándékokat Róza

vette át, aki úgy rakott el mindent, hogy kéznél legyen, ha szükség lesz rá. Ő tudta a legjobban, hogy mire mikor lesz szükség, így aztán mindent ilyen szempont szerint rakott el.

Bibi néni nem maradt sokáig. Az egyik óvatlan, mozgalmas pillanatban úgy kisurrant a konyhából, hogy nem vették észre távozását. Áldozati kakasát gondosan lefogta, nehogy árulója lehessen és kopott köpenyegét összemarkolta maga előtt, mintha az őrizné a lelkét. A görbe utakon feldöcögött az egyik házacskába és eltűnt a törékeny test, az anyagi lélek és a csodás köpeny.

Ezekben a napokban nagy volt a forgalom a tövisfalvai küszöbökön. Az ünnepre való készülődés izzóvá tette őket. Ilyen forró küszöbről indult el Mirháné is és Cifráné is. Fehérbe göngyölt hatalmas csomaggal mentek a plébánia felé. Egyazon időben léptek az utcára és így az egyik kanyarban találkoztak.

Milyen érdekes fordulatai vannak az életnek!

Akik tegnapelőtt még gyűlölettől elvakítva kerültek egymást, nehogy a tekintetük is találkozzék, azok másnap közös lépésre határozzák el magukat és az egyik fordulónál máris találkoznak. Hát bizony nemcsak az utak törnek meg és nemcsak az utak változtatják meg irányukat, hanem az emberi elhatározások is: ha balra törnek, akkor rosszindulattá fajulnak, ha pedig jobbra kanyarodnak, akkor jóindulattá változnak. Cifráné és Mirháné a nagy kanyar után abba a bizonyos damaszkuszi „egyesutcába” léptek, amelyen az élet legmeggrázóbb pillanatai születnek: a megtérések. A pálfordulások. Néha nem is megtérésekre van szükség, hanem csak arra, hogy az emberek meghallgassák és megértsék egymást.

A két asszony egymásra nézett és szájuk széle megremegett. Hogy köszönés volt-e ez vagy pedig bocsánatkérés, azt talán maguk sem tudták volna megmondani. De nem is ennek a megállapítása a

fontos ilyenkor, hanem az a tény, hogy túlestek a kibékülésen. Amilyen nehéznek és lehetetlennek hitték valamikor ezt a pillanatot, olyan könnyen és simán következett be. Egyszerűen meghajlott az ember dereka és helyére billent a kificamodott lelkelet, a nyomában pedig újra édes és békés lett az élet.

A két nagy fekete lepke ritmikus lépéssel közeledett a paplak felé. Aki látta őket, önkénytelenül is megnyalta a szája szélét és minden bölcselkedés nélkül rájött arra a nagy tanulságra, hogy idővel minden harag kipárolog az emberből, így hát kár átadnunk magunkat a haragos rohamoknak és dühös indulatoknak. A béke tűzre dobott picike tömjénszeme sokkal kellemesebbé teszi a világot, mint egy parázsra lökött maroknyi kén. Csakhogy nagyon pökhendi két betű a kénben az „én”! És bizony ez csinálja a bajokat: az országokban is, a falvakban is és házakban is. Nagy galiba származik abból, ha egymásnak szalad az „én” meg a „te”.

Pál a fenyvesből figyelte a tornácra lépő két asszonyt. Mirháné egy mozdulattal elmaradt, hogy előre eressze Cifránét. De Cifráné nem vette igénybe az elsőséget és Mirhánét küldte előre. Pál öszszecsukta imakönyvét és felnézett az égre: — Köszönöm, Istenem, hogy megérhettem ezt is! — Aztán önfeledten ráborult a szép látványra és behúnyt szemmel hosszan elgondolkozott az eseten. Jól esett szívének és tetszett szemének, amit látott. A fenyőfák mögül megfigyelte távozásukat is. Beszédjüket is hallotta. Minden szavuk békeillatú és örömszagú volt. Mikor Pista elköszönt tőlük, Cifráné megtorpant és a gyermekes anyák boldog hangján szögezte le:

— Timóteusz szakasztott olyan, mint az apja. Ugyanegy arcuk van.

Pál keserű mosollyal indult a kert vége felé. Levegőzni ment a hegyoldalra, mert nagyon dobogott a szíve. Lehajtott fejjel lépett egyet-egyet és

nézte a füves földet. Az élet tele van riadalmakkal és ijedelmekkel. Pál majdnem rálépett egy muzsikáló cincérre. Vajjon mi gondolt a megszeppent és nótájában megzavart kis állat? — Biztosan azt, hogy egy vad óriás vadászik rája és bele akart rúgni a nótafájába. — Pál visszafordult az elhalkult rög felé és áldást vetett a fájdalemek helyére. A kert tele volt aranymázas, sárga mezei tatógókkal. Szépnek találta az ártatlan oroszlánszajakat és megdicsérte hallgatásukért őket.

— Aranyosak vagytok, hogy nem beszéltek! Okosan teszitek. Hallgatni arany!

A kis sárga virágbugák kihúzták magukat és üde hangon kacagtak, hogy szebbé tegyék a domboldalt az arra zarándokoló vándornak. Bizony zarándok az ember, mikor árnyas fa alá megy fájdalemával; Pál is az volt. Ott aztán kihúzta magát, mert nyugodt volt a lelkiismerete. Örült annak, hogy a falu együtt ünnepel vele és Timóteusszal. De mást is tett a falu, mert valósággal tapsolt a reverendának. Az általános ajándékozás és a szíves együttérzés több volt, mint hallgatag tetszés.

Vastaps volt.

*

A templom frissen ragyogott a tűző napsütésben.

A falak alázatosan kacagtak s olyan fényesek voltak, mintha arannyal vonták volna be őket. A zsinidelyek helyett bádog borult a templomtetőre. Így aztán már szép összhangban és egységben élt a torony és a tető. A hatalmas ablaktáblákon keresztül gazdag bőségben ömlött a fény a templomba. Az Örök Igazságok fénytengerben szeretnek fürödni. A fény nemcsak a Tábor-hegyi jelenésben játszott színváltó szerepet, hanem a tövisfalvai katedrálisban is.

Amikor a nap rámosolygott a belső festés színeire, a halványszínű festékek szinte énekeltek a falakon. Szép, szelíd ének, halk, finom álom volt az.

Pál kora hajnal óta járta a templomot, rendezett, díszített és megvizsgálta, vajjon helyén van-e minden?

Déltájban újból és újból riadót kiáltott Pál:

— Sietni! Sietni, mert jön a püspök úr!

— Már készen vagyok! — Azonnal elkészülök!
— csattantak jobbról-balról a válaszok, s minden válasznak mosoly volt a fénycsóvjája.

Délben Járó Iluska alakja tűnt fel a templomdombon. Nyugodt tekintettel haladt a sekrestye felé. Olében széles, lapos, gondosan csomagolt dobozt tartott. Úgy érkezett Pál elé, mint egy földre zuhanó szerény üstökös. Pál melegen tekintett rá, mert tudta, hogy ezt a kislányt a szív melege életeti.

— Mi az, Iluska?

— Szíves ajándék.

— Istennek vagy embernek?

— Az Isten emberének.

— Köszönöm az ő nevében. Áldja meg érte az Isten! — A kartondoboz suhogó selyempapírjaiban hófehér alba álmodott tiszta álmokat. A széles csipke alól az ártatlanság angyalai jöttek elő s bizonyára sokat mesélhettek volna az alba születéséről, ha Pál megbolygatta volna a dolgot. Nem vette ki a kézimunkát a dobozból, hanem áldást vetett rá és jóleső mosollyal fektette vissza a névjegynagyságú papírkát a miseingre. A papiroskán két szó ölelgette egymást: „Igy jobb!”

Pál bólintott. — Igen, így jobb! Akit az Isten papnak hív, azt lefoglalja magának: oltáros áldozatnak és ezreknek kalácsul. Imádkozzunk sokat az égi ige magvetőiért, hogy odaadással és hűséggel hirdessék az örökkévaló igazságokat és védelmezzék az evangélium vesszőit és pontjait is, mert még a betű szárának sem szabad letörnie az Úr tanításából.

— Legyen hős! — mondta Iluska s ezzel lezárta a maga részéről a varrógép meséjét. A mese

csendesen végződött, mert a királyfi nem kérte meg a várkisasszony kezét. A kéznek nagyon fájt a csalódás, de csak egyideig, aztán munkára lendült, s a munka annyi édes érzést nyújtott, hogy a várkisasszony megvigasztalódott. Nem ásta el a mosolyait és nem rakta lomtárba akarásait. Egész lélek maradt, aki már tudta, hogy mi az, ha jégre szalad a szív.

Pál hálás volt, hogy a mese nem lakodalommal végződött, hanem szenteléssel. A kettő között bizony nagy különbség van, de nem akkora, hogy a szentelést akár temetésnek is nézhesse az ember.

— Az Úr megvigasztalja az ő katonáit — mondta Pál. — Megvidámítja azokat, akik az oltárt választják az emberi élet munkapadjának. Itt is megvan minden napnak a maga kis öröme és nagy keresztye, de az Úr megerősíti az ő barátait. Csak az a fontos, hogy ne háborgassa őket senki sem és ne nehezítsék meg az emberek az evangélium munkásainak az életét.

Iluska a díszes oltár felé nézett, aztán földre ejtette a tekintetét. A földön pár szál fehér viola hevert. Az egyiket felvette.

Pál tovább szötte mondanivalóját: — Ne dobjunk virágokat az Úr katonái közé! Krisztus katonái töviskoszorús fejvel dicsekszenek. Lakozzék a reverendájukon fáradhatatlanság és egyedülvalóság. Imádkozzanak és dolgozzanak búsan, csendben, fejre húzott sisakrostéllyal. Onmagukért és mindenkiért. Ne virágozza fel a papok kalapját a világ!

Iluska megértette az öreg pap tanácsát és búcsúzóul azt kérte, hogy maradjon titokban az alba készítője.

— Jól van, — mondta Pál — hiszen Isten kezében úgyis összefut minden cérnaszál.

Iluska eltűnt a forgatagban.

A hegyek ájtatos csendben ölelték körül a falut. Mozdulatlanul örködtek, nehogy megzavarja valami az ünnepet. A fellegfoltokat visszatartották,

úgyhogy csak diszt jelentettek, nem veszedelmet. Az öreg földgömb tövisfalvai parcelláját tisztára separték a kis legények. Az utakat meggereblyézték, sőt egyik-másik ház előtt még fel is locsolták. A templomdombon megjelent már az első ünnepi ruha is és benne egy gyermek. A gyermekek azt hiszik, hogy a felnőttek az ünnepeket és a vásárnapokat nekik rendezik meg. Lehet, hogy a karácsonyfa téveszti meg őket. Az első gyermek után sorba következtek a többiek is: galambfehéren vagy kis ceigruhában. A kis kalapkákon a boldogság ragyogása sugárzott. A kicsinyek után megjelentek az öregasszonyok is. Ez már így szokás a falvakban, mert valakinek be kell melegítenie és imába kell lendítenie a templomi boltíveket. Nos, ezt a munkát az imádkozó öregasszonyok szokták elvégezni. Nem sok idő múlva a templomdombon hullámozott az egész falu. Rugalmasan. Ragyogóan.

Pál letérdelt a virágdiszben pompázó oltár előtt és áldást kért az elkövetkezendő pillanatokra: — Légy velem, Uram ezekben a most következő órákban. Küldd el angyalodat, hogy vezessen. Átadom neki a kezemet, mert reszket a nagy idők súlya alatt. Nagy pillanatok következnek: egy fiatal fiút az Úr lovagjává ütnek, egy tövisbokr kivirágzik, én pedig meghajtom a fejemet és meghalok. Most lobban ki bennem a lélek. Utolsó szent fellángolásom után elsötétül körülöttem a világ és én mint élőhalott tűnök el az időben, az öregségben. Ami majd ezután következik, az már az a negyvennyolc óra, amikor az ember még nem mehet a föld alá, de nem jelent már sokat a földön felül sem. Sem künn, sem bent, sem fönt, sem lent. Olyan hullóállapot ez, amikor az ember az eséstől nehezedik és tüzesedik. Uram, köszönöm az életemet. Nagy ajándék volt, de egyben nehéz lecke is, amelyből felelnem kell Előtted. Légy irgalmas hozzám és nézd el, ha néha megroggyant a térdem. A Te katonád voltam és a Te seregében jártam. Harcai-

mat mindig imádkozva vívtam. Uram, holnap új fiú lép erre a lépcsőre: Timóteuszom. Fogadd szeretettel és halmozd el sok kegyelemmel, és ha valamikor veszélybe jutna, akkor mentsd meg az én alázatos fejhajtásomért öndicsősedre.

Az ima hattyúdál volt.

Pál sápadtan állott fel az oltárlépcsőről. Sápadtágát fokozta a földig omló nagy fehér palást. A püspök elé indult. Hullámzó zászlók között haladt a templomajtó felé. A lobogók alatt a küzdelmes Egyház öreg szolgálai és szolgálói hajtottak fejet s vetettek keresztet a szent ügyért. Pál előtt haladtak a ministránsok, az apostoli lelkület pici csiracsapata: a kis Mírha-unoka, Cseppentő Mártonka, Deák Péterke és Koppány Sanyika. Az ókeresztény ministránsruha görögbetűs Krisztus-monogramja szelíden simult a hátukra s látszott, hogy vállalják vele Krisztust is és annak tanítását is. Amikor kiléptek a templomajtón, a domboldalra áhítat borult. Fénylő köd volt ez, amelyben azonban égignyúlóknak látszottak a vonalak. Mindenki felkiáltójelként állott a helyén. A gyermekek sorfalán kívül helyezkedett el a tömeg: kiki a maga helyén, a maga sorában.

A toronyőrség a harangkötélhez kapott s megszire, a falu elejére szárnyalt a harangok köszöntése.

A püspök gépkocsija a faluba érkezett.

Pál lehajtotta a fejét és magábaroskadtan állott a kereszt tövében, mint annyiszor életében. Mindíg, mindíg csak a kökereszt. Örök társnak bizonyult: sorstársnak. Gondolkozott. Vajjon min?

Most is keresztutat járt, de ezúttal az utolsót. Első stációja a pusztateremi úton volt. Akkor még kék gatyácskában futkosott az úton. Rugalmasan, mint a labda. De az idő őszít és vénít. Palikából Pál lett és az Isten kis labdájából fáradt, öreg vándor. Az útja bizony hosszú is volt meg fárasztó is. Nem csoda, mert akármerre ment, mindig por, sár,

baj, jaj várta és mindig a Szertelenséggel kellett birkóznia. Pedig nem a harc volt a kenyeze, hanem a béke. Dehát mást kapott leckébe: megtanítani az embereket arra, hogyan kell hordani a keresztet. Úgy, mint Krisztus, aki mindenkit beleavat az emberi élet legnagyobb misztériumába: a kereszthordozásba. Beleavatta apostolait, Pétert külön az appiai úton, Palikát pedig a pusztateremi úton.

Egyszer mindennek vége szakad.

Pál is ilyesmit érzett most. Tövisfalvai küzdelme múló emlékké sárgult s az emlékezés dobocskáján kőkereszt magasodott, de Pál pap kerítésével. Nem a Cseppentő András aranyrácsával, hanem Pál pap szép, művészi ácsmunkájával. A kereszt körül cifrára kimunkált festetlen oszlopok sorakoztak, amiket András-kereszt alakjában faragott tartófák kapcsoltak össze kerítésnek. Csodás munka volt! A természet és a művészet ölelte körül a kőkeresztet, nem a mesterség és az üzlet.

A tömeg valami hírt kaphatott, mert megmozdult. Vigyázz-állásba igazodott. Pál is kihúzta magát és utolsó simító pillantást vetett jobbra is, balra is. A rendbehozott kerítés mellett öreg úr állott hajadonfejjel, szép, ősz hajfürtökkel. Pál mosolyogva, alig észrevehető fejhajtással köszöntötte az öreg urat és csak annyit mondott: — Köszönöm, járásbíró úr!

A járásbíró sem mondott sokkal többet: — Amit tettem, Isten dicsőségére és az emberek békéje érdekében tettem.

A következő pillanatban ragyogó fekete mádként surrant a diadalkapu alá a gépkocsi. A főjegyző és Igaz József községi bíró előtt felmagasodott a püspök lilaköpenyeges magas alakja és mögötte a karinges titkár, a titkár mellett a lilaöves esperes és annak balján Timóteusz. A harangok elhallgattak s nyomban megszólalt a főjegyző. Szavai az első pillanatban kissé remegve gyűrűztek az emberek feje felett. A levegő is izzó volt és ez is

növelte a hullámozást. De aztán rendes kerékvágásba lendültek a mondatok s a főjegyző határozott hangon mondott köszönetet a Főpásztornak útjáért: — Köszönjük, hogy újjászületett templomunkra saját kezével imádkozza le az áldást. Olyan kedves és kitüntető cirógatás ez az öreg tövisfalvai templom iránt, amit eddig nem ismert és amire mindig büszke lesz a község. De mást is megköszönünk. Köszönjük, hogy elhozta nekünk ezt a hamvasarcú levitát és hogy előttünk szenteli pappá azt az ifjút, aki mellett nemcsak az előljárók tanúskodnak, hanem mi is. Méltó a szent olajra! Legyen áldott Főpásztorunk és köszöntjük Timóteusz kisatyát, Tövisfalva község diszpolgárát!

A püspök röviden válaszolt a köszöntésre: — Szívesen áldom meg a templomot, melyben mint valami malomban, az emberi élet őrlődik. A léleknek is van lisztje, de van korpája is. A jócselekedetek a liszt, a gonoszság pedig a korpa. A lisztből kenyér lesz, a korpa viszont moslékba kerül. Legyen ez a templom hegyen álló csoda-malom, amelyből áldás és jóság hulldogál a családi asztalokra. És felavatok ebbe a csoda-malomba egy kis kékszínű reverendában járó molnárt, aki majd az Úr igéjét őrli a felnyujtott tenyerekbe.

— Úgy legyen! — szakadt fel a közóhaj a közelállók ajkáról.

A püspök a keresztnél ismét megállott és felöltötte magára a templomszentelési szertartás egyházi ruháit, majd pedig belépett a templomba. A hívek ajkán felcsendült az üdvözlő ének: Isten hozta hű nyájához a főpásztort és atyát.

Az őskereszténység még nem ismerte a templomszentelés szertartását, mert abban a korban még nem épültek keresztény templomok. Az istentiszteleteket magánházak tiszta termeiben tartották. Krisztus is magánház ebédlőjében költötte el apostolaival az utolsó vacsorát. Az apostolok is magánházakban végezték kezdetben a liturgiát. Ezek az

istentiszteleti célokra átengedett házak aztán rendszeren átmentek az egyházközség tulajdonába. De nemcsak magánházakban, hanem temetőekben is tartottak istentiszteleteket. Az üldözések idejében pedig katakombákban gyűltek össze áhítatgyakorlatokra, és pedig rendszeren vértanúk sírja körül.

A templomszentelési szertartás kifejlődését két körülmény mozdította elő: az egyik a milánói ediktum volt, melynek alapján sok pogány templomot, sőt zsinagógát avattak keresztény templommá, a másik kedvező mozzanat pedig az volt, hogy a hitükért meghalt keresztény vértanúk holttestét templomokban helyezték el, s ennek az elhelyezésnek ünnepélyes mozzanataiból fejlődött ki a templomavatásnak mai szertartása.

A mai liturgikus jog szerint az istentiszteletre szánt helyeket csak ünnepélyes szertartással lehet felavatni. Ez a felavatás vagy felszenteléssel vagy pedig ünnepélyes megáldással történik. A templomszentelés és templommegáldás két, egymástól lényegesen különböző szertartás. Az új egyházi törvénykönyv csak a székesegyházak felszentelését mondja ki kötelezően, a többi templom egyszerű megáldás után is használatba vehető. De nem is részesülhet a legtöbb templom felszentelésben, mert ez csak azokban történhetik meg, amelyek építésénél bizonyos szabályok szerint történik a kivitelezés.

A tövisfalvai templomot nem lehetett felszentelni, hanem csak megáldani. A megáldás nagyon egyszerű szertartás.

A püspök megállott a templom előtt és megkezdte az ötvenedik zsoltárt. A zsoltáros fohászkodását tovább folytatta a papság: — Könyörülj rajtam, Isten, nagy irgalmad szerint . . . teljességgel moss meg engem a bűntől . . . — A papság természetesen a templom köveire kéri a megigazulást és a megtisztulást, hogy ne az ördög és a gonoszság tanyázzék bennük, hanem a Szentség. A papság zsol-

tározása alatt a püspök kívülről körüljárta a templomot, miközben meghintette szenteltvízzel a falakat. Pár pillanat múlva megnyíltak az eddig lezárt templomnak a kapui és a papság bevonult Isten házába, ahol az oltár elé roskadva elimádkozták a Mindenszentek litániáját. Ezután megáldotta a püspök az oltárt, majd pedig a papság zsolnározása közben belülről is meghintette szenteltvízzel a templom falait.

A szertartás ezzel véget is ért.

A nép megindult, hogy átvegye az újjáalakított gyönyörű templomot. A tömegben két lehajtott fejű ember lépte át a küszöböt: Cifra és Mirha. Vajjon mit éreztek, amikor átadták magukat az Úr házában és a mennyország kapujának? Mire gondoltak, amikor meglátták a díszes öreg falakat és az oly sokszor megtömjénezett öreg oltárt? Vajjon megéreztek-e, hogy milyen az Isten és az ember között az arány? Vajjon átéreztek-e, hogy az Isten szentésgesen fönséges, az ember viszont hitványan párányi, egy picike hangya, amely a templom boltívei alatt Isten gyermekévé magasztosulhat.

Igen, az ember akkor lesz nagygyá, ha lehajtja a fejét és kalapot emel Istennek.

A püspök a nép felé fordult és megszólalt: — „Ebben az újjászületett templomban a püspökök szólnak meg első ízben. Mire intselek titeket? Nos, a most elimádkozott zsoltárhoz fűzöm mondanivalóimat, amivel egyben imát küldök az ég felé. Tégy jót, Uram, a jókkal és az igazszívűekkel, de azokat, akik tekervényes utakon járnak, sodorjad el a gonosztevőkkel! Bőségben éljenek, akik Téged szeretnek. Békesség lakozzék váradban és bőség tornyaitban. Testvéreimért és barátaimért imádkozom: legyenek áldottak, akik átlépik ezt a küszöböt.” — A püspök ünnepi szózatát ezzel a zsoltárszóval zárta be: — Békesség legyen Izraelben!

Béke volt Tövisfalván is.

A közönség nyugodt szívvel indult haza, olyan

lelki nyugalommal, hogy az évszázados mozdulatlan templomi kövek is megirigyelhették volna. A szemekből nem szikrázott sem gyűlölet, sem furfang. A kezek pedig olyan áhitattal alakították a keresztet, hogy szinte prédikációknak is beillettek a búcsúzkodó keresztvetések. Igaz József megállott a templomdombon és gyönyörködött a templomból kihullámnzó tömegben. A lábakat nézte, mert a lábak viszik az embert jóra és rosszra egyaránt, és úgy látta, hogy az új templom közönségének már nem tekervényesek az útjai. Minden lépés egyenes volt és nyugodt. Igaz József bizonyos volt abban is, hogy ez az áldásba burkolódzott tövisfalvai emberkupac ezután békét lenget a kezében. Béke lobogott a tövises rózsabokron.

A férfiak sokáig maradtak a templomdombon, mint az ütközetet nyert katonák a csatatéren. Arról beszélgettek, amit láttak és amit szívükbe fogadtak. A beszélgetők között ott állott a járásbíró is. Komoly, derűs arcán a jól végzett munka édes érzése ragyogott. A bírót Cifra és Mirha vette közre. S körben felsorakozott szinte az egész férfivilág, elvegyülve, mert már nem léteztek pártok. Megszűnt az igazság cibálása és szabdalása s nem tépdesték már Krisztus békéjének varratlan köntösét. A fejek nyugodtan ültek a vállakon s szinte prédikálva hirdették, hogy a haját ugyan különböző színűre alkotta az Úr, de az emberi szív kivétel nélkül mind piros. Márpedig ez a legfontosabb szerve az embernek, s ez a szerv egységet és egyforma ütemet követel.

A bíró beszédje valóságos magvetés volt a frissen szántott emberi akaraton: — Hosszas működésem alatt felfedeztem egy titokzatos lovast. Ráncosbőrű, sovány alakján sárga köpenyt lobogtatott a síró szél. Kiállhatatlan volt és kiszámíthatatlan. Jéghideg volt a pillantása és ajkát mindig összeszorította. Én Dacos Lovas-nak neveztem ezt a veszedelmes alakot. Mindig égő fáklájával járt és

embereket, asszonyokat keresett, akiknek szívébe dőfhette a lánggal lobogó fáklyát. Aki így tüzére jutott, az átforrósodott testében és lelkében, s mint valami meglázasodott és megpaprikázott ember fűjt, dühöngött, aztán egyszer csak az asztalra vert, s ezzel készen is volt a szomorú komédia. Bevverte a szeget a koporsóba és ki lehetett vinni a temetőbe a szegény halottat.

— A lélek nyugalma volt ilyenkor a szegény halott — mondta a bíró. — Ettőlfogva vége volt emberi jóérzésének. Szája elkekerült és haragja fenyegetést, megszólást, rágalmat, hamis ítéletet és egyéb rosszakat hányatott vele. Az ember lába körül már csak fű és gaz nő ilyenkor és az ilyen elgazosodott és elvadult ember állandóan szegett fejjel jár és igazságtalanul gondolkozik, mint a mesebeli, szegyenbe jutott bíró.

— Mondják, — folytatta mosolyogva a bíró — hogy egy bíró valamikor régen halálra ítelt egy katonát. A katona ugyanis megszökött, de nem magában, hanem egy bajtársával együtt, aki közben eltűnt. A bíró gyilkosságra gondolt, a katonát hitte gyilkosnak és ezért halálra ítélte. A hóhér minden előkészületet megtett az ítélet végrehajtásához, de mielőtt erre került volna a sor, megtudta, hogy megkerült a meggyikoltnak vélt bajtárs. A hóhér letúrte gyorsan ingujját és elrohant a bíróhoz jelenteni, hogy megvan a halottnak hitt katona, így tehát az elítélt nem gyilkolt. A bíró szörnyen megharagudott, hogy így megszégyenült és mérgében új ítéletet hozott. Fejezzék most már le mindhárom embert — így szólt a döntés. — Az elítéltet azért, mert már el volt ítélve, a bajtársát azért, mer ő az oka a halálos ítéletnek, a hóhért pedig azért, mert nem hajtotta végre azonnal az ítéletet.

— Hát bizony, ilyen a Dacos Lovasok bölcselkedése — mondta a bíró a földre nézve. — Ezek beleszaladnak a kirakatüvegbe is, és bár nem jó fejjel fálnak rohanni, ők azt is elvállalják. Addig

vágtatnak, míg végül is a börtön küszöbére kerülnek, ahol aztán a karhatalom leszállítja őket a földre és a lángolóhajú lovas lehajtott fejével kullog le a hűvösre.

Az emberek mozdulatlan tekintettel meredtek maguk elé.

— Bizony kevély portéka az ember — folytatta a bíró — és a kevélység sok bajt okoz. A féltékeny kevélységből származott Saul háborgása is, aki azért, mert a lányok azt dalolták, hogy Dávid tízezer filiszteust ölt meg, ő pedig csupán ezret, üldözőbe vette Dávidot, de megszegyenült köntösének csücskétől, amit az Isten Dávid kezébe juttatott. Bizony, sokan akadnak a törvény paragrafusába gonoszságuk csücske miatt, rács mögé kerülnek, aztán töprenghetnek már azon, hogy addig kell kínálni a lónak a zablát, amíg áll, mert ha megiramlott, akkor már a Dacos Lovas ül rajta, mégpedig zabla nélkül és a szőrén, ami bizony veszedelmes helyzet.

— Az egyik rab széndarabhoz jutott — mondta a bíró sokatjelentő visszaemlékezéssel. — Unalmában egy rohanó lovat rajzolt a börtön megviselt falára és a rohanó ló mögé egy földre huppant szomorú embert. „Azért ültem három évig, mert lesodort a lóról az Igazság” — ezt írta a kép alá. Bizony, az Igazságnak sodró ereje van és idővel mindig elválik, hogy mi igaz és mi nem az.

— Igen, az idő nagy ítélőbíró! — sóhajtott fel Igaz József. — Az idő meghozza minden pernek a végét és megszüli a tárgyalások eredményét is. Hej, nagy bába az idő! — szólalt meg valaki az embergyűrű széléről.

— Idővel lesodródik a lóról a lovas. Ez az idő nagy ítélkezése! — mondta a kántor.

— Aki haragos, az zavaros!

— Haragnak bánás a vége!

— Nagy nyavalya az, ha az ember méregtarisznya!

— Jó falu ez a mi falunk. Kitűnő kőkenyferítések védenek minket meg galagonya is terem és mégsem tudtuk, hogy ha egyikünk kőkeny, a másik meg galagonya, akkor mindkettőnknek elvások a foga.

Olyan gyorsan születtek ezek a vallomások, mint a felvillanó fények. Nem lehetett megállapítani, hogy ki gyónik, csak a világosságuk ragyogott. Nem is az volt a fontos, hogy ki mondja, mert érezni lehetett, hogy az egész falu kiáltja a jövőbe a nagy tanulságot: a szelíd felelet megtöri a haragot. Ha valaki kővel dob meg, dobd vissza kenyérrel. Ha más kés, légy te nyél, mely elrejt a pengét. Ha más orkán, légy te napsugár, mely elűzi a felhőket. Ha más mérges, legyünk mézesek, ha más érdes, legyünk édesek, ha más borzas, legyünk fésű, ha más szomjas, legyünk eső. Ha más Saul, legyünk Dávid és nyujtsunk neki jobbot, bár nem számít rá. Legyünk igazság, ha más ármány és ha más farkas, legyünk bárány.

Cifra és Mirha olyan néma volt, mint az álló harang. Nem beszéltek és nem szóltak hozzá semmihez. Nem akartak beszélni, mert jól tudták, hogy ha megszólal a harang, akkor a nyelve jobbra is üt és balra is üt, és még a harangozó gyereket is lehajítja a toronyból az utcára, ha nem vigyáz magára. Így van az ember a haragjával is.

Az ember csak addig ártatlan, amíg néma.

— Akkor hát, emberek, — szólt a járásbíró — tegyünk pontot a perpatvar után. Szögezzük le, hogy már áll a malom, de nem a Rajta-patak partján, hanem a templomdombon. A malom az Isten malma és egyben a tövisfalvaiaké. Álljon sokáig a tornya! Még sok száz évig! Legyen boldog mindaz, aki átlépi a küszöbét! Ez a legszebb és legfényesebb fehérség! Isten fiainak a dísze.

Az egyik ember csizmájára hullajtotta a tekintetét.

A bíró is odanézett és bátorítva mondta: Ha a

lábátokat por lepi is, az arcotok fénye mindent megszépít.

Azután a keresztt felé tekintett: — Úgy látom, hogy rendben van a kerítés is. Nem aranyrács ugyan, de ez nem is baj. Isten valószínűleg jobban örül annak, ha szent Fia kerítésén az alázat kendőit szárítják, mintha a gőg rongyait szárítanák rajta. Legyen mindenki Jézus Krisztus kerítésének alázatos lécecskéje vagy szegecskéje. Csak tövissek ne legyünk! Ne legyünk tövisfalvai tövissek. Vigyázzunk, ne ontsunk vért, mert ahol vér folyik, ott megkeseredik a föld. Ne dacoljunk, mert ahol földre verünk egy cipő- vagy csizmasarkot, onnan bánat és méreg buggyan ki. Minek a sok bánat és minek a sok méreg, emberek?

Csendbe burkolódzva hallgattak.

A nagy némaságban megmozdult egy alak. Utat egyengetett maga elé. János volt, a sekrestyés.

— Járásbíró úr! Tessék engem is felmenteni, új Szentírást vettem az új templomnak.

— János, — szólt mosolygó nyugalommal a járásbíró — mi tagadás, akkor bizony kissé „vegyesen ment a dolog, vegyesen”.

— Szégyenlem.

— Emberek, — szólt a járásbíró — tanulják meg, hogy hibázni nagy dolog, de fejet hajtani és a hibát jóvátenni még nagyobb. Látják, erre tanít minket az Úr igéje. A bíróság ugyanis csak büntet és legfeljebb elzárja vagy kiközösíti a társadalomból a férgeset, nehogy tovább terjessze a rothadást. A papság azonban javít is. A papság ezt Krisztus rendelkezéséből teszi, mert „senkinek nem szabad elveszni az emberek közül. Isten úgy szerette ezt a világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta az embereknek, nem azért, hogy megítélje a világot, hanem azért, hogy üdvözüljön a világ ő általa”. Nagy ige ez, emberek! A földi élet legszebb igéje és az emberiség legörvendetesebb leckéje. Valóban jó hír. Evangélium.

A járásbíró elhallgatott. Lassú mozdulattal megemelte a kalapját a kereszt felé, utána mégegyszer végignézett az emberek feje felett, aztán lassú léppéssel leballagott a templomdombról.

*

Vajjon tudnak-e örülni a házak?

Bizonyos, hogy még soha nem kacagott egy ház sem s nem is hívták fel egymást táncra az utcák házai. A házak csak ahhoz értenek, hogy álljanak szilárdan, vagy később leguggoljanak öreges alázatra s végül összeroskadjanak.

Valami öröm azonban mégis csak mutatkozik néha-néha a házakon és a falak is szebben néznek néha az előttük elmenőkre. Mi az, ami időközönként ünnepi fénybe burkolja a hajlékokat?

Öröm. De nem a kövek és téglák öröme, nem a nádak és cserepek örvendezése, hanem a házbeliek boldogsága, ami átsugárzik a falakon és az ablakokon.

A tövisfalvai paplakban nagy volt az öröm azokban a napokban, amikor a püspök megszállt a tövisfalvai torony tövében. Ez a nagy boldogság kikönyökölt az ablakpárkányokra és mint valami úszó, nagy zászló lengett-lobogott az öreg házon. Az élet benne csak rendezkedésből és örvendezésből állott. Mindenki a boldogság hidján lépdelt vagy sietett a szerint, hogy merre felé vezetett az útja. Aki a püspök ablaka alatt járt, az lábujjhegyre emelkedett, a nyári konyha felé menők azonban szinte rohantak. Bizonyosan a jó érzéstől is, de meg a sok munka miatt is. Róza mama a parancsnoki hídon állt és onnan intézkedett, mégpedig fáradhatatlanul. Odaállították és „a többit már tudta”.

Az egyszerű, korai vacsora után a püspök felkereste az udvar és a konyha népét. — Másnap sok a dolog, akkor nem érünk rá ismerkedni és beszélgetni, inkább most nézzünk egymás szemébe! — mondotta a küszöbön. Anika és Pista elmondták életük történetét. Persze csak röviden. A püspök

mögött állott Pál és hallgatta a nehéz mondatokat. Nem szólt egy szót sem, csak hallgatott, mosolygott és bólingatott.

A közösen végzett esti ima után a püspök megállott a templomdombon és végignézett az elsötétült, de csillagfényes völgyön.

— Maradjunk pár percig! — szólt a püspök papjaihoz.

Szép, csillagos éjszakával takaródzott Tövisfalva. A falu is csillagos volt. Kicsike, fényes ablakain át ragyogott. Lámpaüvegek fényességével és izzó szívek tüzével. A házak az örök némaságával oltalmazták a családi fészkeket, a fészkekben az embereket és az emberekben a szíveket. Hármaskör ez: házak... fészkek... szívek... Ezek az együttesek néha „kis piszkos”-t, néha pedig „nagy piszkos”-t jelentenek, de nagy többségben mégis csak szentélyek apró oltárral, amelyen az Isten- és emberszeretet áldozatát mutatják be a családtagok.

— Nézd, fiam! — szólt a püspök Timóteusz felé — várnak azok a kis házak. Légy rajta, hogy minden szentélyből a magasba szárnyaljon az életáldozat tüze.

Timóteusz akaratlanul is lépett egyet és kihúzta magát.

— Ugye hívnak az utak? — mondta a püspök boldog örvendezéssel. — Hála Istennek! Ez vár rád: menni, menni, menni, hogy ahol egy emberre akadsz, megtanítsd az Igazra, a Jóra és a Szépre. Ezt a hármaskör gyönyörűségét egy szóval evangéliumnak nevezzük.

— Vállalom! — mondta Timóteusz.

— Jól van! Nos, szolgálj majd az Igazságot, mégpedig szívvel, szóval és lélekkel. Vigyázz a szívedre! Beteg, megtévedt szívvel nem érzi jól magát az ember a reverendában. Vigyázz a szavaidra! Örök igazságok vannak reánk bízva, ezeket megfontoltan, de türelmetlenül kell hirdetnünk. Vigyázz

a lelkedre! Beteg lelkű ember szájában nem szól a pásztorsíp.

A püspök pár pillanatnyi csend után folytatta:

— Szolgáld a Szépet! Mégpedig azzal az öntudattal, hogy minden evilági szépség a természetfeletti világ szépségéből fakad. Szeresd a természet szépségeit, mert a madár, a virág, a hegyek, a csillagok Isten kezének csodái. Szeresd a szellemi élet szépségeit, amelyek betűk alá bújva tiszta fehér papíron élnek. És szeresd a kötelességteljesítés gyönyörét. A jó pap sohasem hagyja el haszontalanul a lakását, mondta abbé Pie, a későbbi bíboros, káplánjának. Én is ezt mondom neked: ne hányódj sohasem az utcán, a szobádban, a reverendádban! „Istent adni mindenütt, ahová megyünk” mondotta Boldog de la Colombière. Feszüljön a kezzed a munka és kötelességteljesítés kormánykerekére. Aki így öregszik meg, arra Jákob kövén Isten álma vár.

Az égen csillag szaladt végig. Hullásában volt valami bánatot fakasztó, mert nem maradt nyomában semmi.

A püspök a csillag után nézett: — Csak a jószág örökkévaló! Légy az emberi jósnak nagykövete, bárhová kerülsz. Terjeszd magad körül a kegyeslelkűség szellemét. Ápold ezt nagy gondnal magadban és csihold ki másokban is. Ha lesznek valaha ellenségeid, akkor rakj a fejükre parazsat megbocsátó szeretettel. Holnap kis mirtuszkoszorút kapsz. A koszorúcska szalagjára ezt írom: hinni kell a szeretet végső győzelmében!

A püspök megigazította magán könnyű köpenyét: — Késő van. Holnap frissen kell ébredned. Menj hát feküdni. Átadlak titkáromnak. Rendelkezni fog veled.

A két ember eltűnt.

— És te, Pál, hogy érzed magad? — kérdezte váratlan fordulattal a püspök.

— Mint azok, akik az út végére érnek. Mintha

látni vélném már a kottyanót, amelyben megbotlom és elesem. S ez izgatottá tesz, mert számot kell adnom életeleckémről.

— A mi leckénk Krisztus ügye! — mondta a püspök.

— Igen. Amikor évekkal ezelőtt Tövisfalvához értem, imádkozni kezdtem. Az Úr imádságát sutogtam magamban: a Miatyánkot. Egyszer csak megszakadt számon az ima, mert megláttam a templomtornyot. Ez az, mondtam magamban és nagyot dobbant a szívem. De aztán úgy éreztem, hogy ehhez a pillanathoz ima kell. Gyorsan imához akartam kezdeni és akkor vettem észre, hogy ima közben akadtam fenn a tornyon. Gondosan megkerestem magamban megszakadt imádságom fonálát és meghatva állapítottam meg magamban, hogy mi is következik: — szenteltessék meg az Úr neve, jöjjön el az Ő országa és teljesedjék a szándéka úgy itt a földön, miként a mennyben is.

— Életecke! — mondta a püspök.

— Annak tekintetem, — mondta Pál — de nem titkolom, hogy bizonyos aggodás nyomta a vállamat. A Kereszténységet láttam magam előtt, mégpedig eléggé kimerülten, hétköznapi köntösben. Tudomásom volt a Diadalmas Világnézet sok történelmi sikeréről, de észre kellett vennem bizonyos hiányokat is: személyi lesiklásokat, mulasztásokat, egyhelyben-topogásokat és bűnös elmaradásokat. Valami sikertelenség és bizonyos fokú lemaradás mutatkozik a Kereszténység vonalán.

— Ne aggodj! — mondta a püspök határozottsággal. — Az eszmék, rendszerek, világnézetek nagy versenye és versengése egy szellemes balladát juttat az eszünkbe. A ballada szerint a világmindenség nagyversenyében a különböző életszemléletek lovakat futtatnak: az egyik mecklenburgit, a másik hortobágyit, de fut mokány kozák ló is és versenyben vannak angol telivérek, a paripák között ott vágat a prérük vad csikaja is. Egy bizonyos,

hogy valamelyik célba ér, a többi pedig lemarad. Megkérdezem tőled, hogy melyik nyeri meg a történelmi futamot?

Pál szótlanul nézett a püspökre.

— Nos, egy számár.

— Miféle számár?

— Az, amelyik egykor átbaktatott Jeruzsálem utcáin, s az úton nagy tömeg fogadta és harsány hozsannával üdvözölte a názareti ács rajta ülő Fiát. Nos, ez a szürke kis állat lassan kocog a ködben és a küzdelemben, de vannak, akik azt tippelik, hogy a történelmi nagy döntő futamnak a jeruzsálemi kis csacsi lesz a végső győztese. Igen, Pál, ez a történelem egyik legnagyobb ígérete. De amíg ez a fordulat teljes egészében kibontakozik, addig reánk szívós és hosszas munka vár. Nem egy ember munkája lesz ez és nem is egy emberöltőé. Milliók küzdelme és milliók győzelme. Ebből a küzdelemből egyesek kidőlnek, de jönnek a további csapatok, amelyek jelmondata mindig ugyanaz és mindig ugyanegy: Krisztussal Krisztusért előre!

A halk beszélgetés lassú hullámmá válnak szétomlott a templomdombon, de azért nyoma maradt minden szónak a szívekben. Pál szívében és a püspök szívében. Éltető biztatás és biztató éltetés volt minden mondat: jó zárszámadás egy életesthez, de fiatalító bátorítás egy hajnali induláshoz is.

— Menjünk! — mondta a püspök hirtelen fordulattal! — tegyük el magunkat holnapra.

*

Az egyházirend az a szentség, amelyben a püspök kézzel való felkenése és szava által a felszentelendő lelki hatalmat és egyszersmind kegyelmet nyer a rendi cselekmények megfelelő végzésére.

A pápszentelés nem egyszeri szertartással történik.

Az egyházirendnek hét fokozata van, amelyeket még megelőz a hajkorona feladása. A hajko-

rona felvétele által a fiatal levita a papság tagjává lesz és a felvétel pillanatától osztozik a papság kiváltságaiban. A hajkorona felvételével megjelölteti magát, mondván: nézzétek, Isten kiválasztott és megjelölt. Ez a megjelölés abból áll, hogy a hajból egy részt le- és kinyír a püspök, mert mi szüksége van annak a haj ékességére, aki a töviskoronás Krisztust választotta vezérének?

Timóteusz már túl volt a papszentelés hat fokozatán. Szemináriumi évei alatt lassankint sorban-rendre felvette az ajtónálló, az olvasó, az ördögűző és gyertyavivő kisebb rendeket, de felvette a két nagyobb vagy másképen szent rendet is: az alszerpapit és a szerpapit. Már csak a papi rend felvétele volt hátra. Ez maradt Tövisfalvára. Ez a rend a papi méltóság beteljesülése. Ennek a rendnek a felvétele után egész pap az ember s munkába állhat az Úr szőlőjének valamelyik parcellájában.

Az ünnep reggelén lázas tömeg gyűlt össze a templomdombon. Mindenki férőhely után törekedett. A templom tárt ajtóval fogadta a sokadalmat. A szentély fényes volt és felvirágozott. A friss virágok, a ragyogó gyertyák, a hófehér egyházi ruhák szemet kápráztatóan tündököltek. Mikor aztán felmagasodott a szentélyben a püspök hermelinpálástos alakja is, a kép teljes lett. Tövisfalva még nem látott soha ilyen díszet, ennyi színt, ekkora eseményt.

A püspök pár perces imája után Timóteusz került az érdeklődés középpontjába. A szentélyben állott ő is, mozdulatlanul, balkarján tartotta a hátul felgöngyölt miseruhát, jobbkezeiben egy gyertyát szorongatott és egy kis kendőcskét. Aki ránézett, megsajnálta, mert olyan sápadt volt, mint a pergament. Érthető, hiszen élete egyik legnagyobb fordulója következett: átadja magát az emberek megváltására.

A szentmise leckéje után a püspök leült az oltár előtt egy karosszékre. A titkárja meghajtotta

magát előtte és föltette püspöke fejére a püspöksüveget. A templomban ünnepi csend állt be és elhalkultak az öreges köhögések. Pár pillanat múlva az oltár baloldalán megszólalt az esperes:

— Lépjén ide az, aki pappá akarja szenteltetni magát.

Timóteusz megmozdult, a püspök elé lépett: — Itt vagyok!

Csak egy lépést tett, de milyen nagy volt ennek a lépésnek a hordereje! Ezzel a lépéssel elhagyta atyját, anyját és velük a világot, amelyben felnőtt és átadta magát Krisztus követésére. Anika és Pista a szentély rácsa mellett ült. Közvetlen közelről figyelhették az eseményt. Mikor Timóteusz letérdelt a püspök előtt, összekulcsolták kezüket és hálát adtak Istennek, hogy gyermekük meghívást kapott az Úr oltárához.

Alig hullott térdre Timóteusz, az esperes ismét megszólalt: — Főtisztelendő Atya, a katolikus anyaszentegyház azt kívánja, hogy az itt jelenlévő szerepapot szenteld fel a felelősségteljes áldozópapi rendre.

— Méltónak tudod őt? — kérdezte röviden a püspök.

— Amennyire emberi gyarlóságom tudnom enged, — válaszolt az esperes — tudom és tanúskodom, hogy méltó e tisztség viselésére.

— Hála Istennek! — felelte a püspök, majd a következő szavakat intézte a jelenlévő papsághoz és a néphez: — Kedves testvéreim! Mivel a hajó kormányosának és népének közösen van okuk bizakodni, esetleg félni, azért egynek kell lenni azok véleményének, akiknek sorsuk is közös. Nem ok nélkül rendelték az atyák, hogy a nép véleményét is ki kell kérni azokról, akik az oltár szolgálatát fogják ellátni: mert a jelöltek életéről és szokásairól sokszor tudhatnak egyesek olyat, amit sokan nem tudnak. És az is természetes, hogy mindenki szívesebben engedelmeskedik a felszentelés után

annak, akinek felszenteléséhez ő is hozzájárult. Nos, ennek a diakonusnak az élete, akit Isten segedelmével áldozópappá akarunk szentelni, amenyire én látom, a próbát kiállotta, Isten tetszését elnyerte és azt hiszem, hogy méltó magasabb egyházi tisztség felvételére. Nehogy azonban egyikünk vagy másikunk ítéletében tévedjen vagy valami vonzalomtól megcsalassék, többek véleményét kell kikérni. Tárjátok fel ezért hát egészen szabadon mindazt, amit cselekedeteiről vagy életéről tudtok, de azt is, amit méltó voltáról gondoltok. Papsága kérdésében ne a ti érzelmeitek szerint tegyetek valamást, hanem az ő érdemei szerint. Ha tehát van valakinek valami kifogása ez ifjú ellen, Istenért és az Isten nevében lépjen elő és mondja meg bátran, de ne feledkezzék meg a felelősségről, amelyet lépésével magára vesz.

A püspök megállott a szertartás menetében és várakozóan körülnézett a templomban. Akiknek kezében volt a papszentelés szertartásának magyarul szövege, azok dobogó szívvel figyelték, vajjon nem szólal-e meg valaki. Iluska behúnyta a szemét. Eltakarta arcát és dobogó szívvel suttopta, de úgy, hogy csak Isten hallhatta: — Méltónak tudom! Nagyon méltónak! — Pál mozdulatlanul állott Timóteusz mellett s alázatos sóhajt küldött az ég felé: — Uram! Nagyon vigyáztam rá! Méltó a papságra.

Mivel senki nem emelt kifogást a felszentelés ellen, a püspök újból elmélyedt a nagy szertartáskönyvbe és további intelmeket adott, de most Timóteusz felé fordulva: — Te, kedves fiam, akit áldozópappá szentelek, törekedjél e rendet méltóképen felvenni és ha majd felvetted, dicséretesen gyakorolni. Az áldozópapok teendői ezek: áldozatot bemutatni, áldást osztani, a népet vezetni, prédikálni és kereszteni. Szent félelemmel lépj erre a méltóságra. Nekünk pedig éppen ezért gondot kell fordítanunk arra, hogy csak azok választassanak ki, aki-

ket bölcsességük, kipróbált erkölcsük és igaz életük erre ajánl. Te, kedves fiam, akit testvéreink ítélete arra választott ki, hogy a segítőtársunkká szentelődjél, őrizd meg erkölcseid tisztaságát és szentségét egész életeden át. Ismerd fel azt, amit teszel. Utánozd magadon azt, amivel foglalkozol, és mert az, amit bemutatasz, az Úr halálának misztériuma, legyen azért gondod arra, hogy a te tagjaid is meghaljanak a vétkek és bűnös hajlamok számára. Legyen tanításod orvosság Isten népe számára, s legyen erényeid illata Krisztus Egyházának gyönyörűsége, hogy prédikálásoddal és példáddal egyaránt építsd Isten házáat, azaz családját, úgy, hogy se mi ne kapjunk az Úrtól elítélést azért, hogy téged erre a magas tisztségre felszenteltünk, se te azért, hogy azt felvetted, hanem inkább az Ő jutalmát. Adja meg ezt nekünk Ő a kegyelmével!

A papság szívvel-lélekkel felelte: — Úgy legyen!

Timóteusz arcra borult. Rásimult arra a kőkockás padlóra, amelyen éveken keresztül térdelve imádkozott. A püspök pedig — fején a püspöksüveggel — az oltár lépcsőjére térdelve a Minden-szentek litániáját kezdte imádkozni. A litánia elimádkozása után mindnyájan felállottak, de Timóteusz a püspök elé ment és letérdelt előtte. A püspök széke előtt állott és szótlánul feltette kezét Timóteusz fejére. Az áldozópapok is kiterjesztették kezüket a szentelendő feje fölé. Pál is.

A szertartásban csend állt be. Ez a szótlanság s a papok körbeállása és ájtatos kéztartása meghatározó volt. Ez a mozzanat a papszentelés szertartásának leglényegesebb része s ennek jelentőségét igen kiemeli a szertartás szótlán fenségessége. Pál simogató meleg tekintettel nézte a földre alázkodott Timóteuszt. Felemelt keze remegett a meghatottságtól, mert tudta, hogy Timóteuszra fordított minden gondja és munkája most nyeri el a koronáját. Most lett Timóteuszból pap. Krisztus papja.

Pál nagyon boldog volt, hogy megérte ezt az apostoli pillanatot, a hatalom átadásának pillanatát. Már Pál apostol is így tett annakidején s most ő is osztozott ebben a boldogságban. Isten kegyelmét esdette le Timóteuszára, mint Pál apostol is az övére, hogy útra menve legeltesse Isten nyáját, gondját viselvén nem kényszerűségből, hanem szabad akaratból Isten szerint, nem rút nyereszkeségből, hanem buzgóságból, s nem mint uralkodó a választottak fölött, hanem szívből, mint a nyájnak mintaképe. S ha majd megjelenik a pásztorok fejedelme, akkor nyerve el a hervadhatatlanság koronáját.

Pál még mindig Timóteusz feje felett tartotta kezét, amikor a püspök könyörögni kezdett: — Kérjük, kedves testvéreim, a mindenható Atyaistent, hogy sokasítsa meg mennyei adományait e szolgálja felett, akit kiszemelt az áldozópapságra.

— Úgy legyen! — fohászzkodott a papság.

A templom közönsége meghiúsultan figyelte a szertartás menetét. Vajjon mit érzett a kórus ifjúsága, amikor a közülük való ifjú embert ilyen szent nagy művelet közben látta? Mit érzett a férfivilág, amelynek Istentől kapott kiváltsága, hogy Jézus Krisztus földi munkatársa legyen? A fekete fejekedős öreg anyókák csak sirtak, könnyeztek, szípgogtak, látván azt a nagy és komoly fáradozást, amivel a püspök és a papság körülveszi a kis levitát, hogy rávarázsolják, ráfonják az áhítatnak, a jámborságnak és az imádság szellemének száz és száz lehelletfinom, láthatatlan fonálát. Nem hagytak nyugtot sem Istennek, sem az Isten emberének, hogy minél gazdagabb bőségben közvetíthessék a tökéletesedés előfeltételét, Isten kegyelmét.

Újabb imák következtek.

— Hallgass meg minket, Urunk és Istenünk — fohászzkodott a püspök — és áraszd ki eme szolgálóra a Szentlélek áldását és a papság kegyelmének erejét, kísérd őt kegyelmeidnek örök, kifogyhatatlan bőségével. Kérünk téged, mindenható Atyánk,

add ennek a te szolgádnak az áldozópapi méltóságot, újítsd fel szívében a szentség lelkét, hogy méltóképen viselje a tőled elnyert méltóságot és az erkölcsi törvény komolyságának saját élete példájával szerezzen tekintélyt. Legyen előrelátó munkatársa a mi rendünknek: tündököljék benne az igaz élet egész szépsége, hogy majd ha a rája bízottakról számot kell adnia, az örök boldogságot nyerje el jutalmul.

A püspök levette Timóteusz balválláról a stólát és a nyaka köré helyezte, miközben ezt mondta: — Vedd az Úr igáját. Az ő igája édes és az ő terhe könnyű.

Timóteusz stólás ember lett. Ez a stóla ékes szalag és talán a legrégebb liturgikus dísz; már akkor is használták a püspökök, papok és a szerpapok megkülönböztetésére, amikor az istentisztelet ténykedéseit még rendes, mindennapi ruhákban végezték a papok. A stóla a papi rend jelvénye. Timóteusz felszentelt pap lett, akire a püspök most már a miseruhát is ráadta, mondván: — Vedd a papi ruhát, mely a szeretetet jelenti. Hatalmas az Isten, növelje benned a szeretetet és a cselekedetek tökéletességét.

— Hála Istennek! — hangzott Timóteusz köszönő válasza.

A püspök födetlen fővel felkelt s amíg a többiek térdepeltek, addig ezt imádkozta: — Minden megszentelés szerzője, Úristen, akié minden igaz megszentelés és teljes áldás, áraszd ki áldásod kegyelmét szolgádra, akit az áldozópapi méltóságra neked felajánlunk, hogy tettei komolysága és élete szigorúsága által magát idősebbnek bizonyítsa, amint Szent Pál tanítása kívánja, melyet Titusznak és Timóteusznak adott; hogy éjjel és nappal a törvényeden elmélkedve higgye, amit olvas, tanítsa, amit hisz és kövesse azt, amit tanít: az igazságot, állhatatosságot, irgalmasságot, erőlelkűséget és a többi erényt, ezeket magán mutassa, példájában

nyujtsa, intelmével megszilárdítsa; tisztje kegyelmét tisztán és szeplőtelenül megőrizze, a kenyeret és a bort szeplőtelen áldással a te néped javára, a te Fiad testévé és vérévé változtassa és az Isten igazságos és örök ítélete napján meg nem fogyatkozott szeretettel, Krisztus teljeskorúságát elérve, mint tökéletes férfiú tiszta lelkiismerettel, igaz hittel, a Szentlélekkel betelve támadjon fel.

Az ima után a püspök az oltár felé fordulva leterdelt és fennhangon elkezdte, a kórus pedig folytatta a „Teremtő Lélek, légy velünk!” kezdetű ősi himnuszt. — „Gyujts fényt érzékeinkbe! Ontsd szívünkbe szerelmedet!” — énekelte a kórus és mindent a sok jót Timóteusz gyöngé vállaira énekelte rá, mert ő volt minden ima és minden fohász középontja. Ha az érzékek ujjongani tudnának, akkor Timóteusz bizonyosan egy hatalmas és örvendező tapssá változott volna akkor, amikor a körülötte szorongó emberek érzékei megfényesedését kérték az Istentől. Az érzékszervek csapágyak a csodás ember-gépezetben, mozgó fogaskerekek, ők jelentik bennünk az életet! Ha rozsdásak, akkor az élet nyikorog, ha fényesek, akkor diadalmas lendületté válik: szépséggé, becsületté, munkássággá, tisztességgé. A templom közönsége az élet emez apró, de mégis sokat jelentő diadalait kérte Timóteusz életére, hogy mindig és minden körülmény között győzedelmes ember legyen.

A himnusz első versszaka után Timóteusz a püspök elé térdelt, aki a keresztelendők olajával kereszt alakjában megkenste Timóteusz mindkét tenyerét, miközben ezt mondotta: — Méltóztassál, Uram, felszentelni és megszentelni ezeket a kezeket e kenet és a mi áldásunk által. — Majd jobbával keresztet vetett Timóteusz kezei felett, mondván: — Hogy amit ezek megáldanak, megáldassék, amit fölszentelnek, fölszenteltessék és megszenteltessék a mi Urunk Jézus Krisztus nevében.

Az áldás után a püspök összezárta Timóteusz

kinyitott két tenyerét, Pál pedig átkötötte egy fehér selyemszalaggal. A pap a szenteléssel fogoly lesz. Krisztus rabja. A lelkiség önmegtagadó embere. Két tenyere nem létezik többé a világ dolgai számára. E perctől fogva nem azt keresi, ami a világé, hanem azt, ami az Úré. Ebbe a megkötözött, megáldott, megszentelt kézbe ezután már csak a kehely illik meg a kehely alkatrészei és mindaz, aminek áldozat a neve. Ezért nyújtotta a püspök Timóteusznak a kelyhet borral és vízzel, az aranyló paténát pedig a hófehér áldozati anyaggal, az ostyával. Mikor Timóteusz összekötözött két kezével e drága isteni kincsek után nyúlt, a püspök azt mondta: — Vedd a hatalmat, hogy áldozatot mutathass be az Istennek és misét mondhass élőkért és holtakért az Úr nevében.

— Úgy legyen! — felelte a papság.

Ezzel megtörtént a felszentelés. Timóteusz áldozópappá lett. Kész, igazi pap. Ettől fogva már az oltár közvetlen tövében állott és az előtte levő misekönyvből a püspökkel együtt mondta már a felajánlást: „Fogadd, Szentatyám, mindenható Istenem az én makulátlan áldozatomat!” De nemcsak a felajánlást mondta együtt a püspökével, hanem együtt mondta vele az egész szentmise szövegét. Az újmiséseknek ez az első lelki röpdősése az oltár, a kehely körül. Szárnyai nőttek. Nem volt többé közönséges polgári ember.

Pap volt.

Az áldozásnál először a püspök vette magához Krisztus testét és vérét, majd pedig megáldoztatta egy szentostyával az újonnan szenteltet. A szentáldozás előtt Timóteusz megcsókolta a püspök kezét. Az áldozás után pedig Pál egy kevéske bort nyújtott Timóteusznak, hogy a szentostya semmi része ne maradjon a szájban.

Az áldoztatás után a püspök öröménekbe kezdett a szentlecke oldalán: — Már nem nevezlek szolgámnak, hanem barátomnak, mert mindent meg-

ismertetek, amit köztetek cselekedtem. Alleluja! — Ezeket a szép szavakat Jézus Krisztus mondta annakidején az apostoloknak, mikor a papi rend szentségével felruházta őket. Most Timóteusz felett is elujjongta ezeket az allelujás szavakat a felszentelő püspök. Örömében. Boldogságában, mert az Egyháznak új papja volt.

Ez az új munkás még az út elején állott. Frissen és megigézetten. Az indulás tüze lobogott szívében. Jól tudta ezt a püspök is, éppen ezért felszólította Timóteuszt, hogy tegyen hitvallást mindarról, amit hirdetni fog.

Timóteusz ajkán fellángolt a vallomás: — Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtőjében. — És elsorolta sorbarendre a hitigazságokat. Úgy dobbantak a szavai, mint a hősöknek, mint a csodatevőknek szívverése. Ilyen hittel nekimenni a világnak annyi, mint csodatevőnek lenni. Csodatevőnek lenni sárban és areopágban, árusok és tudósok között, városi katedrálisban és falusi ácsolt szószéken. A közönség meghatva hallgatta a lángolást és a vallomást. Örültek, hogy Timóteusz azt hirdeti majd, amit ők hisznek és hogy mások is majd azt hiszik, amit Timóteusz hisz. A levegő átmelegedett. A szemek tüzesek lettek. A püspök is megilletődött. A jövőre gondolt és a jövőt nézve egy ígéretet kért Timóteusztól: — Igéred, hogy irántam és utódaim iránt tisztelettel s engedelmességgel leszel?

— Igérem! — válaszolta Timóteusz.

— Akkor legyen veled az Úr békéje! — mondotta a püspök és megölelte, megcsókolta Timóteuszt.

— Amen! — mondta halkán Pál.

*

Másnap vasárnap volt.

Öröm után újra öröm következett. Timóteusz bemutatta első szentmiséjét.

Az elsőmise a papi élet hozsannás virágvasárnapja. Ilyenkor minden virág az újmisése. Ővé Jeruzsálem minden pálmája és a nép hozsannája.

Timóteuszt Pál vezette fel az oltárlépcsőkön. Eddig is ő volt a kézvezetője, egészen iskoláskorától kezdődően. Most ünnepélyesen befejeződött az, ami húsz-huszonöt évvel előbb megkezdődött és éveken át folytatódott. Pál megkezdte a liturgikus imákat, irányította az új pap mozdulatait, kezébe adta a szentmise közben használatos szent szereket: a turribulumot, az áldozati kelyhet, a paténát, kikereste a misekönyvben a soron következő imákat. Hangot adott a Gloria-hoz, a Credo-hoz. Nem is volt semmi zökkenő az egész szentmise alatt. Áhítatosan és nyugodtan folyt minden. Szívvel-lélekkel. Odaadással.

Ó, de nagy dolog ez az „odaadás”! Ez az élet egyik legnagyobb és legszentebb gesztusa: az „én” feláldozása és az „élet” átadása Isten oltárára. Teljes és tökéletes átlépés ez abba a világba, ahol az én legfőbb ügyem Krisztus ügye és ahol Krisztus ügye az én ügyem. Ezt bizony igen nehezen érti meg a laikus ember. Nem is könnyű megmagyarázni azt, hogy mi a pap és hogy mit érez az újmisése pap. Ennek megértéséhez és megméréséhez a természetfeletti világból kellene szavakat kölcsönözni és mértékegységet szerezni, mert a földi élet kopott, szürke szavaival nem tudja kifejezni magát az ember. Ez különben természetes is, mert az égi örömeket nem lehet kanalizálni.

Hogy mi történt az előző napi szentelési szertartáson, azt mindenki látta, aki jelen volt, de talán senki sem zárta annyira szívébe az eseményeket, mint az egyik apró ministráns, Koppány Sanyika. A kis legényke apró araszával pontosabban méricskelt a természetfeletti világban, mint a betokosodott szellemű, nehézkes gondolkozású felnőttek.

Timóteusz a felszentelés napján, az elsőmise vigíliáján úgy alkonyattájban elsétált a fenyvesbe.

A püspök elment már, s így nyugodtan magányba vonulhatott, amit annál is inkább kívánt, mert egész nap a szemek kereszttüzeiben állott. Kézről-kézre adták: felszentelték, balzsamozták, szerették, áldották, ölelgették, tömjéneztek, dédelgették. Timóteusz fáradt lett. Leült a fenyvesben.

Pál kertje mezsgyés volt az igazgatótanító kertjével. A kerteket öreg deszkakerítés választotta szét, vagy inkább kötötte össze egymással. Timóteusz háttal ült a kerítésnek. Csendben és a felülvaló világba emelkedetten.

A legcsendesebb pillanatban roppanás suhant végig a fenyőfák között. Hátranézett, hogy miféle jó lélek járhat ott. A korhadt palánk ferde peremdeszkáján a kis Koppány Sanyika guggolt, erősen megmarkolva az orcája elé hajló karvastagságú birsalmaágot. A kis legény a roppanásra sápadt mozdulatlanságba merevedett.

— Mi az, Sanyika? Gyere ide!

— Dícsértessék a Úr Jézus Krisztus!

Timóteusz a padra fektette imakönyvét, megválaszolta a köszöntést, aztán a padhoz csalogatta a szőke kis legényt.

— No, mi ujság? Hol jársz erre?

— Hát csak nézegettem! — ingadozott a kis emberke.

— Aztán mit nézegettél, kis öregem?

— Timó bácsit!

— Hát hiszen jól ismeresz, nem vagyok én ujság!

— A hatalmat néztem.

— Melyiket?

— Amelyiktől pap lett.

— No és látod?

A kis legény tágrameredt szemmel nézte, méregette Timóteuszt, majd valami bágyadt bánattal, sajnálkozva mondta: — Itt nem látom, mert árnyék van, de a templomban láttam. Ott a sok gyertya jól világított.

Ezt már bátran mondta, ami megnyugtatta Timóteuszt.

— Akkor jól van, Sanyikám! — derült Timóteusz arca s megsimogatta kis barátját, aki a laikus világ képviselőjében úgy állott előtte, mint egy világjáró európai a muzeális Mona Lisa-kép előtt. Nem a láthatóan gyönyörködött, hanem a láthatatlanban, mert a művészi vonalak olyanok, hogy folytatódnak, de azokat a csodás folytatásokat már nem látja minden szem, csak némelyeké. Ez az a művészi meglátás, ez az a bizonyos boldogító „látomás”.

Ilyen „látomás” volt Sanyika szemében Timóteusz pappászenteleése, de az volt mindazok szemében, akik hívő lelkükkel felfogták és látó szemükkel érzékelték a papi hatalom és méltóság természetfölötti jegyeit. Ilyen természetfölötti ragyogásban állott Timóteusz a virágos oltárnál. Megnyúltan és megmagasodva. Felszentelve és ideálisan. Szinte lebegett, amikor felemelte az ostyát meg a kelyhet. A fáradt lelkek bele akartak kapaszkodni, hogy emelje őket is a magasba, el a földtől, ahol Izaiás „új ege és új földje” van, és ahol a régít nem emlegetik és már nem is jut eszébe senkinek. Ez a boldogság világa! Ez a szent város, amelynek nincsen szüksége sem a napra, sem a holdra, hogy világítsanak, mert Istennek fényessége világítja meg azt, és kapui nem záródnak be egész nap, mert nem leszen ott éjtszaka. Nem lép be oda semmi megfertőzött vagy undokságot és hazugságot cselekvő, hanem csak azok, akik be vannak írva a Bárány könyvébe. Ott ragyog az élet vizének folyója, mely tiszta, mint a kristály és az Istennek s a Báránynak királyi székéből eredt. Utcájának közepén és a folyónak mindkét partján az élet fája van, mely tizenkét gyümölcsöt terem, mindenegyes hónap meghozván a maga gyümölcsét; és a fa levelei a nemzetek gyógyulására szolgálnak. És semmi átok nem leszen többé, hanem Istennek és a Bá-

ránynak királyi széke leszen abban, és az ő szolgálai szolgálnak neki.

Timóteusz is ilyen királyi kamarás, ilyen Úr szolgálja lett, aki máris megkezdte a szolgálatát a teljes nyilvánosság előtt.

Az elsőmise ünnepi szentbeszédjét az esperes mondotta. Nyugodt tekintetével végignézett a tövisfalvaiakon és felkiáltott: — Ez a nap nagyvá tette Tövisfalvát! S ha az ujságok nem is írnak erről, az égből annál jobban szemmel kísérik a falut és ezt a napot. Húzzátok hát ki magatokat és legyetek büszkéek erre a ti Izsákotokra, akit Ábrahám és Sára istenes lelkülettel rakott az Úr oltárára, de akit egy angyal megoltalmazott nem a megsemmisüléstől, hanem az evilági romlástól. De aztán mindjárt alázzátok meg magatokat, hajtsátok meg a fejeteket és gondolkozzatok: Vajjon nem akadna-e más is ebben a faluban, aki átadná magát az Úrnak és aki szívesen lenne áldozat a népért. Mert sok-sok ilyen áldozati oltárra és sok áldozati bárányra van szükség! Sok pásztortűzre és sok virasztó pásztorra. Sok fénylő szemre és sok ragyogó csillagra! Legyen hát csillagos az ég és ragyogjon a föld! — kiáltott az esperes. Majd beszédje befejezésében Timóteusz felé fordult és sok jót kívánt életútjára: — Maradj el nem halványuló, ragyogó csillag! Ha pedig nem lehetsz messzefénylő csillag, akkor légy legalább fénylő pont valamilyen falu felett! Hirdesd pásztoroknak és bölcseknek, tudósoknak és egyszerű embereknek, hogy ahol te vagy, ott Betlehem van. Varázsold le Krisztust ebbe a világba; légy örök üzenete a magasságos világnak: dicsőség Istennek és béke az embereknek! Ezt sűrgesd mindig, hirdesd fáradhatatlanul és ha nem fogy el a szó a szádon, akkor életed és fényed aranyos szegecske lesz egy falu falán, amelyre megkönnyebbülve akasztja fel a gyermek az iskolatáskáját, az asszony feketekendős batyuját, a menyasszony mirtuszkoszorúját. Maradj min-

díg fényességes, mert minden fénysugár és minden fénycsóva a Teremtő örök fényességéből szakad erre a kihűlt földre. A fény a teremő Fényesség része. Ezért figyelünk fel rá. Ezért ragyog. Ezért boldogít. Ezért jelent áldást látónak nappalra és eltévedt vándornak éjszakára. A fény Belőle jön és mindig a magasban marad. De maradjon is ott, mert csak addig ér valamit, amíg magasan van. Gondolj a városok villanykörteire, a falusi házak olajmécseseire. A földre esett lámpa a legnagyobb szerencsétlenség, melyre mindig feljajdulunk. Le ne ess hát, kis testvérem! Alá ne bukjál! Isten és emberek, szívek és fejek között teljesíts szolgálatot! Az emberek addig tisztelnek, amíg fel kell nézniök reád! Mindnyájan imádkozunk érted, hogy hegyen álló lámpa maradj. Szüleid is ezért emelik magasra kezüket, de mindenekfelett ezért sóhajtozik a te öreg Pálod, aki tárt kezekkel imádkozik érted, hogy győzelmesen harcolj. És ha majd elernyed két karja, akkor azt kéri Istentől, hogy tovább élhessen a lelkedben, a munkádban és a gondolataidban.

A szentmise után Timóteusz áldásra emelte két kezét.

Nagy esemény ez az újmiséken. Ezért az áldásért hosszú és fáradságos utakat tesznek meg az emberek. Az újmisés áldásának nagy becsülete van. Nem csoda, hiszen ártatlan lélek harmatozza fáradt fejekre a kegyelmet. A szertartás egyszerű és halk ima és egy kereszthalakban adott áldó kézmozdulat, melynek emlékére szentképet oszt az újmisés.

Timóteusz szentmiséje is véget ért. Következett az áldás. Elsőnek az anyja borult fia elé. Anika le roskadt az oltárlépcsőre, ránézett édes gyermekére és ezt gondolta: — Szeretlek, áldj meg! Semmi mást nem kérek tőled ebben az életben, csak ezt az áldást és ez elég nekem életem kis tarisznyájába. Ebből élek majd egészen a sírig. Áldj meg átvirrasztott éjszakáimért, bánatos altatódalaimért

és könnyes csókjaimért. Hullass áldó szavakat koppott, fekete fejkendőmre, gondterhes homlokom örökké szomorú kötésére.

Timóteusz megérezhette, hogy mit gondolt az édesanyja, mert elérzékenyült és az áldás után átölelte édesanyját és homlokon csókolta. Aztán odahajolt édesapjához, aki lehajtott fejjel térdelt Anika mellett. Biztosan úgy érezte, hogy neki nincsen joga ahhoz, hogy felemelten hordja fejét és felnézen fiára. Az Isten vonalán azonban mások a menetek, mint a világ utcájában. Timóteusz megfogta édesapja kezét és megcsókolta. Talán azért is, mert annakidején Pál káplán íróasztalára tette le.

A szülők után Pált áldotta meg.

Pál pap ősz fejjel roskadt le Timóteusz előtt. Válláról a tisztas öregség láthatatlan palástja omlott a földre. Ő, de sok vonalat, foltot, színt és arabeszket hímzett és öltött rá az élet nagy ceremóniamestere a hét évtized alatt. Öregembernek bizony sok az emléke és talán ezért oly nehezek az öreg köpenyek. De Pál utoljára még kihúzta magát, egyenes gerinccel fogadta az áldást, utána aztán jöhet az összeomlás . . . Timóteusz összekulcsolta kezét fehérhajú öreg patrónusa előtt és énekelve szerette volna ráimádkozni az áldást, de nem tette. Lehajolt Pálhoz és megcsókolta. Pál arra a huszonöt év előtti csókra gondolt, amit ő adott egy parányi homlokra. Azt ő adta egy pólyásbabának . . . a mostani csók bizonyosan annak a csóknak a válasza. Pál lehajtotta fejét és felemelkedett. Nehezen ment. Anika és Pista segítségére siettek. Talán udvariasságból, de lehetséges az is, hogy köteles hálából. Aztán ott az oltár tövében, a templomi tömeg jelenlétében kezét csókoltak Pálnak.

Amikor az emberek kijöttek a templomból, mindenki így sóhajtott fel: — Szép volt, jó volt, okos volt! — Így ítélték a papok és a civilek is. A felnőttek is és a kicsinyek is. Az Igazak is és a Cifrák is. A falu egy láthatatlan nagy mérleg volt.

A tövisfalvai pap állott a mérlegen. A mérleg Pált igaznak, jóságosnak és bölcsnek mutatta. Mikor az esperes az ünnepi ebéden Timóteuszt köszöntötte és megdicsérte Pál pap nemes eljárását, akkor tulajdonképpen egyszerűen leolvasta a mérlegről az igazságot. Ez az igazság pedig így összegezhető: Minden pap világító őrszem a toronyban. Minden őrnek gondoskodnia kell arról, hogy soha ne aludjék ki a tűz, mert az örök meghalhatnak és meg is halnak, de a tűznek nem szabad kialudnia! A jó őr ezért gondoskodik róla, hogy az öreg Pálok után fiatal Timóteuszok sorakozzanak őrségre a toronyban.

Az ebéden sokan voltak. Ott volt Igaz is, Cifra is, Mirha is meg Cseppentő András is és még vagy tíz képviselőtestületi tag. Az ebédlőasztal körül Róza mama, mint valami szellem sürgött-forgott. Nem beszélt. Beszélt helyette az asztal. Szívélyesen. Bőségesen és ízletesen.

Délutánra szétoszlottak a vendégek.

A paplakra csend borult. A fenyőfák szótlanul álltak helyükön és pislogás nélkül nézték egymást. Büszkéek voltak erre a papos napra, mert ők is papnak tartják magukat. Ők a természet papjai. A rózsatövek megdézsmáltan üldögéltek a kövecses földben és szabad utat engedtek egy árva pillangónak, amely talán mézet keresett. Pál aggódva figyelte, nem repül-e valami tövisnek. Nem történt baja. Isten mérte belé az utat és ez az út biztosnak bizonyult.

— De szépek az Úr útjai! — gondolta Pál — és hálás lehet, aki azon igaz marad.

Timóteusz a kert végén imádkozott. Miután elvégezte imáját, Pál magával hívta: — Timókám, gyere velem!

Megállottak a vendégszobában s Pál elővett egy kulcsot, kinyitotta a kétszárnyú üvegszekrényt s csak ennyit szólt:

— Neked adom! Ápold tovább a benne élő szellemet!

— Köszönöm! — mondta Timótéusz. Aztán még hozzátette: — Jó kalitkája lesz a lelkemnek.

— Nagyon örülök! — mondta Pál, és valóban örült.

— Csak a vacsoracsillag zavar el innen — mondta Timótéusz és megigazította maga alatt a széket. Belenyúlt a szekrénybe és kivett egy könyvet. A mozdulata olyan finom és könyvszerető volt, hogy Pál meghatódott. Biztos lehetett abban, hogy a szekrény szelleme tovább él majd . . .

Pál egy szót ismételt magában: csillag. A vacsoracsillag visszhangjaképen mondta ezt. Aztán nesztelen léptekkel az ajtó felé lépegetett, mintegy hátrálva és az ajtóküszöbről visszaszólt:

— Timókám! Én most kísétálok a temetőbe...

